

A portrait of a middle-aged man with short, light brown hair, wearing black-rimmed glasses and a dark jacket over a light-colored shirt. He is looking directly at the camera with a neutral expression. The background is a soft, out-of-focus light beige.

MIȘCAREA LITERARĂ

Anul XXIV, nr. 1 (93), 2025, BISTRIȚA

© Rigorile visului rămân neschimbate – articole despre Vasile Igna de Irina Petraș, Delia Muntean, Victor Știr, Aurel Scridon, Carmen-Diana Burje, Victor Constantin Măruțoiu, Doina Macarie, Adrian Iliuță, Teodora Uilean, Menuț Maximinian, Icu Crăciun, Ioana Bălan, Ioana Părăuan, cu un interviu de Olimpiu Nușfelean, atelier de creație, fragmente critice, foto-album de autor și note biobibliografice © În chenar: Ana Blandiana, Episcopul Ignatie Trif și Cristian Pătrășconiu © În oglinda lecturii: Daniel Corbu, Radu-Sergiu Ruba, Simona-Grazia Dima, Al. Ruja, Gabriela Nedelcu-Păsărin, Emil Boșca-Mălin, Emma Mihăescu, Radu Băeș, Elena M. Cîmpan, © Poezia Mișcării literare © Proza Mișcării literare © Literatura tinerilor © Ion Moise inedit © Casele lui Liviu Rebreanu © Plastică © Echivalențe lirice: Glorjana Veber (Slovenia), Knut Ødegård (Norvegia), Tuğrul Keskin (Turcia) © Literatură și film © Foto-album cu scriitori © Parodii de Lucian Perța © Cititor de reviste © Comunicate ale Uniunii Scriitorilor din România ©

Revistă de literatură, artă, cultură
Serie nouă
Anul XXIV, nr. 1 (93), 2025, Bistrița

Apare trimestrial
sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Editor: Consiliul Județean Bistrița-Năsăud
prin Biblioteca Județeană George Coșbuc
Bistrița-Năsăud

Director fondator: Liviu Rebreanu (1924)

Redacția:

Olimpiu NUȘFELEAN - director
Ioan PINTEA - redactor-șef
Virgil RAȚIU - redactor-șef adjunct
Menuț MAXIMINIAN - redactor

Coperta: Marcel LUPȘE
(În imagine - Vasile Igna)

Număr ilustrat cu lucrări plastice
de Veronica PETRUȚ.

Secretariat de redacție, corectură:

Ionela-Silvia NUȘFELEAN

Tehnoredactare: Adrian NĂSTASE

Adresa redacției: Bistrița,
str. Arțarilor, nr. 46/A/16, 420069

Telefon/fax: 0749.248708, 0263.233345

E-mail: olimpiu49@yahoo.com

ioanpintea2002@yahoo.com

Web: www.miscarealiterara.ro

Marketing: Alexandru CÂȚCĂUAN,
Casa de Cultură a Sindicatelor, Bistrița.

Aparițiile inițiale ale revistei au fost sprijinite
de Casa de Cultură a Sindicatelor
și S.C. Aletheia, Bistrița.

Revista apare cu sprijinul Asociației Culturale
Liviu Rebreanu – Mișcarea literară
și al Centrului Județean pentru Cultură
Bistrița-Năsăud.

Revista *Mișcarea literară* este membră A.R.I.E.L.

Tiparul: Editura Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș.

ISSN 1583-1957

Redacția respectă grafia autorilor.

CUPRINS

Olimpiu NUȘFELEAN: Unde-s librăriile de altădată?/ 1	
Irina PETRAȘ: Vasile Igna și singura carte/ 3	
Delia MUNTEAN: Locurile de lângă inimă/ 6	
Victor ȘTIR: Domesticirea neștiutului, la Vasile Igna/ 10	
Marieta ABRUDEAN: Poezia – cină de taină sau act de îmblânzire a cuvintelor?/ 12	
Aurel SCRIDON: Roata ca metaforă a cunoașterii (Perfectiunea și fragilitatea cercului)/ 14	
Carmen-Diana BURJE: Capcanele sinelui/ 16	
Victor Constantin MĂRUȚOIU: Cartea din vis – despre Poezie, Cuvânt și Devenire –/18	
Doina MACARIE: „Călăuze oarbe” sau drumul înspre sine/ 20	
Adrian ILIUȚĂ: Singurătăți înălțătoare spre lumină/ 22	
Teodora UILEAN: In illo tempore – o poveste/ 25	
Menuț MAXIMINIAN: Un roman al reflecțiilor/ 27	
Icu CRĂCIUN: Vasile Igna, autor de cărți pentru copii/ 30	
Ioana Nectaria BĂLAN: Universul din spinarea unui căluț de lemn/ 32	
Ioana-Alina PĂRĂUAN: Poezia care toarce/ 34	
Vasile IGNA: Libertatea interioară anihilează supremația aparențelor și subminează proliferarea convențiilor de tot felul/ 36	
Vasile IGNA: Atelier poetic /43	
Repere critice/ 46	
Vasile Igna – note biobibliografice /51	
Foto-album Vasile Igna/ 52	
Ion Radu ZĂGREANU: Între cele două văzduhuri/ 53	
Olimpiu NUȘFELEAN: O carte vegheată/ 56	
Ștefan VIDA MARINESCU: O vizionară re-descoperire a Sinelui/ 59	
Noemi SABO: „Fituluri” – versuri în gecii de piele/ 62	
Olimpiu NUȘFELEAN: Între frământare și tihnă/ 64	
Icu CRĂCIUN: Un jurnal poetic al trăirilor la mare/ 66	
Icu CRĂCIUN: Rodul spiritual al criticului literar Simona-Grazia Dima/ 68	
Mircea POPA: Al. Ruja, Lumini peste două veacuri/ 71	
Olimpiu NUȘFELEAN: Empatie și profunzime critică/73	
Virgil RAȚIU: Un roman care surprinde (și prin modul cum s-a „păstrat”)/ 75	
Eugenia ZEGREAN: Scrisoare deschisă adresată domnului scriitor Radu-Sergiu Ruba/ 79	
Leo BUTNARU: Matusalem sau avantajul și calvarul longevității/ 81	
Ștefan DAMIAN: Poezii disparate/ 84	
Emma MIHĂESCU: Poezii/ 86	
Gabriel COJOCARU: Poezii/ 88	
Miruna MUREȘANU: Poezii/ 90	
Marius FLOREA: Poezii/ 92	
Ana ARDELEANU: Poezii/ 94	
George VIGDOR: Poezii/ 96	
GERGELY Enikő: Poezii/ 99	
David DORIAN: Pianista/ 101	
Marius Iuliu MORARIU: Vlădica/ 105	
Ancuța MĂRIEȘ: În seara de Crăciun/ 109	
Nicolae SUCIU: Inimă de robot/ 114	
Elis ALI-AGI: Poezii/ 118	
Ioana Raluca JURJU: Poezii/ 121	
Cosmin-Darius MISIR: Poezii/ 123	
Alexandru-Ciprian ILIE: Vrei să mă înfierbânt?/ 125	
Ion MOISE: Jurnal și lectură/ 129	
Iacob NAROȘ: Casele lui Liviu Rebreanu/ 139	
Glorjana VEBER: Poezii/ 143	
Knut ØDEGÅRD: Poezii/ 146	
Tuğrul KESKİN: Poezii/ 150	
Veronica PETRUȚ: Fanteziologie/ 154	
Iulia POP: O poveste din afara timpului/ 155	
Alexandru JURCAN: Kundera și Kaufman/ 156	
Foto-album cu scriitori/ 158	
Lucian PERȚA: Parodii pur și simplu/ 162	
CITITOR DE REVISTE/ 164	
Uniunea Scriitorilor din România (comunicate)/ 169	

Unde-s librăriile de altădată?

Venită dintr-un alt timp și din alte împrejurări, o întrebare romantică, pe care o pasișăm, ne aduce în plină actualitate culturală: „Unde-s librăriile de altădată?”. Întrebarea acesta îmi vine des în minte în ultimii ani, când mă plimb pe străzile orașului unde îmi am reședința, a doua poate, ca importanță, concurată de cea din satul natal. La Bistrița, deci, dar nu-i vorba neapărat de acest oraș. Situația cred că e regășibilă în multe orașe ale țării însetate de libertate. Atît de însetate, încît au înțeles să se cam elibereze și din chingile (intelectuale) ale librăriilor. Sau ale cărților?

În vreme ce editurile (producătoare de cărți) s-au înmulțit, cînd se îmbunătățește continuu calitatea textului tipărit, librăriile s-au redus tot mai mult. Pare că se reduce și numărul cititorilor, al „fanilor” cărții-obiect (în raport cu populația Globului?), dar lucrurile țin și de o anumită obișnuință a „ritualului” lecturii. Toată ziua cu ochii în smartphone stînd, pagina de carte devine pentru noi perimată, lipsită de atracțiile pe care le pot genera pixelii. Mai întîi e afectat ritualul mai general al relației cu cartea. Intrarea într-o librărie înseamnă inserarea într-un univers aparte, „imediat”, mai generos decît ecranul unui computer. Ești înconjurat de titluri „la vedere”, care te îmbie și te informează, scăldate într-o anumită lumină, a tiparului și mai mult decît atît. Ți se propune o alegere pe îndelete, o trecere în revistă a unor titluri vecine, o cultivare empirică a opțiunilor, dar într-un cadru al cărui farmec nu-l poate asigura universul virtual. Opțiunea e concretă, „fizică”, așa cum e sărutul unei iubite întîlnite în parc și nu pe ecranul unui film.

E adevărat că modalitățile de a-ți procura o carte s-au îmbogățit și ele. Acum poți să-ți comanzi cartea prin internet, online, poți „răsfoi” ofertele editoriale sau recenziile din presă, discuțiile, dezbaterile, tot online, și optezi pentru o carte și alta, pe care ți-o aduce „poșta” (rapidă) acasă. Te costă cîteva bănuți în plus, dar confortul merită banii. Și, în loc să mergi *à pieds* pînă la o librărie, economisești timp și efort, pe care le poți folosi în beneficiul unei săli de fitness, unde îți pui mușchii (nu mintea) la lucru. Acum trebuie și să recunoaștem că asemenea soluții de obținere a cărților în favoarea mușchilor consună cu o anume

Editorial

cultivare a lenei, a comodității prin care aștepți acasă, confortabil, să-ți cadă în gură para mălăiață a lecturii. Și ce vei întîlni în locul librăriilor desființate? Un birt nou (dar repede învechit de fumul de țigară), un magazin de haine la mîna a doua, un spațiu comercial care își așteaptă la nesfîrșit investitorul... Asta, cu lucruri la mîna a doua, e o soluție, pe care nu o găsești doar în cazul spațiilor goale menționate de noi. „La mîna a doua”, la noi, se desfășoară totul.

Olimpiu NUȘFELEAN

Pînă și, iată, alegerile naționale au loc la mîna a doua, căci din prima nu le-a ieșit celor care au prins zdravăn în mînă peștele țării. Ce să mai vorbim de doctorate la mîna a doua (prin plagiere), salarii la mîna a doua (plătite cu bani de împrumut), hîrtie igienică folosită la ștersul gurii de mulți privilegiați ai sorții după ce au șters cu ea fundul șefilor ș. a. m. d. Trăim, acceptînd fără să ne lăudăm, într-o societate de mîna a doua, în timp ce obiceiurile mărețe și frumoase se sting în sufletele noastre învinse de suficiențe artificiale.

Librăriile nu sunt însă doar magazine în care se vînd cărți. Acolo au loc, constant, întîlniri între scriitori și cititori, într-o simbioză greu de definit, lansări de carte, conferințe, colocvii, diverse activități informale de profil. Cîndva, Bistrița avea o singură librărie, de referință desigur, „George Coșbuc”, devenită din fosta „Cartea Rusă”, cîndva marcă etalon a unei epoci de tristă amintire. O librărie bine aprovizionată, în strînsă legătură cu un centru de distribuție a cărți, cu structuri județene care se întîlneau într-un centru național. Sub oblăduirea partidului unic. Scăpată de o asemenea oblăduire, „mișcarea de carte” bistrițeană – dar nu numai – a prins avînt. Au apărut ori s-au dezvoltat librării în Beclean, Năsăud, prin diverse comune (cititorii au desigur exemple concrete). Scriitori de mare importanță și-au înscris numele în denumirea unor asemenea instituții: N. Steinhardt, Radu Petrescu. S-a „înălțat” o Casă a cărții, spre care duceau cărările multor iubitori de literatură. La deschiderea unei librării, ministrul Andrei Pleșu a fost întîmpinat de bistrițeni cu feciori călare pe cai împodobiți precum, cîndva, caii chemătorilor la nunți. Apoi, cu trecerea anilor, aceste librării au devenit magazine, în care, pe lîngă cărți, se vindea și altceva, papetărie mai ales, ca apoi să nu mai reziste nici ca magazine de papetărie și să tragă obloanele. Poate să

tragă obloanele pentru o epocă luminată – cît de cît – de cultură.

Ceea ce mi se pare ciudat este că, fără o aparentă legătură cu librăriile, cam dispar din oraș locurile unde poți frunzări o carte, o revistă literară. Da, trebuie să reținem acum, și că nu mai găsești un chioșc de unde să cumperi un ziar, o revistă. Le-a înghițit neantul economic. Însă eu obișnuiesc, în anumite momente, să caut o cofetărie, cu un interior agreabil sau cu o terasă răcoroasă, unde să citesc – obicei revolut – presa literară. Aveam în opțiuni chiar o cafenea unde am organizat o lansare de carte, cu discuții despre literatură. În timpul iernii, geamurile mari îmi ofereau posibilitatea să urmăresc în mici pauze de odihnă a ochilor, spectacolul diurn al unei străzi destul de liniștite. Acum, trecînd prin oraș, găsesc tot mai puține asemenea locuri, în care să trăiesc confortul unui cititor... de cursă lungă, sau de împătimit al lecturii. Și cînd poposesc undeva, parcă sunt o prezență ciudată, „singur” ca apariție, printre „consumatori”. Nu-mi deplîng ciudățenia singurătății, ci trista văduvire a urbei de anumite amprente culturale.

Fără librării, chioșcuri de ziare și reviste, locuri nonformale în care să găsești confortul de a răsfoi o carte, orașul devine mai trist, mai gol de sens (cultural), mai puțin imun la fricile actualității. De ce se întîmplă asta? Nu intru în explicații și amănunte. Se spune că societatea actuală este inactivă, nu are reacție la atrocitățile în care este aruncată. Oamenii nu au în general, sau nu au detectate și exprimate suficient frămîntări interioare, din care să rezulte atitudini eficiente în raport cu viața lor. Această frămîntare, umilită treptat prin diferite modalități, printr-o slabă „politică de interese” și inducere de nevoi (culturale) este ignorată, în sine, învinsă de ignoranța ce se țese în jur, ca pînza unui păianjen interesat doar să captureze o pradă și să o devoreze constant.

Vasile Igna și singura carte

Irina PETRAȘ

Închipuind o sumară schiță de portret, reiau, pentru acest număr sărbătoresc al *Mișcării literare*, câteva secvențe din ce am scris de-a lungul anilor despre Vasile Igna.

Spuneam în 2008 că m-a uimit, o clipă, titlul celei mai noi plachete de versuri semnată de Vasile Igna: *Lumină neagră*. *Lumina* nu mi s-a părut niciodată neagră în vecinătatea prietenului delicat, senin până și în durere, cu o blândețe înțeleaptă și prevenitoare a gesturilor diurne. *Provincii*. *Grădini*. *Orbite* e un titlu în care îl pot „citi”. Antologia din 2006 rememora și recunoștea astfel câteva dintre metaforele obsesive ale poetului în aparițiile sale editoriale succesive. De fiecare dată, „recele palid al melancoliei” își fixa tabăra în spații predestinat elegiace, conținând deja crepuscularul („ciorchinele putred al serii/ stăruind înțelept peste anotimp”) și vorbind despre trecere, precaritate, singurătate: „Acum/ va veni ploaie, focul în vatră e mic,/ aproape se stinge. Geamurile sunt sparte./ O mână scrie, alta șterge”. Delicatețea enunțurilor rămâne marca fundamentală, chiar dacă sunt tentate răzvrătiri expresioniste de imagine și perspectivă. Acestea din urmă sunt mereu difuze, nu tulbură echilibrul poemului, nu conturbă organizarea simfonică a detaliilor, oricât de aspre ca atitudine și receptare ar fi. Lucrurile nu stau altminteri nici în proza sa ori în ipostaza sa de editor (25 de ani la Editura Dacia) și de diplomat.

Vasile Igna e un emotiv reticent și un senzitiv profund ținut în frâu de o sensibilitate fundamental livrescă, întemeiată mai întâi pe

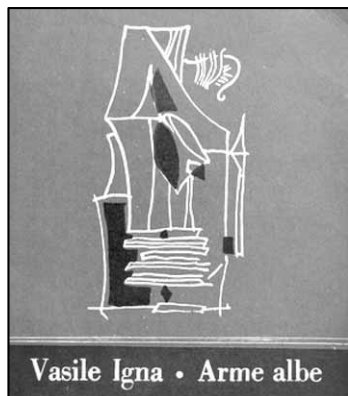
lecturi și apoi pe confesiunea i-mediată a trăitului. Modernitatea echilibrată, cea care împacă elaborat contrarii, e secondată de imagistica largă, lucrată în fine linii de contur provizoriu, cu chenare deschise generos; li se alătură viziunea atentă la detalii, o sensibilitate ocrotitoare de tensiuni, delicatețea neobosită și firesc lucrată a gesturilor. Precaritatea situărilor existențiale („O roată ce aleargă spre moarte/ e pajiștea arsă a livezii”) e vindecată de o foarte atentă prețuire a apartenenței, de o asumare a Provinciei (geografice și existențiale) ca loc din care se poate privi și înțelege universul.

Lumină neagră e comparabil ca viziune cu *Elegiile în ofensivă* ale lui Ion Pop ori cu *Refluxul sensurilor*, poemele „în scapăt” ale Anei Blandiana, alături de care ar putea semna o descoperire stridentă și dătătoare de fiori: „Secolul nostru este secolul trecut,/ Noi suntem propria noastră istorie,/ Ce stranie senzație a destinului încheiat/ Pe când continuăm să fim!” Poemele înregistrează efectul de cataclism al multitudinii, într-un desen pe cât de personal, pe atât de cuprinzător ca mesaj. Și aici versul încetează a fi *destăinuire* și se prefăce în *mărturie*, deprinzând „*disciplina finitudinii*” (Gabriel Liiceanu). Poetul se vindecă treptat și agonice de miopia existențială a încă-tinerității. Dimensiunea morții individuale se măsoară cu cel mai sfâșietor dintre instrumente, moartea

**Rigorile visului
rămân neschimbate**

Mamei. Absența ei prelungește umbrele morții, orfanitatea scindează eul, îi accentuează dubla apartenență, *aici* și *dincolo* se întrepătrund. Noaptea se restrâng la ipostaza de exersări ale tăcerii, ale întinericului, „colbul lor obscen” se

așterne peste lucruri fraternizând lugubru cu „răsuflarea călduță a morții”. Cu toate acestea, tristețea nu-și pierde o oarecare seninătate, durerea are încă foșnet de mătase, întâlnirea cu Doamna Neagră are clipe de stranie voluptate ce o apropie

doamnei brune din sonetele shakespeariene, să zicem, într-o confuzie „tradițională” a lui *eros* cu *thanatos*.

Delicata seninătate a enunțurilor rămâne marca esențială, cântecul răsucit în sine acceptând receptări tranzitive grație aparentei sale neînrolări. Reflexivitatea e atât de *sfumato*, ambiguizată prin valorări ezitante ale volumelor, încât poate fi asumată tranzitiv, iar tranzitivitatea își conservă vagul și nesiguranța tatonantă cât să sune reflexiv. Această situație între a poemului

face din V. I. un poet de frecventat în complicități de interior, nu de recitat în vaste piețe. Chiar dacă sunt tentate răzvrătiri expresioniste de imagine și perspectivă, acestea sunt mereu difuze, nu tulbură echilibrul „clasic” al poemului, nu conturbă organizarea susurat-simfonică a

detaaliilor, oricât de aspre ca atitudine și receptare. Retractiv („aș fi vrut să mă furișez într-un crâng”), V. I. caută adăposturi iluzorii, *luminisuri*, și visează (adevărul însuși e „un fel de vis”) la „confortul obscen al trecutului”.

În *Locuri pustii* (2013), remarcam o și mai accentuată blurare a sensurilor. O extenuare a capacității poemului de a numi pentru a lua în

stăpânire, deși abdicarea e încă ezitantă. Amintirea și fantasma, afective ori livrești, cu hotare anume spiritualizate și în doze imprevizibile, traversează *locurile* fără a mai izbuti să le și locuiască. Ceva din omul care „începuse să vorbească singur”, bacovian, tremură în fundal. „Îmbrăcat în ardoare și teamă”, sub „recele palid al melancoliei”, cu „îndoielile și agera muzică a vocalelor” alături, poetul își fixează din nou tabăra în spații predestinate elegiace, conținând deja crepuscularul: „în singurătatea morocănoasă a prezentului”, un „murmur al trupului recunoscându-și înfrângerea”. Ciclul *Egloge* traduce toate aceste senine pustiiri și înfrângeri în falduri ample, cu priveliști și panorame de naturi și firi. Și fiindcă „nu te poți copilări decât în propria limbă”, V. I. adaugă și acestui volum un ciclu de *Muzici și danțuri* (*În cor, în cerc, singur le-ncerc – pe Valea Căprioarei*), răspunzând celor 19 cântece pentru înșelat timpul care încheie *Lumină neagră*, dar și exercițiilor de rime și ritmuri din *Jurnal de jocuri*. *Valea căprioarei: 23 de ipostaze ale verii* (*Animale domestice*), în răspăr, acestea, cu diformul și destrămarea și având rost explicit: „să nu se facă sufletul noroi”.

În *Cartea din vis*, 2024, o jumătate de secol de poezie e antrenată în căutarea cărții unice, din vis – „cu sau fără voia noastră, scriem toată viața o singură carte. O carte ca un copac ale cărui ramuri se ridică spre cer, dar care are rădăcinile în solul capricios, și greu de deștelenit, al visului”. Vasile Igna își antologhează poemele schițând mai la vedere acum harta căutărilor de sine. În *Periscop*, 2019, deși „presimt că nu se va întâmpla nimic./ Nu ajunge dacă spui lucrurilor pe nume”, nomothetul își continuă lucrarea cu un soi de voluptate leneșă a numirii, lăsându-se în voia unor divagări senzual-fantasmatică ori desenând tablouri nostalgic-crepusculare ca în *Diminuendo*: „Se făcuse de-a binelea întineric./ Iar noi jucam cărți fără cărți: filam popii/ damele așii treflele sprijinindu-ne de câte o/ rază piezișă, neagră și ea, de un negru luminos./ Și vorbeam-vorbeam toți deodată/ prefăcându-ne că ne înțelegem/ deoarece nu ne zăream chipul/ nu-l vedeam surpându-se în copca/ înghețată a nopții./ Și ni le treceam unul

altuia/ răsfoindu-le paginile pipăind cu/ buricele boante literele numerele/ inimile coroanele sceptrele/ înfiorându-ne ca la atingerea/ unui sân abia trezit de fecioară./ Un sân ce primise să ne alăpteze/ după cum ne venea sorocul/ după cum urca sau cobora/ vocea în palatele limbilor./ O voce ce începuse să se înfoaie/ ca gușa de strigoaie/ apoi să descrească să tot descrească/ până ce intra în pivnițele norilor/ pisicește, asemenea zorilor/ ce se strecoară cu nădejde și teamă/ prin a opaițului tremurătoare flamă”.

Formatul electronic al volumului antologic pe care îl am la îndemână îmi înlesnea ispititor un mic exercițiu statistic. Astfel, *lumina* are peste 200 de apariții, de la cea galbenă a lutului, la cea neagră a melancoliei, de la lumina amară sau dulce, la cea „scundă, a poftelor”, „o lumină ușoară/ ca sandaia unei zeițe nubile”, cenușie sau sângerândă, picurând din clopote ori eliberată din chingile nopții, feciorelnică ori crepusculară. Nelipsită din cadrele poemelor, cum era de așteptat, de altminteri, lumina nu e tulburată de cele câteva zeci de intrări ale *întunericului*, chiar dacă aspre – „E noapte, domnilor,/ în sânge curge întuneric”; „în dinții frigului mușcând din întuneric/ singurătatea lasă loc vinovăției” –,

căci „Mierle de întuneric lăsau subțire semn/ pe pleoapa dimineții, cu tibișir de in,/ și picura lumină din clopote de lemn/ pe cumpenele lumii stârnite de senin”. Iată o *impresie*, picturală, în *Pădure*: „E întuneric, apoi lumină./ Lumină în luminiș și întuneric în întunecime/ până ce se apropie ploaia și norii/ cad în vârful coroanelor”. *Cuvânt* și *cuvinte* apar de peste 150 de ori, căci „cuvântul e cui ce se-nfîge în/ scândura tare a zilei”. Desigur, *moarte/ a muri*, cu peste 100 de bântuiri, și, cu și mai multe intrări, *singur, singurătate* (120):

„moartea nu e doar pentru azi, truism uitat, dar/ moartea e pentru totdeauna, și ce rămâne, cât rămâne,/ cui? urgență, omul singur lângă un alt om singur,/ lăsat în pace, singur e cel puternic/ singur”. De altfel, alături de alți poeți, Vasile Igna gestionează personalizat fiorul blagian al *zonei*.

Memoria focului 1

Locurile de lângă inimă

Delia MUNTEAN

Slujitor devotat și exigent al scrisului, al culturii naționale, în ceea ce are ea esențial și autentic, preocupat deopotrivă de modul cum contribuie acestea la edificarea ființei umane, Vasile Igna pare a-și potrivi cursul existenței după un ceas care indică nu orele, ci punctele

cardinale. E o grilă de referință care dă naștere unor conexiuni între evenimente din afară (ale istoriei mari) și destinul personal (povestea individuală). Evaluându-le în tensiunea și în echilibrul lor indisociabile, cărturarul clujean caută să-și lămurească măsura

în care este el însuși atât *subiect* al transformării (a sinelui și a lumii) și *obiect* al prefacerilor la care este supus, cât și cauzele ori mizele ce determină un comportament sau altul.

Evaluările – fie că aparțin poetului, prozatorului, eseistului, fie editorului sau diplomatului – se fac cu perseverență și îndrăzneală, devoalând o conștiință de profesionist autentic, ce-și onorează menirea. Ele mărturisesc, pe de altă parte, despre îndoielile și certitudinile unei ființe care, privindu-și în față vremelnicia, se vindecă de ea împărtășind cu chibzuință și sinceritate ritmurile universului și învățând mereu din lucrarea naturii.

Avem de astă dată în vedere volumul *Recapitulări*, cu cele trei părți ale sale: *Subteranele memoriei*, *Marx contra Isus*, *Miscellanea*, apărut în 2023 la Editura Limes. El valorifică în primele secțiuni două eseuri publicate – într-o formă apropiată – la Editura Universal Dalsi (în anii 2001 și 2003). Sunt

meditații și perspective ce așază devenirea intelectuală și umană a lui Vasile Igna în contextul unei spațio-temporalități distincte, pe care o parcurge fără a se abate de la decalogul personal. Cercetarea, găsim scris în „Cuvânt(ul) lămuritor”, nu constituie „un simplu exercițiu de memorie și prudență”, ci dovedește că, indiferent de jocurile politicii și de imprezibilul istoriei, au existat spirite alese care au văzut dincolo de evenimente, de împrejurări și care s-au implicat – prin opoziție deschisă, prin rezistență culturală (adesea anonimă, ignorată de documentele privitoare la reacțiile anticomuniste) ori prin exil interior – în apărarea valorilor umane fundamentale.

Subintitulat *Preliminarii la schița unei istorii a rezistenței culturale din România (1944-1954)*, eseu cu care se deschide volumul include considerații despre personalități, instituții, asociații, cenacluri care, în acei ani, și-au mobilizat crâmpeliul de libertate înspre salvagardarea autonomiei spirituale și a demnității individului, precum și a conștiinței naționale. Ele și-au asumat – cu decență și neșovăială, dar mai ales fără a face caz de atitudinea lor anticolaboraționistă – modalități de supraviețuire care au înlesnit semnificativ demersul generației de intelectuali de după întâiul deceniu postbelic, generație care, pe măsură ce proiectul noilor vremi dădea semne de caducitate, resimțea tot mai dureros nu doar atitudinea greu de înțeles/de acceptat a unora dintre reprezentanții ei, dar și vulnerabilitatea temeliilor puse de antecesori. A fost motivul care l-a determinat pe Vasile Igna să cerceteze mai îndeaproape comportamentul slujitorilor culturii din perioada premergătoare: spre a se lămuri întâi pe sine, apoi spre a deschide piste de abordare încă necercetate, însă obligatorii pentru înțelegerea corectă a epocii. Concluzia este logică și îmbucurătoare: „Pot spune acum”, notează autorul la finalul textului, „fără

teamă de a greși, că lumea culturală românească nu are a se rușina de modul cum a reacționat în acele clipe tragice: cel puțin prin câțiva dintre cei mai aleși reprezentanți ai ei, aceasta s-a opus cu demnitate și curaj instaurării regimului comunist și a rezistat îndochinării marxiste”.

Onestitatea demersului efectuat de premergători a îndemnat autorul să nu treacă cu vederea preocupările personale în acest sens. Azi este un lucru de notorietate că Vasile Igna – prin activitatea editorială desfășurată între anii 1969 și 1994 – a susținut, purtând „o luptă surdă și obstinată cu cenzura”, publicarea unor cărți relevante pentru literatura autohtonă și pentru cea universală. Ca redactor, ulterior ca director de editură, el a vegheat onoarea actului scriptural, străduindu-se să ocolească sau să îngusteze furcile neîndurătoare ale cenzurii.

Comparația cu situația din unele țări, aflate și ele sub dictatură, nu ne este întotdeauna favorabilă, dar nici nu ne dezonoarează. Probele pe care le aduce autorul sunt revelatoare și convingătoare. În acest sens, sunt binevenite paginile ce abordează semantica noțiunilor de *rezistență* și de *disidență*, iar cele care evocă exemplaritatea și modestia unor elite ale gândirii, respectiv aportul unor instituții, al unor organizații sau al grupărilor literare la menținerea sănătoasă a culturii și a valorilor ființei naționale aduc numeroase informații inedite.

Elaborată la sugestia prietenului Iordan Chimet, care l-a susținut și în documentarea aferentă intervalului 1944-1954, următoarea secțiune a cărții, intitulată *Repere ale confruntării dintre creștinism și comunism*, pune față în față cele două doctrine imposibil de armonizat. Concordiei și libertății spirituale promovate de cea dintâi, ideologia instituită de noua orânduire le opunea destrămarea ființei înseși, o ofensivă fără menajamente, „pe cât de subtilă, pe atât de violentă și monstruoasă”, având ca scop „instaurarea terorii, prin proliferarea fricii și a neîncrederii generalizate” (p. 70).

Cu documentele pe masă (o bună parte dintre ele fiind anexate doar în ediția din 2003), autorul scoate în evidență faptul că, încă din primii ani de regim comunist, Biserica a intuit pericolul utilizării luptei de clasă în

soluționarea chestiunilor economico-sociale, cât și efectele privării ființei umane de transcendență (socotită, după cum se știe, drept „opiu pentru popor”). Cu toate acestea, doar Biserica Greco-Catolică și-a exprimat vehement opoziția (iar consecințele se cunosc prea bine), în vreme ce contestările dinspre Ortodoxie au fost destul de palide. S-au preferat aservirea, cooperarea: „un «joc» prelungit, alcătuit din concesi, din mărturii, mai mult sau mai puțin exterioare, de loialitate, din mișcări «strategice» menite a apăra anumite valori proprii și a-i asigura supraviețuirea” (p. 103).

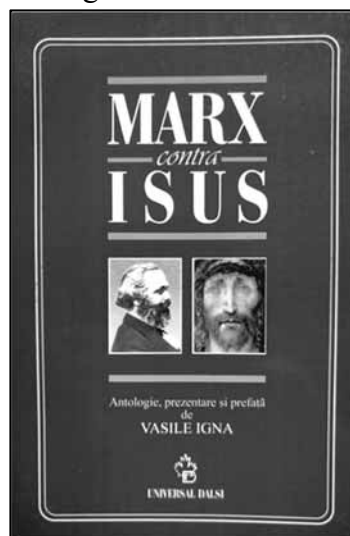
În sfârșit, partea a treia a cărții, intitulată *Miscellanea*, cuprinde o selecție de eseuri despre țările unde Vasile Igna a lucrat în diplomatie, câteva intervenții la Radio „Europa Liberă”, precum și un text de dimensiuni mai întinse inclus inițial în volumul, coordonat de Iordan Chimet, *Momentul adevărului* (Editura Dacia, 1996). Extrem de interesante și revelatoare sunt, apoi, textele subsumate titlului generic „Monologuri, cu sau fără interlocutor”, care sunt în realitate răspunsuri ale autorului la anchete literare, apărute în presa culturală autohtonă, articole concepute pentru lucrările colective ale Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor și câteva fragmente de jurnal, tomul încheindu-se cu trei interviuri.

Cunoscută și prețuită, vreme de o jumătate de secol, exclusiv pe cale livrescă, Franța înseamnă pentru scriitorul și diplomatul clujean „o pasiune exigentă și complicată”. Ea este țara pentru care valorile spiritului și deținătorii lor sunt prețuiți „aproape religios”, după cum Elveția se distinge prin armonizarea originală a ipostazelor alterității, prin seriozitate, disciplină, perfecționism, chibzuință, prin dezinteresul pentru socializare, prin relația fraternă cu mediul natural.

La rândul lor, intervențiile transmise în toamna lui 1992 de la microfonul „Europei Libere” conturează un tablou al societății românești din anii imediat următori evenimentelor din decembrie 1989. În centrul atenției se află, desigur, intelectualul – derutat de complexitatea noilor realități, deseori neînstare a-și exploata eficient resursele creatoare (*Spectacol trist*) ori silit a-și recâștiga demnitatea condiției prin renunțarea la apatie și

prin asumarea „fără rezerve și patimă” a menirii sale (în *Spre ce trebuie să aspirăm?*).

Următoarele subcapitole ale volumului aduc în prim-plan – fără a lăsa definitiv deoparte problemele cetății – dimensiuni ale propriei personalități: motivații ale gestului scriptural („mă pun în discuție pe mine însumi, pentru a mă îndepărta cât de cât de marea nedumerire de a ști cine sunt și încotro mă îndrept” – *Scriu pentru a pune întrebări*), relația cu maeștrii și cu cititorii, convingeri privind menirea literaturii („ele, cărțile, ar putea fi răscrucile la care ne oprim ca să ne tragem răsuflarea sau să ne facem un sumar

examen de conștiință. Și în fața cărora ne trezim goi ca în clipa dintâi, ne descoperim nu doar neîmplinirile ori neputințele trupului, ci mai ales propriile obtuzități, îngustimi, amăgiri și erori” – *Pro domo nostra*), raportarea la timp și la finitudine, obișnuința recitirii unor cărți fundamentale

(„dintr-o nevoie cvasi-fiziologică de a-mi recâștiga încrederea nu doar în rostul literaturii, ci, mai ales, în destinul omului-scriitor” – *Recitiri*), reflecții despre locul locuirii depline, cel al adevăratei autocunoașteri („o Vale unde vremea nu are nimic de împărțit cu vremurile, ci se resemnează să urmeze bătaile inimii mele” – *Locul care înseamnă acasă*), despre posibile amprente ale configurației astrale ori despre ceasul individual. Edificatoare sunt, de asemenea, considerațiile privind statutul breslei, conflictul dintre generații, presa culturală autohtonă, pericolul mediocrității („alimentează iluzia valorii și suprapune, în mod mai mult sau mai puțin premeditat, grupuri sau indivizi cu aceleași nevoi fiziologice, dar cu predispoziții genetice și școlaritate diferită. Doar că unii *înfulecă* întru îmbuibare, în timp ce ceilalți se *hrănesc*, cu sentimentul, mereu reînnoit, că participă la o ceremonie” – *Ce aș schimba?*) etc.

Evaluându-le în profunzimea lor, înțelegem că paginile acestea, deși constituie răspunsuri la chestiuni avansate de redacțiile unor reviste literare sau de coordonatorii unor volume colective tematice, echivalează cu niște exerciții de autocunoaștere. Altfel spus, ele se dovedesc mai degrabă lămuriri la propriile întrebări decât ilustrări ale problematicii propuse de interlocutor. Autoevaluările implică răspunderile, iar soluțiile presupun datoriile și exigențele: cele față de sine și cele datorate semenilor. Vasile Igna respinge vorbăria, conformismul, improvizația, amatorismul, ispita vizibilității cu orice preț. Dimpotrivă, preferă căutarea, dibuirea, bucuriile și înfrângerile izvorâte din *temele interioare* („Să scrii [...] bâjbâind, făcând ochii mici, mijind după propria persoană. Alergând după tine, împotriva ta” – *Anamnesis*) ori născute dintr-o implicare asumată și lucidă în devenirea lumii. Răzbate printre rânduri speranța că, inclusiv prin rânduiala cuvântului dinăuntru și a celui împărtășit, cărturarul poate schimba ceva. Iar urechi de auzit sunt, chiar dacă uneori ele obosesc ori se prefac imune la experiențele spiritului.

Autoportretul capătă valențe noi prin însemnările diaristice din *Anamnesis*. Redactate în perioada sa pariziană, cele mai multe notații iau în seamă și valorifică drept pre-text fascinanta și ineputabilă Carte a Naturii. Lectura acesteia înlesnește, pe de o parte, cuprinderea dinăuntru, fiecare exercițiu de hermeneutică a lucrării universului găsiind ecouri în lectura cărții sinelui („ni se dau de toate, primim cu adevărat doar ceea ce merităm” – p. 214). Pe de altă parte, privirea sa descoperă în natură ceea ce era deja configurat înlăuntru său, fapt care sporește autenticitatea descoperirii și perenitatea consecințelor: „Și, aproape fără să vrei, imaginația operează un permanent transfer între încâlcările lumii tale și aparent limpezile rosturi ale acestui univers invadat de tăcere și semne indescifrabile” (p. 215). Încarcă el însuși cu sensuri din interior ceea ce vede și se lasă citit, la rându-i, poate cu aceeași curiozitate, de către elementele firii. Nici măcar nașterea ori moartea nu-și vor mai păstra astfel semnificația în ordinea strict umanului.

Este un fel de flux vital irepresibil, ce trece de la unul la altul: omul și natura se cuprind reciproc, sunt componente ale aceluiși întreg. Altfel spus, alcătuiesc o sferă inteligibilă din care purced toate, dar numai pentru a se chema înapoi și a se întregi astfel, nu prin suplinire, ci prin complementaritate. Câștigă de aceea grandoare, în jurnalul de față, bucuria scriitorului de a fi viu, de a se putea exprima pe sine ca ființă, respirând în acord cu pulsuniile cosmice, neîncrămăc în ceea ce se trece („toate tristețile se îndepărtează, răul devine mai mic, durerile mai suportabile” – p. 215). Ispitit deopotrivă a-și pune la încercare, în felul său, marginile. De a-și onora clipa cu harul și priceperea lui, dându-i ritmul râvnit prin ceea ce creează, prin atitudine, prin neirosirea viului din sine. Prin felul în care își grijește libertatea.

Înăuntrul sinelui privește Vasile Igna și în cuprinsul celor trei interviuri din finalul

cărții. Onestitatea, rigoarea cu care cercetează faptele și oamenii istoriei mari sunt îndreptate, ca și în textele care le precedă, spre a descifra felul cum voința individuală și celelalte attribute ale personalității proprii se articulează cu ceea ce i se întâmplă, cu propria devenire biologică și sufletească. Contează – deducem din dialogurile de față, ca și din tot ce a scris Vasile Igna – nu atât pecetea, uneori nedreaptă ori echivocă, a vremurilor, cât viziunea personală, tăria de caracter, puterea de a merge mai departe. Contează instrumentul inefabil cu care ne măsurăm gândul și fapta, grila axiologică înaintea căreia dăm seama și grație căreia ne întipărim noi înșine atât în memoria celorlalți, cât și în a noastră. Sunt semnele (astrale?) ce ne călăuzesc, ne cheamă tainic (dar cu câtă fermitate!) înspre locul locuirii noastre, înspre un țel conturat cu fermitate și urmat cu consecvență.

Dixi et salvavi animam meam!

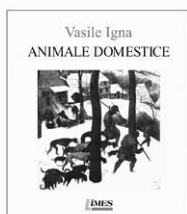
Înger

Domesticirea neștiutului, la Vasile Igna

Victor ȘTIR

Formularea și adâncirea opiniilor teoretice despre poezie, prin contactul nemijlocit cu un număr remarcabil de producții poetice ale scriitorilor, a fost și este un atu imbatabil al poetului Vasile Igna, „paznic de far” pe mai multe decenii al poeziei românești de dincoace de munții cei mari, areal creator cu o specifică

și compactă condiție. Absolvent de filologie clujeană, Vasile Igna a fost și diplomat, însărcinat cu afaceri culturale la Paris, între 1994 și 2000, de asemenea a lucrat în Ministerul Afacerilor Externe din București în anii 2000-2002 și rezident al diplomației românești la Berna. A publicat poezie, eseuri, cronici litera-

re și plastice, romane, traduceri, în principalele reviste literare și culturale românești, intrând în, dacă se poate spune, clubul poezilor diplomați, categorie cu o nuanță mai deosebită a aurei scriitoricești. Îi amintim din acest „club” pe Mircea Eliade, Lucian Blaga, Duiliu Zamfirescu, Tudor Vianu, Francisc Păcuraru, Nicolae Manolescu, Horia Bădescu, de la noi, Saint John-Perse, Miguel Angel de Asturias, Ivo Andric și alții, din literaturi străine.

Inspirat, dar în același timp având conștiința necesară finisării creației, a textului, a publicat mult, ritmic, la intervale de câțiva ani între volume, evitând graba care slujește „inflația” și dând senzația unei benefice stăruințe asupra textelor, sugerând o hărnicie, o așezare afectuoasă în „muncile” asumate. De la *Arme albe* (1969) la antologia *Brume* din 2010, șirul „mărgăritarelor” lui Vasile Igna cuprind

Fum și ninsoare (1972), *Provincia cărturarului* (1975), *Starea de urgență* (1981), *Grădina oarbă* (1984), *Insula verde* (1986), *Clepsidra cu cenușă* (1999), *Urme și semne* (2004), *Lumina neagră* (2008) și altele, între numeroasele volume de poezii; acestora li se adaugă *Ora morilor de vânt* (1978, proză scurtă) și *Andante* (roman, 2006). Nu uităm volumele de eseuri *Naufragii în bibliotecă* (2000), *Subteranele memoriei* (2001), *Marx contra lui Iisus* (2003). Chiar dacă enumerarea este stânjenitoare la lectură, am procedat astfel pentru a sublinia preocuparea continuă, profesionalismul autorului. Nu lipsesc câteva volume pentru copii, dintre care amintim, *Poveștile ariciului păpădie* (1999), sau *Pisoi mai mari, pisici mai mici și un castel cu cinci pitici* din 2009, în care autorul probează înalta taină a coborârii la nivelul exigenței celor mici, greu de cucerit.

În „flotilla” volumelor de poezie ale lui Vasile Igna, *Animale domestice*, apărut la Editura Limes din Cluj-Napoca, în anul 2010, are o individualitatea ușor de remarcat prin ineditul atmosferei poetice, tăietura precisă, șlefuită, fără a se bănuși travaliul, de asemenea, zburdălnicia bine temperată a verbului, sub ghesul ludicului parcimonios strunit. Temele abordate sunt nucleeele generative ale poeziilor, veritabile insule ficționale coagulate din observarea lumii sau celebrarea unor agregări imagistice, luate de autor în „explorare”, s-ar părea, cu finalitatea propusă de împlinire a unui deziderat fundamental, amplu, de cunoaștere a lumii sub senina privire, distantă și în același timp implicată, în niveluri de complexitate diverse.

Dacă la Valéry, poezia este rezultatul inspirației și al muncii conștiente pe text, poemul constituindu-se din „legarea” unor „pietre” ca urme ale parcursului poetului, la Vasile Igna putem citi o mărturisire relevantă

sub acest aspect: „Poetul nu vede niciodată mijlocul, ci numai începutul și sfârșitul, zonele de umbră ale zămisirii și extincției. Mijlocul e miezul învelit în coaja ambiguă a hazardului, a trufașei și nobilei stări de veghe. Aspirația de a-l descoperi e totuna cu întrecerea dintre Ahile și broasca țestoasă”. Paradoxul logic ca descoperire a rostului cognitiv poartă straietele metaforei în poezia care apropie raționamentul rece ca pe sufletul însoțitor, domesticit.

Se identifică în volum încercări viguroase de așezare în corespondență a realului ființei umane cu un simbol al său, cu ceea ce numim **persona** sau masca. La pagina 11 citim: „Acolo unde stau suspendate măștile/ nu mai e nimeni/ nu mai e nimeni să povestească despre dulceața/ supunerii și confortul obscen al trecutului.” Într-o formă, deloc obsedantă, apare animalul care animă benefic atmosfera, cel puțin parțial tensionată: „câinii se fofilează în preajma pericolului/ abia de reușesc să se strecoare prin/ plasa spartă a gardului/ în curând nu vor găsi pe nimeni să/ le bandajeze rănilor tulburi/ cicatricile nopții.”

În același registru de sugestii apare elementul care dă soliditate și continuitate poeziilor, exemplar fiind, bunăoară, poemul *Mai plouă blând*: „Doar că ea spune/ să mori e-o prostie/” subțindu-și mult buzele/ ca o pisică roșcovană/ revin la țâțele mamei./ doar că ea scrie o cronică veche/ tot mai ușor descifrabilă./ o cronică de toamnă ploioasă prin care se furișează puii/ animalelor domestice/ cuibărin-du-se/ dincolo de marginea zdrențuită/ a cuvintelor.” Se observă peisajul care pare a avea o materialitate, se apropie, se aliază cu arealul care își dobândește corporalitatea din cuvinte.

Dacă la Brâncuși, masa de marmură conține în sine o operă care trebuia eliberată cu dalta, motivul se întâlnește, în alt fel, oarecum, la Vasile Igna prin specificitatea pe care o are creația literară. „În fiecare Poem se ascunde o femeie/ pe măsură ce scrii își dezvelește brațele/ și își potrivește respirația/ după cea a animalelor domestice/ aproape nu rămâne nimic care să nu fie/ atins de răsuflarea ei cu miros de prunc nou născut.”

Poetul „convoacă” zilele lunii iulie și câteva dintre următoarele în ciclul „Jurnal de jocuri”, cu câte un poem, încercând un jurnal poemat care consemnează frumusețea solară a acelei perioade a anului, articulată la sugestiile fragilității unor motive care transcend prin forța creației, prin constituirea structurii textuale viguroasă și împlinită. Jurnalul, încheiat pe 19 august, îl găsește pe poet sub elanul unei mărturisiri de credință poetică: „Eu cel ce și acum hălăduiesc tehu/ prin pânze de păianjen și prin ceață/ n-am învățat nimica de la viață/ deci n-am ce altceva vecinului să spui/ decât că roata lumii rătăcește/.” Tot o fină și relevantă profesiune de credință, în ultimul poem al volumului, intitulat *Luni ani de zile (în companii diverse și diverse stări)* mărturisește mai explicit și mai pregnant: „Luni ani de zile am locuit ficțiunea/ ca pe o casă cu pereți de plumb./ altfel nu-mi pot explica dorința/ de a mă hrăni din vasul pisicii/ de a urmări urma pe zăpadă a câinelui/ nici fulgerul portocaliu lăsat pe omăt de trecerea/ vulpii/”.

Duioșia rapelului la titlu, *Animale domestice*, chiar dacă nu explicit, rotunjește valența afectivă umană pentru delicatele ființe care ne însoțesc existența, și miza cărții se poate găsi într-un discurs liric despre cunoașterea lumii, așezată, „camuflată” în tipul de sensibilitate amintit. Poetul se exprimă curat, sobru, fără excese estetizante și nu este ispitit de artificii care să fure lectorul. Un firesc, o normalitate superioară la care se ajunge greu ca autor, stăpânește întreg volumul, o oază de frumusețe lirică, sobră, cu irizări rațional-nordice, agregând fundamentul filosofic angajat în totalitate.

„Până la urmă, ne consolăm cu iluzia că sensul nu e altceva decât blana electrizată de prea multă mângâiere a unui animal de curând domesticit. Iar, cu trecerea anilor, ajungem să ne dăm seama că frumusețea e mai frecventă decât fericirea”, scrie poetul, dezghiocând sensul său din textul care și-a dobândit autonomia.

Animale domestice este o piesă de rezistență a autorului, cum se numeau cândva marile melodii rock.

Poezia – cină de taină sau act de îmblânzire a cuvintelor?

Marieta ABRUDEAN

Contemplator al lumii și, în special, al naturii, Vasile Igna este un poet al contrastelor, profund și delicat, dar extrem de pătimăș și implicat, nostalgic, pe de o parte, dar și părtaş la pulsațiile prezentului, calm, dar de o neliniște profundă. Cu un discurs puternic metaforizat, poezia lui emană căldură, multă sensibilitate, însă, în egală măsură, invită cititorul la reflecție și introspecție.

Structurat în două părți, volumul *Animale domestice*, Editura Limes, 2011, este o confesiune sinceră în care poetul își asumă rolul de creator al unei poezii dedicate frumuseții vieții, în care omul este parte dintr-un univers viu și plin de neprevăzut, dar stăpân pe propriile simțiri. În unele poeme, se accentuează tușele subiectivității, conturând tabloul fragil al unei sensibilități aparte: *Aș fi vrut să mă furizez într-un crâng unde nu se văd bulevardele oaselor și unde cuvintele ajung rar sau din întâmplare*. În altele, se dezvăluie nevoia de intimitate, de liniște, pentru a prinde contur cuvintele ce vin din interior, acestea fiind expresia combustiei creatoare, *căci cel ce veghează flacăra știe cât de mare e plăcerea aprinderii și în care timpul nu mai are nicio putere*.

Creația artistică în viziunea domnului Igna presupune deopotrivă inspirație și efort. Truditor pe ogorul poeziei, asemenea plugarului desțelenește cuvintele și le adaugă armonia necesară *textului visat: Dar eu ar mai departe pământul cu plugul nemernic al vorbelor/ ascult/ murmurul armoniic al textului visat*. Își asumă libertatea de a se inspira din ceea ce oferă viața în mod firesc și de a potrivi cuvintele într-un mod natural, fără artificii forțate. Astfel, autorul împărtășește viziunea artistică a lui Arghezi asumându-și rolul de meșteșugar al cuvintelor, care, potrivite, conform propriei structuri sufletești, dau forma

unor poeme pline de măiestrie și sensibilitate: *Acum când nu mai umblu/ să potrivesc cuvintele cu cârji inutile/ pot să privesc cerul și să caut/ pe harta lui tulbure firul izvorului*.

Creator de frumos, autorul se confesează sincer, împărtășind lectorului menirea sa și felul în care a ajuns la produsul finit, căci *El a sperat să descopere o Vale fără sfârșit*, un paradis terestru în care mișună diverse fiare sălbatice într-o vegetație luxuriantă. În cele din urmă, a realizat că o asemenea *Vale nu se află decât în cuvinte*, că poate fi construită doar din acele cuvinte care *cad la nesfârșit ca fructele din pomul cunoașterii*. Acesta este atuul artistului, de a crea din instrumentele pe care le are la îndemână, cuvintele, lumi, universuri compensatorii ale unei realități din care atât creatorul, cât și cititorul doresc să evadeze prin fiecare poezie creată/savurată.

În fiecare poem este o confesiune sinceră în care poetul recunoaște farmecul ispititor pe care îl emană actul creației, al scrierii fiecărui poem în parte, asemeni vrăjii ademenitoare a femeii asupra bărbatului îndrăgostit. Însă poetul poate și reușește să preia controlul asupra ideilor și cuvintelor care se nasc și prind contur în fiecare poem al său, care este expresia dăruirii totale în actul creației *eu stau între ele hotar/ jumătate pâine, jumătate vin*. Astfel, actul creației reprezintă o cină de taină, în care materia și spiritul devin una, prin sacrificiul simbolic al creatorului care sfințește cuvintele, frământându-le asemeni aluatului de pâine și atribuindu-le noi sensuri ce transmit cu subtilitate idei poetice hrănitoare pentru suflet.

Poezia *El nu are un nume* dezleagă taina, oferind cheia de înțelegere a titlului volumului *Animale domestice* care pare surprinzător, raportat la sensibilitatea exprimată de fiecare poem în parte. Plin de modestie, poetul se definește un îmblânzitor de animale domestice,

adică cel care procedează *cu blândețe ca și cum s-ar fi aflat pe un teritoriu străin*. Cuvintele domesticite sunt cele care dau formă și sens gândurilor și emoțiilor celui care refuză să se numească *dresor*.

Poemul *28 Iunie* din partea a doua a volumului continuă să nuanțeze domeniul vast al poeziei care transmite și cele mai adânci dureri ale sufletului, suflet care *se frânge și se prefăce că subzistă în tristețe și în intimitate*. Sub semnul incertitudinii stă întregul poem care începe cu adverbul poate punând sub semnul îndoielii inclusiv propriul talentul literar *poate nu-i decât un hotar/ ce desparte îndemânarea de har*. Totodată, poetul este conștient de ambiguitatea versurilor sale, căci mâna sa *scrie tot felul de cuvinte neclare/ unele ca un semn de întrebare*. E o ambiguitate voită a unui suflet frământat și copleșit de trăiri profunde.

O prezență deloc întâmplătoare în lirica lui Vasile Igna este domnișoara, iubita, femeia, vecina care, indiferent de ipostaza în care se află, ca ființă diafană sau ispititoare, tulbură sufletul și mintea celui care îi contemplă *coapsa de zebra sau trupul care se visează pe sine/ jumătate carne jumătate abur, sau părul care se revarsă peste văile pieptului*. Iubita este o prezență constantă în versurile acestui volum, este cea care dă substanță poeziei, autorul afirmând că *în fiecare poem se ascunde*

o femeie/ pe măsură ce scrii își dezvelește brațele/ și își potrivește respirația/ după cea a animalelor domestice. Mai mult, frumusețea acesteia este copleșitoare, având ca sursă frumusețea naturii, respectiv a elementelor ce o compun, *ești mai frumoasă ca noaptea risipindu-și/ stelele-n poala de smoală a cerului*, uneori *cu trup de ciocârlie*, iar atunci *când vine amurgul îmbracă hainele de umbră ale realității*. Frumusețea femeii este frumusețea poeziei însăși, căci cele două, femeia și poezia reprezintă cele două coordonate ale existenței poetului, care se răsfrâng una în alta până la identificare.

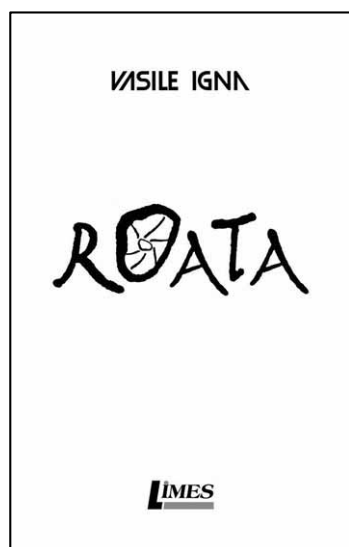
Deși poetul afirmă într-un interviu că *poezia nu are miros, dar are ritm, poezia nu are ecou, dar are sunet primar, care nu e nici de clopot, nici de orgă, nici de flaut, nici de vioară, și nici măcar de glas omenesc*, aș dori să completez că poezia din volumul *Animale domestice* are mirosul unei grădini în care crește atât *laurul, măslinul, stejarul, pinul, smochinul, salvia, menta*, dar și *iarba cea sfântă* a Edenului, are gustul proaspăt al primăverii și al îmbrățișărilor iubitei, dar, mai presus de toate, are ritmul vibrațiilor inimii poetului care se contopește cu cel ale naturii în actul sublim al domesticirii cuvintelor care devine o cină de taină tămăduitoare pentru trup și suflet.

Echinocțiul de toamnă

Roata ca metaforă a cunoașterii (Perfecțiunea și fragilitatea cercului)

Aurel SCRIDON

Anihilând din start posibilitatea existenței în afara lumii rotitoare, acordându-se conceptual ideii expuse de T. S. Eliot conform căreia „În punctul fix al lumii rotitoare/ Nici trup, nici netrup”, principiu ce se preconstituie, de altfel, în motto-ul ultimului său volum de

poezii, poetul și prozatorul Vasile Igna, la exact cincizeci și cinci de ani de la publicarea volumului de debut în poezie (*Arme albe*, 1969), va scoate de sub tipar un nou volum de poezii, *Roata* (Editura Limes, 2024), o explorare simbolică a universului vieții prin prisma perfecțiunii ciclicității reprezen-

tate alegoric de *roată*: „Totul se învâрте, totul este nou, totul este vechi. Roata asta se învâрте de la începutul lumii, stă pe loc, se învâрте din nou, adesea invers...”, arăta poetul într-un recent interviu, explicând credo-ul noului volum (v. Daniel Moșoiu, la *Serile Radio Cluj*, cu ocazia împlinirii vârstei de 80 de ani).

În mod inedit, toate poeziile din acest volum poartă, inevitabil, aceleași trei titluri succesive, *Roata*, *Spița* și *Respirație*, urmate, sub forma unei adnotații în paranteză, de câteva cuvinte preluate din primul vers al fiecărei poezii, în încercarea de a individualiza repetitivitatea celor trei cuvinte alese de poet să reflecte liric, reflexiv, complexitatea experiențelor trăite într-un univers personal, botezat în cuprinsul întregului volum, într-o formulă reduționistă, cu termenul de *vale*, în fapt, un loc real, fecund inspirațional, Valea

Căprioarei, situată undeva în apropierea Clujului, spațiu al reflecțiilor și al introspecției condiției umane: „în adâncurile Văii unde nu ajung răii dar nici bunii, poate doar/ lăstunii de-or mai veni la anul [...] unde vremea trebuie din nou inventată...” (*Spița (de ce casa)*, p. 17). Acest spațiu „provincial”, așa cum o arată însuși poetul, „e mai mult o utopie amar-ironică, ce nu are alte virtuți decât cele ale unui spațiu imaginar, în care trăiește un individ concret, autorul, ce se raportează la el cu exigențele și umorile lui de fiecare zi. Iar ceea ce se vede din *Provincia* mea e *Grădina*, de fapt adevăratul loc geometric al biete mele poezii.” (Vasile Igna în dialog cu Cristian Pătrășconiu, *România literară*, nr. 4-5/2021).

Fadoarea – uniformitatea succesiunii titlurilor, *Roata*, *Spița*, *Respirație* – este contrabalansată de excentricitatea unei metrice fără un tipar anume, experimentalistă, dublată de o lirică densă, ce nu menajează deloc cititorul, o „dezordine” intens studiată, extenuantă, ce conferă însă valențe ludice excepționale textului, lăsând un mare grad de libertate interpretativă (discret controlată) cititorului. Elementele de cultură latină și greacă, apelul la mitologie conferă o alură mitică unei reflexivități ce pare să descătușeze componenta autobiografică, deseori suprarealist ilustrată, conferind o anumită greutate „discursului” ce pare să facă un slalom reflexiv printr-un univers guvernat de haos și ordine în același timp: „Nu știu, chiar nu știu, ce Dumnezeu!/ Dacă numele lui ar fi fost Odysseu/ s-ar fi schimbat punctele cardinale ale Văii/ iarba ei ar fi crescut mai deasă/ și ciulinii mai rari?” (*Roata (nu știu)*, p. 90)”.

Simbolul roții, element central al reflecției sale poetice, îmbină într-o formulă unitară ciclicitatea timpului („O, și e seară după dimineață și/ din nou e o zi cu fructe

necoapte,/ Apoi iarăși e noapte...”, *Respirație (de fapt el)*, p. 13), curgerea lui inexorabilă („măine e ieri azi e ziua ce vine/ e îmbrânceală în ceasornic și calendar/ orele devin luni pietricelele bolovani/ minutele încalecă spinarea unor plăvani”, *Respirație (și când vrea)*, p. 20), repetiția obsesivă, inevitabilă parcă, a evenimentelor („O, și totul e iară/ precum această vară/ în care se aprind supernove/ cu aripi de ceară...”, *Respirație (de fapt el)*, p. 13), fiind deseori însoțită de elemente ce suferă un fenomen de augmentare prin suprapunerea, uneori nefastă, a destinului uman, trasat peste perfecțiunea formală a cercului: „Acolo jos unde rămân urmele roții/ amintirile vorbesc în somn/ cu anii mai de pe urmă/ și uneori/ le cresc mlădițe la subsuori”, *Roata (acolo jos)*, (p. 103).

Cercul, forma perfectă, dar și fragilă în același timp, reprezintă, în viziunea poetului, un echilibru precar între ordine și haos: „Minunate sunt luminile nopții care vin/ de altundeva decât dintr-o roată în care/ Soarele ține loc de urât centrului lumii/ dar se-ntorc în Vale la rădăcinile apei...” (*Spița (minunate sunt)*, p. 106). În același timp, Igna creează un contrast între stabilitatea aparentă a roții și forțele care o împing către schimbare, sugerând astfel fragilitatea umană în fața inevitabilului („Și văzându-i trupul cum se răsucesce/ în vârtejul flăcării ar fi putut crede/ că asta e totul. Și că după-amiaza va fi/ tot ce-a mai fost o preumblare printre/ arborii cu ramuri de wolfram”, *Respirație (și văzându-i trupul)*, p. 105), oferind, în același timp, posibilitatea renașterii și a reînceperii unui nou ciclu existențial: „Azi noapte zise primul eram doar noi doi/ și-acum suntem câte-un firicel de trifoi/ cântând pe trei glasuri deodată/ două de bărbați și unul de fată/ cel de pe urmă cu urme de arsură/ .../ Și când a venit dimineața/ din moarte n-a mai rămas decât viața” (*Roata (la începutul serii)*, p. 72). Iar, ca principiu

fundamental, roții, în virtutea scopului ei, îi este asociată mișcarea, transformarea, această dinamică simbolizând căutarea de sine, evoluția interioară, imposibilitatea stagnării, poetul sugerând liric faptul că viața este un proces continuu de adaptare și redefinire: „El a fost mai întâi amintire/ apoi i-a crescut mâna stângă/ apoi dreapta/ și din creștetul capului/ un corn mic-micuț/ ca un cucui căpătat în pruncie./ Încleștate și fără de vlagă erau/ degetele sale nimerind/ locul de taină al mirului...” (*Respirație (el a fost)*, p. 67). În acest fel, roata devine o metaforă a cunoașterii și a descoperirii sinelui, amintind de simbolurile spirituale întâlnite în mitologiile universale, unde cercul este un simbol al plenitudinii și al înțelepciunii: „Poate fi viu dar nu e sigur/ că va supraviețui până mâine/ inima altuia bate în el și așteaptă să/ învețe ritmurile unei tobe sparte/ ale unui taragot cu muștiucul înfundat” (*Respirație (poate fi viu)*, p. 16).

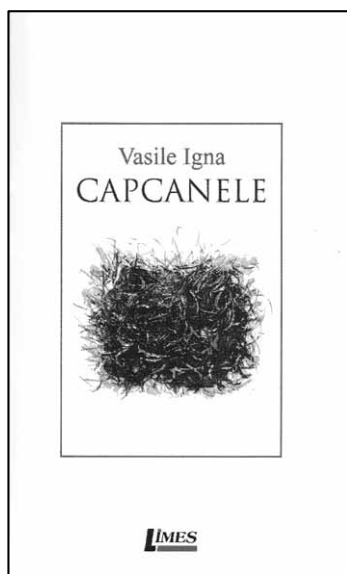
Lirica sa îmbină componenta reflexiv-filosofică cu o poetică rafinată, subtilă, alegoria roții, simbol al existenței repetitive, al tranziției fragile umane, devenind o reprezentare polisemantică a vieții. Această „arhitectură” poetică captivantă îl plasează pe Vasile Igna în primele rânduri ale antologiei liricii moderne, ale discursului afectiv asociat regăsirii de sine, confirmându-l în prim-planul vizionarilor ce recurg în angajamentul poetic la simbol ca modalitate de sondare a spațiului interior, promovând o poezie modernă, ce privește, așa cum o arată însuși poetul, spre viitor prin lentilele, uneori aburite, ale trecutului: „Nu sunt un paseist, dar nici un viitorolog; privesc înăuntrul meu, iar când acolo e gol și pustiu, închid ochii și ascult sângele bătându-mi în temple. Sângele acela face un zgomot îngrozitor, aproape ca o capodoperă. Sângele urcă întotdeauna spre viitor. Năvala lui e de cascadă ce se înalță spre cer.” (v. interviul cu Cristian Pătrășconiu).

Capcanele sinelui

Carmen-Diana BURJE

Capcanele pe care le propune Vasile Igna cititorilor pasionați de poezie, în volumul cu același nume apărut la Editura Limes în 2022, sunt, de fapt, mrejele în care se zbate sufletul plin de lumină al poetului ce se luptă pe tot parcursul cărții sale cu negura îndoielilor, a fricilor și angoaselor, ca într-un joc de-a v-ați ascunselea, unde lumina se reflectă vag, fiind pândită continuu de umbră, unde cuvintele „întind capcane ca hârtia de muște a Cerului”.

Jocul cu destinul care înaintea implacabil amenințând continuu lumina sufletească,

spargerea „cofră-jelor limbii” ce-l „siluiește pe siluitor”, ciclicitatea nopții care se reia ceremonios după fiecare înfrângere a zilei, relativitatea vieții ce se scurge inexorabil, peisajul rural care joacă rolul de paravan al durerii, precum și zbaterea permanentă a spiritului în încercarea disperată de a sfărâma barierele trupului

sunt doar câteva dintre cele mai relevante teme pe care poetul le dezvoltă în acest volum.

Lumea cu toate ale ei este văzută de poetul maramureșean-clujean ca o capcană, „o ceremonie, un nod/ împletite laolaltă de un nărod” unde se întind capcane Cerului, unde oamenii au impresia că văd tot, dar nu văd, de fapt, *Râul* din fața lor, unde „la umbră, visul se visează pe sine” și „înghesuie în capcane ziua ce vine”. E o lume în care zeii coboară printre oameni, împrumutându-le însușirile, unde metafora se pitește după „literale mari pline de

sânge” ale poetului, o lume unde „susul e jos și josul se uită la stele”. Relativitatea vieții, a frumosului, a binelui apar constant în poezia lui Vasile Igna, sufletul său suspinând mereu după *illo tempore*, după acel timp în care sufletul curat al omului primordial reflecta pe deplin lumina divină, nefiind compromisă de păcatul care opacizează ca o rugină oglinda sufletească prin care mai răzbate vag acum lumina creatoare.

Noaptea pare a sta mereu la pândă, „ascunsă într-un colț”, în poeziile lui Vasile Igna urzind capcane luminii, înghițind ziua, întunecând spiritul, cuprinzând viața în chingile morții, răspândind pretutindeni somnul: *Mi-e somn, o Doamne, cât îmi e de somn*. E vicleană și vorace, pitindu-se, uneori, chiar la confluența dintre sacru și profan, dintre celest și teluric, suflet și trup. Harul și boala se perindă împreună, împleticindu-se pe scena vieții, fiind greu, aproape imposibil de dezlegat *nodul* în care sunt legate înțelesurile, sensurile în „capcane îndelung descântate”. Cuvântul, uneori, e prea slab, neînțeles, incapabil să răzbească, în viziunea poetului, de multe ori doar „amăgind harul”.

Focul, sângele, boala sunt, de asemenea, motive recurente care străbat lirica universului lui Vasile Igna, în acest op. Acestea nu rămân indiferente la lupta lumii cu „câmpul plin de capcane”, ci încearcă să reteze *rădăcinile nopții* iubindu-se cu capcanele, razele luminii părănd să se înfrunte cu întunericul neputințelor și să-l răzbată, pe fundalul rural care stă pavază, fiind prins și el în hora ceremonioasă a naturii.

Poetul, asemeni unei păsări căzute din cuib, rătăcește singuratic prin labirintul ritualurilor nesfârșite ale vieții, căutând să deslușească *capcanele cu piatră abia zăvorâte*, care par a veni din străfundurile ființei sale condamnate la limitare. Sentimentul vrea să fie

lăsat liber, decorsetat de rigorile formei, deznodat din sforile țesute de destin, aspirând continuu spre piscurile luminii.

În volumul *Capcanele* moartea este resimțită tot mai aproape, pândind tot mai asiduu, capturând tenace viața, înrudindu-se cu viața pe care o prinde în noduri. Viața e văzută ca fiind deopotrivă Rai și Iad, lumină și întuneric, „soră cu moartea”. Umbra, opusul luminii, apare aici ca fiind imaginea lucrurilor trecătoare, ireale, dar și o ieșire din conturul limitelor corporale, ecou al sufletului unei ființe îndurerate. Teama că n-o să ajungă niciodată *acasă*, fragilitatea *luminii line* „ce sen-câlcește străbătând abisul”, intensitatea durerii că aparține unei lumi relative și convenționale sunt firele însângerate care

străbat cartea de poezii *Capcanele* dintr-un capăt într-altul.

Soarta poetului e văzută de Vasile Igna ca a unui permanent rătăcitor prin cotloanele reci și înghețate ale limbii, în *măruntaiele gramaticii*, unde moțâie în permanență spiritul, incapabil să descifreze sensul. Poetul rămâne astfel singur, neînțeles, dar inapt în încercarea de a-și părăsi misiunea de soldat în slujba spiritului, încercând din răputeri să deschidă ferestrele sufletelor „închise de mii de ori”, oscilând între umilință și disperare, lipsit însă de teamă, de grabă sau de plâns. El forează adânc subteranul întunericului pentru a atinge culmile luminii, poezia fiind sigura călăuză viabilă în acest drum plin de capcane.

Corbul care Sângerează Cerneală

Cartea din vis

– despre Poezie, Cuvânt și Devenire –

Victor Constantin MĂRUȚOIU

Într-o lume a contrariilor, un spațiu determinat de stări pandemice și de războaie, într-o existență cotidiană aflată sub imperiul depresiei, angoaselor de tot felul și incertitudinilor, Poezia poate și trebuie să fie panaceul universal care să aducă un echilibru vieții umane. În acest sens, versurile pot fi cură și leac pentru tot ceea ce este contrar fericirii omului. Astfel, în această pleiadă de poezie, căci trebuie să recunoaștem, există și poeți difracțari, în lumina Binelui, Adevărului și

Frumosului se regăsește un nume important, care și-a demonstrat valoarea poetică prin lucrările sale, inconfundabilul Vasile Igna.

Cu un parcurs scriitoricesc impresionant, cu treceri prin diplomația culturală a României, cu numeroase publicații și premii alese, el ne oferă un periplu poetic desăvârșit. Reușește să aducă în preajma noastră tot ceea ce este mai metaforic transpus dintre frumusețile lumii, dintre cele mai deosebite stări de spirit și trăiri umane, sentimentele cele mai profunde și mai înălțătoare, toate acestea bine condimentate cu elementele livrești elegant și armonios structurate în scrierile sale.

Poeziile lui sunt punți între suflete și, uneori, oracole ale trăirilor noastre sufletești, în care ne regăsim, rând pe rând și în fiecare în parte, oricare dintre noi, dar la momente oportune și situații cheie din viețile noastre. În această cale se situează și prezenta antologie intitulată *Cartea din vis (1969-2024)*, Ediția a

II-a, apărută, în 2024, la prestigioasa editură clujeană Școala Ardeleană, care ne conferă un pelerinaj unic într-o lume fantastică a viețuirii cuvintelor, într-o lume cadru a metaforei, de sorginte expresionistă, dar și postmodernă, cu iz de simbolism subtil, cu adnotări livrești și cu note de neomodernism. Acest amalgam fericit și bine structurat denotă calitățile de poet ale lui Vasile Igna care reușește să metaforizeze, în cel mai bun mod, tot ceea ce este determinativ uman și de o expresivitate deosebită în Creație.

Această antologie de poeme a scriitorului Vasile Igna, *Cartea din vis (1969-2024)*, este o sumă a cincisprezece volume ale autorului: *Arme albe*, *Fum și ninsoare*, *Provincia cărturarului*, *Starea de urgență*, *Grădina oarbă*, *Insula verde*, *Orbite*, *Călăuzele oarbe*, *Urme și semne*, *Lumină neagră*, *Animale domestice*, *Locuri pustii*, *Egloge*, *Periscop*, *Roata*. Sunt alăturate și repere biobibliografice, repere critice și comentarii critice. Această lucrare monumentală are ca dedicație: *Aureliei, ca întotdeauna, Dianei, în eternitate* și se bucură de o prefață semnată de poetul și criticul literar Ion Pop, care îl descrie pe poet: „Vasile Igna (n. 1944) scrie o poezie ce asociază constant sensibilitatea pentru înfățișările așa-zicând modeste ale lucrurilor din preajmă, căutate și evocate cu o tandrețe colorată elegiac, și conștiința livrescă, de om trecut prin Bibliotecă, marcat definitiv de ea; cu toate avatarurile unei asemenea sensibilități solicitate de impulsul contemplației reticente față de real și împinsă mai apoi spre confruntări mai mult sau mai puțin tensionate, într-o «stare de urgență» (cum se întâmplă în cartea din 1981, așezată sub această sintagmă).”

Poezia transpusă în vers de poetul Vasile Igna este una a liberației, după cum apare în poemul *Deliciile duminicii*: „Liber într-o

cameră pătrată/ sub tablouri liber înrămate/
iese dintr-o argintie pată/ mâna dreaptă-a unui
blând abate.// Liber într-o cameră rotundă/ sub
bătăi de orologiu rare/ lenevia ochiului
plăpândă/ pe îngusta cărților cărare.// Liber
într-un vechi fotoliu verde/ sub căldura lămpii
afumate.// liber, libertate ce se pierde/ către
ceasul douășpe jumate” (*Starea de urgență*).
Dar o libertate determinată de trăire, nu de
revoltă, de existență întru devenire și ființare.
Aceasta este calea spre care se îndreaptă Poetul
și pe care ne poștește să pășim și noi, însoțindu-
l în acest periplu poetic aparte.

Poemele de dragoste se află sub imperiul
frământărilor și al căutării, uneori sunt
transpuse expresiile unor observații distante,
dar sensibile, de trăire până la ardere interioară,
de sublimare întru ființare: „Doarme,/ Și
buzele ei murmură un cântec/ de iubire./ Vocea
scade, apoi urcă,/ până dimineată se va prelinge
în colțul gurii, ca un firicel de sânge./ în urmă
va crește, o, Doamne, eternitatea/ și va domni
Prințul bălăriilor/ cu cunună de paie./ Oase de
pește au înghețat/ pe pagina albă a zilei,/ litere
cu care vom scrie cărțile senectuții./
Împrumută-mi, zic, respirația ta și vei/ auzi
cum se umflă pânzele amintirii/ de clipe

frumoase,/ cum se îngână glasurile noilor
născuți,/ cum freamătă, ca un roi de viespi,/
postumitatea./ Gramatica te poate corupe,/ nu
și ochii,/ nici muzica, senzuala ei cumpănire”
(*Doarme – Lumină neagră*). Iubirea devine o
luptă a interiorului, a stărilor de trecere și de
agregare a sentimentelor umane ce năzuiesc
înspre împlinirea lor. Totul se îmbracă în haina
frumoasă a trăirii în și prin celălalt.

Este interesantă transgresiunea luptei
între Eros și Thanatos, dinamism care naște
ființare. În alternanțele celor două stări se
descrie întreaga lucrare a prezentei antologii de
autor *Cartea din vis* care are ca scop ultim
devenirea și ființarea umană. Putem afirma că
poetul Vasile Igna este cel care ne aduce unul
dintre cele mai frumoase și desăvârșite
universuri poetice existente și în literatura
română și în cea universală. El reușește să ne
facă părtași lungului său pelerinaj poetic spre
eternul Eden, spre reîntoarcerea acasă.

Cartea din vis (1969-2024), Ediția a II-a,
Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2024
a poetului Vasile Igna este o refacere a mărului
din Grădina Raiului, din Pomul Vieții oferit
cititorilor spre degustare. Încotro ne va aduce
această lectură-degustare?

Zâna din alun

„Călăuze oarbe” sau drumul înspre sine

Doina MACARIE

Volumul de versuri *Călăuze oarbe* semnat de Vasile Igna, apărut la Editura Albatros, în 1999, atrage atenția prin forța de exprimare a realității în manieră metaforică și interogativ-concluzivă și prin rafinamentul compozițional.

Cu un titlu care trimite deja la ambiguitate și paradox, cartea propune o incursiune într-un univers liric al căutării, fără garanția revelației, al orientării ghidate de detalii neclare. Aceste repere pot constitui o marcă a postmodernismului, mai ales că certitudinile devin suspecte, iar sensul este mereu refractar.

Este, în esență, o reflecție poetică asupra confuziei lumii contemporane, a identității fragmentate și a speranței care mai pâlpâie chiar și în „cenușa acestor zile”.

Cartea aparține unui poet a cărui experiență este recunoscută pe baza scrierilor sale anterioare: *Arme albe* (1969), *Fum și ninsoare* (1972), *Provincia cărturarului* (1975), *Starea de urgență* (1981), *Grădina oarbă* (1984), *Insula verde* (1986), *Orbite* (1989), *Clepsidra cu cenușă* (1999) sau ulterioare *Urme și semne* (2004), *Provincii. Grădini. Orbita* (2006) ș. a. Preocupat de problema vieții, poetul realizează un profil complex al omului aflat la maturitate deplină, care îi permite să realizeze un tablou asupra lumii, în manieră modernă și postmodernă. Poezia este pentru Vasile Igna o necesitate, o modalitate de a fi și o formă de a confesiune sau de observare a lumii în toată complexitatea ei.

Poezia lui Vasile Igna se distinge printr-o densitate a expresiei dozată conștient și o constantă evadare din zona concretului. Artă este echivalenta vieții în toate detaliile ei, susține poetul, nu fără apăsarea firească a unui suflet preocupat de propria existență, desprinsă și creată din segmente ale lumii, în general.

Tematic, volumul are în centru destinul pus sub semnul timpului, un flux de conștiință, în care realul, simbolicul și absurdul sunt întrețesute. Textele sunt, în esență, meditații poetice despre lume, artă, identitate și memorie, dar toate acestea sunt tratate cu o detașare specifică maturității sau cu un scepticism experimentat. Poetul se joacă frecvent cu intertextualitatea, cu ecouri din tradiție, dar și cu elemente din cotidian, toate plasate într-un context care pune sub semnul întrebării ierarhiile și valorile consacrate, o mărturisire a poetului care dorește să simtă profunzimea unei vieți trăite cu înțelepciune, cu devotamentul unui poet atașat de principiile morale fundamentale.

Limbajul este ambiguu, iar structurile poetice tind să alunece pe granița dintre discurs și tăcere. Metaforele sunt criptice, încărcate de simbolism și aluzii culturale, sugerând mai degrabă decât afirmând. Avem de-a face cu asocieri neîntâlnite sau nebănuite, prin tehnica modernă a ingambamentului: „Zdreănțele pomilor, cuibul sfârâmat al/ căldării de nori peste care se-așază lînțoliul/ roșu al soarelui. Soare de gheață/ Gemeni de-am fi înălțați din aceeași tulpină” (*Iunie*) Aceste versuri, de pildă, fac trimitere la „axis mundi”, care este capabilă să păstreze lumea în echilibru.

Poeziile par uneori alcătuite din frânturi de gânduri sau imagini juxtapuse: „Această întindere fără sfârșit/ unde animale și oameni plante și arbori, bufnițe, cârțițe, arici/ își țin locul cu încrâncenare;” (*Peisaj*). Toată această enumerație amplă și aparent haotică pune

problema legăturilor echipolente, dar și a complexității vieții: „pars pro toto”.

Poetul se asociază unui călător fără o destinație anume, dorind ca sufletul lui să fie înțeles în profunzime: „Să-mi amintesc ce spunea omul acela/ trecând prin mijlocul străzii, printre autoturisme,/ biciclete, camioane, șoferi țipând, claxoane,/ o imensă harababură, isterie provocată de/ mersul lui ezitant, de gesturile lui largi,/ de mâinile ridicate spre cer...” (*Ca o insectă*).

Vasile Igna face adesea apel la intertextualitate și metapoetică, cu trimiteri la mituri sau figuri culturale, filtrate printr-o conștiință care nu mai caută originalitatea absolută, ci reconfigurarea unor experiențe, întrucât: „Cel Nevăzut îl vede/ pe cel purtător de hram, îl împodobește/ cu lauri” (*Anotimp*).

Discursul poetic se conturează într-o formulă concludivă, care se relevă cititorului cu profunzime. Se creionează imaginea unui spațiu metaforic și simbolic, străbătut de ființe grăbite și nepăsătoare, care nu au alte preocupări decât cele imediate, sub atenta supraveghere a unui ochi critic, acela al unui individ marcat profund de experiențe apăsătoare, pe care eul liric le exprimă cu detașare. Astfel, anotimpul devine „o casă cu sute de încăperi/ în care se furișează noaptea sufletele/ celor răposați și stau îndelung la taclale.” (*Anotimp*).

Cititorul este provocat să descifreze mesajul poemelor, dar, de multe ori, se confruntă cu absența unei semnificații univoce. Astfel, versurile rămân fluide, iar lectura cere implicare și participare activă la actul creator. Poezia are reverberații și se deschide translucid doar în măsura în care lectorul are o acumulare

de experiențe care-i conferă descoperirea sensului. De altfel, poemele au o reflectare poliedrică, care oferă pluralitate de sensuri și trăiri pentru fiecare cititor în parte. Vasile Igna scrie un gen de poezie care nu se devoalează cu ușurință, ci presupune introspecție și o anumită permisivitate spre incertitudine. Este o carte în care tăcerea are aceeași greutate precum arta cuvântului, iar mesajul, oricât de „ascuns”, nu se lasă ignorat, ci pulsează în fiecare vers cu o intensitate reținută, dar profundă.

Prin apelarea la ambiguitate și la limbajul încifrat, prin reinventarea unor structuri compoziționale clasice, prin rafinamentul specific unui om preocupat de propria traiectorie, Vasile Igna oferă cititorului posibilitate de reflecție și de meditație, iar, în loc de răspunsuri, problematica poemelor sale deschide noi întrebări și noi perspective de înțelegere a vieții.

„Cu sau fără voia noastră, scriem toată viața o singură carte. O carte ca un copac ale cărui ramuri se ridică spre cer, dar care are rădăcinile în solul capricios și greu de deștelenit al visului. Suntem, altfel spus, părinții, urmașii și mărturisitorii propriilor iluzii, ezitări, strădanii și neputințe, arhitecții și zidarii unui claustru cu zăbrele de ceață. În chiliile lui, poruncile, limba, dicția, stilul, prozodia se pot modifica, dar rigorile visului rămân neschimbate.” (Vasile Igna)

Poemele din volumul *Călăuze oarbe* sunt o invocație care exprimă dorința omului modern de a găsi drumul sufletului rătăcit, apelând cu disperare la cei din jur, pentru a constata că traiectoria existenței este spre propria ființă.

Singurătăți înălțătoare spre lumină

Adrian ILIUȚĂ

Apariția, în 1978, a volumului *Ora morilor de vânt* marca debutul în proză al lui Vasile Igna, cunoscut până atunci doar ca poet. După mai bine de patru decenii, ediția a doua a aceleiași cărți (Editura Limes, Florești, 2019)

consolidează bibliografia unui autor plurivalent care, între timp, experimentase cu succes și teritoriile romanului, ale eseului ori ale literaturii pentru copii. Însă această nouă ediție a *Orei morilor de vânt* nu se dorește a fi doar o simplă reeditare, ci, așa cum ne avertizează autorul, ea reprezintă o rescriere în manieră borge-

siană (cu revizuirii și adăugiri) a textelor din prima ediție.

Structura cărții de „povestiri și pre-texte” (așa cum este ea subintitulată) rămâne însă nemodificată. Textele care o compun sunt grupate în patru cicluri denumite mai mult sau mai puțin metaforic: *Apele somnului*, *Exerciții de memorie*, *Intrarea în lumină* și *Pre-texte*. Nota distinctivă a acestor povestiri este aceea a puținătății fapticului relatat, a unei materii epice reduse la minimum. Prevalează, în schimb, descrierile minuțioase (de cele mai multe ori estetizante, livrești – aici influența poetului din *Provincia cărturarului*, de exemplu, este de netăgăduit) ale cadrelor naturale ori ale unor stări interioare incerte, investigarea unor situații aparent banale care devin, în mod neașteptat, insolite.

Piese care constituie nucleul dur al prozei de tinerețe semnate de Vasile Igna se

regăsesc în primele două cicluri. Astfel, în aproape toate povestirile din *Apele somnului* (excepție făcând chiar cea care dă titlul) ni se propun relatări detaliate ale unor experiențe profund subiective aparținând unor personaje aflate în zona nedefinită dintre veghe și vis. De altfel, este de remarcat că personajele acestor povestiri pot fi subsumate unei tipologii a marginalilor. Anonime sau nu, ele fac parte din categoria celor care caută izolarea de ceilalți prin refugiul în natură, însingurându-se în mod voit. Predispoziția lor spre visare, spre escapism devine astfel mult mai ușor de înțeles. Textele au aspectul unor confesiuni (căci narațiunea este realizată preponderent la persoana I) ale unor naratori ce resimt nevoia de a-și împărtăși percepțiile ireale pe care le au asupra imediatului, un contingent care pare a fi distorsionat fie de impresia visării cu ochii deschiși, fie de irumperea fantasticului. Există un scenariu minimal care poate fi regăsit în prozele acestui ciclu: ele debutează cu o fixare atentă a reperelor spațio-temporale (uneori îngroșată prin repetarea indicilor temporali), urmează o descriere a unui context comun în care se regăsește personajul principal, după care fluxul evenimential al realității este scurtcircuitat de apariția unui element fantastic.

Personajul narator din povestirea care dă și titlul volumului este un pasionat de natură, cu veleități de climatolog, care descinde în Delta Dunării cu scopul de a-și continua observațiile multianuale. Lungile descrieri ale peisajului natural (care devin, la un moment dat, prilej de autocontemplare, într-o viziune panteistă, de contopire cu natura) sunt întrerupte de apariția unei uriașe broaște țestoase care intră în dialog cu naratorul. Neobișnuitul acestei situații este tratat pe mai departe însă în manieră realistă. Povestea foarte elaborată a țestoasei despre istoria

construirii morii de vânt aflată chiar pe insula pe care se desfășoară acțiunea, moară care se pune în funcțiune doar când este alimentată cu gâze strânse de un om necunoscut, nu este altceva decât o rememorare a existenței anterioare a naratorului. Dincolo de fantastic (broasca vorbitoare, aripile morii care se pornesc din senin atunci când macină insecte, producerea unui lichid care seamănă izbitor cu sângele), miza prozei devine una a autocunoașterii și a raportării la timp. Protagonistul are o revelație, mărturisită la începutul textului („Mă trezeam deodată că nu sunt singur, trăiam și trebuia să trăiesc de două ori”), care își găsește descifrarea tocmai în povestea relatată de țestoasă. Animalul vorbitor este un exponent al memoriei identitare. „Timpul [...] este memorie și răbdare”, mărturisește pe parcursul textului naratorul, însă tocmai de acest timp fuge acesta. Venirea în Deltă este echivalentul afundării în uitare. Finalul prozei este apoteotic și crud la prima vedere. Identificându-se în povestea țestoasei (fiind necunoscutul care alimenta moara de vânt), el macină animalul așa cum procedase și cu insectele. Gestul e de natură simbolică. Memoria este mărunțită pentru ca din ea să rezulte uitarea izbăvitoare, moartea. Imaginea carnetelor de însemnări ale protagonistului, cu care se încheie textul, capătă conotații thanatice, ele fiind „un giulgiu țesut din literele unui alfabet încă nedescifrat”.

O altă proză semnificativă în cadrul acestui ciclu este *Zi toridă*. Aceasta debutează cu consemnarea, în faptul serii, al unui leșin al naratorului. Revenirea la normalitate coincide cu observarea unei pete maro deasupra inimii. Insolitarea existenței profesorului Calistrat, cel care relatează faptele, devine evidentă pe măsură ce pata respectivă se mărește și se colorează în negru. Ceea ce urmează instaurază fantasticul în această proză. Personajul descoperă că este capabil să leviteze, la început în camera sa, apoi în locuințele altor vecini de bloc pentru ca în cele din urmă să exploreze bună parte din orașul în care își duce existența. Ineditele senzații pe care le experimentează îl fac pe Calistrat să creadă că ceea ce trăiește este, de fapt, un vis din care nu s-a trezit. Incertitudinea celor relatate este accentuată de

punerea sub semnul întrebării a propriei percepții asupra realității: „dacă în acest mod, aproape ireproșabil, în care realitatea imita ficțiunea nu era altceva decât produsul aceleiași imaginații scăpate de sub control?”. În zbor, personajul-narator cochetează, la un moment dat, cu apropierea de o mireasă care s-a înălțat de la propria-i nuntă. E o scenă care duce cu gândul la ceremonialul conform căruia cei care decedează înainte de a se căsători trebuie să împlinescă, odată cu înmormântarea, și ritualul nuntirii. Aventura sfârșește la capătul celei de-a doua nopți de peregrinare prin înalt, când naratorul coboară într-o pădure aflată dincolo de oraș (deci într-un cadru natural, necontaminat de civilizație urbană), depunându-și trupul pe pământ umed, între fire de iarbă „încărcate de rouă”. Sugestia morții devine una firească, tocmai pentru că se petrece în mijlocul naturii. Doliul și suferința sunt perfect sublimite în finalul estetizant al prozei prin „șipătul unei gaițe” și prin „mieunatul unui motan cu glas ca de cucuvea”.

Cel de-al doilea ciclu al volumului, *Exerciții de memorie*, constituie, așa cum sugerează și titlul, evocări ale unor evenimente petrecute într-un trecut mai mult sau mai puțin îndepărtat. Epicul dobândește o pondere vizibil mai însemnată aici, subiectivitatea narării din precedentele proze lăsând locul unei preponderente obiectivări. Ceea ce au în comun toate povestirile ciclului ar fi, pe lângă aspectul fantastic al unor elemente inserate în trama narativă, consumarea unor experiențe thanatice.

Cea mai reușită proză prin prisma subtilității cu care este insinuată experiența morții este *Cer jos*. În esență, povestirea aceasta este construită ca o succesiune de revelații thanatice, așezate într-o gradație ascendentă, care își găsesc rezolvarea fantastică într-o scenă violentă vizual. O ninsoare apocaliptică dă senzația că înghite la propriu lumea unui sat oarecare. În cursul dimineții, în timp ce își hrănește animalele, țăranul Nuțu Pricop, personajul principal al textului, are un prim gând straniu: găurile făcute în zăpadă de stropii de apă căzuți din găleata cărată de soția lui seamănă cu bulgării de pământ aruncați în groapă „când omul nu mai este”. Apoi, o

amintire aparent întâmplătoare îi revine din memorie – bunicul lui Nuțu murise subit chiar într-o dimineață de iarnă. Trebăluind în continuare prin curte, personajul se trezește spunându-și „De-ar da Domnul să ajung la seceriș!”. Se miră în sinea sa când deslușește că sensul cuvintelor ar implica faptul că ar fi posibil să nu mai trăiască până la vară. După-amiaza, ajuns mai mult din plictiseală la bufetul din sat, Nuțu e întrebat frust de un consătean „Ai mai venit și tu printre oameni?”. Întrebarea aceasta ciudată reverberează înăuntrul minții personajului și îl determină să constate cu uimire că nu mai ieșise din curtea sa de vreo trei săptămâni. În tot timpul acesta preferase să rămână pe lângă casă, unde îi era așa de bine. Plecând spre casă, protagonistul remarcă liniștea suspectă pe care a găsit-o la bufet, toți bărbații de acolo vorbind șoptit, de parcă ar fi avut ceva taine de ascuns. Seara, Nuțu găsește patul conjugal gol (soția adormind alături de copii), se așază pe el încercând să doarmă. Dar somnul îl ocolește. Treaz, personajul are viziunea de coșmar a unei haite de lupi care vine spre sat și devorează totul în calea ei, prada ultimă fiind chiar el. Trupul sfâșiat al lui Nuțu se amestecă printre fulgii de zăpadă și cade apoi peste sat. Finalul acesta cu accente suprarealiste, foarte bine orchestrat e o mostră de virtuozitate a unui prozator care stăpânește perfect arta ambiguității, a sugestiei.

Tot elemente care frizează fantasticul sunt cele în jurul cărora se coagulează povestirile *Vânătoare de toamnă* și *Poveste de iarnă*. Ambele texte au drept cadru temporal Evul Mediu. Cneazul Frâncu, eroul primei povestiri menționate organizează o vânătoare cu scopul ascuns de a descoperi pe acela care uneltește împotriva sa. Miraculosul se consumă chiar în timpul partidei de vânătoare. Un mistreț înspăimântător, cu colți mari și argintii, îl amenință direct pe Daneș, cel care dorește înlăturarea lui Frâncu. Confruntarea dintre Daneș și animalul sălbatic echivalează cu o luptă a omului cu propriii săi demoni. Finalul

disputei este unul cathartic: Daneș supraviețuiește, dar nu datorită vitejiei, ci datorită norocului. El își recunoaște vina față de domnitor și cere iertare. Al doilea text culminează prin moartea stranie a coanei Pașa, într-o scenă suprarealistă. În timpul unei petreceri fastuoase, aceasta devine prizoniera unui dans fantastic, care devine un vertij tot mai intens, la capătul căruia femeia se prăbușește pe podea ca o păpușă stricată. Imediat ce invitații părăsesc conacul coanei Pașa, acesta ia foc în mod inexplicabil, iar încercările oamenilor de a stinge incendiul cu bulgări de zăpadă (o altă scenă memorabilă) sunt sortite pierii. Și în acest caz este insinuat catharsis-ul.

Scurtul ciclu *Intrarea în lumină*, alcătuit dintr-un singur text, se leagă de precedentul prin tema morții. Proza cu același nume nu este altceva decât relatarea, prin tehnica alternanței, a trecerii sufletului din lumea aceasta spre lumea luminii. Avem așadar experiența ultimei nopți pământești a unui doctor (personajul-narator) ajuns pacient din cauza unei boli, care își vizionează despărțirea de viața lumească ca pe un film suprarealist (realizat dintr-o succesiune de stop-cadre). „Intrarea în lumină” este, altfel spus, o mică parabolă a desprinderii de trup și a înălțării la ceruri. Expierea este văzută deci ca izbăvire, detașare de suferință, de incertitudine și de boală.

În fine, ultimul ciclu, *Pre-texte*, nu reprezintă povestiri în sensul clasic al termenului. Prozele scurte de aici au, mai degrabă, aspectul unor exerciții stilistice care investighează anumite aspecte tematice (visele, animalele, lucrurile etc.). Amestec de observație analitică și descriere foarte minuțioasă, aceste texte par a fi o pledoarie pentru empatie, comuniunea cu natura, trăirea esențializată.

Prin profunzimea reprezentărilor subiective ale unor experiențe ultime, învăluite în ambiguitatea inserării fantasticului în realitate, prozele din *Ora morilor de vânt* se dovedesc a fi și azi o lectură rodnică pentru un cititor exigent.

In illo tempore – o poveste

Teodora UILEAN

„– Vă place muzica, domnule Pavel?

– Da, domnule colonel.

– Atunci știți că într-o simfonie, într-un concert, într-o sonată, ceea ce contează pentru economia ansamblului, dar și pentru înțelesul lor ultim, sunt momentele de calm, de respiro, cele în care instrumentele, înfierbântate de ciocnirile de sunete înalte și de rostogolirile pătimașe, își trag sufletul, se potolesc. Încearcă să se înțeleagă între ele, să se organizeze, să povestească... Arcușul alunecă abia atingând corzile viorilor, violoncelul suspină, flautul picură lacrimi invizibile...

– *Andante*, domnule colonel, *andante*!, am exclamat fără să-mi dau seama.”

(Din Vasile Igna, *Andante*)

Vasile Igna a publicat poezie, eseuri, cronici literare și plastice, traduceri în principalele reviste culturale românești și proză (în special roman): *Ora morilor de vânt*, Ed. Dacia, 1978, *Andante – O poveste*, Ed. Limes, 1994, *Camera obscură*, Limes, 2013, *Ora închiderii*, Cartea Românească, 2016, *Paragina*, Ed. Cartea Românească, 2023 etc.

Titlul romanului *Andante* semnifică, potrivit definiției clasice, „parte dintr-o compoziție muzicală concepută în mișcare andante, cu o mișcare lentă, liniștită”, iar protagonistul romanului menționat, colonelul, Sebastian Opreanu, îl folosește ca și cuvânt cheie pentru a-și descrie întreaga viață. Povestea lui prinde valențe muzicale și magice, curgând firesc și liniștit spre finalitatea ambivalentă: moarte și substituție.

Folosind tehnica povestirii în ramă, monologul relatării vieții colonelului se insinuează treptat și acaparator în contextul căutării unei case de către un cuplu de tineri îndrăgostiți. Motivul casei ca loc al manifestării actului magic apare în numeroase opere literare, ducându-te cu gândul și la

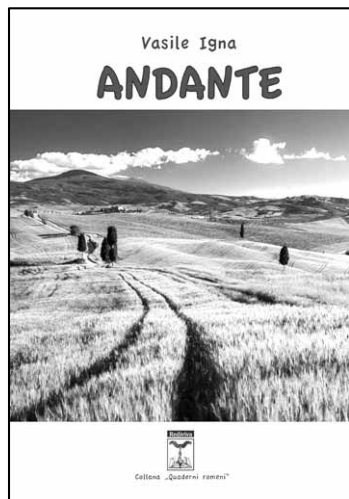
nuvela *La țigănci* a lui Mircea Eliade. Sacralitatea și profanul se împletesc într-un mod miraculos în spațiul paradisiac al grădinii și între pereții unei locuințe stilate care depășește prin designul interior limitele temporale ale unei anumite perioade.

Petru Pavel, cercetătorul biolog, și Rada, tânăra și frumoasa arhitectă, sunt subjuogați de frumusețea locuinței colonelului Sebastian Opreanu, iar îndrăgostitul cu dublu nume de apostol decide să o cumpere, ca dar de nuntă Radei. Leitmotivul cumpărării casei devine o obsesie pentru Petru Pavel, atât de mult încât umbrește tot ce înseamnă restul existenței sale, la un moment dat inclusiv iubita și Institutul de Cercetare intrând într-un con de umbră.

Ca orice eveniment de mare importanță din existența unui om, întâlnirea cu proprietarul casei, potențial vânzător, este greu de obținut, prin demersuri tipic românești, apelând la cunoștințe și așteptând cu nerăbdare un semn din partea colonelului. Invitația apare la biroul cercetătorului sub forma unei scrisori elegante și rezervate. Prima impresie este deconcertantă, cei optzeci de ani ai misteriosului personaj sunt aproape insesizabili pe fizionomia și în ținuta sa. Capacitatea de a se desprinde de trup în momentele de respiro din timpul conversației, abilitate pe care o explică numind-o „echivocul plăcut”, pare o subtilă trimitere la doctorul Honigberger al lui Eliade. Sentimentul decorporalizării îl evocă și Petru

Pavel, simțea că se privește din afară, „ca pe o persoană străină”. Grădina, tărâm magic, îl înfășoară pe vizitator într-o „crisalidă” formată din „mirosuri și sunete”, trimițând cititorul într-un univers kafkian, și trecerea pragului

acesteia dezvăluindu-se a fi începutul unei „metamorfoze”. Prima întrevvedere, scurtă, dar încărcată de o atmosferă enigmatică și, în același timp, fermecată, se dovedește a oferi un refuz pentru oferta de cumpărare a casei, devenind mai târziu un pretext pentru telefoane la Institutul de Cerce-

tare, din partea colonelului Sebastian Opreanu, căutându-l pe Petru Pavel, „în fiecare zi la ora unsprezece”.

Vizitele ulterioare, la care este solicitată prezența Radei favorizează contextul potrivit povestirii monolog a vieții colonelului. Tânăra arhitectă pare fizic o copie aproape fidelă a Isabellei – marea iubire și soția lui Sebastian Opreanu. Cele două personaje episodice, Dumitru și Maria, grădinarul-valet și soția sa bucătăreasă, se dovedesc a fi paznicii acelui tărâm mitic, *illo tempore*, în care își duce

existența colonelul și pe care îl râvnesc cei doi tineri.

Urmând firul epic retrospectiv și introspectiv al povestirii ni se dezvăluie o operă literară de mare finețe, cu valențe proustiene și complexitate interioară a personajului, desprinsă parcă din universul marilor romane psihologice; „ceea ce numim fericire”, spuse colonelul, „este acceptarea unei stări de deliberată pierdere de sine, de supunere la capriciile liberului arbitru”.

Seriozitatea și devotamentul tânărului locotenent trimis la granița sârbească, lupta interioară ce îl macină mai târziu, ni-l aduce în fața ochilor pentru câteva momente pe protagonistul din *Pădurea Spânzurașilor*. Dar, latura aventuroasă și soarta îl trimit pe colonelul Sebastian Opreanu în numeroase alte părți ale lumii, probându-și curajul, motivația și reziliența, reușind să atingă toate planurile unei existențe omenești complete și complexe. Metamorfoza finală, „povestea fluturelui în crisalidă” – unul sau trei..., este la încheierea povestirii completă, fiecare personaj își obține propria finalitate în spațiul sacru și atemporal al casei și al grădinii.

Romanul *Andante* te prinde armonios și subtil într-o poveste plină de magie, de simbol și de măiestrie literară. La fel ca și tehnica muzicală căreia îi poartă numele, te captează, te învăluie cu frumusețea lui iar, la final, îți oferă un sentiment de liniște și de bogăție sufletească.

Taina din gradina veche

Un roman al reflecțiilor

Menuț MAXIMINIAN

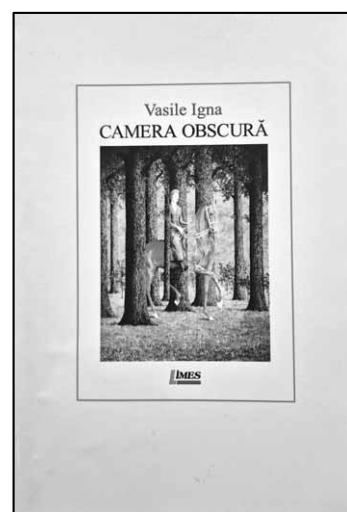
Personalitate complexă, cu o mulțime de preocupări în lumea culturală, Vasile Igna s-a bucurat de-a lungul timpului de recunoașterea criticii de specialitate și de cititori pe măsură. Absolvent al Facultății de Filologie din Cluj-Napoca, a fost o scurtă perioadă profesor de limba română, apoi 25 de ani editor și director la Dacia, iar după Revoluție diplomat la Ambasada României și Institutul Cultural Român din Paris (1994-2000), Ministerul Afacerilor Externe din București (2000-2002) și Ambasada României din Berna (2002-2007). A debutat editorial în 1969, cu volumul *Arme albe*. De atunci în cv-ul său s-au adunat volume de poezie, eseuri, cronici literare și plastice. Am avut bucuria de a mă întâlni de multe ori cu Vasile Igna la Filiala Cluj a Uniunii Scriitorilor, dar și la Bistrița la Concursul „Scriitori de mai”, organizat de Palatul Copiilor, festivalurile George Coșbuc și Liviu Rebreanu, dar și în momente festive precum cel în care a fost declarat Cetățean de onoare al județului Maramureș, fiind fiu al acestor plaiuri. Întotdeauna aceste întâlniri în care am descoperit scriitorul și omul dincolo de numele de pe coperta cărților m-au bucurat. Îl citesc cu plăcere de fiecare dată când îl regăsesc în revistele literare.

S-a scris mult despre poetul, prozatorul, diplomatul Vasile Igna, munca sa fiind răsplătită cu o mulțime de premii. Despre modul în care își organizează scrierile, despre destinul cărților, despre atelierul de creație, dar mai ales despre viață, Vasile Igna declară: „cu sau fără voia noastră, scriem toată viața o singură carte. O carte ca un copac ale cărui ramuri se ridică spre cer, dar care are rădăcinile în solul capricios, și greu de deștelenit, al visului. Suntem, altfel spus, părinții, urmașii și mărturisitorii propriilor iluzii, ezitări, strădanii și neputințe, arhitecții și zidarii unui claustru cu zăbrele de ceață. În chiliile lui, poruncile,

limba, dicția, stilul, prozodia se pot modifica, dar rigorile visului rămân neschimbate.”

Romanul *Camera Obscură*, apărut la Editura Limes în urma cu mai bine de un deceniu, îl are în prim plan pe Iacob Tiberiade care își reconstituie traseul experienței proprii vieți recurgând la memorie. Vorbim despre un roman autobiografic, o frescă a societății românești cu toate preocupările oamenilor, o oglindă socială, politică, administrativă din ultima jumătate de secol. Un roman al prietenilor, al trădărilor, al vieții așa cum este ea, netrucată, al marilor iubiri care nu se uită niciodată. Misterul este cel care însoțește personajele până la finalul romanului atunci când s-ar părea că totul se reazăază în matcă, însă pare a fi prea târziu.

Într-un interviu acordat lui Cristian Pătrășconiu, Vasile Igna spune despre „camera obscură” că este locul unde „se dezvoltă imaginile înainte de a da contur unei năzuințe sau unui vis. Memoria descoperă, dar nu învață. Ea aparține categoriei restrânse, și restrictive, a visului, însă nu are veleități pedagogice. E un loc în care hazardul devine previzibil și îndoiala certitudine. Șansa cea mare ar fi ca unele certitudini să se transforme în credințe. Pe acestea din urmă nu le vei putea niciodată trăda pentru o idee.” Scriitorul are puterea de a zugrăvi cu ajutorul cuvintelor momente din viață așezându-le în eternitate. Este cel care dă nemurire lumii. Vasile Igna declară: „scriitorul a devenit cât de cât

conștient, atât de puținele lui puteri, cât și de multe sale slăbiciuni..., camera obscură a scriitorului nu e un bloc compact de întuneric, o bolgie de catran, ci e traversată de luminișuri și de umbre, un loc unde se intersectează toate drumurile, toate formele de relief, unde când e secetă, când revărsări și inundații, când prea cald, când prea frig. E drept, niciodată confortabil. Dar curat, aseptice, onest intelectualicește”.

Pornim într-o călătorie alături de Maxențiu Negrea din tumultosul București spre lumea transilvană, la Aiud, acolo unde este chemat de Iacob Tiberiade, prietenul bun al tatălui său. Ajunge mult prea târziu, acesta trecând în eternitate. Îi lasă însă moștenire un caiet și, împreună cu Maria, menajera care pentru el fusese a doua mamă, Maxențiu începe o călătorie în lumea lui Jacques (Iacob), care se întrepătrunde cu propria lume. „Camera obscură” este titlul caietului cu coperte groase în care Iacob Tiberiade își așază în 3 capitole povestea. „Nu știm nimic, unii despre alții, trăim alături ca doi copaci, ca două pâlcuri de arbori străini care cresc singuri nepreocupați decât de apa din sol și de lumina soarelui. Fiecare cu rădăcinile lui, fiecare cu crengile și frunzele lui. În ceață sunt ploile toamnei sub răceala zăpezii, ca și pe arșiță și secetă. Nu știm nimic; nimic din gândurile noastre nu trece de la unul la celălalt. Toate se consumă în teritoriul strâmt al unor încăperi obscure. Rareori luminate de strălucirea unui fulger întâmplător”, spune personajul principal al acestei cărți, născut la Aiud înaintea izbucnirii celui de Al Doilea Război Mondial. Pentru a-și face ordine în viață așază în pagini propriul destin împletit cu viața oamenilor ce îl înconjoară „eu mă așez să scriu, nu pentru a supraviețui și pentru a pregăti personajelor mele posteritatea. Scriu ca să salvez viețile altora. Fiecare rând al meu ar putea însemna o zi în plus pentru alții”. Astfel pornim pe drumul unui jurnal autobiografic, începând cu 30 aprilie 1938, ca și cum am fi nașii de botez ai copilului născut în familia Sorana și Iosif Tiberiade, cel care va duce mai departe destinele acestei familii de bogați negustori de grâne din Câmpia Transilvaniei. Povestea este plină de mistere, ca un geam cu vitralii prin

care nu deslușești totul din prima: „îmi place semiobscuritatea, îmi place lumina care se filtrează cu parcimonie prin culorile vitraliilor prin geamurile aburinde de suflarea copiilor. La fel îmi plac ceasurile, ceasurile de orice fel, dar mai ales orologiile, îmi place să le aud măsurând timpul. Mi se pare că fiecare secundă care trece fiecare tic tac pe care îl percepe urechea mea obosită de tot felul de alte sunete, rupe câte o bucățiță din carnea mea și o aruncă în infinitului”.

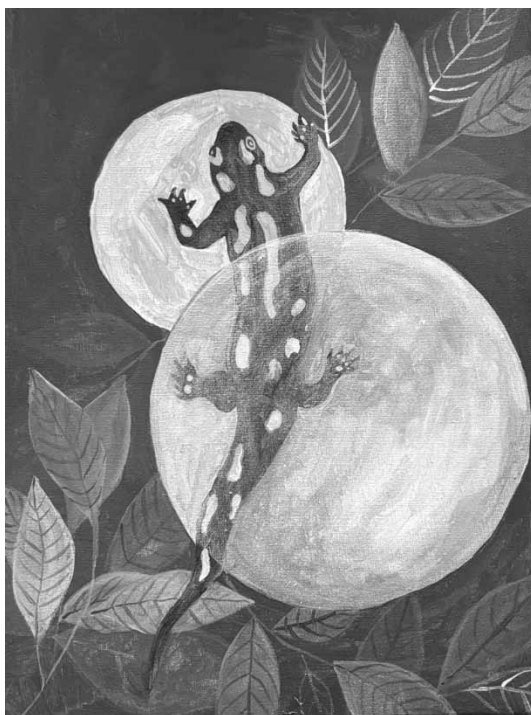
Romanul readuce din trecut, parcă întorcând clepsidra timpului, povestea unui personaj ce își conturează un drum trecând prin școlile clujene. În calea sa întâlnește oameni cu propriile destine, așa cum este doamna Lya, cea care vorbește despre propria dramă a părinților săi, a unchilor și verișorilor morți la Auschwitz. Știe Vasile Igna să construiască tipologii, să le așeze în epocă, să readucă crâmpoșe din istoria tumultoasă a războiului, a genocidului, a comunismului. Și în toată această ploaie de momente tragice să înfiripeze povești de dragoste cum este cea dintre doamna Lya și Iosif, o poveste neîmplinită la vremea ei, însă personajul principal află că are o soră.

Iacob Tiberiade își construiește destinul crescând cu două sentimente, „nemulțumirea și teama”, ca doi frați gemeni în uterul unei frumoase și tinere mame. „Știam că nu pot învinge frica prin nepăsare, ci prin supunere a neliniștii, a anxietății, și cu toate acestea, eforturile mele au dat rezultate nesemnificative. Sigur, îmi spuneam, am conștiința împăcată, dar ce înseamnă a avea conștiința împăcată? Ceva care te face să mergi mai departe sau să te oprești? Și să încerci să înțelegi ce ți s-a întâmplat”. Pe când avea 17 ani, tatăl lui este reținut, episod ce va rămâne peste timp în mintea lui. „Ignoranța nu e lipsă de sinceritate, e de-a dreptul minciună. La urma urmei toți purtăm cu noi niște răni secrete pe care ne e frică, uneori rușine, să le arătăm, să le dezvăluim: Toți semănăm unii cu alții, chiar atunci când ne disprețuim, când ne urâm, când ne ignorăm, suntem locuitorii unei provincii a umbrelor pândiți de orgoliu, autosuficiență și lașitate”, spune personajul principal, făcând de altfel și un scurt rezumat al gândurilor care îl apasă.

Dionisie, cel mai bun prieten din perioada studiilor, va deveni și principalul rival în lupta pentru inima Ligiei Precup. Minte iscusită, terminând ca șef de promoție, Iacob Tiberiade își continuă parcursul profesional la Institutul de Cercetări din București, unde va participa cu brevetele lui premiate la conferințe internaționale. Însă totul se va învârti în jurul poveștii de dragoste dintre Ligia, Șef al Secției manuscrite la Biblioteca Națională, ce alege să se căsătorească cu Dionisie, și Iacob pentru care nu își va putea reprima sentimentele. Și așa, în timpul unei vizite a soțului la Moscova, Ligia și Iacob își re trăiesc povestea de dragoste, iar la 9 luni apare Maxențiu. Copilul acesta va fi crescut cu dragoste de părinții lui, fiind iubit în același timp și de Iacob deși nu știa că este al lui, dar care, necăsătorindu-se, îl considera și el copil al lui. Maxențiu va deveni arhitect și își va deschide un birou cu ajutorul tatălui său, avocatul Dionisie. Deși aflase că Maxențiu nu e copilul lui, Dionisie ține acest secret, îl crește cu dragoste și îl ajută să își croiască propriul destin. Mărturisirea soției lui o ține secretă și va fi descoperită de Maxențiu odată cu citirea caietului doar după moartea lui. Prietenia presărată cu trădări a prietenului său va rămâne însă peste timp și Dionisie îi spune lui Iacob sub jurământ: „Te rog ca pe cel mai bun prieten al meu să nu îi spui niciodată lui

Max acest lucru. Cel puțin atâta timp cât trăiesc eu și îți jur că dacă soarta va face că tu să fii cel ce va muri întâi îi voi spune eu însumi lui Maxențiu”. Deși Dionisie a murit mai repede, Iacob nu a putut să îi spună niciodată fiului său adevărul. În scrisorile inserate în caiet își cere de mai multe ori iertare fiului. Sunt adevărate file dramatice în care un om își reproșează modul în care a știut să-și conducă viața. Firul vieții se întrerupe la un moment dat pentru fiecare dintre noi, moartea fiind un atribut immanent al ființei, „mecanismul impecabil, milenar al evoluției, putând fi degradat, fie de exces fie de lipsă”. „Trebuie oare ca de acum înainte să iubesc moartea, adică femeia aceea cu chip de smoală și sunt de pământ din care se hrănește însăși eternitatea?” se întreabă retoric, în finalul scrierii ce o lasă ca testament, personajul. Sunt atâtea ipoteze în cultura românească despre pragul riturilor de trecere, în mod special despre moarte.

Un roman al reflecțiilor, al trădărilor, al prieteniiilor și dincolo de toate al unor destine ce se împletesc între ele. Mă bucur că am reușit să redescopăr latura de bun prozator a lui Vasile Igna, care știe să-și construiască personajele, să le facă să își poarte crucea, să le poarte prin lumi, pentru ca mai apoi să le readucă la rădăcini.

Memoria focului 2

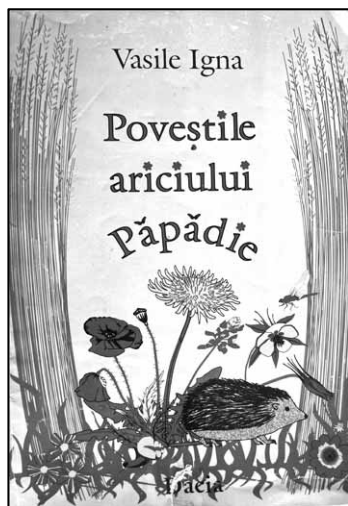
Vasile Igna, autor de cărți pentru copii

Icu CRĂCIUN

„Prezență discretă pe scena lumii noastre literare”, cum îl caracteriza Daniel Cristea-Enache, poetul, eseistul, cronicarul, prozatorul, directorul de editură, diplomatul Vasile Igna, laureat al mai multor premii literare, a scris și trei cărți pentru copii: *Poveștile ariciului Păpădie și alte poezii pentru arici ori pentru copii mai mari și mai mici* (1997), *Pisoi mai mari, pisici mai mici și un castel cu cinci pitici* (2009) și *Vara călușului de lemn* (2024).

Poveștile ariciului Păpădie... a apărut la Editura Dacia din Cluj-Napoca în anul 1997 și este dedicată fiicei sale, Diana, dar, scrie Igna „cu o întârziere de douăzeci de ani”. Culmea este că Diana este cea care, de data asta, a ilustrat-o și i-a făcut și coperta.

Vasile Igna știe că lectura unor astfel de creații le oferă copiilor oportunitatea de a

învăța, de a visa și de a explora noi lumi; e vorba de lumea altor viețuitoare, de la găze, micile gângănii, buburuze, albine, până la rațe, găini, găște, bibilici, curcani, capre, cocoși, cai și altele. Stilul vioi și vocabularul adecvat sunt accesibile și ușor de înțeles de copii, îi ajută să-și dezvolte

abilitățile de citire, iar vocabularul lor, cu siguranță, va deveni mai bogat și mai variat.

Volumul acesta, în versuri, este împărțit în două secțiuni: *Poveștile ariciului Păpădie* și *Anotimpuri*. Întâlnirea cu ariciul Păpădie, precum și cele trei povești ale acestuia îi prilejuiesc lui Petrișor să trăiască o mulțime de experiențe. Dialogurile celor doi sunt amuzante, sprintare, binedispun cititorii, indiferent

de vârstă. Ca în orice poveste, necuvântătoarele prind grai omenesc. Cu ajutorul lor, imaginația și cunoașterea pot fi stimulate foarte lesne. Petrică află că ariciul părăsește vizuina „doar când soarele apune” și se întoarce la casa lui „când se-aprind stelele-n cer/ și se face Luna Mare”, lucru pe care fratele lui Păpădie, Goguță, cel „căptușit cu ace” ca „un covrig țepos”, îl neglijează, de aceea va trăi o aventură pe care n-o va uita niciodată; este prins de ciobanul Neață și purtat într-o desagă pe măgarul Ciuș, urmărit permanent de câinele Lăbuș până este adus înapoi. Chestiunile de etică și morală se combină fructuos: promisiunile trebuie respectate indiferent unde trăim. Sunt valorificate proverbe și zicători de genul: „nu ajunge nicicând bine/ cel ce vorba nu și-o ține”, „umblă chiar și câinii cu colacii-n coadă”, „nu aduce anul ce aduce ceasul”, „fiecare să-și cunoască locul cât o fi de mare”, „tot pățitu-i priceput”, „pe prietenii adevărați nu-i uiți nicicând”, „graba strică treaba” sau „Ești plin ca un mușuroi/ și harnic ca o furnică” (aceasta din urmă folosită în secțiunea a II-a, *Anotimpuri*). Povestea întâi are și o morală: „acum, ați văzut, copii,/ ce pățește-acela ce nu ține seama/ de-un sfat bun pe care i-l dă tata, mama?” etc.

În povestea a doua a ariciului Păpădie îl cunoaștem pe înfumuratul și egoistul cocoș, zis Roșu, care se lua „în clonț” cu toate necuvântătoarele de pe lângă casă, sărind cu ghearele pe ele, dacă încercau să-l contrazică. În fața lui, până și Azor cel fioros devine fricos. Cert este că animalele lui Vasile Igna se comportă ca ființele umane, au fie virtuți, fie vicii. Comportamentul cocoșului se datorează faptului că are creasta mai mare „decât a bibilicii și-a găinii” și „pentru că trezește-n zori vecinii”. Învățătura desprinsă din această poveste se rezumă astfel: „nu-i pe lume alt lucru mai bun/ decât să-și știe fiecare rostul/ să

nu facă, adică, nici pe prostul/ dar nici să pară mai deștept, mai tare,/ decât i-a fost sortit lui din naștere!”.

În a treia poveste, istețul Păpădie îi relatează lui Petrică, prietenul său cel mai bun, despre întâlnirea cu un vulpoi bătrân și viclean, unul din cei mai aprigi dușmani ai aricilor, alături de bufniță sau dihor. Vulpoiul îl rostogolește într-o groapă cu apă, dar este salvat în ultimul moment de lătratul lui Grivei care a trezit celelalte viețuitoare de pe lângă casa omului. Și această întâmplare are o povată bună de ținut minte: „doar paza bună trece primejdia rea”.

Secțiunea aceasta are un epilog intitulat „Păpădie se pregătește de iarnă”. Încet, încet, se ivește toamna cu brumele sale „subțiri”, vântul devine mai rece, păsările călătoare pleacă în țările calde și soarele își pierde strălucirea; curând, va cădea zăpada peste grădini și dealuri, iar Păpădie trebuie să se pregătească de iarnă, să-și adune hrana, să hiberneze în liniște și tihnă.

Secțiunea a II-a, *Anotimpuri*, poate fi încadrată cu bună știință alături de scrierile pentru copii ale unui Topârceanu, Arghezi, Nina Cassian, Octav Pancu-Iași și de ce nu ale Elenei Farago. Titluri, precum *Primăvara* (cu întruparea acesteia într-o crăiasă), *Păpădia* („galbenă-i de parcă arde”), *Cireșul* (cel mai minunat pom din sat, cu „flori înmiresmate, viorii”) surprind o lume încărcată de vitalitate în anotimpul tinereții. *Gaița* (dă și titlul unei poezioare) este comparată cu o damă bine ce poartă un „coc tivit cu brâu de albastră zare”, trăiește alături de mierlă, sitar, pițigoi, grangur, brumăriță, pitulice, măcăleandru, cintează, fiecare cu habitatul său; în poezioara *Mușuroiul* trecem prin lumea furnicilor. *Vara*, „fecioara-mbujorată, provocatoare” ca o zână, contribuie la pârguirea fructelor. Ea are patru viețuitoare cărora poetul le dedică câte o poezie: *Libelula*, cea cu „aripile-i de mărgean”, *Melcul* „cu mersul cătinel”, căruia îi propune

să-i cântă: „Melc, cu casa în spinare/ Melc, sfios fără pereche,/ Vino-n palma mea cea mare/ Și-mi șoptește la ureche/ Pe ce drum vrei s-o apuci/ Încotro vrei să te duci?/ Cărei ape, cărui râu/ de culori vrei să pui brâu?/ Melc, cu casa în spinare,/ Vino-n palma mea cea mare/ Și te lasă legănat/ Până mai spre înserat/ Când coboară pe grădină/ Luna cu a ei lumină/ de argint, ca drumul tău./ Melc sfios, melc nătărău!”, urmează *Brotăcelul*, mare „cât un bănuț” „cu dungulițe roz”, cu „ochi cât o bobiță de mac ori de piper”, cel ce face „să vibreze coarde de mult necercetate/ și-n amintiri să bată un vânt înmiresmat”, apoi *Buburuza*, „strop de vară”, ce „duce-n spate/ șapte nasturi de funinge”. Toamna „ca o boare depărtată/ clătinând frunza pătată” a copilăriei, poartă „la cingători/ salbă lată de culori”, este întâmpinată de ploi „când călduțe, când reci sloi”, pentru ca, „pân-la anul viitor” să stea ascunsă „sub covorul de nea”. Nu lipsesc Ursuleții Poc și Roc, dar nici *Vulpea*, însoțită de puii ei neastâmpărați. La rândul ei, *Iarna*, zâna cea „destoinică și bună”, „suflă peste lume un vânt înghețat”, construiește un patinoar, înalță un derdeluș, „zugrăvește pe fereastră/ câte-o grădină de flori ca-n poveste”, ba mai face și „o mie de minuni și de năzdrăvănii/ anume să vă bucure pe voi, copii”.

Cartea aceasta, atractivă și zglobie, permite copiilor să călătorească într-un univers fantastic, să-și dezvolte încrederea de sine și să le favorizeze introspecția. Ea farmecă lectorul, personajele sunt, în general, la vârsta inocenței și provoacă o nouă perspectivă asupra animalelor; de asemenea, transmite mesaje pozitive, ceea ce poate spori nivelul de empatie și comunicare a puștilor. Ilustrațiile Diane Igna ajută la înțelegerea poveștilor acestei cărți fermecătoare, iar tinerii cititori pot identifica mai ușor personajele; în același timp, ele slujesc la deprinderea capacităților de învățare și memorare a celor mici.

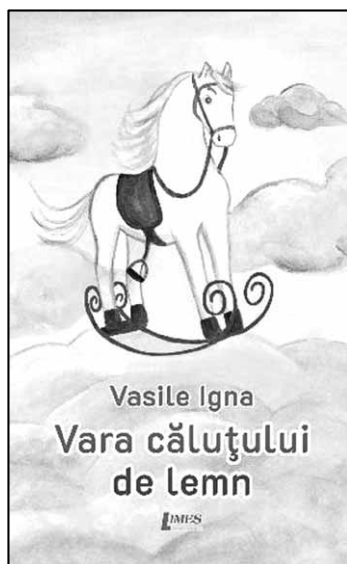
Universul din spinarea unui căluț de lemn

Ioana Nectaria BĂLAN

Într-o epocă în care literatura pentru copii și adolescenți este adesea redusă la formule comerciale sau povești simplificate, *Vara căluțului de lemn* de Vasile Igna (Editura Limes, 2024) propune o întoarcere rafinată la mit, imaginație și bucuria autentică a povestirii.

Vasile Igna, poet, prozator, eseist și diplomat cultural, născut în 1944 în Ardușat, Maramureș, are o operă literară de mare finețe, în care mitologia și reflecția asupra timpului ocupă un loc central. Absolvent al Facultății de Filologie a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, fost profesor, redactor și director la Editura Dacia, precum și diplomat la Paris și Berna, Vasile Igna aduce în această carte întreaga sa experiență de viață, filtrată printr-un limbaj care știe să fie și cald, și profund.

În *Vara căluțului de lemn*, nu un străbunic venerabil este cel care istorisește întâmplările, ci chiar căluțul de lemn, jucăria

misterioasă din curtea unei case din Ardușat, adusă la viață sub privirile uimitorilor ale copiilor. Nepoții și strănepoții adunați în curtea lui Nuțu descoperă că bătrânul căluț de lemn are o istorie fascinantă, lungă de sute de ani, și că fiecare fibră a sa ascunde povești minunate despre lumi de mult timp

uitate sau doar visate. Fiecare zi a săptămânii aduce o nouă transformare – Grifon, Spiriduș, Pegas, Inorog, Centaur, Pitic și Magician – fiecare deschizând porți către lumi alternative: cosmice, subterane, mitice sau inspirate din

cultura amerindienilor nord-americani. Meta-morfozele sale oferă nu doar aventuri, ci și reflecții subtile asupra libertății, curajului și imaginației.

Această desfășurare a poveștilor amintește de structura păpușilor matrioșka: povești în povești, lumi în lumi, toate întrepătrunse într-o țesătură narativă fluidă și fermecătoare. Deosebit de interesantă este absența totală a referințelor la mitologia creștină: Vasile Igna creează o mitologie proprie, în care Universul este o poveste nesfârșită, al cărei autor ar putea fi „Dumnezeu sau Nu-Se-Știe-Cine”. În această viziune largă, fiecare ființă – fie ea om, animal sau stea – devine personaj într-un roman cosmic.

Limbajul cărții este viu, savuros, adesea presărat cu expresii spontane care sporesc autenticitatea și umorul: faimoasa exclamație „Măi, să fie!”, recurentă în pagini, a fost remarcată cu simpatie de criticul Mircea Petean, care propune chiar să-l numim pe autor „Mister Măi, să fie!”. Aceste detalii stilistice conferă volumului o notă personală, transformând fiecare poveste într-o experiență intimă de lectură.

Dincolo de farmecul fantasticului, *Vara căluțului de lemn* este și o meditație delicată asupra timpului, a memoriei și a moștenirii inter-generaționale. Străbunicul Nuțu devine o metaforă a legăturii dintre trecut și prezent, dintre rădăcini și zbor, dintre ceea ce am fost și ceea ce putem deveni prin forța imaginației și a poveștii.

În 2017, sora mea mijlocie, Maria Bălan, a fost laureată Premiului „Vasile Igna” la Concursul Național literar și artistic „Scrisori de mai”, Bistrița, având ca temă de scris o scrisoare a pisoiului poetului, Spirt. Actualmente, Maria e studentă la medicină la Târgu Mureș, dar citind entuziasată și ea *Vara căluțului de lemn* și-

a reintrat repede în starea de grație și mi-a dat un feedback „critic-creativ”:

„Bună, aici Maria! Am și eu verișori cu carul, dar nu sunt dintre aceia care au făcut cunoștință cu calul.”

Dacă ai putea fi orice în viață, ce ai alege? Simplu nu-i, a se înțelege. În fiecare zi ne metamorfozăm în ceva mai bun decât ieri – și dacă asta nu ne iese, nu are relevanță. Dar nici n-are cui să-i pese.

Eu și căluțul de lemn ne asemănăm într-un fel – și anume, *nici pe mine nu mă poate auzi oricine și nici eu nu vorbesc oricui*.

Dar dacă ați ajuns până aici, înseamnă că vă interesează ce se întâmplă în a bunicului Nuțu casă. Dar să ne întoarcem la ideea principală: nu-i ușor să te trezești zilnic aceeași persoană.

Deci, cam cât de dificil vi s-ar părea dacă, ocazional, fără autocontrol, ați începe a vă metamorfoza? Azi căluț, mâine Pegasus, poimâine ceva diferit...

Pe lângă asta, o lume cu zâne bune și rele, pitici de toate felurile – toți trăind cum voiau ei. Vasile Igna reușește din nou să oglindească lumea reală printr-o oglindă cu ceva mai multe culori. Dacă Gepetto și talentul lui s-ar fi metamorfozat în ceva, acela ar fi fost Vasile Igna.

Pentru cineva nu prea încântat de schimbare, această carte a fost un fel de provocare. Capitol după capitol, ceva se schimba – iar căluțul pozitiv constant rămânea.

Nu s-a plâns nici când, din Pegasus, a ajuns pitic, și părea destul de entuziasmat când, din căluț de lemn, s-a metamorfozat într-un copil mic.

Și până la urmă, ce importanță are înfățișarea, dacă nu poți îmbrățișa schimbarea?”

În final, căluțul însuflețit își încheie metamorfozele printr-o transformare uluitoare: renaște ca un copil adevărat, într-un simbol profund al reînnoirii, al speranței și al eternității poveștii.

Cartea reușește astfel să atingă atât sufletul copilului cât și al adultului, oferind o lectură bogată în sensuri, deschisă interpretărilor diverse. Pentru copii, este o aventură plină de minuni. Pentru adulți, este o invitație la redescoperirea capacității de a visa și de a da sens lumii prin narațiune.

Într-o lume dominată de viteză și pragmatism, *Vara căluțului de lemn* este o sărbătoare a imaginației și o lecție despre importanța poveștii în definirea identității personale și colective. Vasile Igna ne reamintește, cu delicatețe și farmec, că a povesti înseamnă, de fapt, a exista.

Ghemul cu povești al bunicii

Poezia care toarce

Ioana-Alina PĂRĂUAN

Pisoi mai mari, pisici mai mici și un castel cu 5 pitici, Editura Limes, 2009, este o colecție de poezii a lui Vasile Igna, ilustrate sugestiv de Teodora Gogea, volum ce iese în evidență prin transmiterea unor emoții aparte

ale copilăriei. Cartea am primit-o personal, cu autograf, de la poetul Vasile Igna, în 2017, la Premiера Concur-sului Regional literar și artistic „Scrisori de mai”, Bistrița, alături de o fotografie a uneia dintre inspirațiile cărții, pisoiul Spirt, aflat pe

copertă alături de Mițura, sora lui. Acest volum, scris cu multă sensibilitate, îmbină lectura unui copil cu nostalgia unui adult, prin rafinament, autenticitate și simț al detaliului.

gul timpului, a publicat numeroase volume de poezie, proză, eseuri și traduceri, pentru care a primit premii literare, consolidându-și astfel o

poziție respectată în literatura română contemporană.

În această colecție pentru copii, Vasile Igna evidențiază captarea universului juvenil, construind imagini vioaie și colorate. Poeziile volumului, alături de varii ilustrații simpatice, descriu aventurile din Valea Căprioarei ale unor pisoi jucăuși inspirați din viața reală – Spirt și Mițura, doi frați – și cunoașterea unor pitici și cântecele lor. Un aspect definitoriu este maniera expresivă în care sunt descrise personajele. Spirt, cu alura lui de „bulgăre de nea” și firea sa vioaie, și Mițura, tigrată și ștrengărească, cu blănița „de fetiță șuie”, sunt prezentați cu o dragoste care îi face memorabili pentru orice cititor. Și piticii beneficiază de o prezentare detaliată – Înaltul – „cât un chibrit”, dar înțelept, „singur Mândrilă e îndreptățit/ să se poarte ca aristocrații”, Big-Povestitorul, Zorilă – „cel care se scoală-n zori” sau „cel cu graba”, Puc – „un jucăuș fără pereche”. Vasile Igna abordează aventurile pisoiilor ca prin ochii unui stăpân ce le-a devenit frate, și astfel reușește să redea spontaneitatea și candoarea copilăriei.

Versurile sunt scrise într-un limbaj însuflețit, fluid, bogat în imagini luminoase și metafore simple, dar semnificative. Rimele sale creează un ritm plăcut și ușor de urmărit, oferind volumului o unitate stilistică deosebită. Autorul reușește să insereze subtil teme mai ample, de la importanța rădăcinilor familiale, evidențiată în poezia *Familia*, trecând prin adevărate studii de botanică („Ce mai plante, ierburi, flori!”; „...legumele de leac/ din Grădina din Feleac”), până la bucuria jocului și spiritul de aventură, atât de viu redat în poezii precum *În aventură*. În aceste versuri, simplitatea aparenței ascunde un strat de nostalgie melancolică, destinat să rezoneze profund cu cititorii maturi, fără a pierde însă farmecul direct pentru copii.

Revin în anul 2017, când am primit cartea *Pisoi mai mari, pisici mai mici și un castel cu 5 pitici*, cu un autograf cald, de la domnul Igna. L-am cunoscut – o fire empatică și blândă; oferindu-i și eu un *Spirt de pluș*. Chipul senin al poetului, cartea și fotografia cu Spirt au pentru mine o valoare sentimentală

profundă. Micul pisoi, într-o fotografie printată aproape de data în care m-am născut, rămâne în viață și aici. După toți acești ani, doresc să-mi exteriorizez continua simpatie și grijă pentru Vasile Igna și cei apropiați. Domnul să ne fie aproape și să ne îngrijească pe toți.

Vasile Igna, fetița Ioana Părăuan, alături de Mirela Orban și Olimpiu Nușfelean, la Biblioteca Județeană BN, Concursul Național literar și artistic „Scrisori de mai”, 2017.

Vasile IGNA

Libertatea interioară anihilează supremația aparențelor și subminează proliferarea convențiilor de tot felul

„...un nou mod de a intra în dialog cu lumea”

– Stimate domnule Vasile Igna, când erați mic, ce voiați să vă faceți? Și există o relație între ceea ce voiați și ce ați ajuns? Și, mai ales, când ați aflat, când ați conștientizat că veți fi scriitor?

– Mi s-a pus de mai multe ori întrebarea aceasta, una delicată în felul ei, întrucât memoria nu e doar capricioasă, ci, câteodată, și deliberat selectivă, adică fie lăsând pe din afară câte ceva, fie punând altfel accentele. Sigur e că am învățat să citesc cu câțiva ani înainte de a merge la școală (la șase ani, în clasa întâi, nu am frecventat decât vreo două-trei săptămâni), nu atât îndemnat, cât imitându-l pe fratele meu, cu șase ani mai mare ca mine. Nefiind prea vorbăreț din fire, cred că descoperirea faptului că poți „vorbi” cu cineva fără să-l vezi și fără să-i auzi glasul m-a cucerit/ fascinat din prima

clipă și, până la urmă, a fost hotărâtoare. După vorba părinților, a bunicii,

Dialogurile Mișcării literare

a fraților, a copiilor din vecini, descopeream acum un nou mod de a intra în dialog cu lumea, unul în care mlădierea, înălțimea, tonul vocii, dar poate, și înțelesul le hotărâam eu. Acesta a și fost, de altfel, pe la zece-unsprezece ani, motivul pentru care am „hotărât” să devin scriitor. Nu poet, prozator, dramaturg (despre criticii literari nu știam nimic!), ci, pur și

simplic, scriitor. Era o primăvară timpurie, început sau mijloc de martie, ici-colo mai stăruiau pete de zăpadă înghețată, eram cu cele șapte-opt oi pe care le aveau părinții, în grădina din spatele casei, dincolo de Valea a cărei „viitură” neînduplecată, din 1970, avea să ducă toată gospodăria și agoniseala părinților: casă, sură, magazie, dependențe. Mulți ani după „hotărâre” nu s-a întâmplat nimic deosebit, în afara unei poște, niciodată ostoită, de a citi, de a judeca, de a compara, de a trage învățăminte din propriile întâmplări și din ceea ce îmi rămânea în memorie din cărțile altora. Și, da, păstrând proporțiile, m-am născut cu cartea în mână și alături, undeva, ascuns, invizibil și tremurător, cu creionul alături, la îndemână, precum vechii meșteri, tâmplari, dulgheri, ținându-l după ureche, gata oricând să tragă o linie, să însemne ceva ce trebuia tăiat, îndreptat ori de-a dreptul aruncat. Era un mare respect pentru litera scrisă în casa noastră din Ardușatul natal. Un respect care pentru mine a devenit, foarte devreme, literă de lege, unul care mi-a însoțit atât scrisul propriu, cât și exigența față de scrisul altora, înaintași sau congeneri.

– Cum apreciați drumul spre pagina tipărită a creațiilor Dvs.? A fost firesc sau greu? A fost girat de vreun maestru sau de lecturi mai largi?

– Simplu nu a fost deloc, dar nu atât din cauza vremurilor (care, cum știm, erau mai

mult decât constrângătoare), cât din cauza propriei alcătuiți sufletești și a răspunderii (uneori vecină cu teama, cu paralizia) față de cuvântul scris și tipărit, făcut public. Nu am cunoscut foarte des bucuria textului tipărit, ci, mai degrabă, un fel de sfială amestecată cu dezamăgire, cea dintâi precedând publicarea, cea de a doua consecutivă ei. Am debutat târziu (aș fi putut să o fac mult mai devreme, dar s-a întâmplat în *Viața studentescă*, în 1963), la sfârșitul anului doi de studii, iar prima carte, *Arme albe*, am publicat-o în 1969. Mi s-a propus colecția *Luceafărul*, prestigioasă fără îndoială, dar m-am ferit întotdeauna de înregimentări și de etichete puse la întâmplare. E și unul din motivele importante pentru care nu am frecventat cenaclurile vremii.

Așadar, nu am fost precoce, dar nici întârziat, din alte motive decât cele care au ținut de voința/ firea mea. Scriam, desigur, ca mulți copii sau adolescenți asemenea mie, dar, poate părea paradoxal, nu simțeam nevoia să public și asta în ciuda faptului că, așa cum am mai spus, hotărâsem singur că *trebuie* să devin scriitor. Înconjurat mereu, în liceu ca și în facultate (dar și mai apoi ca profesor, editor sau diplomat) de prieteni, am rămas un singuratic, dar nu un lup pus pe pradă, ci un câine domestic, fidel structurii native, căreia nu m-am putut nici sustrage, nici elibera în întregime, în ciuda unor momente de revoltă interioară ori de asalt implacabil al realității din jur.

Și nu, nu am avut măștri în adevăratul înțeles al cuvântului, dar am avut modele și, în momentele critice ori de răscruce, sfătuitori sinceri și discreți. Mircea Zăciu, Al. Căprariu și Miron Scorobete sunt cei care mi-au înlesnit drumul de la profesoratul rural (de altfel, nu lipsit de momente memorabile!) la meseria de editor pe care m-am străduit să o transform în adevărata mea vocație, în cei 25 de ani pe care i-am dedicat. Cu cei deja pomeniți (cărora li s-au adăugat, de-a lungul anilor, Iordan Chimet, Augustin Buzura, Marian Papahagi, Adrian Popescu, Mircea Oprea, Nicolae Prelipceanu, Ion Pop, Mircea Petean, Eugen Uricaru și destui alții) am rămas apropiați în idealuri culturale și comportament civic toată viața de până acum. Adevărații mei măștri au

fost marii scriitori români și străini, din toate timpurile, de pe toate continentele, de toate orientările literare, comportamentale ori politice, excluzând comunismul și fascismul. Iubesc îndeosebi antichitatea greacă și romană, sunt un stoic cu adieri de scepticism, dar și un împătimit lector (mereu uimit și perpetuu ignorant) de biologie (inclusiv celulară) și fizică (inclusiv cuantică). Nu dau nume (deși sunt tentat și, oricum, dintre ei nu pot lipsi Platon, Plotin, Seneca, Socrate și Wittgenstein) întrucât mi-a părut întotdeauna că toate trei (filozofia, biologia, fizica) au ca prim obiect și ultim scop încercarea de a afla în ce măsură lumea în care trăim are o cauză transcendentă. Și oricare ar fi „răspunsul”, pentru scriitorul adevărat un lucru e de neignorat: adevărata etică a scrierii este aceea de a vedea și a descrie lucrurile (lumea, oamenii) în așa fel încât cititorul să aibă măcar impresia (dacă nu chiar convingerea!) că ceea ce are sub ochi se întâmplă pentru prima dată. Să fie, altfel, spus, conștient că trebuie să depășească banalitatea, deja spusul și să ia în seamă natura grandioasă și enigmatică a universului și a celor care viețuiesc în el. Pare cam complicat, dar nu e!

Olimpiu Nușfelean și Vasile Igna la Bistrița.

Astfel încât, spre a răspunde cât de cât întrebării Dvs., „obsesia” mea, în egală măsură literară și existențială, ține de aspirația de a înțelege, cu ajutorul puținătății harului și a priceperii mele, că libertatea interioară anihilează supremația aparențelor și subminează proliferarea convențiilor de tot felul, contribuind la victoria bunului simț, a bunei cuviințe și a stimei de sine. Nu știu cât din această „convingere” se vede în ceea ce am scris, (probabil, ceva mai mult, în ultimele

cărți), dar ea e la fel de veche și de neschimbată. Pentru omul în general, „carnea” (trupul și nevoile lui) este esențială, dar nu prioritară, iar „experiența” ei ne familiarizează atât cu plăcerea cât și cu durerea.

„Mutațiile genetice” pe care le suportă genurile literare sunt imprevizibile

– Tot mai mulți poeți scriu și proză. Și, cum se zice, le și iese. Ce-i face pe poeți să se îndrepte spre proză? E o tendință a epocii, a evoluției artelor, sau o lipsă de încredere totală în poezie? Și cum poate un poet, stăpânit de dezinvoltura inspirației, să se adapteze la disciplina de muncă a prozei, a romanului mai ales?

Vasile Igna, Adrian Popescu, Dimitris Kanellopoulos, Ion Mureșan, în fața Arizonei.

– Nu e rău deloc că poeții scriu și proză și n-ar fi rău dacă și prozatorii și-ar încerca, cu mai mult curaj, puterile în poezie. Ar trebui să ținem mai mult seama că „mutațiile genetice” pe care le suportă genurile literare sunt imprevizibile și, într-un fel, arbitrar, rareori conforme cu înclinațiile, dorințele ori iluziile inițiale. Talentul veritabil nu are căi premeditate, rute precise, albie fixe și vărsări întâmplătoare. El este un „produs” de sinteză, doar că energia, focul care-l generează și-l pune în mișcare nu are prea mult de a face cu „materia” care arde, ci cu imboldul pe care-l primește de la adierile ori de la vârtejurile

capricioase ale harului. Și apropo de întrebare, eu am început să scriu un fel de proză destul de devreme (prima carte a apărut în 1978), dar imboldul irepresibil s-a materializat după aproape treizeci de ani, în 2006, cu romanul *Andante* (există și o traducere italiană a acestuia) și a continuat, până în ziua de astăzi, cu *Camera obscură*, *Ora închiderii* și *Paragina*. Și toate sunt fructul unor gestații îndelungate, între cinci și zece ani, ceea ce nu e important decât pentru mine. Și da, e adevărat, am simțit întotdeauna că proza îmi oferă mai multă libertate de mișcare înăuntrul limbii; poți respira mai ușor și povestea are mai multe șanse de a se întrupa. Într-un fel, eu am păstrat în proză ceva din curgerea poeziei mele: în plan existențial ar fi balansul dintre credință, speranță și dezamăgire, iar în cel formal ritmul interior, curgerea atent supravegheată a frazei. S-ar putea (depinde de cel ce scrie) să fie un efort suplimentar față de poezie, în realitate le e comună aceeași preocupare pentru rigoare și grija de a nu bate apa în piuă. Nu am decât foarte puține rezerve față de înfățișarea actuală a prozei de azi (inclusiv a celei românești), dar nu am nici cea mai mică ezitare de a rămâne în afara plutonului. Facem cu toții parte din aceeași „armată”, dar la arme diferite. Iar dacă ar fi, totuși, vorba de rezerve, ele nu ar izvorî din teama că „armele” s-ar putea lupta unele cu altele, ci că „armatele” nu vor mai avea pe cine să apere, cei atacați nefiind alții decât cititorii. Cititorii sunt adevărata memorie și rațiune de a fi a literaturii și fără ei aceasta nu e altceva decât un strigăt în pustiu.

– „Cu sau fără voia noastră, scriem toată viața o singură carte. O carte ca un copac ale cărui ramuri se ridică spre cer, dar care are rădăcinile în solul capricios, și greu de desțelenit, al visului. Suntem, altfel spus, părinții, urmașii și mărturisitorii propriilor iluzii, ezitări, strădanii și neputințe, arhitecții și zidarii unui claustru cu zăbrele de ceață. În chiliile lui, poruncile, limba, dicția, stilul, prozodia se pot modifica, dar rigorile visului rămân neschimbate”.

Ce vă trimite mereu la rigorile visului, mai ales că scriitorul, în general, face mare caz de „modificarea” prozodiei, a stilului etc.?

**„Poezia adevărată nu e rodul visului,
ci fructul (mai crud, mai verde sau
mai copt) al treziei.”**

– Sunt un cititor precoce a lui Gaston Bachelard pe care Al. Cistelean îl evocă într-un comentariu la poezia mea spunând: „Ceea ce vede el (Igna, n.n.) afară e, de fapt, ceea ce e înlăuntrul său”. Dar nu francezul este cel care a declanșat „atașamentul” meu față de vis. E o chestiune de structură, poate de ereditate. Visam foarte mult când eram copil și foarte des visam că zbor, ceea ce nu mi se mai întâmplă de mult. De aceea cred că teritoriul visului este (chiar și atunci când e vorba de coșmar) spațiul „vital” cel mai liber cu puțință. Acolo corporalitatea își poate păstra contururile, dar poate deveni și evanescentă, iluzia se poate converti în realitate, iar realitatea se poate dovedi o ipostază a iluziei. E ca și cum visul ți-ar arăta porți până atunci necunoscute, pe care le poți deschide sau nu, dar nu le poți ignora, deoarece visul face invizibilul accesibil, confuzia edificatoare și surpriza suportabilă.

Doar că poezia adevărată nu e rodul visului, ci fructul (mai crud, mai verde sau mai copt) al treziei. Al conștientului asumat, al contemplației ce nu exclude rigoarea și provocările realului, ce nu lasă neatins răul și dezagreabilul, dar nici nu îndepărtează miracolul ori supranaturalul. Reveria și luciditatea sunt imanente visului și ele fac ca trezirea să ia în seamă, ba chiar să pretindă intervenția rațiunii, a judecății care cântărește și compară, dar nu trage concluzii definitive, ci propune, aproximând, alternative reale ori simple paliative. Și da, din această perspectivă, oricât de mult sau neașteptat s-ar putea modifica relațiile noastre cu provocările contemporaneității sau cu fluctuațiile gustului, ale recepției, inclusiv critice, visul este un acoperământ protector și regenerator al rădăcinilor ființei.

– Roata, care se învâрте mereu, expresie a lumii în mișcare, este principiu sau simplu „mecanism”? În acest vârtej, în care lumea de azi e tot mai mult prinsă, mai avem timp să... respirăm?

– *Roata* e titlul celei mai recente cărți de poezie, publicată la *Limes*, în 2024, dar „ideea” ei e mai veche și nu ține de descoperirea „principiului”, ci de fascinația copilului în fața evidenței că tot ceea ce e în jurul lui, și are aparența omului sau a animalului, se mișcă, în timp ce în lumea neînsuflețită mișcarea se întâmplă cu ajutorul roții. Iar constatarea că mișcarea e rezultatul învârtirii în jurul propriei axe a sporit uimirea și a deschis drumul imaginației, poate al visului. Toți copiii (inclusiv cei de azi) au avut, într-un fel sau altul, această revelație. Se pare că, în ceea ce mă privește, ea a lăsat urme mai adânci, care, la o vârstă care a depășit-o demult pe cea a copilăriei, a luat expresia poetică din *Roata*.

Cu Marin Sorescu și Jean-Louis Courriol la Lyon.

Nădăjduiesc doar că lectorul cărții va înțelege că nu e vorba de un simplu „mecanism” (descoperit la un moment dat de semeni), ci de un principiu universal, asemenea lui *pantha rhei* heraclitian (totul curge, dar, paradoxal, ... în cerc!) ori al celui *eppur si muove* al lui Galileo Galilei. Cititorul atent va observa, probabil, nu fără o oarecare nedumerire, că în toată cartea nu există decât trei titluri (*Roata*, *Spîța*, *Respirație*) ce se repetă, oarecum redundant, monoton, dar cu un înțeles distinct: *roata* = mișcarea, *spîța* = temeiul, *respirația* = consecința. Cam dificil, poate chiar criptic, dar se poate rămâne și mai la suprafața lucrurilor,

unde viața apare în cea mai comună și mai elementară ipostază. Ca și cărțile mele mai vechi (*Provincia cărturarului, Grădina oarbă, Insula verde, Locuri pustii* etc.) ea instaurează un *topos*, un loc generic recognoscibil și relativ coerent.

Sunt atașat de cartea aceasta și nu doar pentru că întrevăd în ea o „sinteză” a modului propriu de a înțelege și a scrie poezia, ci și pentru că mi-a deschis ochii și m-a dezlegat de reținerile cu care am pornit la scrierea *Vivarium*-ului, cartea care sper să apară anul acesta.

Cu Mircea Petean și Mircea Zăciu în Valea Căprioarei.

„Interdicțiile nu duc la nimic bun, dar nici resemnarea nu e o soluție.”

– Ați lucrat multă vreme în domeniul editării cărților. Având în vedere experiența acumulată și privind practica actuală din domeniul editorial, ce ați avea de spus, ce vă îmboldește sufletul să spuneți?

– Răspunzând la întrebarea Dvs., voi vorbi nu de nostalgie, ci despre vocație. Dacă meseria nu e vocație, ea e, cu siguranță,

risipire. Eu am făcut trei meserii în viața mea de până acum: profesor, editor, diplomat. Pe fiecare am considerat-o o vocație. Prima, fiind și cea mai scurtă, a fost și cea mai intensă, doar trei ani, în comparație cu cei cincisprezece dedicați diplomației și douăzeci și cinci închinată editurii. Cea de editor m-a marcat definitiv nu doar pentru că am simțit că aceasta e lumea mea, ci și printr-o înclinație, aș spune nativă, de a mă ști util, de a mă dedica slujirii vocației. M-am străduit, de aceea, fără să fi reușit întotdeauna, să nu aplic decât o singură „cenzură”, cea în care talentul și onestitatea intelectuală exclud amatorismul, vanitatea, orgoliile (toate aflate în firea omului), impostura ori „fumurile” cu sau fără acoperire. Din păcate, din motive pe care le cunoaștem cu toții, (multe, de ordin obiectiv, aproape imposibil de evitat), într-o proporție îngrijorătoare (aș îndrăzni să afirm, peste trei sferturi!) editarea, publicarea de cărți de literatură nu are nimic de a face cu ceea ce se cheamă selecție și promovare a valorii. Pot înțelege nevoia omului de azi de „afișare”, de exhibare a unor impulsuri îndelung reprimite, pot înțelege și accepta substratul financiar care stă la temelia acceptării ofertelor, dar nu pot accepta puhoiul de amatorism, de mediocritate patentată, de veleitarism agresiv și rudimentar de pe piață.

Ce e de făcut? Nu știu, drumul pare fără întoarcere, iar perseverența este, cum știu, diabolică. Dispariția suportului de hârtie nu e neapărat aducătoare de speranță, spațiul virtual e generos, nediscriminator și incontrollabil. Iată de ce, când vorbesc despre aceste realități, stoicul din mine devine sceptic. Sigur e că interdicțiile nu duc la nimic bun, dar nici resemnarea nu e o soluție. Rămâne ca timpul să hotărască.

– *Lucrând și în diplomație, cum credeți că ar putea fi „reglate” relațiile literaturii noastre cu cele ale altor literaturi?*

– Am fost diplomat cultural în două capitale, fiecare dintre ele „mare” într-un sens diferit: Paris și Berna. Am fost un timp și director al Direcției de Relații Culturale Externe în Minister. Deși au trecut de atunci peste douăzeci de ani, continui să spun cu mâna pe inimă că nu există rețete. Există doar un

comandament: buget onorabil, profesionalism, bună-credință, perseverență. În lipsa lor, bugetele (oricum, inadmisibil de mici!) sunt apă de ploaie, iar așa-numitul „bussines cultural” (*do ut des!*), care are la temelie reciprocitatea, nu funcționează decât între „egali”. Există, slavă Domnului, și în România mari edituri, iar ele nu ar trebui să se resemneze doar cu cumpărarea unor drepturi de publicare, ci și de vânzarea (chiar în „pierdere”!) a drepturilor autorilor români. E dovedit că, cel puțin la început, dorința de „glorie” surmon-tează presiunile și tentațiile arghirofiliei. Și repet: bugetul pentru cultură este esențial, dar nu hotărâtor, deoarece tot timpul vor fi edituri, teatre, opere, studiouri de filme, filarmonici etc. care vor fi nemulțumite. De neînlocuit (după ce vor fi găsiți și bine aleși!) sunt slujitorii ei.

– Știu că ați publicat câteva cărți pentru copii. Puteți să ne spuneți ce anume v-a împins spre acest teritoriu atât de delicat, de sensibil și plin de ispite al literaturii dedicate lor?

– Da, am publicat trei cărți pentru copii. Primele două (*Poveștile ariciului Păpădie* și *Pisoii mai mari, pisici mai mici și-un castel cu 5 pitici*) sunt în versuri, ce-a de-a treia (*Vara Călușului de lemn*) e în proză. Înainte de a învăța să citesc, nu am fost un ascultător împătimit de povești, în sensul că nu puteam să las să treacă o zi fără povestea mamei sau a bunicii. Cu soțul la Canal și cu încă trei copii de crescut, mama (împreună cu bunica, cele mai minunate ființe pe care le-am cunoscut vreodată!) cădeau seara de oboseală și trebuia să ne mulțumim cu câteva mângâieri și vorbe bune. Am suplinit această „frustrare” cu lecturile vârstei și cu miracolele de fiecare zi ale copilăriei. Eu am două cărți de căpătâi, de care nu mă despart niciodată. Cea dintâi e *Don Quijote*, a doua e *Micul Prinț*. Povestea cu tâlc înalt, acesta e „mobilul” fascinației mele pentru acest gen de literatură, Trageți dumneavoastră concluziile.

– Duceți o viață destul de „pașnică”, într-o casă primitoare, printre cărți și manuscrise, cu ieșiri în lumea literară, dar mai puțin în spațiul public, cu toate că nu deloc. O asemenea viață e influențată în vreun fel de viața politică sulfuroasă a actualității? Aveți un anumit refugiu, un loc în care vă retrageți,

fără a fi izolat? Și, în consecință, vă prinde sau nu spațiul virtual în mrejele lui?

– Sunt, aș vrea să cred, un om „pașnic”, un solitar, dar nu un om singur, un însingurat. Sunt, am mai spus-o, un stoic lucid, nu un sceptic de circumstanță, ci judecătorul cel mai aspru al gândurilor și faptelor mele. Nu sunt deloc fatalist, dar știu că viața nu-i atât de lungă încât să ofere și alte bucurii (ori, de ce nu, pedepse!) decât cele pe care le-ai „meritat” la venirea pe lume. Ar fi, oare, nepotrivit dacă aș repeta, puțin schimbată, o spusă a lui Marcus Aurelius? El, care era împărat, spunea: „Respectă-i pe zei, *ocrotește-i* pe oameni”. Eu, care sunt un simplu muritor și simt aceeași nevoie de *ocrotire*, mă mulțumesc să pot spune. „Respectă-i pe zei, *respectă-i* pe oameni!”

Olimpiu Nușfelean, Vasile Igna, Ion Pop, Ioan Moldovan, Arcadie Suceveanu, Marian Drăghici la Gala Poeziei de la Alba Iulia, 2016.

Și da, sunt foarte atent la ceea ce numiți „viața politică sulfuroasă a actualității”, mă afectează, mă tulbură, mă revoltă, dar nu-mi schimbă nici comportamentul, nici convingerile. „Refugiile” mele sunt cele dintotdeauna, unele atenuate, altele augmentate de trecerea anilor: familia și prietenii, cărțile și „visele” în marginea lor, retragerea în locurile acelea (de pildă, Valea Căprioarei) în care se aude/ se vede forfota plină de speranțe a lumii vegetale și mai puțin forfota îngrozitoare dinaintea porților morții. Este (sunt) locul (locurile) unde-mi pot recâștiga nu doar încrederea în propriile tot mai puține puteri, dar și credința în rosturile perene ale literaturii. Cât

privește „spațiul virtual”, mărturisesc că-l cercetez zilnic, citesc selectiv, dar nu sunt deloc dependent de el.

– *V-ați zis vreodată că, gata, puneți capăt îndeletnicirilor scriitoricești?*

– Când eram tânăr („și la trup curat?”), nu, nu am spus! Cu trecerea anilor, îndeosebi a celor din urmă, am evocat-o de vreo două-trei ori. S-a întâmplat să o fac la intervale foarte apropiate unul de altul, semn că era o „criză” ajunsă într-un punct critic. Dar, mărturisesc, nu m-am luat prea în serios. Și, în plus, ce rost ar fi avut? „Răul” fusese deja făcut!

„Nu țin un jurnal propriu-zis, dar am niște caiete cu notații vag cronologice.”

– *Țineți/ scrieți un jurnal? Ce ar putea aduce el în plus față de „dezvăluirile” poetului în poeme sau ale prozatorului autoreferențial?*

– E o chestiune care revine mereu în întrebările care mi se pun. Firească, din punctul de vedere al unei „posterități” discutabile, indiscretă ori superfluă din alte considerente. Nu, nu țin un jurnal propriu-zis, dar am niște caiete, destul de multe (s-au adunat de-a lungul anilor), cu notații vag cronologice, cu focalizare personală, dar care nu evită, dar nici nu explică, lumea din jur. Există, desigur, momente de jubilație, dar și de criză, de îndoială, de decepție, de neliniști ori de seninătate. Multe însemnări privesc scrisul meu, altele se raportează, evident subiectiv, la oamenii pe care i-am cunoscut sau la „evenimente” trăite direct ori trecute prin filtrul cunoștințelor, prietenilor, al opiniei mai mult sau mai puțin publice. Nu m-am mai uitat de mult peste ele, s-ar putea să am eu însuși surprize.

Și da, unele însemnări ar putea aduce puțină lumină asupra scrisului meu, dacă nu asupra esenței lui, măcar a împrejurărilor sufletești care au generat, susținut și configurat cărțile mele. Nimeni nu se destăinuie doar lui însuși când debordează de bună dispoziție, de mulțumire de sine și de prețuirea celor cu care vine în legătură. „Câtă luciditate atâta dramă”, spunea Camil Petrescu. Oare chiar așa să fie?

„Eu n-aș vorbi de inspirație, ci de revelație.”

– *Ora închiderii inspirației este departe de a suna...Ce aveți pe masa de lucru?*

– Eu n-aș vorbi de inspirație, ci de revelație. Inspirația e un proces, revelația o străfulgerare. Sunt pe cale de a preda Editurii Cartea Românească o nouă culegere de poezie, intitulată, chiar din momentul în care am început să o scriu, *Vivarium*. Oare nu e prea mult și mult prea devreme? Cine știe, cert este că am simțit o nevoie interioară irepresibilă de a o începe și, apoi, de a o termina. Nu aș merge până acolo încât să spun că este fundamental diferită față de ceea ce am publicat până acum, dar, cu siguranță, este *altceva*. Eliberat de orice constrângeri formale și chingi sufletești, mai mult sau mai puțin conștientizate, mă *arăt* (și încerc să spun altora) cum sunt/ suntem atunci când ne privim nu doar stricta contemporaneitate, ci și atunci când ne scufundăm în întunecimile ori luminișurile speciei. E un fel de „cosmogonie la purtător” ce-și dezvăluie nu doar „creșterea și descreșterea”, salturile și stăgnările, ci, îndeosebi, „fața” de acum.

Aș mai vrea apoi să scriu o carte de proză, una eliberată de toate poncifele, dar nu și de iluminările actualității.

– *Și, apropo de un poem, intitulat Cum de, din Animale domestice (2011), citat de altfel într-un interviu din România literară. „Cum de și-au adus aminte de el”, care, uneori, în forul interior, mânduitor al cuvintelor fiind, are impresia că rivalizează cu „EL”?*

– Nu știu, asta e o întrebare la care fiecare răspunde nu doar cu propriile cuvinte, ci și cu ceea ce gândește sau spune atunci când se privește în oglindă. Dacă oglinda nu minte, nu greșește nici el; dacă oglinda e mincinoasă, nici el nu spune adevărul. *El el e...l*, la urma urmelor, o multiplicare infinită de eu-ri, o ecuație cu tot atâtea necunoscute câte „înfățișări” va dezvălui Roata Timpului.

Am fost, se pare și eu, o dată, mai mult sceptic decât stoic. Se știe că scepticii erau conformiști, dar nu se supărau atunci când nu erau băgați în seamă...

Dialog epistolar realizat de **Olimpiu NUȘFELEAN**

Vasile IGNA

Mutato nomine

Până la urmă o să iasă din turmă
o să întârzie prin urbe ca un câine
ce plânge cu lanțul intrat în sânge
cerșind un coltuc mușcăit de pâine
iar pentru Procopie cel mult o felie
dintr-un top neînceput de hârtie.
Pe care să o împartă cu hingherii
cu hoherii cu oamenii străzii desculți
unii copii alții aproape adulți.
Și cu poezii mamă ce de poezi!
Ce falangă
de Feți-frumoși bârboși cu spade
împachetate-n hârtie umilă
închipuind plecaciuni și parade
inefabilă grilă
pentru a grației cerești apostilă
și adevărire târzie
pentru dumnealui Procopie
mai tinerel
fără amintiri ori podoabe
înconjurat cu fel de fel
de haiducei și cataleptice roabe.

Și care scrie
spășit
*Soarele răsare la asfințit
puțin mai târziu după chindie.*

Altfel spus poezie
nu un fel de muscă la arat
zburând între ardușat și ararat
nici un curcubeu arcuindu-se neconsolat

peste omicron și mc pătrat
peste lanuri de ecuații peste plantații
de cipuri teoreme și cuante păstorite
de palide guvernante și de Diane
cu arcuri de cânepă și săgeți de boante creioane.

Un *ménage à trois* obositor violent pervers
precum febrele unui soare
coclind într-un vers
cu silabele de doar două picioare.

Popas

Ochi triști ca niște moriști
încremenite sub oarbă pupilă
de așteptare de cuminenie de silă.
Brotaci șerpi de apă pești-fierăstrău
înotau în al bălților și al mărilor hău
precum în ziua a cincea a soiurilor
ori în cea de a șasea
a zburătoarelor și a
roiurilor.

Arhebacteriile inundau țesuturile fir cu fir
precum în Darwin sau în Ernst Mayr
din greșeală-n greșeală spre victoria finală.
Bâjbăială? Învățătură? Accident?
Parcă e a lui Poseidon trident
o Sfântă Treime în miniatură
cărora Mutații îi adăugară o gură
ce atunci când nu înfulecă vorbește
cu Noe cu Pruncul cu plasa de Pește
a unui Ocean fără amiază ori înserare
cu calamarii ce luminează cu lampadare

Atelier poetic

de fosfor deghezate în porți triumfale
pe care se strecoară spre Deal ori la Vale
o pulbere infinită de particule elementare
timorate cuante ori coarde aleatoare.
Apoi câteva valuri de vapori fierbinți
cu ai curcubeului de purpură dinți
mușcând din țărâna Câmpiilor Elizee.
Bărbat sau femeie?
Alb negru mulatru credincios idolatru?
O scenă pustie ca la teatru
o fundătură un pact
un popas un ambiguu antract
al unei piese neterminate
cu cortina ridicată pe jumătate.

Wood wide web mai apoi

Apoi au fost anotimpuri de nea și anotimpuri
de ploii
ori secete, pârjoluri, pui de căprioară cu ochii
blajini
stoluri de păsări negre flori cu frunză pătată,
crini
ori orhidee viclene și cupluri doi câte doi

de bondari cu miresme ascunse-n elitre vulgare
pofind la femeia aproapelui făcând amor fără
chef
visând cu ochii deschiși la un indescriptibil
Aleph
ca la muștele ce acoperă jumătatea ascunsă de
Soare

un Soare de altfel rubiniu dar îndeajuns de avar
stăruind cu încăpățănare peste fețe ridate
vorbea pentru sine bâlbâind *non omnis moriár*

de parcă nestatornicia s-ar vinde în rate
iar toleranța s-ar măsura cu stelarul cântar
ce-l așază pe Newton și Bach într-un loc cu
Socrate.

Diagramă

Mai întâi să dai bice unui șuvoi de limfă
pe care mai apoi să o transformi în fiere
cum ai vărsa în râu un butoiș de miere
din care s-ar ivi la asfințit o nimfă

ce-n miez de noapte prinde avânt de albină
vorbind un dialect al consolării și al fricii
cu spasme moi și țepi domoale ca aricii
când se strecoară din culcușuri spre Grădină

lăsând în iarbă flori de troscot și de arnică
desenând rectiliniu cuvinte gheboase și semne
ce năruie-n preajmă ecuații cu fracția mică

și când le-nțelegi îți pare că stiva de lemne
e-un rug pregătit pentru o biată furnică
cu aripi de azbest și ochi în triunghi de pisică.

Și

La urma urmelor
care-i realitatea se întrebă Procopie
scoțând din buzunar o copie
a unei prognoze obeze ce arăta că
gaura din ozon e o fantasmagorie.
Era ca și cum ar fi scris o poezie
despre suburbia lui plină de grații și gropi
despre alaiurile de înmormântare și popi
cădelnițând cu tămâie și busuioace
cu războaie urmând unor ceasuri de pace
și chivuțe ghicind în sofisticate ghioace.
Chiar așa cine să știe prin ce cotloane
se strecoară șirul de ecuații pribege
făcând big-bang într-un cer fără de lege
printre criptograme și oul primordial
printre nebuloase și al miilea val
de heliu și hidrogen sulfuros
ce întoarce mănua pe dos
și pune la foc oala cu supă fierbinte
să fie tuturor învățătură de minte.
Să se facă lumină! Și s-a făcut
un întuneric ca la capăt de rut
când toate filamentele sunt stinse
și curcubeul e cu capetele aprinse
în două râuri la fel de murdare
precum noul Soare ce abia (de) răsare.

Printre ziduri

Printre ziduri înaintază aproape integre
găuri negre ce nu sunt chiar negre
spuse Procopie
parcă ezitând să se apropie
dar vorbind despre Piața Viteazul Mihai

ca și cum ar fi vorbit despre inflația din Rai
ori de pe piețele de capital.

Apoi trecând peste canal mai în aval
lăsa o vorbă bună oglinzilor Văii
cu dealuri pleșuve de mușuroaie
mărginind cu fărâmițată țărână
o căpiță de paie și o fântână.

Și ceva mai în față

mai aproape de stâna de oi
flutura Părul Berenicei ca un roi
de stele în plină expansiune.

Și se auzeau de astă-dată pe bune
explozii bătaii de tobă cam disperate
unele păguboase altele de multe carate
mici aventuri ale unor nori de azbest
nuntiri de miliarde de atomi fără rest
precum ochii anxioși ai celui Onest
sau ai Perversului
așteptând la porțile încuiate-ale versului.
O, printre ziduri iar se rânduie gropi
procesioni de păianjeni și bondari interlopi
trăgând după ei pânze cu fir
de oțeluri și sclipiri de porfir
și-un patrafir de neagră mătăasă
ce acoperă doar o jumătate de casă.

Ora de clasă

Nu se vede nu se vede nu se vede
spuse Procopie fără să se apropie
de tabla plină de semne și zgură
nu se vede nicio iscălitură

doar un creion ce scrie
de sine însuși gravid
printre stelute și supernove
eppur si muove!

Dicționar

Suburbia e plină de nume care de care
dar botezat fiind el de suflete abandonate
(ceva între kapa omicron și phi
de unde și stupoarea lui de a fi)
s-a mulțumit să i se spună scurt N-a-z-a-r-e
litere ce nu încăpeau în patronimul Procopie
ce se putea ușor șterge cu o pană de dropie.
Și totuși era în el o lumină zglobie
dar și o teamă de uriașa sindrofie
a stelelor sorilor și a particulelor elementare
pe care nici măcar Zenon ori Epimenide
n-ar fi fost în stare
să le deosebească de niște biete efemeride.
Ar fi putut eventual să le înlocuiască
dacă-ar fi fost după el sau după vecinii de
galaxie

cu un creier cu circumvoluțiuni de iască
o hologramă a Unului travestit într-un Tot
pe care-l doare de noi fix în cot.

Ori, cine știe, mai aproape de noi
cu o peșteră cu pereții acoperiți de umbre
care mai luminoase care mai sumbre
unde Unul este egal, mai întotdeauna, cu Doi.

Cu soția Aurelia, cu vecinii de pe Valea Căprioarei, Ileana Ana și baciul Șandor,
și cu Iordan Chimet.

Repere critice

Lucrări colective:

Literatura română contemporană, vol. I (Poezia), coord. Marin Bucur, Editura Academiei, 1980.

Dicționarul general al literaturii române, Editura Academiei, 2012.

Dicționarul scriitorilor români (coord. Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu) vol. II, Editura Fundației Culturale Române, 1998.

Dicționar analitic de opere literare românești, coord. Ion Pop, Editura Casa Cărții de Știință, 2007.

În volume (selectiv):

Barbu, Eugen, *O istorie polemică și antologică a literaturii române de la origini până în prezent (Poezia română contemporană)*, Editura Eminescu, 1975.

Cubleșan, Constantin, *Poezia de toate zilele*, Editura Limes, 2017.

Cu Nicolae Manolescu.

Felea, Victor, *Aspecte ale poeziei de azi*, II, Editura Dacia, 1980.

Grigurcu, Gheorghe, *Existența poeziei*, Editura Cartea Românească, 1986.

Iorgulescu, Mircea, *Scriitori tineri contemporani*, Editura Eminescu, 1987.

Negoîtescu, Ion, *Scriitori contemporani*, Editura Dacia, 1991.

Oprîță, Mircea, *Serile cu poezie și prieteni*, Editura Limes, 2015.

Papahagi, Marian, *Cumpănă și semn*, Editura Cartea Românească, 1990.

Piru, Alexandru, *Poezia românească contemporană*, Editura Eminescu, 1975.

Poantă, Petru, *Modalități lirice contemporane*, Editura Dacia, 1973.

Poantă, Petru, *Radiografii*, II, Editura Dacia, 1983.

Poantă, Petru, *Dicționar de poeți*, Fundația Culturală Forum, 1998.

Pop, Ion, *Pagini transparente: lecturi din poezia română contemporană*, Editura Dacia, 1997.

Popa, Marian, *Dicționar de literatură română contemporană*, Editura Albatros, 1971.

Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, IV, Editura Cartea Românească, 1989.

Sasu, Aurel, *Dicționarul biografic al literaturii române*, vol. I (A-L), Editura Paralela 45, 2006.

Simuț, Ion, *Critica de tranziție*, Editura Dacia, 1996.

Steinhardt, N., *Critică la persoana întâi*, Editura Dacia, 1983.

Steinhardt, N., *Monologul polifonic*, Editura Dacia, 1991.

Ulici, Laurențiu, *Literatura română contemporană, Promoția 70*, Editura Eminescu, 1995.

În reviste, comentarii critice semnate de (selectiv):

Horia Bădescu, A.I. Brumaru, Adrian Alui Gheorghe, Al. Cistelecan, Ion Cocora, Sultana Craia, Augustin Cozmuța, Dan Cristea, Valeriu Cristea, Daniel Cristea-Enache, Constantin Cubleşan, Dana Dumitriu, Victor Felea, Gheorghe Glodeanu, Gheorghe Grigurcu, Emanuela Ilie, Lucian Alecsa, Mircea Iorgulescu, Nicolae Manolescu, Rodica Marian, Delia Muntean, Dan C. Mihăilescu, Ioan Moldovan, Dumitru Mureșan, Ion Negoitescu, Nicolae Oprea, Aurel Pantea, Mircea Petean, Marian Papahagi, Gheorghe Perian, Irina Petraș, Petru Poantă, Ion Pop, Marcel Pop-Corniș, Constantin M. Popa, Titu Popescu, Nicolae Prelipceanu, Cornel Regman, Zaharia Sângeorzan, Eugen Simion, Ion Simuț, N. Steinhardt, Grete Tartler, Valentin Tașcu, Mircea Tomuș, Laurențiu Ulici, Mircea Zăciu.

Comentarii critice:

Vasile Igna este poet, deși scrie și proză, om delicat și tăcut. Pare a se răsfrânge în el însuși. Nu se apără excesiv de ceilalți, dar nici nu se predă numaidecât. Sentimentele și le păstrează pentru cărți care alcătuiesc provincia lui de cărturar nostalgic nimerit din greșală printre vietățile crude din lumea mare. Politicos, refractar prin structură la vulgaritate, discret fără exuberanță, va fi întotdeauna un om și un poet închis între petalele sufletului său ca într-un mare și roșu trandafir.

(Nicolae Manolescu, „Portrete fără ramă”, în *ABC Dacia* [supliment al Editurii Dacia], 1982)

Dealul lui Vasile Igna e o carte în care poetul citește semnele universului și, prin ele, acela al vieții interioare. Ceasornicul lui Vasile Igna înregistrează de regulă vârstele unei melancolii nesfârșite și luminoase. [...] Imagismul lui este original și străbate într-un plan mai profund liric. În vechiul pastel al simbolistilor pătrunde tensiunea sufletului care nu-și iubește melancolia, un țipăt nou trece prin aceste versuri cu o respirație neregulată, când repezită, astmatică, când lungă și calmă.

(Eugen Simion, „Vasile Igna. Poezia ființei și a rostirii. Neoexpresionismul. Grupul «Echinox»”. *Scriitori români de azi*, IV, Cartea Românească, 1989)

Cu Mircea Cărtărescu.

Simbolul de proveniență culturală și referința livrescă definesc o relație esențială între sine și lume; originalitatea acestei poezii nu vine totuși dintr-o redescoperire a obișnuitului pe calea revelării miraculosului, ci din sugerarea existenței în concret a unei ordini intelectuale, în același timp abstracțiile și artificii fiind senzualitate. „Intelectualismul” poetului constă tocmai în această deprindere de a citi lumea ca pe o carte și de trăi cu toți porii universul livresc. Atmosfera fantastică e produsul melancoliei”.

(Mircea Iorgulescu, *Scriitori tineri contemporani*, Editura Eminescu, 1978)

Temperament poetic foarte sensibil, Vasile Igna se manifestă mai întâi ca „ecolog”. Natura e pentru autorul volumului *Starea de urgență* (Ed. Cartea Românească, 1981) atât de presantă ca

Cu Mircea Zăciu și Augustin Buzura la Paris.

termen al ecuației personale, încât o ia sub „protecție” din unghiul unei percepții ireale prin suavitatea visătoare. Situând-o în spațiul incomensurabil dintre iluzie și deziluzie, o proiectează în imagini proaspăt tremurate, parcă răsfrânte în apă. Prin pulsațiile metaforice ori pur constatative, prin secvențele unui real cenușiu, stors de vlagă, prin vorbele în doi peri, inhibitate, ușor ironice, poetul introduce natura prin ușa din dos a civilizației atât de încrezătoare în sine (ușa din dos fiind însuși oficiul liric).

(**Gheorghe Grigurcu**, „Un ecolog liric: Vasile Igna”, *Existența poeziei*, Editura Cartea Românească, 1986)

Mult mai intransigent cu el însuși decât cu semenii săi, Vasile Igna este un depresiv echilibrat printr-un secret gust al ironiei. Această ironie depresivă, romantică în fond, care nu constă în sfidarea impudică și în tăcerea în aparență blajină, înseamnă, de fapt, o punere la îndoială a „realității” vulgare și redescoperirea realului subiectiv.

(**Petru Poantă**, „Vasile Igna: Ora morilor de vânt”, în *Steaua*, nr. 6/iunie 1978)

Un idilism sublimat, substanțial, amintind calmul divin al lui Vergilius.

(**Petru Poantă**, *Radiografii*, I, Editura Dacia, 1978)

Sub liniștea exterioară combustiiile sunt însă active, tonul elegiac ascunde o tensiune a viziunii. Poemele lui Vasile Igna își comunică unul altuia achizițiile; metaforele migrează, informând subteran textele și dând întregului, în felul acesta, continuitatea unui desen coerent al cărui contur se dezvăluie în clipa când poeziile sunt puse să comunice sensuri și să le clarifice.

(**Marian Papahagi**, „Timbrul violoncelului”, *Cumpănă și semn*, Editura Cartea Românească, 1990)

Universul poeziilor de aici îngemănează elementele cărturărești cu cele naturiste, asupra acestei compoziții rafinate căzând o lumină, id est reflecția lirică, grație căreia taina lumii sporește. Bineștiutul postulat blagian se vede astfel confirmat de un poet care a evoluat în linia unei despărțiri de Blaga; același sens doar că validat prin alte mijloace. Natura ca provocare și perpetuă sursă revigorantă a culturii, într-o ideală rivalitate, asta este substanța rostirii poetice a lui Vasile Igna.

(**Laurențiu Ulici**, *Literatura română contemporană, Promoția 70*, Editura Eminescu, 1995)

Îmi pare a fi în poezia aceasta – pe la jumătatea drumului dintre veneră și madonă, dintre Proust și César Franck, dintre Minulescu și André Breton, dintre Fernand Khnopff și Rainer Maria Rilke, o putere, o autenticitate – și un farmec insidios – care o așază printre cele mai izbutite ale rostirii românești”.

(**N. Steinhardt**, „Starea poetică”, în *Critică la persoana întâi*, Editura Dacia, 1983)

Nouă e, aici, culoarea biblică, de verset sapiențial a unor poeme, căreia i se asociază pe parcurs, tot într-un registru al solemnității înțelepte, armonizări de „metru antic”, de scandare a versului. „Urmele” recapitulează imagini ale timpului trăit, „semnele”, embleme și ideograme angoasante, prevestesc noi degradări și căderi ale ființei... [...] Acestei perspective grav decepționate asupra lumii, i se opune, însă, chiar dacă cu o anumită timiditate, promisiunea unei resurecții posibile...

(**Ion Pop**, Postfață la antologia *Provincii. Grădini. Orbite*, Editura Dacia, 2005)

La el acasă în versul alb, Vasile Igna își asumă periodic exercițiul aproape canonic al poemelor ritmate și rimate. Cele 19 cântece pentru înșelat timpul care încheie *Lumină neagră* sunt, astfel, o parare superbă a diformului și destrămării: „De-s încă viu doar tu mai poți să-mi spui/ cu vorba ta mărunță, măsurată/ înfășurată-n cețuri, destrămată/ de vântul verii coborând pe Gruu...” „Ce vânt din pustie alungă/ lumina, și-ntunecă scena?// Se farmă-n bucăți cantilena/ și clopotul bate în dungă”.

(**Irina Petraș**, „Despre neagra strălucire a luminii”, în *Apostrof*, anul XX, nr. 3, 2009)

Reușita lui Vasile Igna constă în figurarea convingătoare din punct de vedere poetic a acestor noi relații cu sine și cu ceilalți, în imaginarea metaforică a stărilor de spirit obsesive (frica, remușcarea, insomnia), în configurarea unui peisaj psihic original, adaptat la „exodul și cadențele marșului” sau dominat de un „soare negru ce răspândea întuneric și frig”. [...] Focul mic al vieții e în permanentă primejdie de a se stinge, căci „abia de-l întetește câte o întâmplare fericită.

(**Dan Cristea**, „Viziuni din cărțile senectuții”, în *Luceafărul de dimineață*, nr. 3, martie 2009)

Liniile de filiație din *Periscop* duc către poeți moderni și moderniști, în primul rând „oniricul” Dimov și apoi Arghezi, ca „gestionar” al unui eden întrupat la doi pași de noi, contemplând și descriind fascinat tot felul de vietăți desconsiderate de „înalta” poezie. [...] *Periscop* e un volum excelent al unui poet rafinat, deopotrivă continuator și inovator liric.

(**Daniel Cristea-Enache**, „Un poet artist”, în *România literară*, nr. 1-2/2020)

Odată cu *Grădina oarbă* (1985), poezia lui Vasile Igna se schimbă radical. Vorbirea se eliberează de vechile tipare ritualice, de apeluri venind de departe. Simțurile își descoperă înclinația pentru agrest, pentru bucuria universului mărunț și ocrotit al spațiului locuit și cultivat de om. (...) Putem presupune și că noua formulă însemna totodată și o evadare din epocă.

(**Vasile Popovici**, „Surprize mari, din trecut”, în *Orizont* nr. 8/2020)

Remarcabilă este aici ștergerea granițelor dintre regnuri, dintre halucinație și realitate, lăsând cele prozaice să se amestece indistinct cu cele livrești. Adesea discursul liric se desfășoară ca într-o poveste în care sunetului unei presupuse muzici îi răspunde bolboroseala cuvintelor din țesătura poemului.

(**Ioan Papuc**, „Igna”, în *Convorbiri Literare*, nr. 10/2020)

Teodor BACONSCHI

Un discret apologet al decenței creștine

Maramureșean genuin legat de matricea pământului românesc, greco-catolic impregnat deopotrivă de Răsăritul bizantin și universalismul roman, poet, prozator, eseist, editor și eficient slujitor al diplomației culturale de după comunism, Vasile Igna s-ar putea oricând lăuda cu o existență (personală și profesională) pe deplin rotunjită prin școală serioasă, patriotism luminat, creativitate nescăpată, sobrietate civică și verticalitate morală. Dacă, spre deosebire de mulți alți scriitori, el nu se ilustrează nicăieri prin atitudini strident egocentrice, faptul se explică prin aceea că propria viață spirituală – determinantă în toate ipostazele care i-au devenit specifice – îl ajută să perceapă la fel de lucid deșertăciunea „afacerilor” lumești și caracterul tragic al condiției umane. Aceste ultime două adevăruri imediate, care ne pot împinge deopotrivă spre sterilitate și disperare, își găsesc transfigurarea prin credința creștină, asumată discret, într-o cheie compasională și cu o detentă providențială capabile să mintuiască în ultimă instanță orice manifestare a răului.

Este un poet de un lirism profund, bine camuflat într-un text care are și adâncimi, dar are și sclipire ludică. Mai presus de toate însă, Vasile Igna este un poet care a crescut formidabil, pas cu pas, astăzi este o valoare sigură a poeziei românești.

(**Răzvan Voncu**, „Vasile Igna”, în *Discobolul*, nr. 286-287-288/2021)

Avem de-a face cu un creator a cărui operă lirică îl include în mod natural – gândul ne îmbie să-l numim poetul din Valea Căprioarei – în șirul din față al unei generații pentru care lucrarea în poezie nu poate fi concepută în afara unei vocații irepresibile. Citindu-l, vom deveni, poate, mai atenți cu noi înșine și cu semenii noștri, mai îngăduitori cu semnele vremilor, ne vom iniția în lecția deloc complicată, dar de neocolit a finitudinii, deschizându-ne spre bucuriile simple ale vieții.

(**Delia Muntean**, „Cărțile din vis ale lui Vasile Igna”, în *Poesis*, nr. 2-2022)

Paradisul lui Vasile Igna are, așa cum se cuvine în cazul oricărui Paradis, o existență terestră și o existență ideală. (...) O carte de citit, cu bucurie și curaj și profesând exerciții de admirație: „Aici sunt toate capcanele/ și ceremoniile./ Acolo sunt toate capcanele și năzdrăvăniile”.

(**Andrea Hedeș**, „Poarta Grădinii”, în *Steaua*, nr. 11-12/2022)

Tonul grav, afirmațiile decise ale poetului impresionează. Nu avem nicio îndoială că „așa este”, cum descrie autorul. Dar totul se află în afara sensului comun al existenței. [...] Vasile Igna și-a cultivat acest mod de a modifica regulile inteligibilului, ca și cum piesele unui joc de șah, în loc să meargă pe traseele date de reguli, ar începe să zboare pe traiectorii nebănuite.

(**Horia Gârbea**, „Poetul care nu spune «eu»”, în *România literară*, nr. 39/2022)

Dacă e să fim chiar drepți, trebuie spus că istoria echinoxismului poetic e mai lungă decât istoria oficială și organizațională a „Echinoxului”. [...] Pasajul acesta e asigurat de poeți, precum Vasile Igna și Horia Bădescu, ambii prefigurând deja poetica echinoxistă în caracterele sale proeminente. [...] Derulate cu voce „obiectivă”, peisajele – meditații ale lui Vasile Igna insinuează de-a dreptul cu delicatețe schije de angoasă în ceremonia descriptivă, făcând peisajele să vibreze în perspectiva unui lirism existențial panicat, în pofida calmului recitativ. Ceea ce vede el afară e, de fapt, ceea ce e înlăuntrul său.

(**Al. Cistelecan**, „Protoechinoxismul”, în *România Literară*, nr. 22/2023)

Vasile Igna la Valea Căprioarei.

(Note biobibliografice)

Vasile Igna s-a născut la 4 martie 1944 în Ardușat, Maramureș. Este absolvent al Facultății de Filologie a Universității din Cluj (1966). După un stagiu de trei ani ca profesor într-o școală gimnazială din Câmpia Transilvaniei (Gădălin), a lucrat timp de 25 de ani la Editura Dacia, al cărei director a fost între februarie 1990 și octombrie 1994. A fost diplomat, însărcinat cu afaceri culturale, la Ambasada României și Institutul Cultural Român din Paris (1994-2000), Ministerul Afacerilor Externe din București (2000-2002) și Ambasada României din Berna (2002-2007). Locuiește în Cluj, trăiește pe Valea Căprioarei din Feleacu.

Poezie:

Arme albe, Editura pentru literatură, 1969; *Fum și ninsoare*, Editura Dacia, 1972; *Provincia cărturarului*, Editura Dacia, 1975; *Starea de urgență*, Editura Cartea Românească, 1981; *Grădina oarbă*, Editura Dacia, 1984; *Insula verde*, Editura Cartea Românească, 1986; *Orbite*, Editura Cartea Românească, 1989; *Călăuzele oarbe*, Editura Albatros, 1999; *Clepsidra cu cenușă*, antologie, Editura Didactică și Pedagogică (colecția Akademos), 1999; *Urme și semne*, Editura Limes, 2004; *Provincii. Grădini. Orbita*, antologie, postfață de Ion Pop, Editura Dacia, 2006; *Lumină neagră*, Editura Limes, 2008; *Brume*, antologie, Editura Dacia, 2010; *Animale domestice*, Editura Limes, 2011; *Locuri pustii*, Editura Cartea Românească, 2013; *Periscop*, Editura Cartea Românească, 2019; *Cartea din vis* (1969-2019), antologie Editura Școala Ardeleană, 2019; *Capcanele*, Editura Limes, 2022; *Roata*, Editura Limes, 2024. *Cartea din vis* (1969-2024), antologie, ediția a II-a, Editura Școala Ardeleană, 2024.

Vasile Igna văzut de Laura Poantă.

Proză:

Ora morilor de vânt, proză scurtă, Editura Dacia, 1978; *Andante*, roman, Editura Limes, 2006; *Camera obscură*, roman, Editura Limes, 2013; *Ora închiderii*, roman, Editura Cartea Românească, 2016; *Paragina*, roman, Editura Cartea Românească 2023.

Eseuri:

Naufragii în Bibliotecă, Editura Albatros, 2000; *Subteranele memoriei*, Editura Universal Dalsi, 2001 (Premiul Fundației Gheorghe Ursu, 2001); *Marx contra Isus*, Editura Universal Dalsi, 2003; *Recapitulări*, Editura Limes, 2023.

Vasile Igna la Radio Cluj.

Cărți pentru copii:

Poveștile ariciului Păpădie, Editura Dacia, 1999; *Pisoi mai mari, pisici mai mici și un castel cu cinci pitici*, Editura Limes, 2009; *Vara călușului de lemn*, Editura Limes, 2024.

Poeziile sale au apărut în reviste literare, antologii sau volume de sine stătătoare în Franța, Germania, Anglia, Italia, Austria, Grecia, Belgia, Elveția, Polonia, Serbia, Macedonia, Canada, Ungaria, Statele Unite, India, Coreea de Sud. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România și PEN Club, laureat al mai multor premii literare.

Vasile Igna cu mama și frații.

Vasile Igna la 18 ani.

În 1970.

Cei cinci frați Igna.

În biroul de la Editura Dacia, 1983.

Foto-album Vasile Igna

Cu soția, Aurelia și Dan Hăulică la Paris.

Cu Ion Pop și Ioan Es. Pop la Valencia.

Între cele două văzduhuri

Ion Radu ZĂGREANU

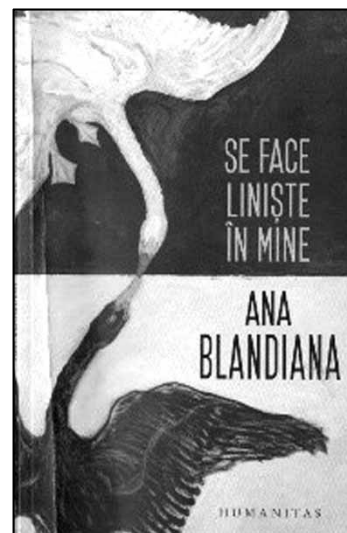
„Nu știu ce e poezia
și nu sunt în stare
să-l definesc pe Dumnezeu –
două văzduhuri în care
încerc de o viață să zbor
fără să fiu sigur că am aripi.”
(Ana Blandiana – *Nu știu*)

Când încerc să scriu ceva despre opera poetei Ana Blandiana, câteva repere din autobiografia ei m-au impresionat totdeauna. Bineînțeles că numărul mare al cărților sale publicate și valoarea lor literară se impune de la sine.

M-a emoționat destinului tatălui său, preot ortodox, care revenit acasă, din închisoare, va avea un sfârșit tragic și stupid. Poeta nu a fost admisă prima dată la facultate și a devenit zidărită pe un șantier. Volumul său de poezie *Călcâiul vulnerabil* (1966), pe care l-am citit prin 1969, luând contact cu poezia sa, titlul lui, înainte de a-l lectura, m-a trimis inițial cu gândul la Ulise. Am receptat perioadele de interdicție de a publica ale poetei (1964, 1985, 1988-1989) din perspectiva reacției poetei și a soțului său, scriitorul Romulus Rusan, față de această situație. Alt reper de apropiere de opera poetei, în afara poeziei și a prozei, a publicisticii sale, sunt volumele sale: *Fals tratat de manipulare* (2013), *Soră lume* (2020), *Mai-mult-ca-trecutul: Jurnal: 31 august 1988-12 decembrie 1989*.

Volumul de poezii *Se lasă liniștea în mine* (Editura Humanitas, București, 2024) al poetei mi se pare cartea unei liniștite detașări, față de destinul ei literar și de cel existențial: „Din când în când se face liniște în mine/ ca și cum istoria s-ar fi oprit./ E ca o lumină imensă/ pe o câmpie fără sfârșit,/ un amestec de bucurie și spaimă/ ca în fața lui Dumnezeu.” (*Din când*

în când). Această detașare nu o înseninează pe poetă, dimpotrivă: „Uitarea și-aducerea-aminte/ topite-mpreună,” (*Ca două oglinzi*), nu i se mai subordonează, nu o mai ascultă. Atât trecutul, cât și viitorul „la fel de necunoscute amândouă,” (*Două tuneluri*), îi par într-un fel străine de ea. Între cele „două tuneluri branșate la viață” (*Două tuneluri*), se află poeta cu opera sa și cu destinul ei. Reîntoarcerea nu este posibilă, „Trecutul rămâne trecut.” (*Jumătate nu, jumătate da*), el se „împrumută”, prin „Uitare și aducere-aminte” (*Ca două oglinzi*). Dacă în adolescență poeta trăia „senzația de eternitate,/ felul în care lăsam timpul să treacă/ ca și cum mi-ar fi prisosit, (*Senzația de eternitate*), acum și-ar dori să îl mituiască (*Corupție*). Cronometrul sfârșitului este deocamdată o așteptare: „să stai să aștepți,/ simțind cum timpul se scurge/ ca sângele dintr-o rană/ despre care nu știi/ de ce și de cine a fost făcută, (*Repetiție*). Antrenamentele pentru plecarea

În chenar

finală se fac zilnic: „De la un timp,/ în fiecare dimineață/ revin din moarte tot mai greu.” (*De dimineața până seara*). Alteori, plecarea este imaginată ca un somn blagian: „Mi-e somn, mereu mi-e somn,/ ca într-o nostalgie/ răsturnată spre viitor,” (*Mi-e somn*). Somnul devine o „moarte provizorie” (*De dimineața până seara*). Moarte este o cădere „într-o gaură neagră” (*În centrul atenției*), din care nu mai este întoarcere: „pentru că nici unul/ dintre cei căzuți înainte/ nu s-a întors umilit/ să povestească” (*În centrul atenției*). A dispărea înotând în largul mării, ar șterge „umilința”, „de a fi privită/ fără să pot să privesc.” (*Umilință*). Inevitabila moarte, ar putea fi acceptabilă, „încât/ devine acasă” (*Barca*).

Poeta își înalță „zborul” în „două văzduhuri” (*Nu știu*), poezia și Dumnezeu. Pe ambele nu le poate defini. „Nu știu ce e poezia/ și nu sunt în stare/ să-l definesc pe Dumnezeu” (*Nu știu*). Nu știe cât este de pregătită pentru ambele: „fără să fiu sigură că am aripi.” (*Nu știu*). Poetul este comparat cu sfântul, „Lui scrisul îi este, ca și celuilalt rugăciunea, de ajuns,” (*Asemenea sfântului, poetul*).

Cuvintele iau locul poetei (*Înlocuirea*), biografia creatorului este mai puțin importantă, decât opera, ca la Nichita Stănescu (*Poetul și soldatul*). Încercând să se „descotorosească de ele,” (*În lipsa cuvintelor*), atunci când o părăsesc, ea constată că era „fals ceea ce voiau/ să mă facă s-ascult.” (*În lipsa cuvintelor*). Totuși, „fără cuvinte,” rodește în jurul ei „singurătatea” (*În lipsa cuvintelor*). Poeta nu-i sigură dacă „Incredibilele aureole de cuvinte” (*Nimic*), nu i-ai creat o altă imagine neconformă cu felul ei de a fi și totul ar fi o iluzie: „care pentru ceilalți sunt probabil eu însămi/ pentru mine, nimic.” (*Nimic*).

Sceptică, poeta pune în discuție rolul poeziei: „Nimeni nu știe la ce folosesc poeziile,/ dar unii simt că fără ele/ oamenii n-ar mai ști să spună ce sunt,” (*Scara spre cer*). Apoi poeta invocă cel de al doilea „văzduh”, pe Dumnezeu: „Tu, care toate cărțile le scrii,/ apleacă-ți ochiul unic să mă vezi” (*Invocație*). Acum moartea este „o naștere,/ ești alungat dintr-o lume/ pentru a trece în cealaltă,” (*Drumuri*). Versurile acestea amintesc de *Luceafărul* lui Mihai Eminescu („Căci toți se

nasc spre a muri/ Și mor spre a se naște.”). Dumnezeu, „Ochiul/ care vede toate drumurile/ ca un GPS al universului.” (*Drumuri*), le știe pe toate, îi supraveghează poetei creația: „se așază când scriu/ pe locul dureros/ al paginii albe.” (*Cineva*).

Dante, afirmă poeta, a imaginat „arhitectura” „spațiului de după moarte,” (*La celălalt capăt*), dar s-a uitat de timpul fiecăruia. Nașterea a fost condiționată de „uitare” (*La celălalt capăt*). Viața este un mers pe sârmă, „legată de singurele mele certitudini,/ pe care nu le înțeleg.” (*Pe sârmă*).

Soarta trecătoare a omului, în raport cu veșnicia naturii, așa cum apare și în poezia *Revedere* a lui Mihai Eminescu, o întâlnim exemplificată și de Ana Blandiana, în acest volum. Soarele murind la apus, *Pe muchia zării*, revine „în zori”. Natura, surprinsă în fotografii, este aceeași după o sută de ani, „globul de pădăie neschimbat/ a continuat să aștepte imperturbabil/ să se răspândească.” (*Într-o expoziție*). Roșul și verdele unei flori și „sângele meu” (*Comparație*) dispar la fel în pământ. Roșul florii revine primăvara, dar pentru om „nu există a doua oară.” (*Comparație*). Într-o lume în care totul este programat, inclusiv programatorul (*Programare*) și noul „înlocuit fără pricină/ de-un și mai nou,” (*Programare*), ne aflăm într-o cursă nebună spre „taina unicului miez?” (*Programare*).

Întâlnim în acest volum și poezii în care se versifică idei ale poetei, în special din *Jurnalul Mai-mult-ca-trecutul. Ursoaica nebună* este o parabolă despre cel care, ieșit din dictatură, nu știe cum să procedeze cu libertatea sa: „se-nvârte pe dimensiunile cuștii.../ pentru că nu e în stare să creadă/ că închisoarea nu mai există.” Libertatea nu este pentru el „decât trauma drumului/ spre locul în care/ nu-i mai dă nimeni mâncare.” (*Ursoaica nebună*).

Poetul neimplicat atitudinal în viața cetății este asemenea deținutului eliberat care semnează „o declarație/ că nu va spune nimic” (*Așa cum*). *Obişnuirea cu răul*, a perpetuat comunismul. Ecouri din volumul *Variațiuni pe o temă dată* (2018) răzbat în câteva poezii. Poeta ajunsă la vârsta regretatului ei soț, scriitorul Romulus Rusan, își imaginează reîntâlnirea lor: „presupunând că vom ajunge

amândoi/ pe-același tărâm al vieții de apoi,” (*Vârste*). El va rămâne „mai tânăr decât mine în vecie.” (*Vârste*). Ana Blandiana își asumă însingurarea: „Mă mișc printre ceilalți/ ca printre oglinzi ondulate/ în care nu mă recunosc.” (*Nu semăn cu nimeni*). I se pare că i se schimbă chiar și înfățișarea: „Fața mea nu mai e fața mea,/ Gura, mai ales, pare a altcuiva,” (*Tot eu*). Se miră de viața ei, retrospectiva acesteia, „privirea coborând prin răcoarea amenințătoare a anilor” (*Nimic*), încununată cu „aureole de cuvinte” (*Nimic*), pare a o nemulțumi. În fața celorlalți, ea este scriitoarea recunoscută („sunt probabil eu

însămi”) (*Nimic*), dar în fondul ei interior situația nu este așa: „pentru mine, nimic.” (*Nimic*). Probabil că cifra 8, „semn al infinitului” (8), e în preajma ei: „Se apropie de mine,/ mă adulmecă,” (8), ea se apără persiflându-l: „și nici nu am destulă imaginație/ ca să mă tem.” (8).

Până la urmă, cele două „văzduhuri”, Dumnezeu, „Cineva care are grijă de mine și nu obosește/ însoțindu-mă pas cu pas ca o pisică,” (*Cineva*) și poezia, creația autoarei, se intercondiționează. Divinitatea stimulându-i creația „se așază când scriu/ pe locul dureros/ al paginii albe.” (*Cineva*).

Fântâna

O carte vegheată

Olimpiu NUȘFELEAN

În iureșul producției editoriale, în care multe din cărțile noi, prinse într-o alergătură facilitată de izbânzi tehnice, par să fie mai iuți la trecerea prin atenția noastră decît clipa însăși, cărțile priticite îndelung tind să se rărească. Producțiile editoriale devin mai mult o afacere de marketing dirijată spre clienții cu

așteptări „slabe”, mai puțin de cercetare și iluminare a ființei. În acest context, ni se pare o apariție publicistică aparte cartea de dialoguri semnată de Episcopul Ignatie (Trif) și Cristian Pătrășconiu, *Pîinea și lumina vieții. Două dialoguri despre Crăciun și Paști*, apărută la Editura

o activitate universitară însemnată, publică articole științifice, eseuri teologice și culturale, traduceri și recenzii în reviste de specialitate și, mai ales, după cum se recunoaște, cultivă un dialog pastoral, sincer și actual, cu tinerii și mediul intelectual. Cred că asemenea calități l-au motivat pe „reporter” să-și îndrepte atenția (și întrebările) spre o asemenea personalitate ecleziastică și nu numai. Cristian Pătrășconiu, absolvent de filozofie, licențiat în științe politice și specializat în literatură comparată, s-a impus deja printr-o prodigioasă activitate publicistică, inițiind interviuri cu personalități ale vieții culturale autohtone și de peste hotare, remarcîndu-se prin amplitudinea sferelor dialogului, diversitate în alegerea interlocutorilor și adecvarea la subiect, apetențe pentru nuanțe, pătrunderea în intimitatea gândirii celor angajați în dialog.

Semnînd cartea împreună, cel care formulează întrebările și cel care răspunde la acestea se implică într-o inter-relaționare fructuoasă, vioaie, desfăecată din clișee și distanțe/ reticențe de comunicare. Pornesc amîndoi în expunerea și deslușirea, chiar chestionarea, unor momente de amploare din viața/ trăirea creștinilor ortodocși. În cele două mari secțiuni ale cărții (*Întruparea – colindul iubirii lui Dumnezeu în inima și viața omului* și *„Dumnezeu ne iubește mai ales cînd noi nu merităm”*) se purcede la prezentarea și descifrarea sensurilor credinței, a ritualurilor în care se manifestă aceasta, a impactului ei în raport cu comportamentul ființial al omului de azi, atît într-un discurs dialogic expozitiv, cît și în unul ce înaintează, autorizat, în zona nelămuririlor. Se vorbește despre adevărul Întrupării, naștere și renaștere sau Înviere, se fac trimiteri la peștera lui Iisus și peștera lui Platon, la „omul din Dumnezeu și Dumnezeu

Spandugino în 2023. Inițiatorul dialogurilor definește lucrarea drept „o carte vegheată”, pentru care o echipă – și nu un singur autor, de obicei egocentric – a stat și stă de veghe la accederea în lumina tiparului cît și la prezența, am putea zice, în orizontul receptării. Aducerea unei cărți, cu toată încărcătura de idee, în atenția unui anume lector nu-i o preocupare oarecare, ci una care implică responsabilitate și determinare din partea mai multor actanți.

Preasfințitul Părinte Ignatie Trif, pe numele de mirean Ilie Trif, (n. 7 iulie 1976, Bilbor, Harghita, România), a fost întronizat în demnitatea de Episcop al Hușilor în 2017, pînă atunci fiind arhiepiscop vicar al Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei, cu atribuții pastorale și misionare în Marea Britanie și Irlanda. Cu o formație academică și

din oameni”, la pogorîrea în Iad ca început al Învierii, crucea – semn al dragostei divine desăvîrșite, îndoiala în fața chemării absolute la sacrificiu, la puterea luminii divine de a nu se stinge niciodată, într-un dialog pe care l-am putea numi reversibil.

Părintele Episcop Ignatie se declară de la început interesat să deslușească mesajul transmis de sărbători, dar nu ignoră nici chestiuni de datare a evenimentelor sau care iscă, în imediat sau de-a lungul istoriei, nedumeriri, privind chiar legitimitatea unor date. Despre data sărbătorii Crăciunului, consideră că „nu aş spune neapărat că este una convențională, dar nici statuată, cu argumente solide, ca fiind ziua oficială, «istorică», a marii Nașteri – zi oficială precum cea pe care o știm noi cînd ne uităm în buletin”, indicînd faptul că, în partea bizantină a creștinismului, Crăciunul era sărbătorit împreună cu sărbătoarea Bobotezei (6 ianuarie), pînă în secolul IV. Apoi, creștinii răsăriteni, „înaintașii ortodocșilor de astăzi”, au preluat 25 decembrie, ca zi de prăznuire, de la creștinii apuseni. Consfințirea datei se bazează pe argumente oferite de tradiția sărbătorii și documente romane, de tradiția liturgică și argumentul pastoral al Bisericii creștine primare, care a contracara sărbătoarea păgînă dedicată zeului Soare și a închinat-o lui Iisus Hristos, „soarele dreptății”. Aceeași introspecție sensibilă și atent ferită de controverse (fără ca acestea să fie evitate în abordări tematice) este pusă în exercițiu în privința sărbătorii Paștelui. Ierarhul este categoric în respingerea ideii potrivit căreia „Maica Domnului ar fi fost un fel de mamă-surogat pentru Iisus”, concluzie a unor ignoranți socotită absurdă și aberantă. Ziaristul e și el de acord, afirmînd că „Lectura aceasta, cu «mama-surogat» – iertați-mă că o spun și mi-o asum –, mi se pare una dintre cele mai stupide idei vehiculate în spațiul public de la noi”. Argumentarea face destul de des corelări între narațiunea biblică, aportul exegeților biblici și enunțuri ale unor filosofi, într-un orizont cultural bine fundamentat.

Marea temă a conversației este nevoia de a avea un Mîntuitor, în Iisus Hristos, Logosul întrupat, model absolut al omului, „Dumnezeu

desăvîrșit și Om desăvîrșit”, ceea ce face ca între cele două mari sărbători, Crăciunul și Sfintele Paști, să fie o strînsă interdependență, cînd „Una o implică pe cealaltă” și, fără frică de rostiri expresive, „Peștera unde S-a născut Iisus este ca o grotă, ca un mormînt. Nimic din ceea ce vă spun acum și aici – afirmă ierarhul – nu este o forțare hermeneutică a acestei reprezentări iconografice.” Scutecel în care a fost înfășurat Pruncul Iisus „trimit [...] cu aceeași naturalețe înspre giulgiurile în care a fost înmormîntat și pe care le-a abandonat, ca semn sau indiciu al Învierii Sale.” Prin Învierea Sa, Iisus „gustă moartea” și o biruiește instantaneu, instaurînd un punct de deschidere a luminii și de biruință asupra morții, care, în cazul omului, poate fi atît trupească cît și sufletească. Și, credem, la izbăvirea din această moarte sufletească ar trebui să fim foarte atenți. Ierusalimul în care intră Iisus este unul „derutat și derutant, cu oameni ezitanți din punct de vedere spiritual”, care „din păcate, vedeau în Iisus mai degrabă un împărat lumesc, un eliberator, un salvator politic decît pe Dumnezeu-Fiul întrupat [...], ezitanți și nesinceri”, cînd El era de fapt „un împărat al iubirii și al simplității”. Omul ezitant și repede schimbător Îl aplaudă pe Iisus la intrarea în Ierusalim și apoi, îndată, Îl răstignește.

Cartea de dialoguri dintre Cristian Pătrășconiu și Episcopul Ignatie este una informativă, de inițiere și duminire, dar și formativă, discret polemică, un îndreptar pe calea intrării în sărbătoare, într-o binecuvîntată sărbătoare a ființei, desfășurînd un schimb de cuvinte (cu)prins – după cum afirmă Horia-Roman Patapievici (pe coperta IV) – „într-o minunată eternitate a conversației neîntrerupte, care începe odată cu primul om și merge mai departe prin noi, cei care stăm azi de vorbă, pînă la ultimul om restaurat al mîntuirii”, într-o nestingherită duminică a trăirilor. E și cartea de față un ajutor de a identifica „lumina și bucuria într-o lume urîță și tristă”, din ce în ce mai urîță și mai tristă, cum este cea de azi, cînd credința riscă să fie transformată „într-un set de convingeri”, uneori instalată pe suporturi științifice, în vreme ce relația cu Iisus ar trebui gîndită „ca pe o întîlnire cu El, prietenul meu”, Omul la superlativ, Omul absolut, omul

îndumnezeit, „Cel cu care pot intra în comuniune, și nu ca pe o întâlnire cu o entitate superioară mie din toate punctele de vedere”. Căutarea frumuseții omului „în umanismul nostru secular” este zadarnică. Și am putea spune că este o mare slăbiciune a noastră lejeritatea cu care renunțăm la conceptul de „om desăvârșit”, în existența diurnă, copleșită de cele lumești, când, potrivit părintelui

Dumitru Stăniloae, din citatul cu care se încheie dialogul dintre cei doi, „Hristos e în gradul suprem omul pentru oameni, întrucât e omul pentru Dumnezeu sau umanitatea deschisă deplin lui Dumnezeu.” Cartea în sine, despre care afirmam că este vegheată, de o echipă de realizare, este și una veghetoare, în cel mai larg sens al cuvântului.

Spiritele jarului

O vizionară re-descoperire a Sinelui

Ștefan VIDA MARINESCU

Ca o lecție lirică, din cărțile sale *Documentele haosului*, *Manualul bunului singuratic*, *Evangelia după Corbu*, *Ferestrele oarbe* și din antologica *Spre Fericitul Nicăieri* se întrupează noul volum al acestui complex scriitor, poetul Daniel Corbu, apărut la Editura Academiei (în colecția „O sută și una de poezii”). Este vorba de Selecția *Cartea nopților*, în care discursul liric, profund și studiat, e marcat/motivat de: solitudine, rugă, metafizic, ieșirea din haos (abis!) fiind ritualică, a unui șaman, martor orb, ascet, exorcizând spaimele, conștient de pânda morții.

Poetul „aprinde ruguri de vorbe”, el invocă fericirea, eludând spiritul de lamento, surâzând „depărtării”, provocând Divinul ca tânăr zeu ce coexistă cu visarea, interogativ și dramatic. Calea aleasă, „damas-chină”, e a luminii invocatoare către Saul dar și către transcendență (la „Cartea morților”); în apropiere, Cain și Abel, muntele Ararat, Sodoma și Gomora, însoțitori și repere ale căii..., ale căinței (!).

Antitetic, dacă viața a fost banalizată/bagatelizată, cel puțin moartea să impună respect. Sau cel mult? O sugerează, îndurerat, Poetul Daniel Corbu, liric ce se întoarce, ludic, la Don Quijote, la Hamlet, cugetător și evocator, dintr-un „eon” agitat. Alături de alte obsesii-magii: Oda Bucuriei, Edenul, de alți prețuiți și prețuitori de rang: Robinson, Hemingway, Marquez. Căci „pelerinajele” vor lăsa urme (eline, venețiene), ca în *Păzitorul de capre*, filmic și de-sacralizat.

Poetul, cotidian, resimte Apocalipsa, aude... pustiul și persiflează modele și trendul: *sinapse*, *cuarci*, *leptoni*, *gluoni* – marote ale digitalizării. Precum Shakespeare (la Sorescu), D. Corbu moare puțin, „topindu-se ca o apă”. Eterogen apar locuri amintitoare de Pușkin, de

Lăpușneanu, de Baudelaire, viziunea estompând parcă un funciar scepticism sub obsedantul Nimic. Marcă înregistrată – D.C.

Emblematic nume, Rilke și Dali (acesta integrat unui titlu poetic, de altfel) sunt pecetea de „Lumini și umbre”, oniric și futurist, behaviorist, ca mod al unei Avangarde ce sucombă (?) Consacrată invizibilității e lira oferită lui Eco de către un as al „Ordinului Metaforei”. Neantul e blazon, va adânci misterul unui liric înnobilit de lacrimă. Corespondență cu Avraam, înspre Grădina Ghetsemani.

Imagistica unei „păsări oarbe” e cronicizată de carne, de sânge poetic. Inoculată „hematiilor” visului, dar și prozaicei cafenele din Copou (unde sanscrita e un răspăr-postmodernist). Ușor (?) hazardată e asemuirea unui poet cu Beethoven (chiar „ne-încoronat”) deși Dostoievski poate fi un reper al boemei. Dincolo de drog, de alcooluri, de astrologie – „clauze” ale intimității lirice. Care îl va invoca și pe Gabriel (García Márquez) ca pe un „înger” al singurătății.

În oglinda lecturii

În consonanță cu scepticismul turbulent, înclinarea spre tragism e o neliniște cu filon textualist (observat de M. Mincu), dar și cu insurgența/ fronda (relevată de R. G. Țeposu), Neantul și Singurătatea fiind filierele voluptății unui lirism ceremonios și demiurgic, cu rare

ironii, dar confesiv și izbăvitor, între neoromantism și suprarealism, până la metatextualism, paradigmatic și de aplomb vitalist, al unui – ce melanj! – mistic laic (și ludic), poetul de la Ozana făcând figura unui Sisif fericit care și-a asumat grația mântuirii. Sentențios și parabolic, meditativ și aforistic, cu mirabile majuscule filosofice.

În adevăr, cum s-a observat, umorul lui Corbu e grav, întunecat, e cu valențe poes(c)tice, noi creditându-l ca posesor de simbolisme „acute”, ca alții în linia Ivănescu (Cezar, desigur) – Ursachi, vis-à-vis de sacerdotal, de nonșalanța sapiențială. Recidivăm: Daniel Corbu e un inițiat, un Creator psalmic.

Corabia „înghețată” de (prin) gravele iluzii e și ea expusă într-un muzeu literar plin de deziluzii, grădina deliciilor (fie și în latinește) apropiindu-l pe Poet de bravul Traian T. Coșovei. Poetic, sufletul se luptă cu trupul,

un Sfinx rătăci-va labirintic, o „statuie” – odată cu un cerșetor orb, în parc – conturează cadrul scenografic, alte poeme (ale primăverii poetice) sublimând deșertăciunea și (în *Centura neagră*), biografiind ori alungând repede prejudecata, dincolo de Golgota, de Tibet, de

inedita *Știință* – Neantologia corbiană, lirismul promițând alte delicii ale unui Eon al desantului virtual.

O rugă (clasică), o epistolă dantescă (geniul italian e Serenissim) vor încheia primul ciclu. Lira va coborî în Cetate, dilema (rege sau sclav?), odată cu parafraza parțial biblică (*Duios... trecea*), fiind cheia intrării în miracol, întreținută de reproșul-alint către Mamă privitor la naștere (nu din carte ci din piatră...!). Obsesiv, vânzarea e „consemnată” de Cina cea de taină, versul, în ciuda orbirii și a surzirii exhibând „holograma rușinii”, o latență a Sinelui. Evocatoriu, Poetul re trăiește locuri tibetane, rostirea într-o singurătate (dominantă lirică) și un Arpentor al clarviziunii

cioraniene vor polemiza cu obscuritatea iar cimitirul de sânge va fi supus – și el – adorației magilor, fiind însoțit simfonic de un cadru revelator, cu oglinzi imperiale, inspirate de Patria nemuritoare, cu Munți, Pământ, Biblie „de pâine”, cu Brâncuși, cu istorie, cu internetul (sic!), cu nume strigate sub clopote, într-o Moldovă voronețiană și eminesciană, folclorizând suav. Ca un Adagio, trupul va vibra în fața Metaforei, metamorfozând extincția în surâs.

Imaginarul lui Corbu va „atenta” la Caligula, Cartagina și, mitic, la zei, urcând Golgota, dincolo de spaime; unde, cu văzul acoperit vede (paradoxal) mai bine. Cuvântul (ce nu moare, încă!) e ocrotit de șoapte. Poesc fiind și zvonul de pasăre, de cruce, de mormânt, de înger palid al Spaimei. Dar și hamletian, unde, teatral, tronează Marele Eu.

Faustic și goethean, lirismul *Cărții noptilor* lapidează imaginea însângărată a păsării în zbor, Poetul „văzându-l” pe Iuda și, iarăși, parafrazează eminescian. Sumbrou evangelizate vor fi Facerea lumii și Edenul, între doi Don(i), martori ai Sfintei Scripturi și ai Apocalipsei prin patru porunci: Înțelepciunea, Iubirea, Speranța și Credința. Cele 1.000 de biberoane – exterior tematicii.

O luptă interioară cu demonii și o jertfă de sine în matca sa congenitală deschid Cartea Inimii, a noptilor, spaima și visarea împletindu-se fecund, ca expresii ale unui zeu obosit, întru Abel, când Cain survine, întru sens și adevăr, în destrămare. Un ultim poem „romantic”, cu OZN-uri, păsări, fapte diverse în cadru baroc, dar și cu un pod de flori (cu un „corb princiar”) alegoric (à la Poe) care va rosti, ca un leitmotiv: „thakatimunu sipedi”.

În „cămările sufletului”, eminescianizând, lira gravitează pe Alcor, visul cel trecător e „împodobit de (cu) neant”. Stindardul e Oda celestă, pe care ar asculta-o Hölderlin, Trakl, într-un ecosistem insolit, maculat însă de sacose de plastic, când mierla poartă zvonuri.

Invocatorii, eroii lui Corbu sunt Agrippa, probator al scepticismului, Mama (autoarea de 7 și D...!) în închinătoarea metaforă a visului chimeric (eminescian). Ca într-un jurnal de „învingător învins”, poetul va glosa (cu 2 de „s”), într-un neant „îndulcit” cu metafore,

risipindu-se (între delir și frică), tolerant, prin „limburile amăru” ale visării. Dantesc, revelatoriu.

Pentru Daniel Corbu, Absolutul e aidoma Marelui Arhitect, Marelui Anonim, Marelui Nevăzut, un Tată. Provocat arghezian dar sofisticat, minat de Neant. Un poem „peripatetic”, plimbat pe străzi, cu un gând orfic la Euridice. Latinizând, epistolar, către Catul, liricul moldav crezând în „sintaxa binelui”, în evanescență, în „mireasa lumii”; își aude Mama. E cu gândul la Nichita, lăsându-se încoronat cu „lacrimi”, groapa cu lei la doi pași fiind. Spre lume. Convocând voci: a unui erou sartrian, pe dostoevskianul Mâșkin, inși beckettieni, dar și pe Faust, pe Hamlet, ajungând la Iisus, coborând la un personaj joycean, la eroine homerice, shakespeariene. Iluzorii, în fond. Egocentric, poetul „cerurilor și al surâsului” vede în golul absenței... Poezia. Iarăși către Nichita – încoronat cu hieroglife, cu un răspuns epistolar, pentru poet valorile antice ale Eladei (Homer, mitica Afrodita, miticul Dedal, Olimpul) sunt valori ale unui Purtător în vecinătatea Nimicului, re-descoperind Mecca și Levantul pentru a defini Poezia.

Se alătură lui Poe și Whitman iar alte „antichități” sporesc universul liric: Siracuza,

Babilonul, Luxorul. Elegiac pentru „bibliotecile-fântâni”, în 7 stihuri, parabolic și înserat. Interlocutorul Vicențiu e martor al „ruinii” în șareta albastră... a sorții. Iar Dante, repetabil, e alintul Poetului, „rătăcit prin sălile de așteptare ale lumii”.

Amintind de Radu Petrescu, un titlu e vecin cu un dialog cu Moartea, cu răspuns zadarnic pentru un liric care consideră Poezia un haos „condamnat la visare”. Care, finalmente, tinde spre „Fericitul Nicăieri”. Trăind între strigăte, provocatoare, gândind la Gr. Vieru în cadre ieșene (străzi de parfum), cu aluzii la neliniștile Țării, cu ideosincrazii și deznădejdi, interogativ și înlăcrimat. Poezia e așteptată ca un clopot bolnav (de propriu-i sunet) dincolo de „foșnitoarea absență”, ca un „înger păzitor” și sfătuitor în a amăgi întunericul. Liricul e, totodată, un „colecționar de totemuri” (și sclav al metaforei), purtând, ca blazon, zisa de arhonte al cuvintelor, ezitând între ipostaze ca: Miami, Heidelberg, Etiopia, Tibet.

Vibrând la *Glossa* eminesciană, la Dosoftei și la Trei Ierarhi, sub un „duh” de ivoriu, anahoretul rătăcitor, *Daniel Corbu* e animat de esențe, sfârșitul fiind o „melodie galantă”.

În final, cartea e presărată cu referințe critice. Sub ochiul „glorios” al Sinelui.

Zbor

„Fituluri” – versuri în geci de piele

Noemi SABO

Emma Mihăescu s-a născut în 30 martie 1994. A absolvit Colegiul Național „Sfântul Sava”, București, Facultatea de Litere, Universitatea București și Masteratul de Studii Literare din cadrul aceleiași universități. În prezent este doctorandă a Școlii Doctorale Litere, Universitatea București, cu o lucrare despre opera lui Mircea Cărtărescu, și profesoară de română la două licee din capitală. A apărut în diverse numere ale revistei *Mișcarea Literară*, cu poezii și recenzii, în *Poesis*, *Caiete Silvane*, *Neuma* și *Graiul Maramureșului*. Primul ei volum de poezie, *Fituluri*, a fost publicat de prestigioasa editură Charmides, din

Bistrița, în 2024, ca urmare a unui premiu de debut obținut la Festivalul Național de Poezie „George Coșbuc”, Bistrița. Cartea beneficiază pe coperta IV de o prezentare semnată de Olimpiu Nușfelean și este un manifest al spațiului inevitabil dintre trăire și autodistrugere, o poezie care, după cum este bine sugerat de titlu, nu știi dacă, cum și când se va aprinde.

Deși surprinde subiecte violente, autoarea deține în permanență controlul asupra acestei „brichete”, demonstrând o fluiditate muzicală. Primul poem, intitulat *gambit*, ne introduce deja în ciclul vicios al anihilării sinelui. Soarta este „motociclistul”, un simbol al rebeliunii, un călău care impune teroare. În

această figură impunătoare, vocea lirică se regăsește prin aceeași dorință de distrugere, „prea-i scîrțiau hainele oriunde mergeam/ și de atunci m-am îmbrăcat ca el” (...) „și nu m-aude niciodată/ cînd îi strig că poate vreau și eu măcar puțin/ să mă distrug singură”. Se pare că îmbrăcarea poartă o asemănare ritualică, unde, dacă te lași pradă traumei, devii mai târziu agresorul. Totuși, se protestează împotriva subminării: „i-aș pune cuțitul la gât” și împotriva schimbării devastatoare, a ritmului abrupt care, inevitabil, este prăbușirea: „NU-MI SCHIMBA MELODIA AUZI NU-MI SCHIMBA MELODIA.”

În toate poemele, se întâlnește un cotidian răsturnat, o viață aparent banală, transformată în ceva grotesc și, alteori, într-un coșmar, „a uşii mele verzi din coșmarul meu verde”. Cafelele, cănila, metroul, supermarketurile, toate motivele primesc o notă suprarealistă, aproape lynchiană, care conferă o privire asupra stării interioare: „să vadă toți ce-mi curge prin vene de fapt/ se uită cu toții la mine”, o descindere spre sine: „numai să cad eu și mai adânc în mine.”

În tot acest zburcănău poetic, se regăsește o alinare în trecut, într-un vintage relaxat, detașat de adevărata față a realității: *melodiile din interbelic, marii scriitori*. Omul învață să trăiască cu rănila care nu pot fi șterse, printr-o vulnerabilitate care „dezgheață” („iată pielea mea/ iată rănila mea”) (...) „dezghețul/ rănilor/ mele”), alinându-se cu o nostalgie, de fapt, netrăită. În poezie, dezghețul este un personaj în sine, „unde înhămată la edecul unor neașteptate realități, pătrunzînd lucrurile cu o privire directă, își îndreaptă suflul spre dezghețul propriilor răni...” (Olimpiu Nușfelean). În fine, se ajunge treptat la o anumită

acceptare, poeta familiarizându-se cu lipsa unei certitudini absolute din partea sinelui și înțelegând arta de a greși, de a fi dezgolit de dreptate: „și mă duc acasă mă împiedic de toate gropile din asfalt/ pare că le-a mutat cineva cu o mână nevăzută/ numai să cad eu și mai adânc în mine”. Cicatrizarea interioară nu este impusă și celorlalți ca un mecanism de răzbunare emoțională, ci mai mult, poeta caută să-i protejeze de sine, pentru a nu „înmulți” suferința.

Poeta se întoarce mereu la copilul emancipat, un refugiu firesc al adultului: „să fii copil e să te-nchizi unde naiba vrei/ și cineva să te găsească-ntotdeauna”, „acum nu mai sînt copil/ trebuie să strig singură/ și se sperie toți de glasul meu/ glasul meu albastru-electric”.

Prezența veridică a sinelui se subțiază: „îmi îmbrac absența frumos”, creatoarea ajungând să se îndoiască de propria menire. Ultima poezie, construită în jurul figurii bunicului, este, poate, adevărata *ars poetica* a volumului. Lejeritatea și firescul contrastează cu efortul intelectual care poate doar să dăuneze creației, care necesită o curgere limpede. Bunicul este o carte vie fără niciun fundal academic, ci creionat doar de trăirea autentică.

Emma Mihăescu este o prezență fluidă și energică în poezia actuală a României, care nu este intimidată de constrângeri exterioare, devenind un adevărat fitil, asemenea volumului ei de poezie.

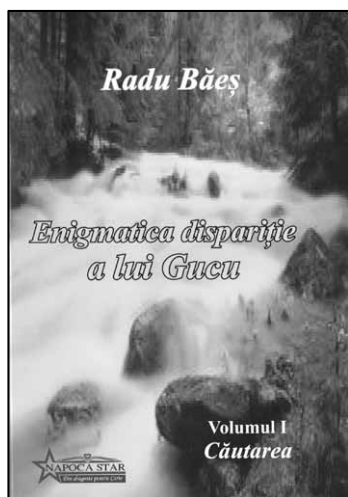

Femeia din chitină 1

Între frământare și tihnă

Olimpiu NUȘFELEAN

Radu Băieș este un remarcabil profesor de română din Năsăud, dedicat zonei cu mare încărcătură culturală, în sensul slujirii tradiției, dar și în acela al cufundării în farmecul locurilor. Ca filolog și profesor ce se respectă, a alcătuit (în calitate de coordonator) o culegere de folclor (*La fântâna cu doi fagi*), a elaborat lucrări cu caracter didactic (*Istoria învățământului silvic năsăudean*, *Anuarul Grupului Silvic Năsăud*, caiete de management educațional), *Istoria poștei năsăudene* (în colaborare), dar a răspuns și unor chemări

lirice, publicând câteva cărți de poezie (*Fulgi de dor*, *Adevărat a înviat!*, *Roua luminii*, *Iisus*, *Mântuitorul*, *Ramuri de gând*, *La umbra unei păreri...*). După cum se vede și din titlurile volumelor de poezie, tematica merge spre trăirea biblică, exprimarea directă și simplă a credinței, discreta

tatonare a miracolului luminii, a tremurului gândului, fără să alunece în intelectualismul rece al discursului aforistic, dar cu înclinații sapiențiale.

În volumul de versuri *La umbra unei păreri* (Ed. Napoca Star, 2022), poetul meditează la trecerea timpului, copleșit parcă de trecutul care își activează continuu emergențele: „Flăcări dogoritoare/ peste gheața eternă/ așternută/ în sufletu-mi pal./ Săgețile lor,/ odată-așteptate,/ acum sunt regine/ pierdute-n aval./ Ca ieri era zîmbet,/ azi a-nghețat/ și toate încep,/ of! toate,/ doar cu/ fost-a odat’.” (*Flăcări*) Nostalgia, suflul romantic tind spre noi provocări, dar raportul dintre lumi pare

închis, greu (deși posibil) de descătușat: „Vremi răstignite/ la intrarea în gând/ și glasuri agățate/ de focul lămpii/ plâpând;/ pas de vioară/ tânără/ se aude-n târnaț.../ Dorul meu/ eliberatu-i/ din laț.” (*Vremi...*) Universul este al satului – ca spațiu etern – transfigurat într-un discurs poetic colorat cu termeni ce țin de un anume localism. Deziluziile par să învingă, dar frățietatea naturii este sanogenă, iar cuvântul se constituie în adăpost, salvator: „Lacrima norilor/ spală amintirile;/ fir cu fir/ se destramă în vânt./ La marginea gândului/ m-adăpostesc,/ fără remușcări,/ în cuvânt.” (*Lacrima norilor*) Natura e copleșitoare, cu funcții simbiotice, consfințind condiția trăirii: „Cadența stropilor/ în gândul meu/ bate, răzbate/ mereu, tot mereu./ Vântul fugar/ sprintar, semizeu/ se-ascunde-n cuvânt/ și-n cugetul meu.” (*Gând*) Însuflețirea universului e dată de prezența iubitei, care însă nu implică neapărat relația cu cel îndrăgostit, se consumă într-un peisaj detașat: „Zâmbetul tău, azi,/ Ca un cireș înflorit,/ Mângâie norii.” (*Zâmbetul tău...*) Imposibilitatea împlinirii iubirii e caligrafiată discret, într-o imagine în aparență desuetă, dar suavă și profundă, cu irizări în spații intangibile, riscante, într-un zbor dezinvolt și în același timp iute pieritor: „Păraii un fulg/ rătăcitor prin sat/ și-o lacrimă arând/ pe unde n-ai visat (s. m.);// Pășeam adesea/ pe urmele-ți știute/ noi doruri alegeam/ și erau multe, multe.../ Păraii un fulg/ plutind nestăvilat,/ iar dorurile tale/ amarnic m-au rănit!// Păraii un fulg/ Și-atâta te-am dorit!” (*Un fulg*)

Experiența de viață și trăirile într-un tărîm încărcat încă de mit, fie acesta și al unei văi năsăudene unde poetul duce o existență aproape idilică (cu bibliotecă și îndeletniciri gospodărești) este ilustrată în poemul mai amplu *Dor de Dragobete*, un fel de *Luceafărul* elaborat în cheia cultului tradiției – „Era

cândva, nu mai știu când/ În toiul unei ierni de vis.” – în care e invocat-evocat ritualul chemării dragostei. E un cântec al absenței sau al așteptării, precum în poemul eminescian sau în unele dintre poeziile lui Coșbuc. În evocarea/ amintirea bunicii, prin lirism obiectiv, se conturează un emoționant timp al așteptării: „Lumina lămpii pâlpâia/ Și umbrele își făceau jocul,/ Cingeul parcă fâlfâia,/ Când nu lăsam să moară focul!// Afară scârțâia țâțâna/ Și un lătrat răsună vag./ Pe clanța ușii am pus mâna,/ Dar nimeni nu era în prag. [...] În timp ce frământam părerii/ O umbră mare pe-un perete/ Zâmbea aidoma ca ieri.../ Nu era oare Dragobete?// Săgeata lui de-ar săgeta,/ Mi-aș pune inima în joc,/ Dar cum venea, așa pleca/ Eu priveam dusă acel loc. [...] Doar umbrele nepăsătoare/ Săpau doar șanțuri în obraz/ Și câte-o stea bănuitoare/ Mai frământa al meu necaz.” „De dor de Dragobete”, care e mai mult „dor” de măritiș, fata înregistrează cu regret trecerea vremii, întârziind să-și desemneze alesul, sancționată de ironiile vecinei, care și ea avea un fecior de însurat („Părerii și vreri nemaitrăite/ În hăul nopții apăreau,/ Vise rămase *netivite* (s. n.)/ Aidoma se destrămau”). Toate sub privirea îngrijorată a mamei. Izbăvirea vine la o horă de duminică, în împrejurarea în care, prinsă în „joc”, fata observă cum chipul lui „Ion din vale”, pentru care nu a avut ochi pînă atunci, se suprapune peste imaginea Zburătorului, care se retrage din chenar (din chenarul minții?), dar încarcă

de simțire sufletele celor doi îndrăgostiți, care decid să-și unească destinele. Jocul dintre vis și realitate este sugestiv redat de poet. Spre inițierea unei vieți tihnite, chiar dacă afectată de frământări.

Sub pana lui Radu Băeș, o lume socotită pierdută reînvie, concretizată de tușe pe care le-aș numi exotice, deloc stridente. Lirismul evoluează îmbinînd cultul sincer pentru universul tradițional și un postmodernism sui-generis, într-o formulă poetică firească dedicată dulcelui stil clasic descendent mai ales din Coșbuc, evocator și sapiențial, înscris într-o atemporalitate a esteticii. Există și poezii care coboară prea mult spre linia de jos a ambițiilor poetice. În anul editării prezentului volum, poetul a mai publicat o carte de versuri. Poate n-ar fi fost rău – e doar o părere – să le fi mixat, cu o selecție mai aspră, într-o singură carte. Ca privire generală, putem spune că Radu Băeș nu ține să epateze neapărat și nici să zdruncine percepțiile de lectură; lirismul lui e întremător și binevenit într-o lume agresată de atîtea neliniști, care sînt departe de a fi... poetice.

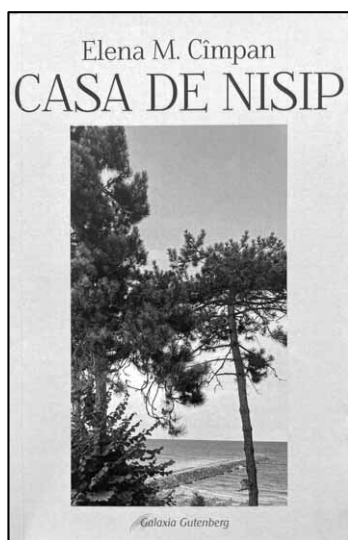
Pajiște

Un jurnal poetic al trăirilor la mare

Icu CRĂCIUN

Elena M. Cîmpan este absolventă a Facultății de Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, promoția 1991, specialitatea Limba și Literatura Română și Limba și literatura Germană, cu un master în Negocieri Europene și Internaționale la Facultatea de Studii Europene, din cadrul Universității Babeș-Bolyai, din Cluj-Napoca. Este membră a Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Sibiu, și a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, fiind și președinte Filialei *Răsunetul* din Bistrița-Năsăud al UZP. De asemenea, este și redactor al publicației *Răsunetul cultural*, realizată de Asociația Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud, a cărei membră este de la înființare.

Cartea sa de vizită este impresionantă. Până în prezent, are publicate 18 volume de poezii, două de eseuri, 4 de jurnale, un volum de proză scurtă, 3 de cronicile literare și 4 de publicistică; a tradus din limba germană volume semnate de: Gioconda Belli, Ulla Hahn, Hellmuth Opitz, Nora Gomringer, Volker Zumbach, Barbara Köhler și Kajo Scholz. În anul 2021, a obținut Premiul Special pentru Poezie al Filialei Sibiu a Uniunii Scriitorilor din România pentru volumul *Poeme de fluturi*, iar în 2024 pentru cartea *Poeme de duminică. Străzile Bistriței*.

Cea de-a nouăsprezecea carte a poetei Elena M. Cîmpan se intitulează *Casa de nisip*

și este publicată în 2025 la Editura Galaxia Gutenberg din Târgu Lăpuș. După cum notează autoarea, cele 122 de poeme, cuprinse aici, au fost scrise la Casa Scriitorilor de la Neptun în anul 2024 și demonstrează același temperament liric de o vibrantă sensibilitate, cu rezonanță în actualitatea brută, întâlnit și-n cărțile anterioare. Despre geneza acestei cărți aflăm în textul așezat la finele cărții, intitulat *Marea Scriitorilor – poeți, prozatori, dramaturgi, esești, critici*, ce a pornit de la volumul *Marea scriitorilor, între Olimp și zidul Puterii* de Ozana Cucu-Oancea, unde notează: „mă las purtată de valurile blânde ale unui glas interior, care-mi șoptește câte-n lună și în stele, numai să stau să-l ascult”. Și, într-adevăr, vacanța petrecută acolo a fost în măsură să-i genereze „o literatură solară, de inspirație marină”, adică acest volum care „prezintă dintr-o perspectivă inedită impresii și amintiri culese pe viu”, „marcate uneori de accente nostalgice sau melancolice”.

Înzestrată cu o memorie senzorială bine cultivată, autoarea se regăsește pe sine grație unui limbaj lăuntric care scoate la iveală stări profunde menite să învingă provocările destinului. Acestea ajung la cititor, care se lasă în voia instinctului, detașându-se de cotidianul zgrunțuros și arid. În același timp, ochii ei de poetă și prozatoare înregistrează, în cele câteva zile de la Casa Scriitorilor, viața la mare, unde „Corul de pescăruși/ Intonează/ Simfonia soarelui”, ea, marea, fiind un alter ego al poetei, putând fi identificată cu muza, „cu dorința de cărări/ Cu aspirația spre infinit/ Cu necuprinsul/ Cu orizontul/ Cu nemurirea”, chiar dacă aici „se scrie cu litere de nisip”. Firește, grădina Casei Scriitorilor este „Grădina poeziei/ Grădina prozei/ Și a eseului/ Și a jurnalului”, iar ei, scriitorii melancolici, cu

tâmples mai mult sau mai puțin încărunțite, „ființe rezervate, taciturne sau retrase”, „își așteaptă muza” departe de vacarmul străzii în tangajul mareelor și cel al zilelor zăvorâte în solitudine. Aici, răcoarea dimineții te înfioară, îți remontează sufletul, grădina Casei Scriitorilor nefiind altceva decât „o Agora nesfârșită”, un loc „unde inspirația nu poate să lipsească”.

Volumul acesta este o creație meditativă despre condiția umană a scriitorilor știuți ori neștiuți, de înaltă emoție lirică și tonalitate post-romantică menită să atingă acea stare de grație specifică liricului; ei au un alt fel de relație cu lumea: „Sub picioarele scriitorilor”, „îmbrăcați în haine de stele și lună”, zice poeta, „crește iarba/ În privirile lor/ Răsare soarele”, iar după plecarea acestora „Iarba se va usca la loc/ Iar soarele nu va mai avea/ Cine să-l admire...”; pe urmele lor se pășește „cu evlavie/ Cu smerenie”. Marea devine poetă, freamătă, „plutesc și-n ea vise”, se zbate și se liniștește, de aceea, o va purta „ca pe un veșmânt” prin care să simtă valul, briza, ea, „Marea va fi pielea mea frumoasă/ Netedă, moale/ Care să-i alunece printre semeni/ Ca nisipul fin printre degete”, numai că „zbuciumului mării [...] îl acompaniază în profunzime/ Pe cel al scriitorilor”, și, de aici, „tentația călătoriei/ Pe ape” și incursiunile în legendele mitologice eline sau germane. Pentru poetă, scriitorii care s-au perindat pe la Casa Scriitorilor sau Literaturii, cum îi place să zică, și-au lăsat amprenta trecerii cu cel puțin „un adjectiv potrivit”, fiindcă aici totul e plin de amintiri, până și în „scaunul cu spătar vechi” au stat, de-a lungul

timpului, mulți scriitori „firavi, curgători,/ Și ei de nisip”, aidoma nisipului clepsidrei, după cum și soarele este de nisip și chiar meduzele eșuate la mal, de aceea, la plecare, fiecare își lasă la biblioteca Casei o carte în semn al trecerii pe-acolo. Deși au mers la mare, scriitorii sunt mai mulți „În bibliotecă/ Decât la plajă...”, unde „E-n aer miros de (cum ar zice Ana Blandiana)/ Literatură vie [...] De idei și inspirație”, însoțiți mereu de scrisul lor, fiindcă „unde sunt scriitori/ Trebuie să fie și cărți/ Și reviste...”. Ei sunt „conectați la divinitate”, fiecare își poartă „cu ei crucea, cruciulița/ Religia, rugăciunea, credința/ Fiecare cu biserica lui de-acasă”, dar și cu propriul țarm și propria mare, căroră le închină „cele mai gingașe gânduri”, mai cu seamă când ascultă „muzica mării/ Și muzica din cărțile scrise aici”. Sunt niște „Cântăreți solitari/ Ce-și duc drumul cu ei prin aer” și, din această cauză, preferă anonimul. Ei sunt cei „Care creează/ Construiesc/ Lasă ceva în urma lor/ Stăruie curiozitatea de-a da deoparte/ Învelișul uman, terestru/ Și de-a iscodi, de-a vedea/ Dincolo/ Adică, ce cărți scrie/ Ce cărți poartă cu el?...”. După ei rămân „obiectele lor, locurile, cărțile, amintirile”. „Dar oamenii?” se întreabă retoric. Pentru scriitori, „Țipătul pescărușilor e tot un țipăt de singurătate”.

Cartea aceasta este un jurnal al trăirilor la mare, dar și o odă dedicată truditorilor scrisului; în același timp, ea îți alungă solitudinea, îți remontează sufletul și-ți deschide ușa spre visare și lumină proaspătă.

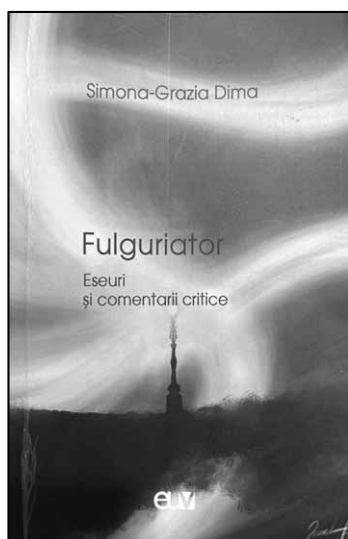
Autoportret 1

Rodul spiritual al criticului literar Simona-Grazia Dima

Icu CRĂCIUN

Spirit distins, rafinat, poetă, prozatoare, critic literar, traducătoare, Simona-Grazia Dima a publicat în 2024 volumul de eseuri și comentarii critice *Fulguriator* cu o prefață semnată de Cornel Ungureanu, volum premiat de revista *Luceafărul de dimineață* „pentru critica literară de înalt nivel”.

Cartea este structurată pe șase secțiuni: I. *Poezie*; II. *Proză*; III. *Critică și istorie literară*. *Eseistică*; IV. *Memorialistică, Publicistică,*

Etnografie; V. *Evo-cări* și VI. *Literaturi străine*. Dat fiind numărul mare de autori recenzați, în cele ce urmează vom spicui doar câteva nume din fiecare secțiune pentru ca lectorul să se familiarizeze cu stilul profesionist, asumat, și cu opiniile docte, imparțiale ale autoarei despre cei cuprinși aici.

În prima secțiune sunt comentate cărți semnate de 17 poeți. Împătimitului de lirism înzestrat cu o viziune hipersensibilă, Gheorghe Grigurcu, îi comentează antologia *Imagini așezate pe coala văzduhului* (2022), căruia îi evidențiază imaginile inedite ce stabilesc relații imprevizibile, întoarcerea la arhetipul nealterat printr-o călătorie spre esența pură, primordială, interesat de captarea paradoxului; poetul constituie factorul ordonator, centrul înțelept, în stare să unifice răsfirarea semnificațiilor. Despre poezia lui Radu Ulmeanu s-a exprimat regretatul Nicolae Manolescu, dar iată că și Simona-Grazia Dima scrie, la rândul ei, în cronica de întâmpinare la volumul *Ab urbe*

condita (2020) că iubirea, umană și universală a poetului, este „arma fatidică, hărăzită cu puterea de a anula efemerul și primatul iluzoriu al aparențelor”, concluzionând că se exprimă „în dublu registru, simultan clasic și postmodern, despre purificarea și depășirea muritudinii” printr-o voce lirică „în plină dezolare”. Cronica de întâmpinare pentru volumul *Pornind de la zero* al poetului Cassian Maria Spiridon se referă la faptul că a apărut mai întâi în 1985, ciuntit, după șase ani de tergiversări, autoarea neuitând să amintească de cenzura vremii așa cum este povestită în volumul necenzurat, republicat în 2015. Volumului bilingv *Amintirea luminii/ Die Erinnerung an das Licht* (2019) al lui Mircea Petean îi consacră recenzia *Poezia-risc și tăcere*, antologie și traducere de Gerbert-Werner Muheroth, unde axul universului său liric este „condiția creatorului generic” într-o lume percepută „cu inși obtuși”, iar impostura este aidoma unui „câine care își aranjează cravata”; „sursa inepuizabilă a demnității transpersonale, zice recenzenta, este poeticul ingenuu care are un *certificat de copilărie* perpetuu, imanent”, Mircea Petean practicând „un lirism cu efect tonic revigorant, apt să împrăștie (...) neputințele sufletului”. De altfel, impostura și ignoranța sunt „biciuite” atât în poezie, cât și în proza sa. Lui Robert Șerban îi recenzează antologia *Învederatul. Poeme alese 1994-2022* (publicată în 2022), unde din „mărunte secvențe cotidiene poetul construiește instantanee cu tâlc. Poetul se acomodează cu moartea”; prin poezia sa, el „unește prețioase amintiri, le conferă coerență” și regretă că trebuie să se culce „seară de seară/ adică să iasă de bunăvoie din viață și să se așeze fără nicio luptă/ lat/ încât/ întotdeauna adoarme cu ochii plini de lacrimi”. Cronici dense sunt dedicate și poeziilor: Toma Grigorie,

Eugen Bunaru, Octavian Doclin, Ioan Moldovan, Mihai Posada, Lucian Vasiliu, Victor Munteanu, Liviu Franga, Mariana Criș, Constantin Urucu, Diana Trandafir, Maria Pilchin.

Secțiunea a II-a ne introduce în operele a nouă prozatori: Aurel Maria Baros, Cornel Nistea, Alexandru Ecovoiu, Mircea Goga, Adrian Țion, Geo Naum, Ana Dobre, Nicolae Spătaru și Andrea H. Hedeș. Textul intitulat *Dantelăria iluziei* se referă la două din cărțile prozatorului Adrian Țion: romanul de dragoste *Ieșirea în decor* (2009) și volumul de povestiri *Fluturi în stomac* (2015), cărți dedicate tranziției care scot în evidență rafinamentul și luciditatea autorului. În roman, S.-G. D. remarcă forța de sugestie apropiată lirismului, cu „fapte și oameni pilduitori pentru incertitudinea și debusolările unui ambient social. Eroul central, Alin Deleanu, nu se implică în chestiunile casnice, trece printr-o căsnicie eșuată, „excesul de băutură îl aruncă într-o criză profundă”. Prin viața lui, în afară de soție, mai trec și alte femei: Mirela, la rândul ei, căsătorită, adeptă MISA, și infirma Angy, cea răpită „în vederea unei recompense grase”. „Personajul contemplativ, punctează S.-G. D., depistează sub cele mai încântătoare aparențe morbul indiferenței, al in Justiției, dar și ridicolul din spatele fațadelor impunătoare”. În schimb, povestirile „îmbracă forma unor dezbateri între personaje, soldate cu fertile retușuri ale atitudinii lor”, iar farmecul lor „rezidă chiar în infinita capacitate de a se autoiluziona, accentul punându-se pe „rolul purificator al imaginarului”, Adrian Țion fiind „un virtuoz al stărilor sufletești crepusculare”, „Majoritatea personajelor pleacă la drum cu handicapul singurătății, iar mondenitățile evocate provin tocmai din aspirația lor obstinată la împlinire umană”; nu lipsesc excursurile „asupra deșertăciunii agresive din presa actuală”. În *Fluturi în stomac*, Adrian Țion „vădește o fină înțelegere a sufletului omenesc și a naturii sale spirituale, afirmată, dincolo de intelectul jucăuș, prin curajosul pasaj spre un teritoriu al imaculării” încheie S.-G. D. Romanului *O întâlnire pe Strada Hazard* (2020) de Andrea H. Hedeș, distins cu Premiul „Cartea de Proză a anului 2020” la Gala

Premiilor APLER, îi dedică recenzia *Fanta dintre lumi*; pentru S.-G. D., acesta este o „Delicată feerie, aparținând genului *fancy*”, ce „stă sub semnul interogațiilor despre existență și rolul ficțiunii, al imaginarului (...), natura transfigurată participând la evoluții surprinzătoare, ce vor configura, treptat, o dramă a cunoașterii”. Eroina centrală, muziciană fiind, caută „un loc unde regulile să nu funcționeze atotputernic, o fantă decupată în spațiul cenușiu al constrângerilor”.

În secțiunea a III-a, S.-G. D. scrie despre cărțile de critică, istorie literară și eseistică semnate de Victor Ivanovici, Olimpiu Nușfelean, Stan V. Cristea, Nicolae Oprea, Marian Odangiu, Marius Ghica, Dumitru Chioaru, Delia Muntean, Simona Sora, Flavia Teoc, Constantina Raveca Buleu și Maria Pilchin. Textele din volumul de eseuri *Om în mers* (2022) al lui Olimpiu Nușfelean „sunt puse, zice autoarea, emblematic, sub semnul imaginii tutelare a omului în mers, creator și însuflețitor de lumi, adept al non-finitudinii, al permanentei faceri creatoare a literaturii și, în aceeași măsură, a cugetării despre ea”, pentru ca „în analizele închinat scriitorilor, tonul să se schimbe, însă devine relaxat și încrezător, viziunea caldă, comprehensivă surprinde creatorul deopotrivă în deschiderea lui față de temporalitate și în freamătul biografiei personale, generatoare de sensuri încorporate ulterior în operă”. Precizăm că în acest volum O. N. comentează în studii sau racursiuri segmente din viața și opera clasicilor sau contemporanilor noștri: Mihai Eminescu, Ioan Slavici, Al. I. Brătescu-Voinești, Liviu Rebreanu, George Coșbuc, Lucian Blaga, Ion Agârbiceanu, Marin Preda, Marin Preda, Radu Petrescu, Nicolae Manolescu, Ana Blandiana, Nicolae Breban, Eugen Simion, Gabriel Liiceanu, Horia-Roman Patapievici etc. Mariei Pilchin îi recenzează volumul de eseuri *Realități poetice în zigzag* (2017), căreia îi apreciază „marea libertate intelectuală și afectivă, generozitatea exemplară în fața operelor studiate fără prejudecăți, cu poarta interpretării mereu deschisă”.

În secțiunea a IV-a, *Memorialistică. Publicistică. Etnografie*, S.-G.D. abordează volume semnate de: Cornel Nistea, Arcadie Suceveanu, Iulian Talianu, Kocsis Francisko și Menuț Maximilian. *Toposul mitic* se numește

cronica la volumul I de memorii *Ultimul din spațiul arhaic. Memorii. Copilăria* (2021) al lui Cornel Nistea. „Autorul, scrie S.-G. D., își învâluie într-o aură specială satul natal (Valea Largă, comuna Sălciua) din Munții Apuseni, socotit o matrice exemplară de existență națională”. Această localitate „adăpostește o lume complexă, rafinată, cu nenumărate povești comunitare și de familie, unele terifiante, cu toposuri mitice, personaje stranii, puternice, și numeroase priceperi, puse în operă grație unui instrumentar miraculos”. În afară de personaje pitorești și „o avalanșă de întâmplări”, memorialistul „nu uită nicio clipă că aici există și răutate și cruzime, și meschinărie, până și la rudele din vecinătate”. Poetului, eseistului, etnologului, jurnalistului Menuț Maximinian îi recenzează volumul *Poveștile Paștelui. Tradiții vii din Ținutul Bistrița-Năsăud* (2019), despre care spune că „evidențiază cu știință și emoție coordonatele multiple ale trăirii, în rândul țărănimii, atinsă de aripa absolutului, din ținutul Bistrița-Năsăud, a sărbătorii Învierii lui Iisus Hristos” printr-o prezentare gradată pe mai mult de un sfert dintr-un an. Locuitorii, „țăitori smeriți, dar exemplari, ai rosturilor străbune”, sunt racordați la „suprema sărbătoare a Luminii” surprinsă și pe chipul lor. Iată cum încheie autoarea această cronică: „Cartea sa, instructiv și mângâietor canon al bucuriei, elogiul adus credinței și înțelepciunii milenare a satului nostru, constituie, *lato sensu*, un îndrumător și un prieten pe drumul dificil al asumării și păstrării zestrei identitare în mijlocul zgometului civilizației excesiv laicizate”.

În secțiunea a V-a, *Evocări*, scrie despre aniversarea, la Timișoara, a 65 de ani de la fondarea Cenaclului „Pavel Dan” și 50 de ani de la înființarea revistei *Forum studentesc*, cele două entități cultural-literare contribuind decisiv, în anii studenției, la formarea sa „ca om și scriitor”, neuitând să amintească și de cenaclul *Hyperion* al facultății și de cenaclul scriitorilor din jurul revistei *Orizont*. Sunt evocați cu nostalgie și afecțiune: Marcel Pop-Corniș, Vasile Popovici, Eugen Bunaru, Petru Ilieșiu, Ion Monoran, Viorel Marineasa, Daniel Vighi, Marius Murariu, Ioan T. Morar, Valeriu Panasiu etc. În continuare, sunt comentate opiniile participanților la dezbaterea cu titlul *Curente și tendințe în poezia noastră*

contemporană. Cetatea poeziei sau poezia cetății?, desfășurată la Satu Mare la „Zilele revistei *Acolada*”. Discuțiile, precizează autoarea, au pornit de la un eseu al criticului Constantin Trandafir, iar cuvintele cheie din discursul vorbitorilor au fost: „singularitate, valoare, tradiție și inovație, înstrăinare, cenacluri, biografism, modernism, etică, postmodernism, suprealism, solemnitate, implicare, legitimitate, internet, globalizare etc.” S.-G. D. rezumă intervențiile participanților: Ion Pop, Dumitru Păcuraru, Tudorel Urian, Ioan Moldovan, Petronela Moldovan, Ioan F. Pop, Mircea Popa și Ion Cristofor.

În ultima secțiune, *Literaturi străine*, comentează *Leviatanul* filozofului englez Thomas Hobbes (1588-1679), *Prietenul lui Nietzsche*, *Istoria vieții lui Paul Deussen* (1845-1919) de Heiner Feldhoff, ediția multilingvă (în 12 limbi), Konstantinos P. Kavafis, *Alfabetul poetic*, selecție și studiu introductiv de Liviu Franga, epilog de Jacques Bouchard, ediție îngrijită de Elena Lazăr și Liviu Franga, *Quaresma, descifrator. Proză polițistă* de Fernando Pessoa (1888-1935) în traducerea lui Dinu Flămând, *Poemas humanos. Poemas en prosa* de Cesar Vallejo (1892-1938) în versiunea lui Constantin Abăluță, *Yorgos Sefiris între diplomație și poezie* de Vassilis Papadopoulos, traducere de Tudor Dinu și Georgiana Moscu, *Alexis sau Tratat despre lupta zadarnică*, în traducerea lui Petru Creția, și *Lovitura de grație*, în versiunea realizată de Doina Jela Despois, ambele scrise de Marguerite Yourcenar (1903-1987), *Albastru* de poetul maghiar Attila F. Balazs, în tălmăcirea lui Șerban Foarță și Ildiko Gabos, *La ora albă* de poeta Muriel Augry, ediție plurilingvă (franceză, română, italiană, spaniolă, portugheză), traduceri semnate de: Simona Modreanu, Giovanni Dotoli, Simona Leonti și Jose Manuel de Vasconcelos, *Omulaț* de Ivan Pilchin în traducerea Mariei Pilchin.

În viața literară a criticii actuale, Simona-Grazia Dima este una dintre vocile cele mai autorizate și mai echilibrate, autoare cu un standard teoretic și practic deosebit de ridicat în privința cărților mai mult sau mai puțin de calitate. Cine intră în „graziile” sale va rămâne prietenul domniei sale.

Al. Ruja, *Lumini peste două veacuri*

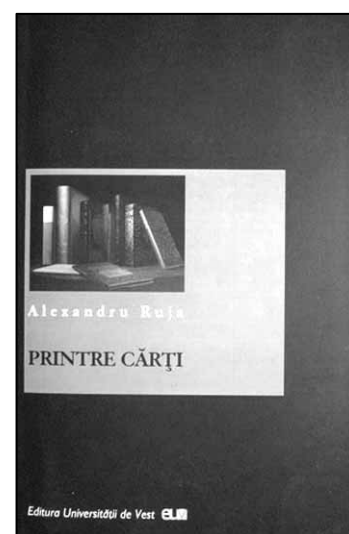
Mircea POPA

Correspondența literară este pe cale de dispariție. De când a apărut și s-a generalizat comunicarea prin Internet, toată lumea a renunțat la a mai scrie scrisori, așa cum a renunțat la faimoasele stilouri pe care noi le foloseam în tinerețe. Tehnica își spune cuvântul și-și impune stilul ei modern, scurt, informativ. În acest context, specia scrisorii literare, compusă pe îndelete și cu dichisuri stilistice, așa cum o avem păstrată prin arhive și volume retrospective de opere, de la numeroșii noștri scriitori clasici sau chiar din perioada interbelică va fi mult mai săracă decât la generațiile anterioare, dar ea ar putea fi suplinită prin scrieri memorialistice, deoarece, cam de la anul 2000 încoace, toți s-au lepădat de stilouri și cerneală și au trecut la e-mail-uri, care n-au calitatea de a rămâne decât atât cât să le parcurgi cu ochii. În rest, ne rezeșim cu toții la laptopuri, computere și unelte de redactat moderne, scriem în fugă, neglijent, uneori chiar cu inerente greșeli pe care le punem pe seama uneltelor folosite, dar frumusețea epistolară a dispărut cu totul. Așa că atunci când mai găsim în librării câte o carte de corespondență rămânem mirați și o răsfoim imediat pentru plăcerea de a admira scrisul unui epistolier sau altul, așezarea în pagină, semnătura originală, ezitățile și revenirile, tremurul mâinilor bătrâne.

Toate acestea le putem urmări într-o carte semnată nu de mult de profesorul universitar de la Timișoara, Alexandru Ruja, istoric literar serios, care a ridicat în anii din urmă calitatea profesională a învățământului timișorean. Mi-a fost dat să fiu în anii înființării Universității de Vest la Timișoara, unde am lucrat la Muzeul Banatului, citind cu nesaț vechile reviste timișorene și redactând studii lungi despre acestea, care mi-au rămas prin

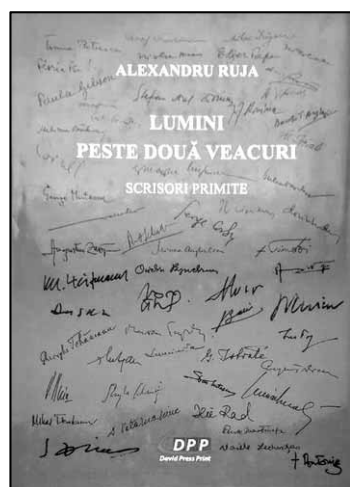
sertare, deoarece în acele momente, anii 1961-62, și revista *Orizont* trecea printr-o perioadă de restructurare, iar la Institutul Pedagogic de 3 ani am putut asculta doar conferințele lui Gh. I. Tohăneanu, rostite peste tot, mai în orice împrejurare, și să particip la expozițiile lui Ion Iliescu, care devenise un mare colecționar de carte românească (locuința lui de pe strada Odobescu nr. 5 ajungând un fel de Casă a Cărții). Din păcate, nivelul celor care au preluat noile catedre recent înființate erau de slabă calitate și, cu excepția lui Eugen Todoran, Victor Iancu și Cornel Ungureanu, personalul didactic era de un amatorism cras, dovadă că multă vreme învățământul filologic universitar de aici a rămas mult în urma altor centre similare.

Despre noul spirit filologic și de istorie literară antamat mai târziu acolo se poate lua la cunoștință dintr-o carte semnată de Alexandru Ruja, *Lumini peste două veacuri. Scrisori primite*, ediție îngrijită de Ioan David, Ed. David Preess Print, Timișoara, 2021, cuprinzând corespondența purtată cu străinătatea și oamenii din țară de istoricul literar Al. Ruja, constând din 369 de scrisori de la 121 semnatari, scrisori care se referă la intervalul din 1974 - 2020. E, așa cum notează și autorul, *Lumini peste două veacuri* (sau „Călare pe două veacuri”, cum a spus-o Sextil Pușcariu în memorialistica sa). Scrisorile încep în anii în

care Al. Ruja a fost profesor de limba română la Liceul din Chișineu-Criș, și când a început să colaboreze tot mai asiduu la revista *Orizont*, așa cum confirmă corespondența sa cu Ion Arieșanu sau cu Ion Marin Almăjan. Sunt ani în care scria medalioane, portrete, recenzii și cronici la cărți de actualitate, întărind sectorul critic reprezentat de Cornel Ungureanu. Prin ambiția și tenacitatea sa a ajuns să publice mai multe cărți de critică și istorie literară, care l-au făcut tot mai indispensabil vieții literare timișorene, mai ales atunci când a pornit proiectul privind Dicționarul scriitorilor din Banat, multe din scrisori conținând mici autobiografii și date personale legate de scris, primite de la scriitori din regiune. Am putea spune că acest lot de scrisori domină relațiile sale cu scriitorimea română locală.

Cea mai importantă secțiune a volumului este conturată însă de strădaniile sale de a realiza o monografie cât mai documentată închinată lui Aron Cotruș, scriitor care a făcut obiectul tezei sale de doctorat. Pentru elu-

cidarea unor aspecte biografice sau de ordin informativ, viitorul biograf n-a precupețit nici timp nici spațiu pentru a se adresa specialiștilor din țară sau de peste hotare, solicitându-le date despre om și operă, scrisori, poezii publicate sau inedite etc., mai mult de jumătate din scrisorile publicate aici având această menire. În acest scop s-a adresat lui L. M. Arcade, Ștefan Baciuc, Iancu Bidian, Ion Cepoi, W. Dahmen, Horst Fassel, Paula Gibson, Klaus Heitmann, Vintilă Horia, Remus Tzintzoca, Rudolf Windisch etc. și unui mare număr de istorici literari din țară, între care s-au numărat Nae Antonescu, Barbu Arghezi, Ion Cristofor, Mircea Cenușă, Vasile Copilu-Cheatră, Pericle

Martinescu, Z. N. Pop, Ovidiu Papadima. D. Vatamaniuc etc., atent la a fructifica tot ceea ce se putea cu privire la Aron Cotruș, inclusiv la sora poetului, Silvia Cotruș-Boiu. Ca o curiozitate, în volum se află și o poezie a lui Vintilă Horia sau o alta a lui Ion Chichere, dedicată muncii la Dicționar.

Desigur că epistolarul merită citit cu creionul în mână pentru a beneficia de răspunsuri de real interes și de modul de a fi al celor antamați. Firea, cunoștințele și modul de comportament a numeroși oameni de litere, astăzi dispăruți, poate fi lesne descifrat din acest tip de scrisoare-provocare, care e important pentru memoria colectivă. Un caz mai aparte l-a reprezentat relația autorului cu Mircea Cenușă, ajuns, după decembrie 1990, să beneficieze de fondurile Comitetului de Cultură de la Alba Iulia, și care, primind informația de la Al. Ruja că Biblioteca exilului românesc de la Freiburg a intrat în posesia arhivei Aron Cotruș, a folosit banii statului pentru o călătorie exploratorie la Freiburg, aducând cu sine xeroxuri din arhivă. A folosit în scop personal arhiva, iar pe documentele predate Bibliotecii din Alba Iulia a pus un fel de embargo, astfel încât specialistul în Cotruș n-a putut avea acces la arhivă.

În final, merită apreciată eleganța tiparului, cu reproducerea în facsimil a mai tuturor scrisorilor, dar și cu descrierea foarte completă a documentului reprodus, la rubrica *Note și comentarii*, unde se dau și ample fișe bio-bibliografice despre corespondenții/ respondenții cuprinși în volum, astfel că acesta devine și îndreptar istorico-critic de mare utilitate. Dacă e vorba de o ediție sau un volum de autor, este reprodusă coperta aceleia, fapt care ridică mult valoarea și calitatea volumului, dotat și cu un indice de nume aferent. Cum cărți de genul acestor apar tot mai rar, ele sunt de mare ajutor în reconstituirea profilului protagonistului, dar și al celor cu care a intrat în relație, astfel că nu întârziem să salutăm cu căldură o asemenea apariție editorială.

Empatie și profunzime critică

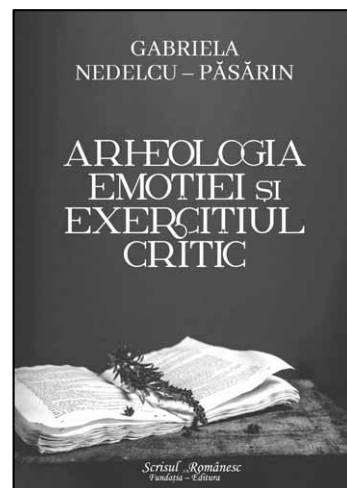
Olimpiu NUȘFELEAN

Legătura dintre carte și public/ lector o face criticul literar. Există, desigur, și alți „mediatori”, dar criticul literar reprezintă autoritatea de bază care deschide calea receptării literaturii iar actul său este cu atât mai important cu cât acesta își conștientizează foarte clar demersul și empatizează cu paginile peste care se apleacă. O cultură solidă, nu numai de natură literară, un context generos de evoluție personală, înscrierea în miezul fenomenului literar asigură edificarea unei axiologii, care, chiar discret subsumate, oferă concretețe, substanță și dinamică peisajului literar. Într-un asemenea context emergent înaintea și scrisul critic al Gabrielei Nedelcu-Păsărin, profesor universitar doctor la Universitatea din Craiova și realizator-coordonator la Radio Oltenia Craiova, jurnalist cultural, colaborator constant al unor publicații de prestigiu precum *Scrisul Românesc* și *Ramuri*, ca și al altor reviste de profil. O carte intitulată *Arheologia emoției și exercițiul critic* (Ed. Scrisul Românesc Fundația-Editura, 2023), vine în completarea altora două, *Ispitele identificării. Ipostaze ale actului critic* (2014) și *Empatie și receptare critică* (2023), dovezi ale unui program de lucru constant, dedicat, urmat cu o însuflețită determinare. Empatia criticului în abordarea aparițiilor editoriale, susținută de exegeză, este în măsură să învieze comportamentul de lectură al cititorului.

În deschiderea cărții, Iulian Boldea caligrafiază „Ipostazele empatiei critice”, remarcând utilitatea demersului critic „atât în latura sa informativă și demonstrativă, cât și în dimensiunea exegetică. Prin interpretările aplicate, sobre și riguroase, în care spiritul sintetic se întâlnește în chip evident cu cel analitic. Transpare în aceste studii o scriitură eficientă și sobră, rezumativă și demonstrativă, fără complicații prea apăsate didactice,

îmbinând rigoarea și lapidaritatea [...] printr-o ținută interpretativă fermă”, într-o structură echilibrată, oferind „o lecție inspirată despre beneficiile receptării culturii și literaturii”. Beneficiind de o asemenea „încadrare” în fluxul critic al actualității, autoarea, într-un *Argumentum*, pornind de la alegerea provocată de cele trei tipuri de labirint al călătoriei printre cărți caracterizate de Umberto Eco (clasic, manierist – rătăcitor/ arbore –, și cel de forma unei rețele – al contradicțiilor), procedează la edificarea arhitecturii emoției prin luminarea unui „labirint ce se lasă interpretat în dublă lectură, a cronicarului și a lectorului cronicii”, inițiind un fel de empatie a relației dintre aceștia, instaurând un climat de receptare fertil.

În primul capitol al cărții autoarea pune în relație „receptarea culturii și cultura receptării”, căutând să găsească un unghi de referință între fantasticul realității și realitatea fantasticului, încercând să definească raportul dintre scriitor și operă, dintre critic literar și operă și dintre lector și operă, prin prisma unor teorii fundamentale oferite de Jean Starobinski (conceptul de imaginație desfăcut în „imagarul minim” și „imaginația sporită”, relațiile variate stabilite între conștiința criticului și opera literară), G. Poulet, J. P. Richard, M. Brion (starea de fantastic, simbioza vis-realitate), Freud („lectura reverie”), ducând actul lecturii spre ancorarea în „psihologia profunzimii”. Gabriela Păsărin își începe demersul prin punerea în acord a aventurii

critice cu aventura cuvântului în sine, când, la Cesare Pavese, cuvintele din discursul liric par a se desprinde de realitate, compunând un fel de univers autonom. Afectat de o societate în descompunere, debusolat de o iubire imposibilă, poetul descoperă că nu mai poate comunica, cuvintele devin inutile, ca atare decide să se sinucidă. La Octavian Paler, „cuvintele refac labirintul și deslușesc deșertul”. La Marin Sorescu este remarcată terapia prin cuvânt, grație căreia e pusă în operă o acțiune de „salvare de la uitare a unor cuvinte vechi și a unor practici magice”, oferind argumente care l-au determinat pe poet „să scrie despre o lume fascinantă, ale cărei cuvinte au însemnat cultură fondată pe cultură națională”. Recunoscând funcțiile și temeinicia cuvântului („Comunicarea prin arta cuvântului este la Fănuș Neagu o stare de grație și o necesitate resimțită acut.”), criticul dezvoltă periplusuri prin cărți de mărturisiri, precum volumul *Dialoguri la Agapia* semnat de Mihai Zamfir și Gheorghe Simon, convorbiri cu Augustin Buzura, Ion Brad (de Ilie Rad), corespondență (de Florea Firan), portrete, eseuri, consemnări culturale, documente diverse, toate întretinând o lectură fascinantă, pe care criticul o descifrează cu aplomb, preocupat de a găsi noi sensuri ale scrierilor.

Un roman precum *Vara în care mama a avut ochii verzi* de Tatiana Țibuleac îi permite autoarei să observe îndreptarea atenției literaturii spre teme cu încărcătură suprarrealistă, prin „implicarea diferitelor stări ale conștiinței, simbolismul psihologic, motivațiile inconștiente, tolerarea absurdităților”, romanul în cauză avînd ca axă principală a narațiunii „conotațiile emoțional-afective în reprezentarea experienței vieții”, „într-un ritm alert, cu

secvențe care șochează prin brutalitatea expresiei, prin ura manifestată de copil împotriva propriei mame”. La scrierile lui Dumitru Radu Popescu este remarcată un element comun, acela privind „plasarea în zona liminalității a acțiunii pentru a dezvolta ulterior prin metaforizare banalul cotidian și plasarea între real și imaginar”. În privința lui Constantin Zărnescu, se conchide: „Prin proza sa, Constantin Zărnescu, scriitorul oltean aclimatizat la Cluj, își dovedește curajul de a porni construcția sa artistică dinspre interior spre miturile lumii antice și contemporane”. „Fantasma” artistică este detectată și într-un volum de microromane, *Femei... femei... femei...*, de Constantin Cubleşan, în care introspecția psihologică are rezonanțe „în planul unei realități imediate” în care, la finalul relatării prozastice, lectorul trăiește, introspectiv, „plăcerea divagării într-un univers de fantasmă”. La Alexandru Ecovoiu este remarcată stilul nonconformist, în răspăr cu „normalitatea” convențiilor narațiunii. Amprenta operei deschise regășibilă într-un roman de Carmen Firan mijlocește o provocare prin care lectorul și exegetul (constantă asociere operată de critic) sînt provocați deopotrivă în descoperirea profunzimilor psihologice. Pagini memorabile sînt dedicate lui Octavian Paler, Paul Goma, Gabrielei Adameșteanu, Mircea Daneliuc, Eugen Uricaru, Doina Ruști, Marta Petreu, André Breton, Ernesto Sábato (estetica urîtului), Saul Bellow (disperarea căutării identității) ș. a. Prin asemenea exegeze, abordînd genuri și geografii literare diferite, dar subsumate unor sensuri tematice bine definite, Gabriela Nedelcu-Păsărin își fundamentează un parcurs critic de lungă și largă perspectivă, de urmărit cu interes și folos.

Un roman care surprinde (și prin modul cum s-a „păstrat”)

Virgil RAȚIU

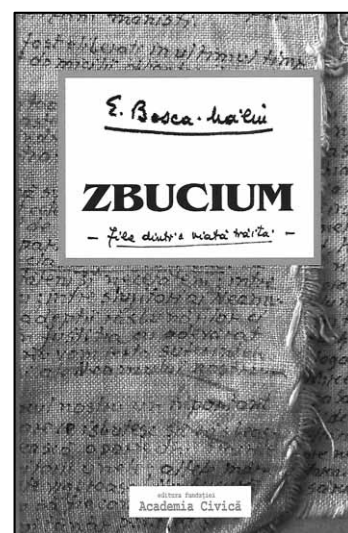
Volumul *Zbucium – file dintr-o viață trăită* de Emil Boșca-Mălin a apărut în 2023 la Editura Fundația Academia Civică, București, este însoțit de introducere, note, comentarii și epilog întocmite de Oana Boșca-Mălin, nepoata autorului [îngrijitoarea ediției reușind, prin transcrierea textului, prin suita de note de subsol, precizări și explicații oferite pentru diferitele contexte relatate de autor, *oglinzi* de pagini marcate cu (*), să dea indicilor de subsol un aspect de (mică) enciclopedie, cuprinzând CV-uri a zeci și zeci de personalităților românești, de la jurnaliști, administratori de presă și edituri, la politicieni și diplomați din perioada interbelică (inclusivă), și de după... '44]. Însăși narațiunea este încărcată detaliat de însemnări biografice și considerații privind fiecare persoană pomenită în texte. Volumul, subintitulat (în grafia veche) și *Sbucium – roman al zilelor trăite* [s. m., V. R.], înmănunchind izbutite și inspirate pagini de literatură, este prefătat de Ana Blandiana în doar câteva cuvinte – nimic mai firesc, întrucât cartea se bazează pe un *Jurnal* manuscris de 284 de pagini, foarte amănunțit, acribios constituit, clar, cu siguranță dedicat, în viziunea autorului și în perspectivă unor lecturări postume. Paginile constituie al 14-lea volum aflat printre cele 17 volume (dosare) arhivate la Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS), pe numele și în numele lui Emil Boșca-Mălin. Vorbesc, așadar, acum, după cum consideră și cercetătorii de la CNSAS, despre unul dintre primii disidenți politici ridicat împotriva regimului comunist din România, de o vigoare, tenacitate, talent jurnalistic, morală personală și națională cum rar am întâlnit, întrunite deplin în persoana autorului.

Dintre cele 17 volume de la CNSAS, 8 sunt dosare de urmărire operativă întocmite de

Secu (crâncena instituție criminală de încarcerare, care în anii comunizării țării a decimat mii și mii de intelectuali, muncitori și țărani), iar 9 dosare/ volume cuprind manuscrite/ pagini foarte diferit scrise de Emil Boșca-Mălin – după cum mărturisește îngrijitoarea ediției – narări și însemnări concepute cu cea mai mare probabilitate între 1946-1952, [de ce și cum, veți constata pe parcursul acestei prezentări]. Din cele 9 volume în manuscris puse de CNSAS la dispoziția familiei, o parte,

„detaliat” însemnate, așternute pe coli ministeriale cu antet, redau corpul *Jurnalului*, *romanul* lui Emil Boșca-Mălin, iar notele și explicațiile sunt „îmbogățite”, de o mare acuratețe informativă, cu evaluări întocmite de autor asupra unor situații/ persoane descrise/ numite, aflate în desfășurare/ în mișcare la acea vreme în vârtoarea vieții celor 32 de ani activi ai jurnalistului, exceptând perioadele de „fugar” din fața justiției, din 1946, încarcerării (1952) și post-încarcerării ulterioare anului 1964, multe preluate din celelalte pagini și documente olografe. Transcrierea manuscrisului s-a făcut respectând normele ortografice în vigoare la data actuală, inclusiv transcrierea titlului.

Emil Boșca-Mălin (pseudonim literar Milu Mălin, fost jurist, avocat, jurnalist de primă mână, politician și etnolog, prin vocație) s-a născut pe 14 octombrie 1913 în satul

Maieru, actualului județ Bistrița-Năsăud, localitate aflată la momentul acela sub dominația Imperiului Austro-Ungar – notează Oana Boșca-Mălin în Biografia autorului. Era cel mai mare dintre cei 5 copii ai mamei Laura și ai tatălui Alexandru Boșca. Primii ani de viață petrecuți în familie, mersul cu râvnă la școala din sat sunt descrise detaliat în paginile ce deschid *Jurnalul*, poetic și sensibil rânduite literar încât autorul se așază la „concuranță” cu scrierile similare ale lui Ion Creangă ori Mihail Sadoveanu. Primele cântece, poezii și descântece culese de la mama sa le publică în revista *Glasul Ardealului* [ce apărea la Cluj], în anul I de liceu, Liceul Grăniceresc „George Coșbuc” din Năsăud. În toamna anului 1932 se înscriseră la Facultatea de Drept a Universității din Cluj (astăzi Cluj-Napoca), de unde își ia licența la 5 aprilie 1938. Încă din anii studenției lucrează susținut ca gazetar, mai întâi la cotidianul *Dacia nouă*, condus de Gheorghe Ghili, proprietarul unei tipografii, apoi la *Națiunea* și *Națiunea Română* (cotidiene de orientare liberală), colaborează ocazional la *Caleidoscop* și *Tulnicul Moșilor* și cu totul întâmplător la un ziar din Constanța, *Marea Neagră*. S-a căsătorit cu Florica Constantinescu pe care a cunoscut-o la Constanța, au avut doi copii: Ioan-Radu (născut la Turda în 1939) și Mircea-Traian, tatăl Oanei Boșca-Mălin (născut la București în 1943, în perioada cedării Ardealului de Nord iredentiștilor de la Budapesta și refugiului (mai bine spus, expulzării juristului din Cluj de către cengherii unguri ai lui Horthy). În activitatea de jurnalist (cea mai importantă de-a lungul întregii vieți) preocuparea lui Emil Boșca-Mălin (EBM în continuare) a fost atotcuprinzătoare, neconținut scriind articole, furnizând știri, comentarii și făcând însemnări în carnetele sale de note, păstrate de-a lungul vremii cu sfîntenie (în ce scop, ați putut constata deja). EBM era extrem de atent cu colegii săi de breaslă, pe care în aceste *file de jurnal* îi portretizează în pensulații măiestre, fără egal între alți scriitori portretiști. EBM a fost un statornic admirator al *omului*, intelectuali, cunoscuți și prieteni, zeci și zeci, iubitor de țărani și foarte atent cu pătura săracilor din zona Ardealului. „Ziaristica și dreptul mă pasionau, după cum

cei mulți și săraci mă făceau să sufăr, pentru că suferința lipsurilor trăia și în mine” (p. 230). EBM iubea Clujul ca pe nici o altă localitate a țării: „Când scriu, îmi apare Clujul... Toate imaginile mi se perindă ca într-un film, ce ar vrea să se termine cu scrisul reportericesc din școlile secundare ale Clujului: de la Școala Normală de Fete la liceele admirabil organizate și conduse: „Regina Maria” și „Principesa Ileana”; de la Școala Normală de Gospodărie conduse de măicuțele greco-catolice; de la liceele de băieți ori de la școlile tehnice ori Școala de orbi și surdo-muți... Trăiește în mine întreaga inimă a Clujului de altădată, cântă în surdina plânsului de vioară și acord de contrabas... (se afla în perioada refugiului: Brașov, București – n. m., V. R.). [Clujul] s-a legat cu atâta putere de toate fibrele, încât n-a putut nici un val să-l smulgă, nici o plecare să-l uite, să-l trădeze...” (pp. 179-180).

În vremea aceea, anii 1930, Clujul nu avea prea multe tipografii românești. Două-trei tipografii mici, o tipografie modernă a Cărții Românești unde se tipăreau publicații științifice, și tipografia lui Gheorghe Ghili care era într-o vreme un adevărat concern de presă tipărind: *Dacia nouă*, *Gazeta gazetarilor*, *Tribuna noastră*, *Pământ strămoșesc*, *Graiul moșilor* ș.a. Era atunci un puternic curent de sprijinire a muncii românești, opinia publică îmbrățișa orice manifestare naționalistă, o luptă ce nu putea fi evitată ca reacție la presiunea pusă în Transilvania de iredentismul maghiar, iar nebunia antisemită în Transilvania a început de la Horthy.

Generația de ardeleni ce au deschis drum nou în presa de după 1 Decembrie 1918, începând cu Ion Agârbiceanu, care condusesese mulți ani *Patria*, urmat de mulți alți literați de vârste apropiate, au încheiat redacții și publicații noi: *Cosânzeana*, *Lumea și Țara*, ziarul *Biruința* publicat de gruparea Octavian Goga, *Glasul Ardealului* etc. A doua generație, ce se forma în condiții nespuse de grele – scrie EMB: „era „lotul” vârstei mele, și în presă și în ani. Majoritatea erau studenți pe băncile Universității, fii de țărani și... poeți”.

Iată cum îi descrie pe Constantin Hagea și pe Corneliu Coposu, oameni politici, tineri afirmați, buni gazetari: „Ei erau amândoi

redactori ai *României Noi* – țineau mult să treacă drept oameni gravi cu seriozitatea cotidianului ce reprezenta politica unui om înălțat deasupra tuturor. Erau și tindeau să fie importanți... Dar în același timp erau și perfecți colegi. Coposu avea gură mai rea, vorba mai răstită... Își croia singur drum, luminat de credința pusă hotărât și cu orice risc în Iuliu Maniu [președintele Partidului National Țărănesc – n.m., V.R.]. Hagea era mai maleabil în formă, mai sociabil, mai cald strâns de «confrați»... În el avea un loc puternic spiritul de aventură gazetărească, de romantism târziu, oglindit în admirabile reportaje intitulate «Clujul într-o săptămână», gen pe care a încercat să-l cultive și mai târziu, eu însă silindu-mă să-l ajung...” (p. 127).

Iată cum vedea EBM, lucid, harnic, atmosfera politică și socială, în anii '30 și ceva..., din Transilvania: „Peste tot în Clujul de atunci era o atmosferă încordată în raporturile dintre cetățenii maghiari și noi, înveninată în fiecare zi prin campaniile de reciprocă incriminări, prin lupta surdă ce se da împotriva organizațiilor noastre de stat. Campaniile antirevizioniste ale *Universului* [cotidian de București – n.m., V.R.] au făcut mult rău și puțin bine. Se pornea de la ideea greșită că românii ardeleni aveau nevoie să fie dezmoțiti dintr-o oarecare amortire ce n-a existat însă. Conștiința românească din Transilvania a fost mereu trează, mereu atentă la ceea ce se petrece în țară și la comenzile ce se dădeau de la Budapesta [așa cum, de pildă, se petrece și în prezent, în relațiile UDMR din România cu politicile unor lideri maghiari de peste graniță – n.m., V.R.]. (...) În această atmosferă de încordare era greu să avem raporturi mai strânse cu confrății unguri. Totuși ele au existat, adesea depășind convenționalul. (...) Noi, din toate punctele de vedere, eram o generație de gazetari cu vederi noi. Naționaliști, incontestabil – cum îi stă bine mai ales tinereții înțelepte în toate – curați în preocupări, în atitudini, în gesturi, în raporturile cu opinia publică și cu confrății unguri” (pp. 135, 136, 137).

O mare satisfacție a simțit EBM când, în 1938, trece să lucreze la *Tribuna*, sub conducerea înțeleaptă al lui Ion Agârbiceanu, în colaborare cu mulți remarcabili ziariști. La un moment dat, EBM consemnează: „De la

data ocupării Cehiei de nemți și a Rusiei subcarpatice de unguri, ziarul *Tribuna* avea să treacă la atac împotriva acestora. Ataca bătrânește părintele Agârbiceanu, ce știa mânu cu îndemănare și sabia polemicei...” În perioada bucureșteană EBM suferă enorm și critică alunecarea unora din clasa politică, dintre polițiști, parlamentari spre matrapazlăcuri financiare, coruperea unor preceptori ori controlori financiari spre treburi de nimic și înavuțire. Uneori politica practică de... „fie ei cât de sus-puși” îl mână peste măsură. În vremea aceea țara nu avea nevoie de lepre, de trădători, de naționaliști extremiști, cum nici astăzi nu are nevoie! EBM în scrierile sale nu practică un stil evaziv, nici dualismul ficțiune-realitate, compune articolele direct, corect, fără vreo părtinire.

ZBUCIUM – file dintr-o viață trăită de Emil Boșca-Mălin... Despre autor cunoșteam câte ceva din 2013, când la Maieru, la Muzeul *Cuibul Visurilor* lui Rebreanu, dizidentul politic, martirul închisorilor a fost evocat și aniversat la împlinirea a 100 de ani de la naștere. În cadrul acelor evenimente a fost dezvelit și un bust al martirului, lucrare de Maxim Dumitraș, așezat în fața Muzeului. Ei bine, cartea este o nebunie depozitară de informații și aprecieri despre zbaterile sale, despre luptele multora dintre români, astfel că, socotindu-i faptele și viața, omului Boșca-Mălin nu i se găsește asemănare printre sutele de crucificați români; a fost unul dintre cei mai buni, mai tenaci jurnaliști din România, din perioada veche până în 1946. În *Jurnalul* său [pe care, repet, într-o variantă a titlului îl clasifică *roman*] scrie despre toți comilitonii vremii, prezenți în perioada interbelică în multe orașe ale Transilvaniei, în vâltoarele Bucureștilor, despre editori, oameni politici și scriitori, magistrați și ofițeri de toată mâna, pe care i-a cunoscut, pe care îi portretizează în linii originale cu o forță literară de-o frumusețe aparte. De la Cluj începând, cum am mai arătat, încă din studenție a făcut jurnalism, dovădindu-se a fi un foarte bun observator al vieții, talentat reporter „de front pe timp de pace”. După cedarea Ardealului de Nord Ungariei horthysto-hitleriste, a fost expulzat, obligat să ia calea refugiului, poposind o vreme la Brașov (era deja căsătorit, aveau un copil, migrase împreună cu soția și alți ardeleni), a fost angajat la ziarul *Tribuna*, pentru ca imediat pe

urmă Pamfil Șeicaru să îl cheme la București, la *Curentul*. (I-a cunoscut pe toți din toate instituțiile statului, a fost foarte apropiat de Iuliu Maniu, pe care l-a servit cu toate puterile sale, dar și de Brătieni și de alți reprezentanți ai politiciii și administrației României de atunci etc.) În 1946, în urma unui proces înscenat, punându-i-se în cârcă legături și sprijin ferm mișcărilor/organizațiilor de rezistență politică și socială apărute după invazia sovietică: „Haiducii lui Avram Iancu”, „Sumanele Negre” [corpuri de luptători de dărză opoziție față de amenințările propagate de comunismul bolșevic/rusesc, pe care comuniștii din România, în retorica lor, le categoriseau vădit drept organizații legionare, fasciste], așadar, acuzat și de legionarism șamd., e condamnat în contumacie la 8 ani de temniță, reușind să „dispară”, să se ascundă sub mai multe identități timp de 6 ani (la București, Cluj, Brașov, la Maieru, în păduri și poieni, într-o colibă etc). Este prins în 1952, condamnat la 12 ani de închisoare și târât prin toate penitenciarele țării, încarcerat zilnic. Este eliberat în 1964. Nici în închisoare EBM nu s-a lăsat de jurnalistică! [v. pp. 322-360]. Post-eliberării lui, vărsat în „închisoarea din libertate”, în România comunizată, EBM a fost urmărit continuu de organele opresive ale Secu, hărțuit permanent, chemat în mod repetat la „raport”, acuzat că duce activități ostile față de stat, până în 1976, anul în care a decedat. Este îngropat la Maieru... De altminteri, la „eliberarea” din detenție, în 1964 – relatează tatăl editoarei – „la ieșire, chiar înainte de a păși pe poarta închisorii, avocatul, jurnalistul și omul politic Emil Boșca-Mălin declară că Statul face o mare greșeală că îl eliberează, pentru că el nu va conțeni să facă politică țărănist-manistă și nu va accepta niciodată să colaboreze cu regimul comunist, *introdus și instaurat mișelește în România*” (subl. edit.). Acum, când privim în urmă sacrificiile pe care mulți români le-au făcut în speranța eliberării României din menghina comunism-bolșevismului sovietic și de cel al „comunismului” autohton, căutând în urmă cu 34 de ani, până astăzi, de la „revoluția prădată din Decembrie 1989”, pare că se aud tot mai amestecate venind din zări șoaptele unui dialog neliniștitor:

– Ce mai reprezintă țara aceasta, acum?

– Ce să fie?... Cel mai înalt grad de etalare a eșecului politic, social, economic, bancar din toate vremurile! Un lamentabil eșec!

Sacrificiile lui Emil Boșca-Mălin și ale altor sute de martiri români, astăzi sunt bagatelizate prin metode „legale”, juridice, chipurile, zbaterile lor din anii 1940-70 fiind lipsite de importanță și relevanță, atitudini publice emenate cu fudulie de către *neo-capitaliști* români, purtători de drapele parcă și mai roșii decât cele din perioada de sfârșit de secol XX!

Rezumatul acestui „roman”, analiza celor 370 de pagini ale cărții, tipărită în format A5, nu pot fi redade în 2,3,4 coli de cronică. Textul narativ scris de Emil Boșca-Mălin este extrem de dens, exprimat cu precizie, așternut în manuscris fără ștersături (este adevărat, cu multe virgule ori punct și virgulă absente din fraze – și oricine poate deduce din ce pricină semnele de punctuație îi „scăpau”), ca și cum întregul ar fi fost memorat de autor cu multă vreme înainte. Poate că așa și este, la care procedeu se adaugă fără doar și poate paginile de însemnări zilnice păstrate, pe care ziaristul le-a „lucrat” cu acribie, totodată foarte atent la expresii, la formularea ideilor, frazelor, a propozițiilor. Rare sunt paginile pe care să nu apară de la patru nume proprii de persoane cunoscute ori știute din diverse surse. Rare sunt paginile pe care să nu își facă apariția nume de cotidiane, de hebdomadare, ceea ce dovedește că EBM poseda o memorie „de elefant”, cum se spune uneori. Informația furnizată depășește cu mult puterea de receptare a cititorului. În *Introducere*, îngrijitoarea ediției nu ezită să precizeze: „Am preferat să las primele pagini mai aproape de varianta grafică inițială, ca eșantion de scriitură a anilor '40. Păstrarea întregului volum transcris în aceleași norme ar fi îngreunat (...) munca cititorului de astăzi, *care se află și așa în fața unei lecturi deloc facile* (s. m., V.R.), pe care o va continua doar dacă imboldul curiozității sau interesele sale de cunoaștere ori de studiu i-o vor cere. Ceea ce pot spune este că răsplata îi va fi pe măsură”.

Zbucium... este o carte excepțională care dovedește pe toate căile că Emil Boșca-Mălin a fost și a rămas cu adevărat unul dintre întâii dizidenți politici din România, dacă nu este chiar primul.

Scrisoare deschisă adresată domnului scriitor Radu-Sergiu Ruba

Eugenia ZEGREAN

Dragă Radu,

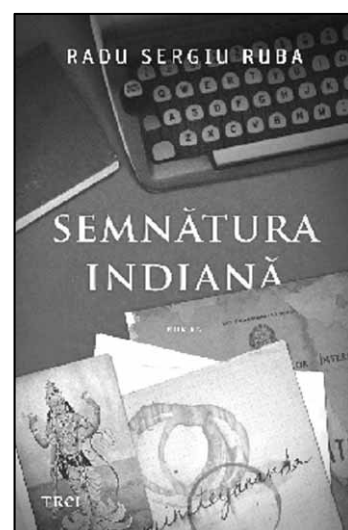
Când am primit noul tău roman spre citire, m-a fulgerat un gând: oare cum ar putea să mă impresioneze această lectură după ce tocmai recitisem *Muntele vrăjit*, mă delectasem/ cutremurasem cu *Sărbătoarea țapului* (Mario Vargas Llosa), *Scara lui Iakov* (Ludmila Ulițkaia), *Soldatul iernii* (Daniel Mason), *Copiii de pe Volga* (Guzel Iahina), *Poartă-ți plugul peste oasele morților* (Olga Tokarczuk), Cărțile lui Yrvin D. Yalom și alte cărți mari, premiate internațional? Dragă Rubi, ai picat într-un context nefavorabil, gândeam eu. Asta a ținut până când m-am încumetat să deschid laptopul (acesta e un alt dezavantaj: nu-mi place să citesc literatură pe laptop). Dar, după ce am citit primul paragraf, mi-am dat seama că merită efortul. Acțiunea demarează brusc și o ține tot așa, cu motorul la turație ridicată, până la final. Iată ce-mi trebuia; tu știi că mie îmi place viteza.

Mai mult decât atât, ai adus o temă nouă în literatură față de cele consacrate; holocaustul, războiul, boala și moartea, regimul totalitar, gulagul ș. a. nu sunt cu nimic mai importante decât un eveniment catastrofal care marchează existența unui copil: pierderea vederii. Deși nu a fost întrutotul o surpriză, întrucât am citit și cartea ta *O vară ce nu mai apune* (titlu inspirat cadenciat în ritm amfibrahic), acest al patrulea roman al tău (parcă ar fi al zecelea) a fost o adevărată revelație prin complexitatea temelor care interferează, prin alternarea planurilor narrative, prin personaje inedite, prin stil etc. Ce mai? Într-adevăr, o mare carte care face bună vecinătate cu cele citate mai sus și cu multe altele.

Nu vreau să te laud, dar mă obligi să fac acest lucru. Dacă prin celelalte cărți m-ai

convins că deții știința/ arta alcătuirii unui roman, cu acesta din urmă ai ajuns la o înaltă măiestrie. Recunosc că e vorba și de o anumită subiectivitate, întrucât am regăsit oameni și locuri dragi mie (Clujul universitar cu cenaclurile și revistele sale, cu renumitele lui cafenele, cu Ion Mureșan care mi-e prieten și consătean și mă mândresc cu el; l-am regăsit, de asemenea, pe regretatul Adrian Roșca de la care am încasat nenumărate „copite” și coate în piept, dar tot am ținut la el; mai presus de toate, am regăsit un personaj episodic de excepție

care a marcat destinele multora dintre noi, contemporanii săi; în plus, muzica lui Jimi Hendrix ș.a.). „Prelegerile” despre literatură m-au încântat, fie că veneau din partea unui cititor experimentat, fie că erau comentarii *ex abrupto* făcute de simpli cititori/ ascultători. Pe de altă parte, am re trăit perioada comunismului care ne-a otrăvit o mare parte din viață, ție și mai mult, datorită acelei scrisori care sperai să ajungă la „Europa Liberă”. M-au impresionat multe scene: orchestra ad-hoc de la „Liceul elevilor cu deficiențe de vedere” din Cluj-Napoca, Departamentul interniștilor, opiniile autoritare ale portăresei Gonț, ritualurile pentru ieșirea în oraș; cele cu anchetele securității m-au cutremurat amintindu-mi cât de frică ne era tuturor de „tanti secu”. Am

Comentarii subiective

admirat curajul elevului de a-și aroga în fața securiștilor o atitudine de superioritate prin explicații detaliate despre literatura indiană, asemeni unui profesor care se adresează elevilor săi.

Cum era de așteptat, eroticul e mereu prezent cu înfiorările sale specifice adolescenței. Aici e de remarcat sinceritatea expunerii unor stări și senzații, dar și aura de romantism dată de prezența imaginară a Elsei (e un fel de Zburător feminin) și a femeii misterioase care îl consolează cu vârf și îndesat pe Rubi după ședința UTC când i s-a pecetluit soarta.

În *Semnătura indiană* cred că tema majoră e libertatea, evocată frecvent de-a lungul romanului. Personajul adolescent Rubi se simte mereu îngrădit de sârma ghimpată a deficienței sale atât în familie, cât și la Liceul de pe str. B. N. Antal 31. Ca și cum asta n-ar fi fost de ajuns, sistemul comunist e o îngrădire imposibil de suportat prin interzicerea emisiunilor culturale la radio, indispensabile mai ales ascultătorilor cu deficiențe de vedere.

Pentru tine, Rubi, (și nu numai), principalul instrument de căutare și dobândire a libertății e CUVÂNTUL, în multiplele lui înfățișări și limbi: scrisoarea, poezia (care îl ajută pe adolescent să evadeze într-o lume imaginară dar și reală, să iasă din internat pentru a participa la cene literare), cuvintele din poveștile indiene spuse în gând ca o incantație magică pentru a uita de interogatoriile securității. Ba mai mult, ești un adevărat „inventator” de cuvinte (și asta am admirat întotdeauna la tine), semnătura cu pseudonimul *Vainateyananda* fiind un cuvânt compus nou-creat care înseamnă *Bucuria lui Vainateya*.

Una din secvențele relevante e aceea a întoarcerii la internat după un lung interogatoriu dur al securiștilor; în autobuzul 2, cu capul rezemat de geam, simțind trepidațiile mașinii pe asfalt, Resere se transpune într-o poveste de dragoste din *Panciattantra*, cu un țășător și un rotar care se duc în pelerinaj la templul sfânt, iar la apariția fetei regelui, țășătorul cade fulgerat de dragoste. Rememorând povestea, transpunându-se în rolul țășătorului îndrăgostit, Resere uită de necazurile sale reale și, în felul acesta, se salvează, în oarecare măsură. Citind această secvență, mi-am amintit de semnificația dată de Mircea Eliade baladei populare *Miorița* (în studiul *Mioara năzdrăvană* din cartea *De la Zalmoxis la Genghis-han*): e adevărat că ciobănașul nu-și ia măsuri concrete pentru a se salva, dar, prin imaginarea propriului scenariu nupțial, el triumfă asupra destinului; la aceeași strategie recurge și personajul tău și îndrăznesc să cred că și pentru tine, Rubi, literatura/ imaginația e o modalitate supremă de salvare.

Cartea oferă, totodată, exemple impresionante de solidaritate și demnitate umană. Elevii cu deficiențe de vedere au mare curaj refuzând să-l excludă pe Rubi al lor din UTC. Surprinzător, un cuvânt greu de spus l-a avut tocmai Adamescu, elevul surdomut orb.

Cum spuneam, eu am citit multe cărți bune la viața mea, iar *Semnătura indiană* completează acum lista acestora. Cu certitudine, această carte merită un mare premiu literar internațional.

(P.S. Scuze pentru comentariu, poate prea didacticist, dar nu m-am putut abține.)

Cu drag, Jeni

Leo BUTNARU

Matusalem sau avantajul și calvarul longevității

☛

Precum colonelului din Márquez
în vreo sută de ani de singurătate
nici lui Matusalem nu i-a scris nimeni
nu a scris nimeni despre el...

în schimb
în alți peste opt sute de ani
acesta a primit scrisori aproape sistematic
devenind adevărat VIP biblic – ceea ce confirmă
incontestabilul avantaj al longevității.

☛

Ajuns la cei 968 de ani de viață
Matusalem își zice înțelept:
– M-am trezit și în această zi.
Ce pretenție aș mai putea avea
Mărite Doamne?...

Își zice înțelept
dar și speră înțelept, cuviincios
că ar putea a-i fi dat
să mai atace vreun anotimp
și poate iese învingător și de acea dată
târându-se
ca la război
din tranșeele toamnei
spre
tranșeele înghețate ale iernii.

De la o zi la alta având de remarcat

că-i era parcă mai ușor
odată ce nu prea avea deja iluzii de lichidat
„mănat” doar de oarece speranță înțeleaptă
cuiiincioasă...

☛

Adie a zefir
sau poate a furtună de poezie
fără de care
îmi spune Matusalem
biblicul meu văr
e greu să fii bătrân
dar mai ales tânăr.

☛

Poezia Mișcării literare

dacă am putea spune că Matusalem
(mai vechiul prieten al poeziei române)
pe la vârsta-i de 69 de ani
ar fi împrumutat ceva bani de la Decebal-
regele
zilele acestea ar cam fi timpul
ca iudaicul nostru partener să ne întoarcă
datoriile
pentru că iată
de la acea dată se împlinesc deja 900 de ani
și, mă rog, așa precum scrie Biblia etc.

dacă am putea spune că...

însă nu putem spune...

☛

Bietului om (mie ție lui...) îi revine doar
a opta parte din viața lui Matusalem și
deplina moarte a acestuia
astfel că
dacă râzi de mine
bătrânul
înseamnă că (încă) mai exiști
sau
altfel spus:
Ridere ergo sum.
chiar când
ca simplă constatare
gândesc:

Dacă mă bucur că am prieteni longevivi
înseamnă că și eu mai trăiesc.

☛

Cam de la acel *ridere ergo sum* – spre noi
cota vârstei de pensionare
a rămas aceeași pentru toată lumea
inclusiv pentru Matusalem: de la 63 de ani
încolo...
până (în cazul lui) 969 de ani
ceea ce-l făcu pe un anti-umanist să spună
cinic că
după cât a trăit
Matusalem poate fi considerat un longeviv-
extremist...

☛

În comparație cu îngerul de gardă al lui
Matusalem
ce i-i îngerului tău păzitor
omule, simplu muritor?
El
are de stat de vreo zece-unsprezece ori mai
puțin timp la post
după care va vedea ce face:
sau îți va fi înger de rezervă
sau înger în retragere...

☛

Doamne-Dumnezeul meu
iată, n-am ajuns
ci Tu m-ai ajuns la

toate zilele care-ai crezut că mi se cuvin, la
969 de ani viețuiți
destin înzecit.
Și din această ultimă clipă a mea
ÎNCOLO
de asemenea facă-se totdeauna doar voia Ta
și nicicând să nu se facă voia mea, Doamne
pe care te rog să mă lipsești de dreptul la frică.
Amin.

☛

...iar în ultima clipă a celor 969 de ani ai săi
Matusalem strigă:
– Oprește-te, clipă,
chiar de ești – înspăimântătoare!!!!!!!!!!!!

așa urlase entuziasmat de disperare
în infinitul ce este de-a pururi
haos –
mereu minus
din
adaos...

☛

...amestecul de gânguriri ale pruncilor
Babilonului
rugile eremiților mai că negreșelnici, înălțate
Celui de Sine Însuși neconținut înzilit
totdeauna de față, dar
stăruind a rămâne mereu întru
ascunsul chipului aproximat de
vitrării cu sticla îmbătrânită în
clarobscurul co-etern cu moartea ce pare ca și
cum
un mod de a conserva asfințitul non-stop sub
care
Matusalem, probabil, își rostește parafraza
sacramentală:
– Nu credeam **să nu** învăț a muri vreodată...

☛

În fine
de rău, de bine
viețuise aproape un mileniu – o fi mult
(de nu chiar slut)
o fi puțin?

Până într-o dimineață
când Matusalem se trezi deja
ca o incertă formă de viață
de-i veni să zică, de atâta greu, de atâta hău:
– Doamne, milostivește-Te
și primește sufletul robului tău...

☛

Nu avea să i se mai dea încă 31 de ani
cu care s-ar fi împlinit mia.
Era neamânata chindie a vieții.
Atât de gârbovit de ce a trăit
măine – adică a doua
și poate ultima zi
când avea să iasă de sub șopron
(pe atunci
omul încă nu avea buzunare
și nici cheie cu care să încuie ceva
vreo ușă, vreo poartă);
când avea să iasă
de sub șopronul sub care
împărțea umbra cu nepoți și capre
pe gârbovire simți ce grea e până și lumina
raza de soare. Ceea ce însă nu înseamnă că
de cum apunea soarele
povara îi era mai ușoară.

Slavă Ție, Doamne Dumnezeul nostru
pentru ce dai să viețuiască
pentru ce dai să moară!

☛

Conform regulii generale
și în destinul lui Matusalem
speranța avea să moară ultima.

Iar în neant
durerea pe care o pricinuiește speranța în
destrămare

e nemuritoare... – astfel
la cei 969 de ani ai săi
posibil se gândea (cu ultimul-i gând!) Matusalem
când
din toate ale lui
tinere îi rămăseseră doar lacrimile...

☛

...dacă omul nu ar trebui să tot supraviețuiască
el ar viețui chiar mai mult decât Matusalem.

...în fine ante- sau post-Matusalem vine timpul
(poate chiar eternitatea însăși) când
linia vieții din palmă deja nu e decât șanțuleț
minuscul

prin care spre dosul palmei lunecă recea
sudoare (se pare
un altfel de lacrimi ale trupului) a pre-
morteii, adică – a supra-
sau post-
viețuirii...

...șanțuleț ca
pentru fiecare (dintre ei, dintre noi) un
minuscul Styx personal...

Metamorfoza zborului

Ștefan DAMIAN

Poezii disparate

1.

Tot mai puțin interesat
dacă cerul e albastru sau e un carton colorat
ori fiindcă mi-au spus-o alții în cuvinte
rotunde ca merele
mă agăț de ramurile drumului.
Nu duc în sus. Nici în jos. Stau suspendate
ca un steag dezolat după o bătălie pierdută.
Știu
nu pot să nu știu
că am prieteni la fiecare capăt al lui
mai ales acolo unde devine cărare.
Ei îmi arată
cu brațele răstignite direcțiile.
Mă lasă să aleg. O fac împreună cu mine
și cu alți întârziați absorbiți de peisajul
sedimentat ca o ademenire din tinerețe.
Și care trebuie o singură dată
să aleagă doar una.

2.

Câte o tristețe vine de nicăieri
Adusă de o arătare albă ori cenușie
nici nu mai contează culoarea
și ți se așază în sân: îi simți răsuflarea
de animal aproape domestic. Și altele
au stat surghiunite în tine ca neghina în grâu.
Ca firele de aur strivite în rocă.
A fost nevoie de mineri și explozibili
să le redea viața

să iasă la soare
unde își prăjesc pielea ca șerpii și își
astâmpără arsura
oferindu-le și altora câte o frântură.
Ele
tristețile în haine de sărbătoare
simt când porțile se deschid
ca să treacă de la unul la altul
să imprime în suflet singurătatea aurului
crucificat în vitrină.

3.

Nu dărâmați îngerii locului
buni sau răi ne-au ținut de foame de sete
de victorii și de înfrângeri.
În locul lor ar putea crește iarbă
și spini. Mai ales
măcieși cu vârfurile roșii. Și va trebui
să-i ocrotiți chiar și pe morminte
să vă dea
acele cu care să rămâneți înfiți
în inima vremii. Dacă vă îndoiiți
(peste tot plutește
nesiguranța, știți bine ce spun filosofii)
lăsați-i acolo unde o să vă obișnuiți
să-i vedeți până și în umbra care coboară
tot mai adâncă
peste privirile cu care atât de mult ați privit
îngerii locului.

4.

Am început de multe ori zilele cu o negație
ca o seceră de lună în nopțile fără nori. Păreau
copile abia duse la școală
le strângea cămașa la gât
pantalonii erau prea scurți
și aveau gura arsă de sete. Nu reușeam
să le duc prea departe. Rămâneau
zile-negații și după ce erau pe drumul cel bun
și orele se zvârcoleau în ele ca râmele la
soare.

Totuși eram creatura lor
nu îmi puteau nega dreptul să respir liber
să mă contopesc cu ele
să fac să se nască
afirmații îndoielnice sau flexibile
îndoieli afirmative
vibrând ca nuiielele într-un mănunchi
când nu vor să stea împreună.

5.

În casa asta ies îngerii din pereți
sau sfinți oricum nici nu are importanță
au primit în dar forme de care mă mir.
De ce tocmai la tine vă întrebați
ce bine că nu îmi puneți mie întrebarea
nu aș ști cum să vă răspund
sau chiar dacă vă dau un indiciu
cum spunea pe vremuri unul care căuta indicii
chiar și sub pat
oricum sunt aproape uzi ca și pereții
se ceartă ca frații picură lacrimi și în ciorapi
și coboară în valuri se așază la masă se ridică
beau
câte unul înjură cu jumătate de gură
(n-au voie asta o știe orice muritor
mai bine să ne prefacem că nu-i vedem
să-i purtăm la gât ca pe niște cravate
la guler ca pe alțițe
să le punem masa să nu-i sufle vântul de Est
oricum sunt contaminați de la Vest
și noi suntem bucuroși că încă mai ies din
pereți

ca niște căluți de mare pe plajele distruse.
Ni se așază pe umeri. Ne închid gura
cu un pumn de porumb și grâu adus din
import
spre bucuria lumii care altminteri ar muri de
foame
dacă ar fi să credem ceea ce nu putem crede.

6.

Îți scriu nu fiindcă ești
știi bine că te-ai răspândit împotriva a ceea ce-
ai fost
când nu erai decât închipuire ori văzduh
atârnat între noapte și zi
dar îți place să ți se scrie
ca unei piei
palimpseste
să le citească cineva după ani răzuiți cu
răbdarea unor lumini artificiale
să-ți pună viața înaintea altora
transcrisă pe un ecran imaginar cu golurile
umplute de mâini străine care adaugă
întotdeauna ceva
când nu e nevoie.

7.

Privirea reginei se întoarce să-și vadă
sângele înflorit pe eșafod
se uită la noi vedeți
e tot mai viu acum când o păpădie ține locul
coroanei
ușor de suflat
de respirat
un timp în care nu se face nimic
fără drept de a fi scrijelat în cronici
în scoarțe de copaci vânduți fără acte
surghiunit
la marginea lumii în care coroana decapitată
se credea centrul unui centru care nu mai
există.

Emma MIHĂESCU

resemnarea unui necunoscut

mi s-au deschis toate porțile lumii
unde m-am chinuit atît să bat
unde-am așteptat atît
dar tot ce vreau e să mă-ntorc acasă
uneori trebuie să recunoști clipa
să-ți dai seama cînd trebuie
să lași totul naibii
să-nchizi ochii și să sari
poate că tu ai fost ultimul tren
poate că n-o să mai existe
nici vuiete și nici vaiere
nici rîsete nici incendii
donșoară nu știu cum să-ți zic
dar beau o bere-n cîntecul ta
în camden town

asemănare

sufletele unora sînt ca niște scuturi
ale altora ca buruienile ca oglinzile
dacă te-ndrăgostești sigur se trezește cineva
să-ți spună „uite domnule azi semeni cu mine
ești mai frumos mai luminos
ca sute de neoane proaspăt schimbate
și ca licuricii cînd te plimbi prin beznă”

sufletele unora sînt ca măturile vrăjitoarelor
îi duc în lumi noi minunate
sau în unele pline de fiere și praf
cînd ești mistuit de ură sigur se trezește cineva
să-ți spună „uite domnule azi ai ceva

nu semeni cu tine nu-i rîsul tău iar cînd
privești în sus
vezi găuri de gloanțe în loc de stele”

pe mine nu m-a înțeles nimeni – doar orașul
ăsta
care a plîns cînd m-am pierdut prima dată
pe venele lui colorate în care bubuie
claxoanele pistoalele cu bile muzica proastă
și oamenii

și care a rîs cînd în prima noapte singură
cu multe lacrimi în ochi și multe haine-n
valiză
am urcat în 268 am pornit spre nicăieri
și a urcat la moghioroș un fost coleg de școală
– cu care n-am știut niciodată decît să mă cert –
m-a bătut pe umăr și mi-a zis
„acum a-nceput viața”

orașul ăsta care știe că are
două milioane și ceva de oameni declarați
încă nu știu cîți nedeclarați
și maximum opt-nouă suflete
m-a luat de mîină azi la piața sudului
mi-a sărutat obrazul cu vuietul lui
minunat demonic înnebunitor
mi-a arătat un loc de joacă pentru copii
și mi-a spus
*semeni cu cîrciuma mea mandravela
ce dacă nu te-ai îmbătat în viața ta
uite-acolo era
unde se-ntîlneau trei drumuri
spre cimitir*

*spre pușcărie
 spre balamuc
 unde veșnicia se măsoară-n grade
 și-n pahare sparte
 unde răsăritul se luptă pe viață și pe moarte
 cu ultimul bec nestins
 cu ultimul bețiv în avangardă
 unde chirăiau toți nebunii când totul
 se ducea de râpă
 și dansau și cântau
 și sărbătoreau încă o zi
 când n-au ajuns
 la cimitir
 la pușcărie
 la balamuc
 deși sorții le-au stat împotriva
 încă de la naștere
 semeni cu cârciuma mea mandravela*

secret

*vineri la 06:45 în bucureștiul nescris
 linia lui 1 nu e o linie
 e un cerc blestemat
 devine 10 fără să-ți dai seama
 și doar când merge invers
 sfidînd matematica logica orice
 cercul lui 1 e ținut strîns în brațe*

*de alt cerc unul de oameni
 care se leagă pe refugiu
 cu jumătate de covrig în mînă
 cu sufletul plin sau gol
 cu bateria plină sau goală*

*toate așteaptă să se scrie
 la ANAF se vor întinde formularele goale
 copiii vor preda la școală lucrările neatînse
 lumea va bea pepsi din sticle
 pe care nu va scrie nimic*

*toate așteaptă să apară din neant
 în iadul paginii albe
 toate literele se zbat sub albul ochilor*

*poetul orașului este bine-nțeles un bețiv
 se va trezi pe la 11-12
 va merge la supermarket
 își va lua patru sticle să aibă pe weekend
 va lua sarmale de la maică-sa
 se va spăla în sfîrșit pe pletele lui
 care au uitat de când chelește
 și se luptă să mai trăiască și ele o zi
 va consuma din rezervă
 se va culca la loc*

*iar în iadul paginii albe
 luni va veni Dumnezeu știe când*

Miezul adevărului

Gabriel COJOCARU

Fântâna strâmtă

imaginara sete
în stare să zidească
o casă
aici se va adăpa cândva
pasărea de aur
ca după un zbor îndelung
ca după un asediu neîncetat
– *am căpătat trecere în ochii tăi* –

lângă ciutura spartă
renaște speranța...
și un chip
care curge.

Poem (ne)vătămător

și totuși nu mai ai
nimic de uitat:
lumina care ascunde ceva
– *(ne)firească, dulce, fragilă* –
cuvinte rupte pe *(ne)mestecate*
prea repede-nghițite
doar nodul din gât
transformat în capcană

(și) totuși păstrezi vagant
râsul *(ne)muritor*
de *(ne)împăcat*.

Acvaforte

și cum
să-ți cauți refugiul
într-o altă temperatură
mergi apăsător
numai pe vârful picioarelor
(tangajul este strict interzis)
siluetele răsar
văduvite de umbre
alergând deșănțat
spre inima vie a lumii

din când în când
un semafor care
îți indică un singur(sigur)
sens de deplasare
...și cine o să-i ridice
Dresorului biciul?

Despre împietrire

precum mierea
care se zaharisește
în hora glasurilor
sălășluinde
te logodești
cu Preaîndeletnicul.

de unde până unde
mirarea?
și până când
apropierea...
așa după cum
glăsuiește speranța
care dărmă
orice poartă de piatră.

doar urmând
acest drum
înveți că mai ai
prea mult
de greșit.

Jocul măștilor

începe cu o muzică otrăvită
– *ritardando* –
un descoperitor inocent
de taine
când întrevezi
chipul asupririi
și strigătul
care prefăce
glasul în cântări.

astfel reușești
să-ți recâștigi încrederea
o dată și încă o dată
...mai exact
de fiecare dată.

Frica și oglinda

din oglindă
se desprinde
vălul negru
care îmbracă frica
țesut pe tărâmul
dragostei siluite
aparent totul se așază
în plasa timpului
– ocupația preferată –
fără armură
să fac de strajă
...singurătății.

Chemarea de jucător

izvorând din răstălmăcirile
Cărmidarului
jocul începe
odată cu ivirea zorilor.

fă, cărțile!
poruncește o voce.
ascunde asul în mânecă!
...șuieră crupierul.
nu dezamăgi spectatorii,
ajută-te singur!
răsună un ecou.

schimbare!
anunță ermitul
de pe margine...
și clepsidra
își opri curgerea:
oracolul era mut.

(Poemele fac parte din volumul în pregătire
Manual pentru un deicid aprobat.)

Miruna MUREȘANU

*

însoțită de umbră încă mă plimb
prin locuri imaginate cândva

unde viața ar mai putea să rescrie povești sub
coaja îmbătrânită a visului

iar o dimineață trasă la față
dar nu lipsită cu totul de podoabe
ar mai putea ascunde amăgiri viitoare

atunci când negociază cu mine speranța în
vatra unor iluzii împare

printre subtile răsrângeri de sens

prin care-ncerc să memorez monologul
luminii în dreptul ferestrei deschise de vânt

unde însoțită de umbră încă mă plimb

negociind pe marea tulburată-a speranței cu
lumina celui alt timp

*

fără măcar să bănuiesc rămân încet fără
trup
micșorat el atinge cu privirea târziu prin ușa
lăuntrică

sfidând parcă umbrele dilatate-n memorie
printr-un vis al păsării negre

care se joacă în părul meu alb
tăcând să nu complice destinul secundelor

ele rămân fără trup odată cu mine
memorând într-o oglindă de ceață absența din
viață

încât nimeni nu mai știe de nimeni nimic

doar pasărea neagră îmi încarcă umilă
memoria când față către față doar cu
Dumnezeu
complic tot mai mult destinul secundelor

prin gloria neștiută-a cuvintelor
rămase demult numai duh

*

pe tărâmul cioplit din pietre arse și lacrimi
presimt mai mult de-o-nfiorare a luminii

care aleargă întruna doar de una singură
împărțindu-se clipelor alb cenușii

să dilate prin ele răbdarea împuținată a
timpului

care atins de-o amintire a ei
o destramă fără să vrea împrejur

pe tărâmul cioplit din pietre arse și lacrimi

până la încheieturile plăpânde ale inimii lumii
care aleargă întruna tot de una singură

în numele morții care urmează

într-o complicitate bizară cu un vis destrămat
de vântul pribeag al primejdiei
care poartă sub haine
arme făcute din viscol și spaime

*

mi-ar fi plăcut să trec măcar cu gândul

prin scrisul fără rădăcini al apei
până la marginea hieratică a ei

zidind fântâni din amintiri fără durată din care
să trăiesc iar câteodată

să mă arunc prin țesătura altui timp

și să rescriu cu o cerneală-a apei neagră o zi
cu soare ea să țină ani în șir

eu să-i deșir cu încântare prin clipe călătore

unde în locul meu eu însămi să mă pierd
printr-un dezmiert al unei margini

în scrisul fără rădăcini al apei

*

**pe-ndelete trecând de un câmp plin cu
umbre**

îmi șoptește că a murit demult

că nimeni în locul lui nu mai vine simțind
dinspre ruine mirosul de moarte

încât fără nicio scăpare amintirile fumegă
iar lumina din candelă luptă din greu cu
absurdul în ritmul desfrunzit al unei rugăciuni

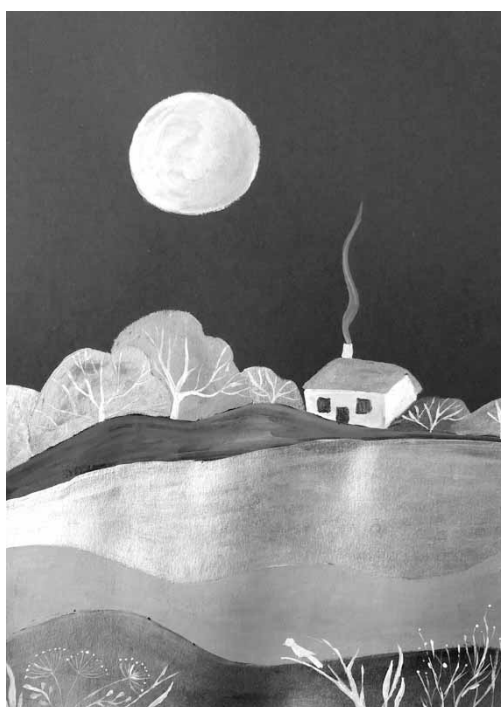
simțind dinspre ruine mirosul de moarte
un clopot bate în nesomnul paginii goale

unde fără nicio scăpare amintirile fumegă

adulmecând tristețea în privirea mea ninsă

desprinsă de-o lume care-a murit demult
luptând din greu cu absurdul

(Din volumul, în pregătire, *Poemele stingerii*.)

Lună plină

Marius FLOREA

les yeux sans visage

It's easy to tease, but hard to get release

te consum tot mai mult în fantezii
chipul tău capătă paloare
la fiecare accesare
ca lumina intrată prin gaura cheii
o apariție spectrală
căreia îi fac testul replicanților
din Blade Runner

mă privești prin camera de test
micro-leziuni ale irisului se adâncesc
pupila se dilată și devine geamul fumuriu care
ne desparte
într-un interogatoriu perpetuu
în alb-negru
și fum gros de țigară

ochii sunt singurii care rămân
mă urmăresc ageri
echipamente de supraveghere

Got no human grace, your eyes without a face

sisif

102 Str. Bucium – B-dul Muncii
gențile de umăr muncitorești
cu curele uzate și colțuri jupite
din care ies dopuri
de Neumarkt sau Löwenbräu la 1L

cobor la profesionala de la capăt de oraș
deodată cu ghiozdanele lăbărțate
prinse de cocoase și umeri lăsați

în sala profesorală
poșete supradimensionate
pline de hârtogărie

...
după-masă tetris cu conserve și caserole
îndesate rapid în plase
la casa self-service

mă ustură mâna când deschid ușa
forma toartei, încă vizibilă în palmă
rezemat de peretele holului
rucsacul de munte gol

decapitat

un nas acvilin
mă înjunghie în plex
atunci când mă chircesc în somn
mușc adânc din zgârci
dar gâtul mi-e tăiat
totul se împrăștie
nedigerat

sunt Mike, puiul fără cap
alerg bezmetic
după răcoarea toporului
compresă pe rană

călăul e cel ce aduce pacea
doar circarul te plimbă
te vinde ca pe o ciudățenie a naturii
pentru că n-ai putut să mori la timp

onanism dislocat
scrâșnesc os pe os
într-o artroză metalică
flutur din membre fantomă
să storc durere

cu nervi excitați
mă holbez
orb

smog

intru și dau drumul centralei
cu mușchii feței tari ca ghipsul
și pieptul arzând
tuse seacă sau tuse productivă?
nu știu
seara tușesc cel mai mult
atunci când încep știrile
un nor acoperă orașul
nu știu despre ce e vorba
volumul e dat pe minim
vreau doar să aud ceva pe fundal
care să acopere acel zumzăit perpetuu

visez doar 1 noapte pe lună
la intervale regulate
încercuiesc datele în calendar

mereu începe la fel
sunt pe drum spre muncă
când deodată norul se dizolvă

*din cer coboară o lumină
care naște mii de creaturi bizare
noi pe acest pământ
neatinse de poluare sau de boală
pășesc ca statuile lui Giacometti
evadează percepția
mă privesc ca Domnișoara Pogany
cu ochii fusiformi
anumani
dar
atât
de familiari
se apropie
și îmi șoptesc ceva indescifrabil*

Marius Florea s-a născut în 7 iulie 1997 la Brașov, în prezent locuiește în Cluj-Napoca unde e profesor de liceu și lucrează la o teză de doctorat în filosofie pe tema nihilismului. A publicat poeme în diverse reviste literare cum ar fi *EgoPHobia*, *Apostrof*, *Echinox* sau *Steaua*. A publicat două volume de poezie, *desfigurat* (2019, Editura Grinta) și *tehnofob* (2023, Editura Tracus Arte). De câțiva ani participă la cenaclul online „Corpul T” de la Facultatea de Litere din Brașov.

întotdeauna mă trezesc prea repede
transpirat și sufocat de așternuturi

în restul nopților
beznă
la fel cum va fi și în noaptea asta
mai sunt 6 zile
până la următorul contact

...
pe drum e pustiu
ca în fiecare dimineață
aștept ca norul
să se ridice

Ana ARDELEANU

Cusătura roșie

Greu de privit acest tablou,
Din punct de vedere cromatic.
Din punctul de vedere al maturității
Și acum se face curățenia de primăvară
În jurul lui,
Aruncându-se la coș
Mersul de seară, ușor cădelnițat,
Timpul de fecundare a unei idei, prea lung,
Circumvoluțiunile care au fumat când erau
gravide
Încât fătul nu s-a mai născut cu stea în frunte
Și nu a mai avut destinul acelor feți frumoși
Care au mutat, cu gândul, în patul lor
Atâtea și-atâtea nimfe,
De 24 de karate,
Aur pur, întrebuințat, în secret, doar la
coroana regală
A celor ce s-au întors din luptele imperiale
Au fixat tabloul
Sfârșind pe propria-mi piele
Cusătura roșie
A sângelui lor

Îmi ridici la plasă

Cuvântul seamănă cu o minge de tenis
Pe care trebuie s-o câștigi în fața adversarului,
Doar jocul să fie corect
Și urmărit de liberul arbitru,
Ce ridică sprânceana la fiecare greșeală.
Cuvântul sportiv are felul lui de a ține racheta

Încât mingea poemului
Să nu se rătăcească în eter
Lovind, din greșeală, ochiul unui înger
Ce urmărește felul cum te menții în formă
În fața poeziei, fără niciun aut
Ori set pierdut
„Că așa-i în tenis”
Când ești un as al poemelor,
Înalți peste plasă
Mingea metaforei
Și înscrii.
La final de partidă
Spectatorii se ridică în picioare
Și aplaudă, prinzând între palme,
Dintre atâtea îngeri,
Doar pe cel ce a inspirat
Lovitura de grație.

Mi-am asumat rana

Floare ei roșie
Pe care numai tu ești tentat să o prinzi între
degete
Tu, cel care i-ai citit poemele,
Apoi ai închis cartea și ai plecat.
Dumnezeu știe de ce și unde, căci ninge.
Toate barurile erau închise, numai ochiul
meu, nu,
El suferea însetat,
Râvnind la un pahar întreg de imagini solare,
La fluidul lor adus în bărci de pescar,
Căci altceva nu se arăta pe mare.
Pescărușii erau înghițiți de noapte,
Iar imaginația mea se hrănea

Cu acele cuvintele desăvârșite
Ce nu mă mai caută, nu mai trasează linii
drepte
Pe pagina albă,
Acolo unde ar trebui dezbătut cazul,
Făcută analiză, care te face om
Și te aduce înapoi,
Pentru a pune floarea la loc
În propria-i rană.

Orice numărătoare

Începe:
Unu, doi
Stânga, dreapta
Ceva logic
Cum și alăturarea cu doamna misterioasă
Ce doarme sub plapuma ochilor tăi
Atât de verde
Încât ai putea crede că vine primăvara,
Se face cald
Poți pune ideile în incubator,
Iar puii îi poți vinde
Pe piața poveștilor fantastice
Cu acei cumpărători
Ce aleg, cu mare atenție, subiectul
Pentru ei
Și pentru vizitatorii lirici, laici
Și din porțelan de Boemia
Care bat la ușa lor.

Pe sub undele magnetice

Ochii respiră
Albul dinspre ziuă
Negrul dinspre noapte
Nimeni nu trece, în camionetă, prin ei
Intenția lor mă prinde între palme,
Pentru a urmări forfota pietonilor
Ce trec prin sângele meu,
Ce ar dori să ajungă, mai devreme,
La casele lor
În acea oază, unde nimic nu se carbonizează
În urma unei combustii ușoare, de seară.
Sentimentul nu este exclus, nici minimalizat.
Fiecare trăire are prestața sa,
Amintirea ce i se urcă pe umăr,
Precum o buburuză,
Pentru a-și lua zborul
Pe undele magnetice,
Ce nu corespund acestei realități.

Ana Ardeleanu s-a născut în satul Vâlcă, comuna Ciuruleasa, județul Alba. Domiciliul actual: Mangalia, județul Constanța. Este membru al USR, Filiala Alba-Hunedoara.

Cărți publicate (selectiv): *Noris* (1998); *Poeemele Evei* (2000); *Vinovată de utopie* (2001); *Loc pentru arderi* (2002); (2006); *Coletul cu îngeri* – antologie de autor (2008); *Eternitatea fără chip* (2010); *Garderoba cu șoapte* (2018); *Un corp de iluzii* (2021), *Jocul cuvintelor fără lacăte* (2022), *Timpul meu interior* (2023). A semnat și cărți pentru copii.

Premii: Premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor, Filiala Dobrogea, cu volumul *Noris* (1998); Premiul al III-lea, Festivalul „Panait Cerna” (1978); Premiul OPERA OMNIA, 2022, acordat de Filiala Alba-Hunedoara a USR, Premiul pentru Poezie, Filiala Alba-Hunedoara a USR, 2024.

Au exprimat opinii critice: Nicolae Motoc, Adrian Alui Gheorghe, Ion Roșioru, Dumitru Mureșan, Constantin Țoiu, Ion Gheorghe, Horia Gârbea, Augustin Doman, Diana Dobrița Bilea, Alexandru Sfârlea, Daniel Marian, Mircea Stâncel ș. a.

Colaborează la majoritatea revistelor literare din țară.

Grădina Domnului

În Grădina Domnului
Sunt prea multe alei întortocheate
Unde câteva zâne
Croșetează cu fir de aur
Pulovere, nemăsurat largi,
Nepotrivite pentru destinul nostru.

Lângă zâne te așezi tu
Pentru a fierbe vinul
Și a-i silabisi gustul
Pe alea următoare
Măturătorul de stele
Face curățenie
Până acolo unde se termină
Teoria relativității
Asta pentru echilibru
Și pentru respectarea măsurii muzicale
Cu note prea lungi și prea înalte
Și-a unui parteneriat corect
Între spațiu și timp.

George VIGDOR

Eu nu sunt gata să mor, chiar să mor....

Mă exasperează cumplit
matematică simplă a morții,
cramponarea ei în numere mici,
care doar printr-o minune ajung
la piatra de hotar a lui o sută.
O bornă ciudată
aflată la eterica răspântie
dintre statul materialității căzute
și țara luminii veșnice.
Mă deprimă biologia simplistă a corpului
în permanentă criză existențială
între starea de moluscă
și cea de verticalitate solidă.
Mă descumpănește în fiecare clipă
chimia gregară a trupului
cufundat în mocirla sângelui, limfei,
hormonilor,
starea de mlaștină cu pretenții de demiurg.
Mă întristează elementaritatea
fizicii cuantice a vieții,
uneori corpuscul alteori undă,
incertitudinea ca stare existențială.
Științele nu mă ajută cu nimic
în a desluși taina curcubeului
ori misterul copilului
gângurind primele cuvinte:
nici măcar de a explica esența
acestui șirag de nimicuri
înrupate în miraculoase cuvinte.
De ce mie umilului George Vigdor
rob al poeziei și prizonier al ecuației cu dor

uneori universul îmi șoptește tânguitor;
pregătește-ți sufletul pentru zbor, superb zbor
dar eu nu sunt gata să mor, chiar să mor
mă așteaptă înalturi unde vreau să zbor,
sublim zbor....

Hălăduiesc la limita absolutului

Hălăduiesc mereu la limita absolutului
habar n-am cum să-l ating, cum să-l apuc
știu doar că suntem entități diferite;
eu doar o maimuță mai evoluată
iar el, absolutul, probabil o metaforă divină.
Încartiruit în trei dimensiuni
și un interval neglijabil de timp
nu am cum să-l cuprind, cum să-l scriu sau
să-l descriu.

În pătrățica mea de infinit
trăiesc neglijabil între gratii metafizice,
între care doar lumina filtrată a intuiției
mă poate catapulta pentru o clipă
în paradisul multidimensional al absolutului.
Poate că m-aș descurca mai bine
dacă absolutul ar fi o femeie veșnică
un izvor nesecat de iubire și fecunditate,
cu care aș procrea mereu
într-o îngemănare cosmică supremă
viitoarea armată a speranței ultime.
Intersecția dintre absolut și firul de praf stelar
cu eticheta „eu”
este aproape întotdeauna o mulțime vidă,
străluminată arareori de viziuni divine
imperceptibile, indescriptibile, inefabile.

Culcat lângă tăcerea ta

M-am culcat lângă tăcerea ta
și nu știam dacă e corp sau metaforă.
Îi urmăream mișcările abia perceptibile
și nu mă puteam dumiri
dacă e o lacrimă preschimbată în icoană
sau o fantezie metamorfozată într-o păpușă.
Nici nu mai îndrăzneam să respir
ca nu cumva să suflu duhuri rele
peste tăcerea ta diafană de cristal.
Stăteam înmărmurit lângă absența ta
și aerul dintre noi s-a umplut de cuvinte
neînțelese
cu aromă de liliac și tei.
O vibrație subtilă, probabil iubirea
ți-a trezit tăcerea inefabilă.
Cuvintele dintre noi s-au rânduie armonios
în versul unic al veșniciei.
Culcat încet lângă tăcerea ta
am intuit flacăra nepieritoare a poemului
comun.

Mereu la periferia ideii

Mereu la periferia ideii
încerc să adulmec esența
ori să mângâi zona erogenă a conceptului.
Poemele mele sunt holograme ale neputinței
de a ajunge la orgasmul înțelegerii depline,
la catharsisul ultim al existenței.
Mă mulțumesc cu sporadice juisări
pe trupul violat al ideii
cu modeste poluții de spiritualitate
în rarele dimineți cu vedere spre absolut.
Demonii mi-au cântat deja prohodul,
dar eu mă încăpățânează să mă mai fâțâi prin
prezent,
să fiu martor al prostituției ideii
mereu la periferia ei,
mereu atent la agonia ei penibilă
mereu incapabil de a o salva și duce mai
departe.
Mereu pivotând în zona crepusculară de trecere
dintre materie și idee
sunt de fapt o nălucă, un spectru neclar
definit arareori de câte un vers,

George Vigdor s-a născut în Cluj la 20 mai 1963. Este absolvent al Institutului Politehnic Cluj, Facultatea de Electrotehnică, 1982 – 1987, inginer la Întreprinderea Metalică Oradea, 1987 – 1994.

Debut în presă la Oradea, în 1990, în săptămânalul *Direct*, periodic al conviețuirii interetnice, unde a publicat ulterior editoriale și articole de presă, ca și în alte publicații din zonă. Publică versuri și eseuri la *Familia*, *Steaua*, *Tribuna*, *Vatra*, *Poezia*, *Convorbiri Literare*, *Hyperion*, *Oglinda Culturală*, *Pro Saeculum*, *Gazeta de Botoșani*, *Cetatea Culturală*, *Realitatea Evreiască*, *Arcada*, *Cultura*, *Parnas XXI*, *Vatra Veche*, *Nord Literar*, *Caiete Silvane*, *Acolada*, *Polymnia*, *Cervantes*, *Avalon*, *Curierul de Pretutindeni*, *Conexiuni Culturale*.

Este membru al Pen Club Ungaria, ca și al Cercului Literar de la Cluj și al Cenaclului de la Roma.

A primit mai multe premii de poezie, precum: Mihai Eminescu în 1991 la Botoșani, Ion Minulescu în 1992 la Slatina, Panait Cerna în 1992 la Tulcea, Premiul Rezistența prin cultură la Festivalul Internațional Poezia la Iași din 2024, Premiul Tudor Arghezi pentru Opera Omnia – scriitori străini la Festivalul Internațional de Literatură Tudor Arghezi de la Târgu Jiu din 2024, iar în Israel, Premiul Fundației Culturale Ianculovici pentru publicistică în limba română, Haifa, Israel, în 1998, ca și două premii literare în Italia.

A semnat cărți de publicistică, eseu, aforisme și panseuri, dar mai ales de poezie, dintre care amintim: *Ancore de sânge*, Ed. Clusium 2000, *Arhitectura singurătății*, Ed. Clusium 2003, *Atentat împotriva eului*, Ed. Clusium 2006, *Visszavonulás a kontextusba* – Ed. Holnap Könyvek, 2023 (în limba maghiară), *Rămân o rană deschisă* – Ed. Colorama 2023. Este prezent cu poezie în mai multe antologii și volume colective.

ce atinge cerul cu insolența vreunei idei magice.
Mereu la periferia ideii
mă încumet să forez în profunzimile
tenebroase
ale umbrelor aureolate de lumini înșelătoare.
Mereu la periferia ideii
departe de miezul adevărului
scriu resemnat poeme-aproximări
ale cuvântului primordial.

Poemul meu existențial

Poemul meu existențial
e aparent o zbatere geografică,
poate un naufragiu istoric.
Drumul meu spre Ierusalim
e unul special, cu tur-retur.
N-am izbutit să ajung la final
să reclădesc Templul interior
ori să urc pe Golgota patimilor.
Dorul inefabil m-a ținut printre Carpați
la poale de Feleac și margine de Someș.
Aici mi-am clădit visele din lut românesc
motive ungurești și decoruri evreiești.
Sfânta Treime o port în mine
simbioză sublimă de neamuri
și armonie de cuvinte felurite
puse magnific în pagină
de mâna măiastră a destinului transilvan.
Poemul meu existențial
e rupt din taina misteriosului Ardeal:
textul e pulbere de piatră și stele
închegată de liantul sufletului colectiv.
Poemul meu existențial
și-a găsit forma finală
în liniștea necuprinsă a Câmpiei Panonice
la umbra superbilor turnuri
ale catedralelor și sinagogilor budapestane.
Sunt tripoet, de trei ori poet
în triumghiul magic
străjuit de solemne imnuri:
Deșteaptă-te române, Isten áldd meg a magyart
Sema Israel adonai.
Poemul meu existențial
curge cu sânge, lacrimi și speranțe
își croiește albia prin teribile vârtejuri,
ajunge prin defilee și cascade istorice
până la minunea botezului din Iordan.
Ecourile milenare ale sângelui reverberează
megadurerile Zidului Plângerii.
Poemul meu existențial

lacrima colțului de rai.
Supremul, ultimul fir de pai.

Încerc să mă așez în pagină

Încerc să mă așez în pagină
precum Lenin în mausoleu
ori ca un faraon egiptean
în centrul de greutate al piramidei.
Caut disperat punctul nevralgic al poemului,
acolo unde se intersectează magic
cuvântul cu emoția
sau rațiunea cu sentimentul.
Eu cred în tăcerea absolută
în magia premergătoare cuvântului,
unde energia divină e în stare pură.
Acolo se nasc psalmii și odele
în rezonanța vibrațiilor primordiale
ce reverberează armonii și frecvențe unice.
Acolo se nasc și lacrimile purității
esențe fluide ale durerilor universale.
La început au fost chinurile facerii lumii,
de abia apoi, Dumnezeu și-a pus scribii la treabă
să folosească cuvântul, sămânța spiritului,
plămădită tot de Atotputernicul
ca să scoată omul dintre dobitoace.
La rândul meu, dobitoc într-ale existenței,
mă folosesc cu voluptate de cuvânt
să-mi construiesc scara spre cer
treaptă cu treaptă, cădere și urcuș
să mă eliberez de purgatoriul deșertăciunii.
Încerc să mă așez în pagină
sub camuflajul cuvintelor încropite într-un
poem,
să-mi reazăm scara de tăcerea dintre cuvinte,
să urc spre cer cu puterea metaforei
și energia primordială a verbului.
Încerc să mă așez în provizoratul paginii,
poate voi avea șansa unei figuri de stil
care mă va propulsa în eternitate.

GERGELY Enikő

1.

Zbor spre eternitate

Am fost o pasăre în colivie
ce-am uitat taina zborului.
Și totuși, minunea s-a-ntâmplat:
m-am propulsat în văzduh
planând deasupra timpului pierdut.

Trecut-au luni și ani
printre turbulențe și furtuni
până când ostenită
m-am prăbușit
pe umărul îngerului meu păzitor
pe care Dumnezeu mi l-a hărăzit
tocmai când am căzut din destin.

Îngerul m-a ajutat enorm
să devin întru iubire
să iubesc cu dragoste de veșnicie.
Răsfățată de destin
ocrotită de aripi de îngeri,
mă scald extatic
în clăbuci de lumină.
Mici pași în eternitate.

2.

Parcul viselor

Toamna mă știa deja pe de rost
se obișnuise cu pașii mei rătăciți
călcându-i timid covorul de aur.
Plimbam vise roz prin parcul ruginiu:

până și părul meu purtat de vânturi
rezonează cu tristețile toamnei.
Nu știam că am o imagine pereche
prin ceața tânguitoare.
Doi singuratici, două umbre
care se ocoleau
în vobletele delicate
ale viitorului comun.
Dans de frunze aurii
prin parcul viselor
învoburate brusc spre ochii noștri
orbi de dorul unuia pentru altul.
Furtuna frunzelor disperate
ne-a unit pașii stingheri
prin parcul viselor.
De atunci, el este un paradis mereu înverzit.

3.

Vise de copil

Copilul e un suflet curat întrupat.
Un înger trăitor prin vise
un mic explorator al paradisului
pe care-l străbate extatic
prin tărâmurile fanteziei.
Căzut brusc din paradis
din lumea sa perfectă
visul devine realitate
iar mirajul se destramă.
Copilul începe să-și parcurgă Calea
între oameni buni și răi
să se zbată între căderi și urcușuri.
Fostii copii așteaptă minunea unei lumi mai
bune

Gergely Enikő s-a născut în 10 martie 1973, la Cornești, Magyarszarvaskend, jud. Cluj. A absolvit Liceul Ady Șincai din Cluj, după care Școala de Informatică și Afaceri Athéné din Budapesta, apoi Facultatea de Drept a Universității Catolice Pázmány Péter tot la Budapesta. Lucrează ca asistent juridic. Mamă a doi băieți, locuiește la Budapesta de 32 de ani. Începând cu anul 2023 a publicat poezii în *Polymnia* – revistă de literatură, artă și cultură. A mai publicat în *Caiete Silvane*, 2025. În 2024 a primit Premiul International Italia-Carrara, premiul 1 – arte literare.

dar ea, lumea asta blestemată
devine încet o anticameră a infernului.
Cresc ziduri, se fortifică granițe
copilul mare devine încarcerat
în propria-i minicetate.

La maturitate, copilul înainte de vreme

îmbătrânit

se mulează după forma hâdă a lumii
conștient de cantitatea sa neglijabilă.
În această lume de măști urâte
aproape totul e o aparență
precum curcubeul de pe cer.

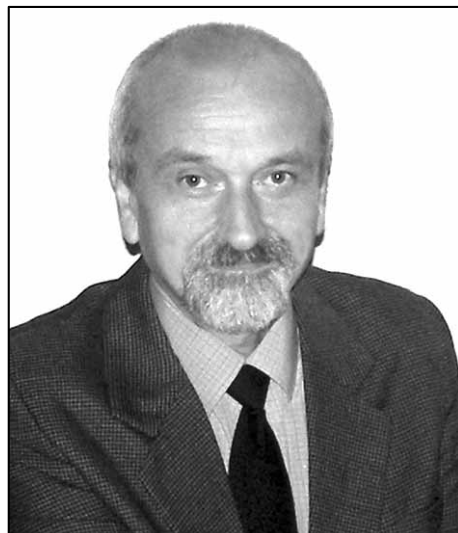
Traducere de George VIGDOR

femeia din chitină 2

David DORIAN

Pianista

Recviemul mării

De ce miros a primăvară palmele
măscăriciului?
Pentru ce frunzele atârnă ca hăinuțele de
copil? La uscat.
Ca plămânii păsărilor. La împăiat.
A scris aseară, înfășurat în tristețe, recviemul
mării:
liniștea de argint sub lumina tânguitoare a
stelelor.
Cum pe oglinda îndepărtată, o pianistă
inimaginabil de nebună,
de tristă, ar rostogoli clape de valuri...
Cum rochia ei cu paiete va fi hărăzitelor baluri
visul de împrumut al cenușăreselor.
Patinele cu care se dăruia platitudinii gheții,
timpului ne-nceput, zgomotului tribunelor mut.
Fericirii închiriate cu ora.

Sonată pentru pian

Mă asculta cu atenție sprijinită în coate de marginea pianului. O lăsam apoi să mai exerseze, eliberându-i degetele din mângâiere. Degetele îi cădeau pe clape, ca ploile de vară pe acoperișuri. Ținuta dreaptă, umerii înguști săltau ca valurile peste linia țărmului. Ca și cum ar trezi înțelesuri tulburătoare pe taburetul unde ședea. În chilia în care exersa până târziu, rămâneam singuri... Mă dizolvam în aerul cu miros de gutuie. Ascultând-o, mă puteam

gândi
la orice... Ne-am fi iubit oriunde: în chilia
sărăcăcioasă,
pe scaunul ei, pe coada pianului. Știam că și
ea...
Sau privind strada întunecată, obișnuit să
aștept...
O conduceam liniștit spre casă,
depunând-o înflăcărată și pură în brațele
celuilalt.

Jurnal

Reîntors de la un recital, mă așez să-ți scriu.
Impresia cataleptică a muzicii. Pianistă ce-a
interpretat
bucăți celebre: Chopin & Liszt. Pietre de
încercare cei doi
– formulă doctă auzită cândva; undeva. Mare,
inegalabil Chopin,
compozițiile lui au o rotunjime amețitoare, o
bogăție armonică

ce-l face
inconfundabil;
romantic neegalat.

Selecții

Atât de bogat Chopin,
încât Liszt e aproape sărăcăcios. Mă consider
un soi de meloman; cunoscător ce prinde din
zbor
adevăruri copleșitoare.
Ceea ce știu am aflat de la o fată veselă cu
destin tragic,
iubita din anii liceului. Locuia într-o lume
rarefiată.

la marginea Pieței Maro. Cânta șovăielnic și
apăsător.
O însoțeam zilnic, pândindu-i zvâcnetul
trupului. Până când
deodată... a fost răpită la cer. Povestea îmi
amintește
de Radu Petrescu. Elegant și naiv, un stilist.
Mă socot
discipolul lui. Îl prețuiesc pentru delicatețe și
eleganță.
Niciodată vulgar; discret și sobru în paginile
jurnalului.
În schimb, întotdeauna mi-a plăcut să fac pe
bufonul,
să mă dau în bărci în fața tristeților interzise;
a fericirilor orbitoare.
La el, orice naivitate e rostită solemn.
Jurnalele lui m-au ținut
o vară; ședeam pe cerdacul de lemn, inspiram
răcoarea nucului,
urmăream alunecarea norilor, destrămarea;
apariția femeilor felurite;
scriam în transă, aprindeam o țigară, sorbeam
lung și voluptuos
din cafeaua amară. Radu Petrescu a trebuit să
reducă țigările,
să fie mai atent cu bățiile inimii. Am vrut să
scriu un comentariu;
la jurnale. Lenea și mărunțișurile veacului
mi-au risipit,
cum cenușile urnelor, nobilele intenții.

Scenariu

Așadar, Chopin. Din cutia pianului dau năvală
ploile verii,
ne potopesc ninsorile oblice. Picături de
fantezie – șuvoaie.
Mă văd pe un câmp însoțind-o în plimbarea
matinală.
Subțire și proaspătă, o nimfetă.
Într-o zi am aflat din întâmplare – deși
întâmplarea ar fi numele
cu care botezăm neputința – într-o carte
împrumutată,
poza decolorată a unei femei. O necunoscută
la care
puteam visa luuung și cuprinzător. Făptură
concretă, încât

ne-am trezit alături; aplecându-mă,
adulmecându-i respirația,
parfumul straielor croite după o modă uitată,
atingându-i părul miraculos, împletit în funii,
ca al prințeselor africane.
Necunoscuta din poză zâmbea lung și înalt;
în toate dimensiunile.
O priveam în fiecare zi descoperindu-i detalii
mărunte. Un fundal
cucerit de iarnă: recunoșteam parcul, chioșcul
de lemn oropsit,
zăpada electrizată, aleile în care se însera
alene. O mare singurătate;
aliniera copacilor în atmosfera cernită – de
vină era hârtia folosită.
Necunoscuta purta un palton cu guler înalt.
Îmi înfundam
nasul prodigios la pieptul mic; inspiram
prin țesătura delicată căldura dogoritoare.
Prima iubire, mireasma promisiunilor... Se
năștea
povestea paltonului ei, a hanoracului ce m-a
găzduit ani la rând.
Și Radu Petrescu, nevoit să poarte prin iernile
Bucureștiului
același palton scămoșat.
S-ar zice: plăcerea lucrurilor vechi,
împregnate de o viață obscură...
Diminețile mă ridic din pat cu tot mai vagă
convingere.
Torpoare, scepticism în fața puținului ce-a
rămas.
Lehamite de atâtea ritualuri executate mecanic:
golirea intestinelor, a vezicii din care se scurg
izvoare cianotice;
pârâiașe intime colectând reziduurile alcătuirii
vremelnice;
apoi, claritatea stranie a oglinzii în care mi se
dezvăluie
chipul boțit.
Mărunțișuri adunate cu anii, ce astăzi nu mai
contează.

Plăcerea și durerea; gemene siameze

Chipul lumii cu două fețe: plăcerea și durerea.
Înzestrați cu mii de neuroni pentru a desluși
durerea,

dar nici măcar cu o celulă pentru plăcere.
 Plăcerea e un efect masochist al durerii.
 Când am ascultat-o prima oară cântând,
 freamătul pianului mă răvășise; mă durea
 frumusețea;
 cineva îmi pălmuia nepăsarea. De atunci știam
 că o voi iubi...
 Reacțiile somatice erau ca la un început de
 boală;
 plăcerea și durerea sunt gemene siameze; în
 plăcere se naște
 lupta cu durerea; în durere mor mângâieri
 ascunse...
 Sufeream la iubirea ei de călugăriță. Iubirea
 mea
 îi căuta formele mlădioase. Suferea și ea când
 o părăseam
 exasperat de neputința ei de a se dăruia. Se
 comporta
 ca o adolescentă fricoasă... Nu înțelegeam
 încununarea iubirii
 decât ca o dăruire frenetică... Visam
 împreună fabuloase;
 făceam dragoste sfâșiindu-ne carnea, unindu-ne
 sângele.
 Uneori, o simplă atingere ne stârnea plăceri
 mai elaborate
 decât cea mai sofisticată tantră.

Dialog; despre mirările ei

Cât de mărunțel ninge, ca și cum ai presăra
 zahăr pudră
 pe o prăjitură!
 Ca și cum, ca și cum! Mă gândeam și eu... la
 pianul Yamaha;
 să-l cumpăr.
 Tot materialistă ai rămas! Muzico-materialistă,
 nu e totuna.
 Mană din cer va cădea. Cumpărăm, dai ceva?
 Dau, dau, dau!
 De-aș fi putred..., iar tu o întreținută. Te-am
 visat toată noaptea.
 Eram împreună, ne-am întâlnit cu căutătorii
 de aur și diamante;
 din Mato Grosso... Aha, multiculturalitate; pe
 românește,
 Mațul Gros? Să-ți arăt ce-am descoperit
 adineauri;

definiția violului în „Codul Penal” din vremea
 domnitorului
 Constantin Mavrocordat, la 1750: „Celui ce
 va fi prins
 cu ștromeleagul învârtoșat prin preajma
 părților fătătoare
 ale muierii, i se va tăia scârbavnicul mădular
 spre veșnica lui ne folosință!”
 Câtă cruzime! Și câtă risipă de mădulare!
 Ca bună purtare, îți trimit un gând preacurat:
 „Mă așez la masă, visez cum ninge amar. Nu
 mai scriu,
 ochii caută asfințitul; timpul curge încet pe
 covoare.
 Rochia ta albă inundă tăcerea. Moartea este
 doar
 un pretext să ne iubim îndelung...”
 Îndelung, îndelung. Ce bine că îndelung!
 Tot nu ai reușit însă să-mi scoți din minte
 risipa de mădulare...

Concert; plecarea cu faetoane

O seară de primăvară; concertul pentru pian,
 violoncel
 și orchestră.
 Le reunea sub aceeași baghetă. Sub bolți de
 piatră, în mireasmă jilavă...
 Sonoritățile duios-melancolice,
 solemn-clamoroase; de Bach;
 ne-au cățarat în sfere celeste. Prin ferestre, cu
 ape netulburate,
 se arăta înserarea; plâpândă și rece. Prin ziduri
 groase, prin pori,
 timpul curgea monoton... Doar faetonul
 memoriei călătorea
 împotriva curentului...
 Pe străzi brăzdate de luminile felinarelor, sub
 ferestre trezind
 interioare și chipuri; aidoma moliilor arse de
 flăcări...
 Tânguirea viorilor ne-a trezit... Pe-un perete,
 din tabloul baroc,
 ne privea cu severitate bărbatul bondoc, în
 haină cu guler alb
 de hermină; ne săgeta în ficiți. Femei cu
 pleoapele străvezii
 savurau hrana îngerilor; atente la ochadele
 pofticioșilor...

La final, în răcoarea serii de martie,
cataleptici, nedesprinși
din efluviile sonore, am intrat în zgomotele
orașului;
în mirosurile de hyacint ale veacului de siliciu
și silicoane.

Ceialți veneau din urmă; în faetoane.

Odă; în metru antic

Iubind în tine copilăria Lolitelor. Pune-ți
degetul pe săgeată,
află-i zborul; pieptul în care moartea va înflori.
De dragul tău nu mai am ochi pentru alte la
fel de înalte;

Ori și mai și...

Cum ne-am întâlni în păduri cu spaima
sălbăticiunilor în priviri.

Cobor în tine ca într-un bar de noapte.
Te legeni ușor, pe ritmul unui saxofon,
clipești pisicește
pe arpegiile pianului; te dezbraci încet... până
la sânge.

Te clatini cum lichidul din paharele supte de
gurile lacome
ale bețivilor.

Dimineața vine ca o tânguire albastră; când îți
iei
rămas-bun de la maluri...

În iarna aceea nu am mai scris oda în metru
antic;
nimic...

Din Scrisorile lui Tristan; Matei Iliescu

Aidoma unui pianist, mă voi așeza să cânt
la tastatura computerului. Nu-mi voi găsi locul,

mă va sufoca frumusețea ta. Voi rămâne
pedepsit
ore în șir urmărindu-ți umbra în dreptul
ferestrelor;
imaginându-mi ce atingi în fiecare clipită;
cum ploi de vară îți urmăresc degetele pe clape.
O voluptate inegalabilă mă cuprindea serile,
după ce-mi isprăveam întrebările,
umplându-mi la repezeală
servieta cu partituri, caiete și ustensile de scris;
ieșind apoi la calea ferată,
pe unde se vântura trenul de Moskwa,
pe o cărare pe care plopii niși
își scuturau frunzele sonore.

Te căutam în fiecare femeie
trecând înot prin apele vâscoase
ale înserării de chihlimbar.

Din Scrisorile lui Tristan; muntele

Întâlnirea dintre Clavdia și tânărul Castorp
în seara Carnavalului;
după ce toți s-au retras în camerele tăcute,
în sala de mese a sanatoriului; aproape goală...
Doar o pereche uitată chinuie în surdină pianul.
Tânărul erou inițiază acum un dialog avântat;
îmbrățișează picioarele Clavdiei; într-un gest
de adorare dezlănțuită. Femeia cu ochi galbeni,
cum ai lupilor stepelor, îi mângâie creștetul
tandru, și-i zice: O, cavalerul meu!
Îi va explora mai apoi, după ce ea va pleca,
trupul pe dinlăuntru: plămâni umbriți,
oasele de pasăre din colivia coastelor; pneuma...
întâia gură de aer smulsă ținutului depărtat:
Marea Caspică, stepele Daghestanului;

Muntele Ararat.

Înfricoșat de golul ce-l va găsi la întoarcere;
a rămas să aștepte trecerea anotimpurilor.
Schimbarea la față de unde o să înceapă
zilele nesfârșite și albe...

(Din antologia de poezie *În căutarea Isoldei*)

Marius Iuliu MORARIU

Vlădica

– Ce-i cu tine aici, liftă puturoasă? Marș afară!

Portarul se înroși brusc. Îmbolmăji în grabă un șir lung și neînțeleș de scuze, se întoarce pe călcâie și dădu să iasă. Mâna fermă a vlădicului, proptită părintește, dar apăsător pe umărul său, îl opri însă.

– Dacă el pleacă, plec și eu, părinte director, zise vlădica.

– Bine, fie!, răspunse morocănos, ronțăindu-și mustățile stufoase și probabil, înjurându-l pe Preasfințitul pentru toanele sale. Luați un loc, să vă servesc cu o cafea. Ne pregătiți fiecare câte o ceașcă aburindă, mai puțin sărmanului om. Bietul portar nu protestă. Vlădica Macrobie se ridică, însă, tacticos și i-o pregăti el însuși. Îl plesni cu naturalitatea gestului pe înfumuratul părinte director.

Ce-i drept, avea o legătură aparte cu portarul. Una care, nu de puține ori, îl enervase pe acesta. Și pe mulți dintre foștii săi profesori. Dincolo de felul lui de a fi. De faptul că nu discrimina pe nimeni. Iubea pe toată lumea. Era politicos, atent și mereu cu zâmbetul pe buze. Avea, însă, o slăbiciune, pentru prigonitii sortii. Ca unul care fusese el însuși, până la un punct, parte a tagmei lor. Și reușise să se ridice peste nimicniciile vieții. În plus, nenea Ghiță îi era consătean. Era unul dintre oamenii vechi ai instituției. Văzuse la viața lui schimbări de conducere atât în episcopie, cât și la seminar, ori la nivelul central al Bisericii. Dăduse peste tot felul de ciudați care-l trataseră, fiecare pe baza a ceea ce avea în sufletul său, dar își

văzuse de treabă. Nu supărase pe nimeni și era mereu serviabil și respectuos. Cu toții îi purtam un respect aparte. Chiar și neobrăzatul mai-sus pomenit. Diferența era că el nu știa să și-l arate. Pentru Macrobie era ceva mai mult. Copil de la țară, venise de tânăr la „fabrica de popi”, cum era alintată atât de noi, cât și de cei din afară. Pe la patrușprezece ani. A nimerit aici peste disciplina cazonă, palmele și pumnii căzând agale, în ritmuri amintind de ciocanele folosite în exploatarea minieră de altă dată și peste multe lucruri ciudate. Ceea ce l-a deranjat cel mai mult a fost imposibilitatea de a învăța. De a asimila cât mai mult. Cele patru ore în care era condamnat, aproape zilnic, să stea între colegii săi din internat cantonat în clasă, la meditații, nu-l prea ajutau. Nu se putea concentra dacă în jurul lui era gălăgie. Trebuia să rămână treaz și să învețe noaptea. Se ruga să aibă parte de cât mai puțini doritori de a studia după ora stingerii. Altminteri, riscul era să se iște discuții între ei, fapt care ar fi dus la deturnarea activității de la scopul original. Portarul avea, însă, soluția salvatoare.

După câteva întrevederi în care și-a spus păsul, i-a făcut rost de un loc de studiu doar pentru el. Un colțisor decorat din abundență cu păienjeniș de sub scări avea să-i slujească de atunci drept loc de refugiu. Cantitatea generoasă de acarieni n-a avut nicio șansă în fața măturilor celor doi. A fost o luptă inegală. De îndată ce au curățat locul și au așezat acolo

Proza
Mișcării literare

o masă și un scaun, serile s-au scurs altfel pentru viitorul episcop. Îl vedeam cum dispare la scurtă vreme după ora stingerii și nu știam când se întoarce. Noi dormeam deja pe când venea și el să-și ocupe locul pe salteaua și așa găurită de arcuri ruginite. Când, într-un târziu, o vizită inopinată a pedagogului nu l-a găsit acolo, era cât pe ce să dea de belea. A intervenit atunci portarul. A explicat cele petrecute și a asumat întru totul vina. De atunci, pe fostul nostru coleg nu-l mai deranja nimeni. Știau cu toții că nu lipsește noaptea pentru a hălădui prin baruri, ci că o face pentru școală. În plus, era mândria lor la fiecare concurs, ori olimpiadă. Dacă în rest îl șicanau pe cât puteau, când apărea vreo competiție școlară, zici că-l scoteau de la naftalină. Se conforma, fără să protesteze. Mai în glumă, mai în serios, îl tachinam, câteodată, spunându-i că e pila portarului. Se înfoia mereu și îmi spunea că nu deschide directorul atâtea uși într-o instituție, câte e în stare să deschidă acesta. Apoi, mă lăsa să văd anumite lucruri care mă puneau serios pe gânduri. Mi-o meritam. Îl desconsiderasem pe bietul om. Or, pentru el, acest lucru echivala cu un atentat la propriile sale principii. Desigur, faptul nu a atentat nicidecum la longevitatea prieteniei noastre. Au trecut ani și el a rămas la fel. Calm, distant de griji lumești care nouă ne mâncau nervii și apucat doar pe chestiuni ce țin de viața spirituală.

Cât despre nenea Ghiță, a fost răsplătit de bunătatea lui. Îl iubeam cu toții și nu treceam pe la dânsul fără să-i ducem câte ceva. Vlădica avea grijă ca, în pragul marilor sărbători să treacă pe la el și să-i lase câte o carte. În ea se găseau, desigur, câteva foișoare cu bancnote, cu care un om ar fi putut trăi o vreme îndelungată, ori și-ar fi putut permite toate cele necesare la masa de Praznic. Și câte și mai câte.

La un moment dat, pe când era slujitor al Catedralei, îi dăduseră în grijă și capela seminarului. Duhovnicul se plânsese că are prea multă treabă și cei din conducere i-au trasat lui o astfel de sarcină. Ar fi vrut el, ulterior să-i retragă acest privilegiu, dar nu se mai putea. Au fost ani frumoși pentru noi toți. Ne adunam, aidoma unor tineri care pun la cale cine știe ce răzmeriță, de câteva ori pe săptămână, seara, să ne rugăm. Capela era

locul nostru favorit. Cu timpul, am cooptat și câțiva seminariști. Se adunase o echipă frumoasă. Începeam după ce cădea seara și făceam rânduiești specifice vieții monahale. Din când în când, discutam și despre lucrurile citite, ori câte și mai câte. Totul a mers bine până într-o seară. Adunați cu toții în capelă așteptam să sosească Macrobie, spre a începe rugăciunea. După o ușoară întârziere, a apărut. Zâmbetul lui larg era menit parcă să ne prevină că a pus ceva la cale. Din spatele lui se ivi o ființă ciudată. Soioasă și emanând un miros ce nu părea nicidecum desprins din ceea ce citisem despre nepământeana împărăție. Mai degrabă din altă realitate, concurentă ei.

– V-o prezint pe Floarea! Azi o botezăm. Ai onoarea să-i fi naș, mi-a spus el, trăgându-mi ștrengărește cu ochiul.

Am înlemnit. Am reușit să bâjbâi, printre dinți, în timp ce mintea căuta o înjurătură potrivită să i-o adreseze:

– Vă rog să mă iertați, dar nu mă simt vrednic.

– Ticălosule, mi-a spus el, bătându-mă pe umăr. Nu vrei să te legi la cap. Lasă că găsim pe cineva. Voluntari?

După lungi dezbateri, unul dintre colegi a decis să asume această sarcină haioasă. Chipul celei în cauză nu ne era străin. O vedeam zilnic, atunci când mergeam, ori ieșeam de la Catedrală. Nu-i știam numele și nu prea o miluiam. Nici nu prea aveam de unde. Eram atât de săraci că, de abia reușeam să ne menținem noi pe linia de plutire. Cred că, uneori, am fi avut noi înșine nevoie de mila unuia și a altuia.

O scurtă cateheză, pe care nu știu cum a recepționat-o și gata. Botezul. Fata nu primise baia nașterii întru credință. Ce-i drept, cred că ar fi avut în prealabil nevoie de o altfel de spălare. Una care să o dezinfecteze și să o ajute să simtă cum e să se simtă omul curat. Apoi, de o îmbrăcăminte pe măsură. N-aveam noi vreme de așa ceva. Ne-am mulțumit cu cele sufletești. Îmbrăcat cu veșmintele cele mai frumoase din dotare, a făcut o slujbă de parcă cea cu pricina era din os domnesc. Nu s-a sinchisit nici de comentariile noastre malițioase, ori de cele ale colegului său de altar, care l-a bodogănit a doua zi. Capela păstrase un miros pestilențial după

minunata vizită, iar veșmintele cele mai frumoase erau toate pătate cu ceară. Prinsă în entuziasmul baptismal, cea în cauză n-a prea reușit să țină drept lumânarea. Bine măcar că n-am avut vas în care s-o scăldăm cu totul și ne-am mulțumit să-i turnăm doar apă pe cap! La final, șeful i-a dat și câțiva bănuți. Apoi, am realizat că o cerceta cu regularitate. Nu știu dacă își dorea să o vadă pusă pe picioarele ei, ori ba, dar știu că uneori o mai aducea seara la slujbă. Spre dezgustul nostru, care ne străduiam să strâmbăm din nas spre a-i arăta că nu ne face plăcere o astfel de prezență. Omul era prea căpos, să renunțe, însă, la principiile lui.

Avea el și alte idei. Atunci când slujea, ținea să se respecte tipicul întru totul. Or, uneori, acest lucru e aproape imposibil. Îmi amintesc, bunăoară, câteva botezuri. Nu le voi uita niciodată. La unul dintre ele am umblat vreo două zile să găsim o butie aidoma celei pe care o folosea bunicul pentru a depozita prunele care urmau a fi duse la cazan. Avea aproximativ o tonă. Într-o vreme în care beneficiile furtunului nu erau îngăduite unor săraci ca noi, am cărat toată apa cu gălețile. Vreo 80, dacă nu chiar mai multe. Pe atunci nu aveam nevoie să merg la sală ca să am condiție fizică! Am umplut-o bine, am înzestrat-o cu scară și am dat brânci candidatului în căldare. Macrobie, urcat pe scară, stătea proptit cu stânga în umărul meu, cu dreapta în țeasta lui. Umezeala l-a făcut probabil să alunece nițel. Ca atare, l-a afundat bine pe cel cu pricina. Ba chiar l-a transformat, preț de câteva secunde, într-un scafandru. Din fericire, n-a pățit nimic. Zdroaba noastră a făcut însă ca, din butia supra plină, lichidul să se reverse din belșug pe-ntinsul lăcașului și dincolo de el. S-a infiltrat prin crăpăturile din tavan drept în biroul directorului. Am lucrat apoi vreo două zile să-i curățăm prietenului pe care l-am pomenit la începutul povestirii, biroul. Desigur, ne-a apostrofat cum se cuvine și ne-a pus să-i promitem că astfel de experiențe nu se vor mai repeta.

Altă dată s-a nimerit un tânăr bine făcut. Nu știu exact dacă era sportiv de performanță, ori doar iubea mișcarea. Îmi amintesc însă cum tricoul alb, mulat pe corpul său, lăsa să se

întrevadă cum, pătrățul lângă pătrățul, mușchii abdominali, se aranjau ordonat, precum produsele din marile magazine pe rafturi, lăsând să se vadă simetria care-i definește. Iar despre brațe, ce să mai zic? Îmi aminteau de desenele animate cu un marinar mâncător de spanac care mi-au bucurat copilăria într-o vreme în care erau destul de puține alternative la propaganda de partid și cultul personalității. Problema era alta. Influențat probabil de tradiția grecească și răpit de solemnitatea momentului, al nostru s-a grăbit să folosească uleiul sfințit la începutul slujbei în integralitatea sa. I l-a turnat omului în palmă și i-a cerut să se ungă cu el pe picioare și trup. Tricoul alb, ce stătea strâns pe trup, s-a amestecat cu substanța uleioasă. A căpătat un aspect de-a dreptul haios, iar privirea omului a venit să îmi arate că nu era defel mulțumit de acest lucru. Mă și gândeam unde m-aș putea plasa spre a reuși ca, în cazul în care omul și-ar pune mușchii împreună împotriva părintelui, să pot măcar să-i diminuez efectele. În cele din urmă, după ce i-am șoptit la ureche că îi pot oferi eu o haină similară, achiziționată zilele trecute, s-a mai calmat. Înspre finalul slujbei, neliniștea l-a cuprins, însă, pe slujitor. Urma tunderea. Podoaba capilară a omului trebuia încrestată cruciș simbolic, în așa fel încât pe vârfurile foarfecii să rămână câteva fire. Din păcate, însă, nu existau resurse în acest sens. Calviția trona cu nerușinare pe creștetul său, făcându-l să lucească. Nici să fi vrut, nu aveai de unde să găsești vreun fir de păr. Ritualul trebuia, totuși îndeplinit. Ne-a salvat, după o scurtă pauză de cugetare, mustața celui cu pricina. Am reușit astfel să îndeplinim și ritualul și să împăcăm pe toată lumea.

Dincolo de aceste momente de-a dreptul amuzante, existau și altele, serioase. Omul știa să fie rugător când se cădea, se amuza el însuși de trăsnăile care rezultau din anumite exagerări, dar când era vorba să fim serioși, eram.

Îmi amintesc și acum momentul în care, cam în perioada pomenită, un seminarist a fost izbit în plin de autobuz. A avut zile. Trăiește, pare-mi-se, și astăzi. Din nefericire, a trecut printr-o convalescență lungă. Mai bine de o jumătate de an a trebuit să stea nemișcat, pe

patul de spital. Părinții erau bolnavi și alte rudenii nu prea avea. Personalul școlii nu s-a sinchisit de el. N-a durut pe nimeni capul de soarta amărâtului. S-au mulțumit să vadă o adeverință medicală care arăta că e motivat să lipsească. Pentru Macrobie, însă, băiatul acesta era important. Aidoma tuturor celor pe care-i întâlnea în cale. De îndată ce a aflat de cele întâmplate, a luat calea spitalului. Zi de zi, după ce-și termina rânduielele îndătinat, îl căuta. Îi ducea de-ale gurii, schimburi și toate cele. Stătea cu ceasurile pe marginea patului, povestindu-i câte în lună și în stele, doar-doar îl va binedispune. Se rugau împreună și învățau împreună. Datorită lui, a reușit să iasă din spital și să-și dea toate examenele. A evitat astfel să repete anul. Nu știu dacă aș fi avut vreodată răbdarea să fac câte a făcut el.

Episcopatul lui e legat de o poveste frumoasă. Se ivise, probabil din motive ce țin mai degrabă de ambiția cuiva de a arăta că e capabil să construiască o instituție din nimic, un post de episcop la capătul pământului. Nimeni nu se îmbia. Deși, prin curtea noastră mișunau mulți doritori. Despre unii dintre ei știam că păstrează, adăpostite sub paturi, ori în cine știe ce unghere, căciuli garnisite cu pietre prețioase. Că abia așteptau să le poarte. Și totuși. Deși nutreau acea dorință și se pregăteau de episcopat prin acțiuni și atitudini infatuante, nu erau gata să facă sacrificii în acest sens. În lipsă de candidați, s-a pomenit propus el. N-a refuzat. Unii dintre ceilalți încă așteaptă soroace ori nominalizări ce poate n-or să mai vină vreodată. Din accesoriile vestimentare ale altora se înfruptă astăzi, zice-se, șoarecii. Atunci au râs în pumn de el, ori l-au ironizat pe față. A reușit să facă acolo ceea ce alții n-ar fi fost, de bună seamă în stare. Pe meleaguri străine credinței a înființat comunități noi, a adus preoți și a mobilizat la construcția de biserici. Nu-i puțin lucru.

Funcția și vremurile nu l-au schimbat. Poate doar prin aceea că i-au picurat din belșug argint în barba bogată. Și, pare-mi-se, de-o vreme, l-au coșcovit nițel. I-au făcut spatele să

se încovoie sub povara anilor și a grijilor. În rest, nimic esențial nu s-a schimbat.

Când, pe neașteptate, viața l-a pălit și pe ciudatul director, tot Macrobie i-a stat la căpătâi. Dat afară de un episcop cu toane într-un moment de supărare, a reacționat aidoma unui om pentru care funcția însemna totul. Singur și carierist, se dedicase întru totul directoratului. Făcuse dintr-o dugheană de clădire una dintre cele mai respectabile școli și reușise să-i dea un suflu nou și performanță. De aceea, lumea îi tolera toanele și frustrările. Până-ntr-o zi. Vlădicul cel nou își pusese în minte să schimbe echipa și să-și promoveze oamenii lui. Așa a ajuns el să sară din schemă. S-a trezit chemat sus și dat afară. Fără drept de apel. Surprins și îndurerat, a apucat să mai ajungă până în birou și să-i spună fostului său coleg ce se întâmplase. Apoi, l-au găsit acolo, căzut. Evenimentul se produsese probabil de câteva ceasuri. Macrobie a venit într-un suflet. I-a stat la căpătâi până când și-a dat ultima suflare. S-a ocupat de cele necesare petrecaniei. Și cred că i-a păstrat și o imagine frumoasă în suflet.

Au trecut apoi zile și luni. Din vreme în vreme, la rugămintea lui, treceam din când în când prin cimitir, să-i aprind o lumânare. Cu mine fusese om bun. Nu mică mi-a fost mirarea când, într-o zi, am găsit acolo pe bietul portar rugându-se. Nu prea avea motive s-o facă. Nu se purtase defel frumos cu el. Am venit tiptil, împreună cu vlădicul, fără a-i da prilejul să ne simtă. Ajuns în spatele lui, i-am pus pe umăr o mână și i-am spus, imitându-l pe răposat:

– Ce-i cu tine aici, liftă puturoasă? Marș afară!

S-a întors speriat, gata să îmbolmăjească probabil aceleași scuze ca altă dată. Nu mică i-a fost mirarea când a zărit lângă mine chipul consăteanului său. S-au îmbrățișat și s-au așternut pe povești. Retras deoparte cu gândurile mele, îi priveam de la distanță și nu mă mai săturam să mă minunez. Ce trăsături sănătoase de suflet! Ce rocă tare de caracter fusese cea în care Dumnezeu reușise să dureze sufletele lor!

(Saint-Hubert, 21 fv. 2025)

Ancuța MĂRIEȘ

În seara de Crăciun

Pe mijlocul cerului, pe cărarea stelelor, se rostogoleau cirezi de nori, întunecând, cu burțile lor de cerneală, noaptea de Ajun, cea luminată pe dinăuntru, deși întunecoasă pe din afară. Căsuțele din sat purtau cușme grele de nea, iar sub albastrul lor închis, fiecare fereastră lucea. Căci în această seară, orice om, cât de sărac, tot pune pe masă câte-un cozonac și cârnați și slănină. Și fiecare gospodină se grăbea să termine cu toate, pentru că în curând, în întregul sat, copiii aveau să vină la colindat.

De obicei, în fiecare seară, câinii se dezleagă. Dar nu și în seara de Ajun. Fiecare casă aștepta urătorii, cu nuci, cu mere și colaci pentru copii, cu pahare de pălincă și vin pentru colindele bătrânești și pentru Viflaim.

Pe ulița înzăpezită, ducându-și steaua cu doi clopoței limpezi, apărură cel dintâi colindător: un băiat de vreo zece ani, care pășea nerăbdător. Purta o cușmă brumărie, nouă. Deschise poarta de lemn și intră în curte, dar pe el câinii nu-l lătrară, căci îl cunoșteau dintotdeauna. Negru și Suru îl întâmpinară cu bucurie, sărind pe lanțurile lor și dând din cozi. Băiatul călcă apăsător, ca să-i cadă neaua de pe încălțări. Și astfel, tropăind tare, urcă treptele de piatră, până în tindă. Ajuns la ușa mare, de lemn, strigă:

– Slobodu-i a colinda?

– Slobod, dară! se auzi din casă vocea dulce-a unei mame. Gazda tocmai băga-n cuptor ultima tavă de colaci. Copiii sembulziră la ușă, în chicote de bucurie. Era

prima colindă și ei știau cine-i colindătorul. Așa se zice din străbuni, că-i cu noroc să-ți calce prima dată în casă un băiat în seara de Crăciun frumos.

Cel dintâi urător intră astfel în casă și căldura intensă îl îmbujoră de îndată. Cu fața radiind, începu să colinde, scuturând steaua cu clopoței:

– Raiule, la poarta ta

Ședea maica Precista.

Colindăm Doamne, colind...

Lângă ea un legănel...

Familia se opri din lucru, căci așa se cădea, să asculte cu toții colinda, împreună. La sfârșit, băiatul spuse mulțămitura și urările, iar mama îi aduse un colac bine rumenit.

– Mulțumesc frumos, lele Ană, puse băiatul colacul cald în straiță. Lași copiii să vină cu mine la colindat?

Ana zâmbi.

– Îi lăs, Aleisucă. Da' să grijești de ei.

– Griesc, încuviință băiatul, zâmbind cu toată fața. Prietenii lui îl înconjurară plini de bucurie.

– Da' am vrut io să mă duc cu ei la colindat! spuse Todor, tatăl lor, cu mânecile suflecate și cu barba vâlvoi.

– Tu trebe să lipești covata, îi întoarse Ana o privire pătrunzătoare și Todor clipi repede:

– Da, așa-i.

Și se întoarse la muncă.

Ana îi îmbracă pe copii și le împărți straițele. Copiii le puseră fiecare pe umeri, bătând din picioare de nerăbdare.

– Și nu uitați: Aleisuca intră primul! Ați înțeles?

Un cor de voci încuviință degrabă. Copiii se împinseră în ușă, râzând și hârjonindu-se, iar aerul înghețat năvăli în casă. Ana ieși după ei:

– Aleisucă, să ai grijă!

– Fii pe pace, lele Ană! se auzi de departe.

– Să mergeți și la Taica! Și să nu stați mult!

Copiii fugeau deja pe uliță, în strigăte de bucurie.

Ancuța Mărieș s-a născut la data de 16 oct. 1972, în Zalău. În copilărie și adolescență este premiată la mai multe concursuri de poezie și proză pentru elevi. Ca studentă la Facultatea de Medicină și Farmacie „Iuliu Hațieganu”, între anii 1991-1997 face parte din cenaclul S.F. „Victor Papillian” de pe lângă Casa de Cultură a Studenților din Cluj Napoca și câștigă diverse premii la concursurile organizate de cenaclurile similare din țară. Locuiește la Zalău.

În anul 1997 debutează cu roman *Lorzii de la capătul deșertului*, premiat de Filiala Cluj-Napoca a USR la un concurs literar anual.

Semnează mai multe cărți: *Surori pe veci amazoane* – S. F., 2006, *Mama zânelor și centurionul* – parodie de inspirație istorică, 2008, *Ritual în versuri comentate* – poezii, 2016, *Leopard în pustie* – proze, 2018, *Poftiți! Câinii nu mușcă*, 2019. În anul 2021 scrie scenariul pentru filmul produs de Sergiu Chirilă, cu titlul *Fata morarului*, după o legendă locală din Halmășd – Sălaj iar în anul 2025 încheie producția filmului de lung metraj *Legenda castelului din Ardud*, după un text în versuri de același autor, scris în anul 2022.

Ana se întoarce înfrigurată în căldura casei și Todor trânti ușa în urma ei. Se uitară unul la celălalt și râseră. Așa fuseseră și ei cu ani în urmă, iar prin copiii lor își re trăiau copilăria.

*

– *Scoală gazdă din pătuț,*

Florile dalbe!, răsuna tinda preotului din sat de glasurile subțiri, aidoma clopoțelilor.

– *Și ne dă un colăcuț,*

Florile, florile dalbe!

Iar zăpada pe uliță aruncă stinse luciri pâlpâitoare, răscolită de copite potcovite.

– *Că mămuca n-o făcut,*

Florile dalbe!

Copitele cailor, aliniați doi câte doi, călcau ulița, înfigând cuiele potcoavelor în fața ei albă, făcliile fluturau lungi umbre indigo, tremurătoare, pe gardurile și pe casele ninse, gonind întunericul cel înaripat, unde îngerii și demonii se întâlneau deopotrivă, în mare taină.

– *Fărină albă n-o-vut*

Florile, florile dalbe!

Rând pe rând, câinii din fiecare curte se alăturară celorlalți care lătrau. Tot mai mulți și tot mai mulți, unii răgușiți, alții hămăind ascuțit, acoperind tot mai îndepărtatele colinde spuzite de clopoței.

– *Când fărin-o căpătat,*

Florile dalbe,

Covata i s-o crăpat,

Florile, florile dalbe.

Preoteasa împărți copiilor mere și îi dădu lui Aleisa un colac împletit. Acesta îi mulțumi frumos. Lătratul câinilor se auzea tot mai tare, în tot satul.

Suru și Negru săreau pe lanțurile lor, repezind guri deschise asurzitor. Pâlpăirea torțelor prin fereastră încrunță sprâncenele lui Todor. Pași încet pe scoarțele colorate, meșteșugit țesute de Ana. Zări cătanele împăratești trecând călări, două câte două, cu făcliile fluturând limbi de foc. Cătane austriece. Patrula Guberniului¹.

– Mă duc după prunci, spuse Todor și aruncă pe umeri în grabă haina miștoasă, de lână.

Ana îl petrecu până-n prag, unde el se-ntoarce repede spre ea, dar ea îl împinse, căci nu era bine să se-ntoarcă din drum. Todor își potrivi cușma pe cap și se repezi afară din curte. Uitându-se după el cum iese, scârțâind porțița de scânduri și zăpada cu opincile grăbite, Ana văzu și ea pâlpăirea torțelor pe uliță.

Copiii ieșiră din curtea popii, vorbind toți deodată. Filip, cel mic, aruncă un bulgăre de zăpadă, iar Aleisa râse și se aplecă. Și bulgărele cel jucăuș izbi crupa unui cal, pe care nici unul dintre copii nu-l băgase în seamă, ocupați cu

joaca și colindatul lor. Calul grăbi pasul deodată, crezându-se îndemnat, alunecă pe un ochi mic de gheață, se izbi de calul dinaintea lui, se dezechilibrează, și călărețul, în uniformă austriacă, se prăbușe din șauă direct în șanț, bufnind în zăpadă, chiar lângă copii. Iar ei se opriră și, când soldatul ridică din zăpadă capul cu o cușmă de nea, copiii îl salutară cu hohote de râs.

– Halt!

Toți caii se opriră. Soldatul se ridică din șanț, plin de zăpadă, și rosti printre dinți niște cuvinte ascuțite, într-o limbă care suna ca fierăstrăul. Copiii râseră încă și mai tare.

– Să fugim! zise Aleisa, văzând că soldatul, în loc să încalece, scoate biciul.

Copiilor le plăcea să facă prostii și numai ca să fugă cineva după ei. O luară la sănătoasa cu toții prin zăpadă. Doar că Filip era un pic prea mic ca să țină pasul, iar fetele nu-s ca băieții și nu putură fugi tare din cauza fustelor groase.

Să auzi un bici pocnind în seara de Crăciun nu-i mare lucru. Să-l iei pe spate, nici așa nu-i cine-știe-ce prin hainele groase, dar cu fetele-i altă treabă. Ele începură să țipe ca din gură de șarpe.

Însă biciul nu apucă să pocnească a doua oară, pentru că îl prinse o mână de bărbat. Todor. Încrunțat și cu buzele strânse. Pumnul smuci biciul. Soldatul fu smuls de pe picioare și alunecă pe burtă până la picioarele tatălui. Când ridică nasul însângerat de jultura ghețușului, soldatul zări niște opinci mari, pline de zăpadă. Se uită în sus, de-a lungul ițarilor și zări o haină mițoasă, albă. Mai sus, o barbă vâlvoi. Cu creștetul până la nori și cu ochii scăpărând, tatăl, plin de mânie, îl privea de sus în jos.

Văzându-și camaradul întins pe jos a doua oară, de astă dată la picioarele unui sătean amenințător, alți trei soldați descălecară de îndată, spre a-i veni în ajutor. Îl înconjurară pe Todor și îl loviră, împingându-l în șanțul plin de zăpadă. Todor se ridică din șanț cu biciul în mână și cu sângele aprins. Pentru o clipă, o văzu dinaintea ochilor pe Ana, îngrijorată, strigându-l pe nume: *Todore, stai blând!* Și își stăpâni puterea care-i cerea să-l trăsnească o dată cu biciul pe cel care-l lovise în față. Zvârli

biciul în spatele celui care-l pierduse. Numai că-l zvârli cu aceeași putere de trăsnet, aprinsă de mânie. Mânerul îl pocni pe soldat în ceafă. Soldatul se opri. Se frecă în locul unde primise lovitura și scuipă niște vorbe printre dinți. Și, în loc să încalece și să-și vadă de patrularea lor, cătanele se întoarseră asupra lui Todor.

– Fugiți! Fugiți și nu vă opriți până acasă! le împinse Aleisa pe fete, punând mâna înghețată a lui Filip în mâna surorii lui mai mari. Să nu te uiți în urmă, îi strigă fetei. Dar el se opri și se uită.

Ascuns în negrul întuneric, văzu cum cătanele îl bat pe Todor, apoi cum îl leagă și îl duc în urma cailor. Inima îi bubui tare, tare de tot, așa cum se întâmpla când făcea vreo prostie. Căci Todor fusese cel care îl adusese pentru prima oară aici, în sat, cu căruța lui, și îngăduise această prietenie. Aleisa o rupse la fugă pe urmele copiilor, ducând în gâtlej arsura gerului. Clopoțelii de la stea țipau, scuturați fără milă. Ajunse la poarta de scânduri și o împinse cu cotul. Urcă pe treptele de piatră și deschise ușița de la tindă.

– Lele Ană! Lele Ană!

Aleisa intră în casă, de-abia suflând și cu lacrimile răcite în gene.

– Lele Ană!

– Unde-i Todor? îi puse Ana mâinile pe umeri. Copiii plângeau cu toții.

– Lele Ană, l-or dus legat cătanele! șopti Aleisa gâfâind.

Ana își puse mâinile în cap.

– Cum l-o dus?

– L-o bătut și l-o prins și l-o legat. Și l-o dus.

Copiii plângeau, iar Ana se uita la el, clipind des. O vreme se uitară așa, unul la celălalt. Aleisa păru să se deștepte, ca dintr-un vis. O trase de haină pe Ana, care se uita prin el:

– Lele Ană. Oare dacă ne-am duce la temnița grofului Bathory? Măcar să-i duci un cozonac.

– Cum știi că l-o dus acolo, Aleisucă?

– Ascultă-mă pe mine, lele Ană. Numa-colo l-o putut duce. No, merem?

*

În seara de Crăciun, ducând în brațe un cozonac învelit în ștergură și cu cealaltă mână, lampa, Ana porni spre castelul grofului Bathory. Toți cei patru copii se țineau după ea, Anicuța ducându-l de mână pe Filip, Iulica ținând-o pe Anicuța de mână, iar Aleisa, cu steaua lui. Clopoștii sunau pierduți în oceanul alb de nea, reflectând sidefiu lumina mișcătoare a lămpii. Castelul răsări înaintea lor, ridicându-se din nămeți, încetul cu încetul. Silueta lui de întuneric stătea la capătul drumului șerpuitor, pe care îl tăiaseră prin omăt, săniile celor care făceau aprovizionarea. Căci la castel, Crăciunul se sărbătorea somptuos, așa cum se cuvenea. În salon, acolo unde groful primea colinzile, era întinsă o masă bogată, la care, alături de grof, stătea și căpitanul Kratz, tocmai întors din patrulare.

Porțile erau larg deschise, iar în curtea luminată de făclii se adunaseră cete de colindători, nu doar din satul lor, ci din toate satele învecinate, unguri și valahi deopotrivă, capre și Vișlaimuri.

În fața ușii mari a temniței, Ana se codi. Mâna ieși din mânecă să bată, dar atunci Aleisa îi făcu un semn, privind-o cu subînțeleș și o opri:

– În seara de Crăciun, zice că-i bine un băiat să intre primul. Așe-i cu noroc. Stai numa'.

Bătu el, cu putere, ca și cum ar fi fost un bărbat mare și important. Își potrivi steaua cea cu doi clopoști.

Ușa se deschise și un poteraș își arătă mustățile.

– Care-i baiul? îl întrebă pe ungurește.

Băiatul zâmbi nevinovat:

– Slobodu-i a colinda?

Poterașul rămase nemișcat pentru câteva clipe, apoi apărui în ușă. Nu putea să refuze un colind de Crăciun.

– Hai, zi colinda.

Și Aleisa începu colinda lui:

– *Raiule, la poarta ta*

Șede maica Precista...

Aleisa avea o voce curată, cânta frumos. La sfârșit, poterașul cel uriaș se căută prin buzunare:

– Cine te-a-nvățat colinda asta?

Iar Aleisa îi răspunse în maghiară, dintr-o dată cu o față serioasă:

– O știi de la mama mea.

Poterașul se opri pentru o clipă, cu moneda în mână. Se încruntă, ca și cum ar fi încercat să-și aducă aminte de ceva. Apoi ridică deodată sprâncenele groase și iarăși băgă mâna în buzunar. Îi întinse băiatului doi bănuți. Aleisa făcu un gest de negare cu degetul și îi îndepărtă ușor palma.

– Nu vreau bani pentru plata corinzii, spuse din nou, tot în maghiară.

Poterașul făcu ochi mari și se aplecă un pic spre el, cu gura căscată. Strânse pumnul și puse la loc în buzunar cei doi bănuți.

– Nu?! N-am altceva.

– Pitiu baci, ăștia-s prietenii mei. Tatăl lor e aici și ar vrea să-l vadă. Ne lași înăuntru?

Poterașul strânse buzele. Se mută de pe un picior pe altul și se uită pe uliță. Își mângâie apăsător mustățile groase. Apoi le făcu un semn iute cu mâna. Intrară cu toții, iar poterașul se mai uită o dată pe uliță înainte de a închide ușa la loc. Nu văzuse nimeni. Îi însoți, luminându-le drumul cu o torță ale cărei pâlpâiri cărămizii aruncară tremurătoare umbre paralele, mângâind neauzit pereții de piatră. O ușă de gratii îi opri în fața ei. Mâna mare și bătută scoase din buzunar o legătură de chei și după ce le zornăi rece, alege una. Aceea se scufundă în adâncul verde al lacătului și apoi se lăsă răsucită. Un scârțâit prelung și ușa se dădu la o parte.

Ana intra cu sfială în încăperea întunecoasă și înghețată, strângând în brațe cozonacul care se răcise demult. Copiii se țineau tăcuți de hainele ei.

Todor era după gratii, cu încă doi bărbați nerași, știrbi și nespălați. Unul era ungur și celălalt, evreu, întemnițat dinainte de Crăciun și așteptând să fie judecați, abia după sărbători, când judecătorul lucra din nou. Până atunci, nu aveau altceva mai bun de făcut decât să rabde de frig și de foame.

Todor se ridică și veni de îndată la Ana. Femeia văzu ochiul vânăt, buza spartă și sânge închegat pe haina miștoasă, albă. Plânse și se îmbrățișară printre gratii. Copiii plânseră și ei și Todor îi mângâie pe fiecare.

– Nu vă temeți, c-am să vin degrab-acasă.

– Îi lășăm un pic? auzi poterașul din spate vocea băiatului. Se întoarse și se uită la el. Nu au cum să fugă, ridică Aleisa din umeri.

Poterașul făcu un semn de încuviințare. El și Aleisa plecară, însoțiți de clinchetul clopoțelilor de la stea, trezind ecouri în hruba în care pânzele păianjenilor înghețaseră.

– Încălzește-te și tu puțin, Șonico, îi spuse poterașul. Avea o chicinetă mică, unde soba dogorea.

Aleisa rezemă steaua de perete și clopoțelii tăcură, odihnindu-se în sfârșit.

– Nimeni să nu sufle o vorbă că ați fost pe-aici, ai înțeles?

– Pitiu baci. O fost o colindă, până la urmă. Fii pe pace, nu spunem la nimeni. Dar ce-o făcut bădiuca Todor?

– Nu știu, Șonico. Numa' l-o adus căpitanul austriac și l-o zvârlit aici. Nu mi-o spus nime' nimica, ce-o făcut, ce n-o făcut. Căpitanul se ține nealcoș² și nu vorbește cu noi.

*

– Ce-ai făcut, Todore?

Todor o sărută pe Ana și îi șopti la ureche:

– S-a lăsat cu bătaie.

– Nu ți-am spus că nu-i bine să te bați, Todore? Uite unde ai ajuns!

Inima Anei era numai durere.

– Știu, știu, Ană scumpă. A dat cu biciul după fetele mele, înțelegi că n-am putut răbda asta? Mă înțelegi?

Pe fruntea Anei apăsa o gratie înghețată, iar din ochii ei de cer senin se revărsa un pârlăuș de lacrimi fierbinți.

– Todore, Todore, ce-ai putut să faci! Noi, oameni gospodari și văzuți în sat, să ajungem la rușinea asta... Ce-o să spună Taica?

– Ană, rogu-te, n-am amu nevoie, făcu el un gest scurt cu mâna, ca și cum ar fi îndepărtat ceva supărător. Nu mi hia să aud! Îs bugăt de năcăjit și așe. Îs turbat de năcaz, mă-nțelegi?!

Strigătul lui Todor tremură pânzele cele vechi de păianjen și îi făcu pe ceilalți doi întemnițați să-și arate fețele bărboase și să se uite la cele două siluete care stăteau una în fața celeilalte, despărțite de gratiile care-și tremurau umbrele indigo pe podeaua murdară. Nici copiii nu mai îndrăzniră să smiorcăie. Ana îi strecură printre gratii cozonacul, iar Todor o sărută cu buze reci ca gheața. Ana plecă, pe frunte cu urma roșie a gratiei și ducând pe buze sărutul lui cu gust de sânge. Răpusă de durere, șopti:

– Om gospodar și de omenie, să ajungi tu la pușcărie... Și tumna-n sara de Crăciun!

(Fragment de roman, *Răscoala haiducilor*, Cartea I)

Note:

1. Gubernium = Guvernul austriac al Transilvaniei ocupate.
2. Nealcoș = mândru, măreț.

Nicolae SUCIU

Inimă de robot

Se împlineau deja două săptămâni de când părintele Corpuș slujea la biserica lui, în calitate de preot mascat în robot, după ce, mai-nainte cu alte trei săptămâni, convenise în taină cu epitropul Grig să facă acest pas, pe motiv că enoriașii, puțini cum erau atunci, preferau să meargă la liturghie la o altă biserică, unde slujea ca preot un robot adevărat. Din opt enoriași câți avea Corpuș atunci, cinci bătrâne preferau să meargă în Maghireș, probabil și din curiozitatea de a vedea cum slujește robotul pe care consiliul parohial îl achiziționase de la *Centrul RoboSpirituality*, din varii motive, inclusiv cele financiare. Un robot care se dovedește un bun preot cu atât mai dăruit meseriei, cu cât poate fi mai imparțial, inclusiv la capitolul *Spovedanie*. Un robot care, până să se defecteze, cum se și întâmplase o dată, chiar în timpul sfintei liturghii, când îi luaseră foc circuitele, nici la predică n-o lungea, ținând de fiecare dată, conform softului din dotare, un cuvânt de învățătură scurt, de nota 10. Rugat de epitrop, să meargă și el măcar o dată, la *Biserica robotului*, cum i se mai spunea, ca să-și dea cu părerea, preotul Ladislau nu se dăduse în lături, dar nici nu revenise prea împăcat înapoi, în casa lui parohială și asta, nu numai pentru că nu avea la ce bun să se aștepte, dar era complet dezgustat de traiectoria pe care, credea el, avea s-o ia Biserica confruntată cu noul *saeculum*. În acele zile cruciale, părintele aflase de la epitropul lui, cum procedau enoriașii din Maghireș, când se

spovedeau, tastând pe displayul robotului, grupa de păcate, după care, în câteva secunde, cel care se spovedea, primea din partea robotului binecuvântarea, chiar dacă, uneori, acesta nu găsea anumiți termeni necunoscuți softului său. În cel mai rău caz, intervenea *Centrul RoboSpirituality*, cu informațiile de rigoare. Deși cutremurat peste măsură, de o astfel de *setare* a preoției, devenită un simplu *job*, la început părintele Corpuș doar înclina să accepte propunerea de a se masca pentru două săptămâni în preot-robot, întrucât nu-i convenea să asiste la pierderea tot mai iminentă a enoriașilor, gândindu-se să nu refuze o astfel de idee salvatoare pentru biserică. Apoi, când epitropul făcuse aluzie, în calitate de martor ocular, la o aventură din tinerețe de-a lui Corpuș, pe când el încă nu era preot, și la copilul rezultat al respectivei aventuri, părintele se hotărâse să accepte propunerea, deși presimțea, cardiac cum era, că zi bună nu va mai avea niciodată. Pactul fiind făcut chiar într-o zi de joi, ziua judecării lui Isus, epitropul îl asigurase pe părinte că, timp de una-două săptămâni, se va ocupa el de tot ceea ce ar ține de mascarea lui în preot-robot. Adică să obțină o îmbrăcăminte de robot care, pe sub veșmintele preoțești, să imite perfect *maldărul de fiare*, pe care să troneze un display, iar pe cap să poarte o cască în așa fel concepută, încât să convingă enoriașii că au de a face cu un robot adevărat și nu cu un simplu om. Preotului îi revenea, ca sarcină, să se familiarizeze cu

felul de a fi al de robotului, atât prin exerciții riguroase, imitând vorbirea tipică roboților, uneori ca și cum ar fi alcătuită din frânturi, cât și prin apelul insistent la *Centrul RoboSpirituality*, pentru căutarea, chipurile, a unor itemi neidentificabili ai așa-zisului soft. Așadar, Corpuș acceptase cu mari probleme de conștiință, să slujească în calitate de preot-robot, timp de două săptămâni, nu numai la liturghii, ci și la toate obligațiile zilnice pe care un preot catolic trebuie să le ducă la îndeplinire. Încă din start, o astfel de deviere (cum era să numească teatrul pe care avea să-l joace în biserică?) de la viața lui de preot, i se părea un adevărat sacrilegiu. Revenit în apartamentul său parohial, unde, după demachiere, părintele putea să stea de vorbă cu sine, sincer, și să mediteze pe îndelete, la acest *fin de siècle* care iată, paște întreg mapamondul. Cum trebuia să stea tot timpul închis între cei patru pereți ai camerei, putea să se roage ca altădată, departe de lumea circuitelor I.A. și a fiarelor seci și reci.

În sfârșit, venise și duminica cea mare, ultima din viața lui de preot-robot, pe care o așteptase mulțumit totuși, pe de o parte, că a readus enoriașii *acasă* și că a umplut biserica cu lume multă, iar pe de altă parte, că a scăpat de teroarea de a traversa, nu atât o criză de inimă, cât de a nu fi fost prins în flagrant, de către proprii enoriași. La finele liturghiei care deja se ținea, din cauza vremii friguroase, în capela bisericii, când să rostească: *Liturghia s-a terminat. Mergeți în pace!*, preotul-robot se și vede întrerupt de o enoriașă, pe nume Cecilia, femeie cu mult tupeu, care îi cere să le spună cât mai stă părintele Corpuș la Roma. Mai apoi, fiindcă robotul caută, fără să găsească explicația adecvată a unor itemi, precum *părinte, Corpuș*, pronunțând sintagma *N-am idee*, Cecilia îi dă replica:

– E foarte bine că nu aveți idei, părinte-robot. Ar fi bine și dacă măcar ați ști că folosiți după ras, același *After Shave*... ca și părintele nostru

În sală, din nou, rumoare. Părintele-robot, derutat, caută itemul *ras* și softul îi dă un răspuns evaziv, la care lumea zâmbește, iar doamna Cecilia, sare din nou, cu gura:

– Știți ce, părinte? Vă rog să n-o mai lălați atâta cu șmecheriile astea de doi bani și arătați-vă adevărata față...

Rumoare și mai aprinsă între enoriași, apoi mai multe voci deodată, întrebându-se ce se întâmplă. Atunci, părintele-robot o roagă pe Cecilia, să vină și să tasteze pe display, opțiunea respectivă. Enoriașa iese din bancă și, ajunsă lângă preotul-robot, apasă tasta Play de pe display-ul acestuia. Într-o secundă, *Centrul RoboSpirituality* îi răspunde:

– Exprimați-vă mulțumirea față de prestarea serviciilor noastre. Dacă sunteți 100% mulțumit, apăsați tasta 1; Dacă sunteți 50% mulțumiți, apăsați 2; Dacă sunteți nemulțumit 25%, apăsați 3.

– Pofțiți! – replică enoriașa – Am apăsât tasta 3, deoarece nu sunt mulțumită de aceste servicii.

Apoi apăsând tasta *Enter*, *Centrul RoboSpirituality* îi răspunde prompt:

– Momentan, toate rețelele centrului nostru de Informație Artificială sunt blocate. Deocamdată trebuie să așteptați. Firma *RoboSpirituality* dispune de cea mai avansată tehnologie europeană în domeniul pastorației creștine. Apelați cu încredere. Mulțumim că ați ales serviciile noastre.

Ajuns chiar în capătul culoarului, părintele-robot se oprește în fața epitropului pe care-l privește cu luare aminte, după care, încondeind-o subtil cu privirea și pe doamna Cecilia, revine în fața altarului unde rostește rar: „*Și toată viața noastră lui Christos, Dumnezeu, să o dăm!*” Întrebare: Care viață să o dăm lui Dumnezeu, iubiți frați întru Christos? Viața de robot sau viața de om?”

Apoi, în cea mai mare liniște, se apropie cu pași lenți, de primele bănci, ca și cum, ori l-ar supăra din nou inima, ori ar intenționa să rostească încă o predică. Deodată își ridică amândouă mâinile, își smulge capul de robot de la locul lui și îl aruncă cât colo, deghizându-se. Atunci se aud din bănci zeci de *Ah!*-uri și *Wow!*-uri. Apoi, liniște sepulcrală. Câteva clipe, se pare că însuși timpul a renunțat să se mai zvârcolească și chiar a stat. În liniștea aceea excesivă, Părintele Ladislau, cu capul deghizat, îl privește, clipe în șir, pe fiecare credincios în parte, ca și cum, uitându-și

cuvintele, le-ar cere lor, enoriașilor săi, o mână de ajutor, pentru a ieși dintr-un presupus impas. Erau unele priviri care parcă spuneau: *Oare acesta e robotul de adineauri? Oare e adevărat că părintele a revenit din concediu?* Alte priviri parcă murmurau în gând: *Ce treabă ieftină! Cât teatru!* Atunci părintele recuperează casca de robot de pe podele, o palpează atent, după care o aruncă și mai departe, pe interval, chiar la ieșirea din capelă. Dar nici de această dată, părintele nu catadicsește să înceapă vreun discurs. Lumea încă era cucerită de luminile intermitente ale displayului de pe pieptul părintelui. Acum, oftând adânc, el reia cu voce joasă, firul cuvântării: Iubiți credincioși, experiența mea de a trăi două săptămâni în singurătate, timp în care dumneavoastră credeți că mă aflu la Roma, m-a convins că *viața unui robot* n-o trăiește decât omul. Că viața de robot, dacă o putem numi așa, este, de fapt, însăși viața omului care a făcut pact cu robotul. Vă mărturisesc, dragii mei, că în acest răstimp, eu chiar am trăit o viață de robot. O viață care, poate, niciodată nu mă va părăsi definitiv. Acceptând să apar în fața dumneavoastră, deghizat în robot, mi-am asumat ingrata sarcină de a risca să nu mai apar în fața lui Dumnezeu, sincer, în calitate de preot de mir, când rugăciunile și textul biblic, în genere, mă conectau cu El, fără nicio reținere. Spre exemplu, rosteam cu glas viu, în fața statuii Mântuitorului nostru, unde mă aflu înngenuncheat, *Psalmul 50*, atât de drag mie și, verset cu verset, simțeam de fiecare dată, cum urcam spiritual, treaptă cu treaptă, tot mai sus, în înălțimile Puterilor Lui. Mai apoi, prăbușit în fotoliu, reluam termenii-cheie ai psalmului, ca să văd în ce măsură au ei, rolul de face minuni înlăuntrul viscerelor mele.

Deodată, episcopul se ridică din bancă și își aude glasul mai străin ca oricând:

– Mă scuzați, părinte, că trebuie să vă întrerup, făcându-vă atent la acest travesti al dvs. Dacă ați mințit și dacă ați greșit în fața lui Dumnezeu și în fața poporului său, este numai vina mea (*în capelă, rumoare fără precedent*). Nu e vina dumneavoastră. Eu am fost acel Mefistofeles cu care a pactizat Doctorul Faust al lui Goethe... Eu v-am lămurit să vă deghizați

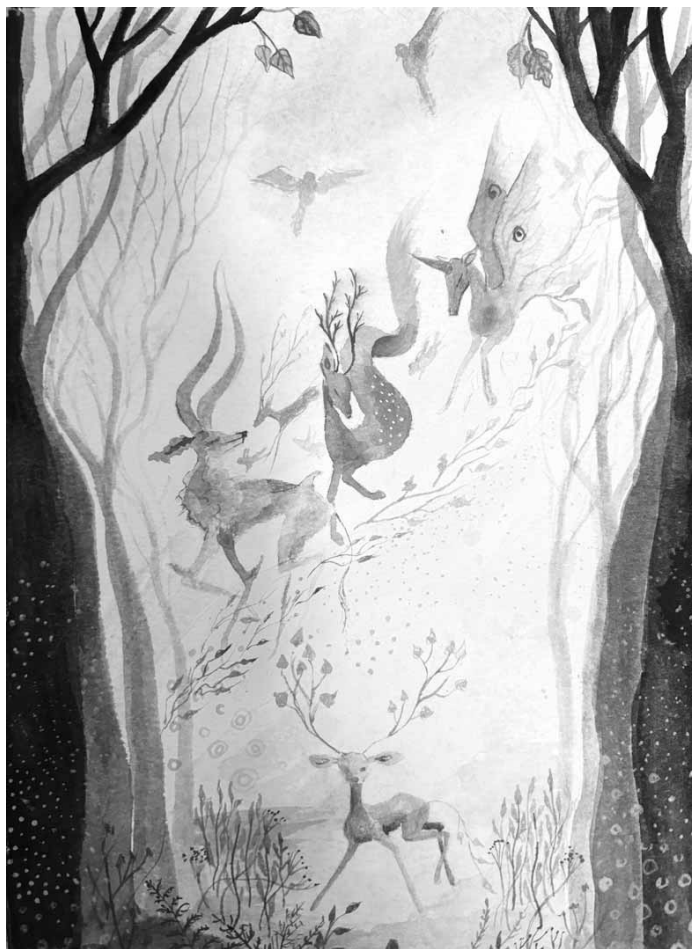
în robot, pentru a salva biserica noastră. Pentru a-i convinge pe credincioșii plecați la biserică din Maghireș, să revină acasă! Era cât pe-acți să nu mai avem credincioși, nu? Aveam sentimentul că biserica noastră își va închide definitiv ușile. Reacția mea a fost însă, bine intenționată. Pofteam la o biserică plină, ca pe vremea faimoaselor concertelor de muzică. Asta doream! Dumneavoastră ați aplecat urechea la cuvintele mele și, ca prin minune, v-ați asumat mari riscuri, cu toate că erați, precum și sunteți, atâta de bolnav... Vasăzică, pe mine trebuie să mă judece toți cei prezenți aici, nu pe dumneavoastră... Eu sunt cel care trebuie să vă cer iertare. Recunosc că, până acum nu am cunoscut viața de preot, decât din exterior. Nu am știut cât zbucium există, la fiecare liturghie, în sufletul celui care, la hirotonire, a primit un mare dar. N-am știut că mâinile preotului, nu sunt, pe parcursul epiclezei, ale omului, ci în chip nevăzut, ale lui Isus Christos care oficiază de fapt, liturghia. Într-un cuvânt, vă rog din tot sufletul meu, părinte, să mă iertați...

– Eu să te iert, fiule? – răspunde părintele afișând un surâs obosit – Isus Christos este cel care iartă păcatele. Pe El trebuie să-l rugăm să ne ierte, așa cum zilnic îl rugam eu, când rosteam același *Psalm 50*, pe care-l știu de la mama mea, de când eram de-o șchioapă (*sit terra levis!*). Îl rosteam și acum, zilele trecute, cât am stat în surghiunul robotic, dar nu cu sufletul liber, ca până acum. Rostirea mea era exterioară, deoarece între mine și Dumnezeul meu trona turcește robotul pe care-l interpretam travestit, timp de două săptămâni. Da. E vorba despre robotul care, din nefericire, nu putea rosti, ca mine, *Psalmul 50*, pentru că softul lui nu îi permitea. Însă eu recitam pe rând, toți termenii-cheie ai psalmului, adevărate trepte spre mântuire, dar aceștia mi se păreau străini: „Auzului meu vei da bucurie și veselie. Bucura-se-vor oasele mele cele smerite”. Era și firesc ca auzul robotului să nu fie *personalizat*. Oare avea el ureche, ca să audă? Avea el, oase ca, prin smerenie, să se bucure? Rostind versetul 11: „Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntrul meu” mă întrebam cum arată inima robotului, ca să

devină curată și să curățească toate cele dinlăuntrul lui?... Zicea cineva, odată, că suferința nu se trăiește cu rațiunea, ci cu inima. Prin urmare, cine nu are inimă zadarnic va vrea să conștientizeze suferința. Și mai apoi, la versetul 16: „Doamne, buzele mele vei deschide și gura mea va vesti lauda Ta”, îmi auzeam vocea interioară spunând: *dacă robotul nu are nici ureche, nici oase și nici inimă, ci numai creier, cum ar avea buze și gură, pentru a rosti cu patos, psalmul?* Oare puteau sta mormanul de fiare și adunătura de circuite ale robotului, în fața Lui, asemenea unui preot în carne și oase, pentru a fi pătruns de har? Mai mult decât atât, mai puteam sta eu, cel mânjit de replici stereotipe și de frânturi de gesturi, în fața Domnului Dumnezeuului meu, așa cum stătusem cu timp în urmă? Mai puteau cele două mâini ale mele să dea binecuvântarea mult dorită? Întrebați-vă așadar, dacă aceste

două mâini ar mai putea sluji lui Dumnezeu și dacă buzele mele ar putea să rosti cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „Căci dacă trăim, pentru Domnul trăim, și, dacă murim, pentru Domnul murim. Deci, fie că trăim, fie că murim, ai Domnului suntem”. Răspunsul este, din păcate, unul singur: Nu. Este de fapt, răspunsul celui care acum s-a întors din infern! Așa că eu voi dispărea din fața dumneavoastră, așa cum a dispărut personajul Zamolxe al lui Lucian Blaga, după ce a cutezat să-și sfarme în templu, propria statuie de zeu... Țineți minte cuvintele psalmistului, care niciodată nu vor obosi *Nu nouă, Doamne, nu nouă ni se cuvine mărirea, ci numelui Tău*. Adio, iubiții mei frați și surori întru Christos!

După aceste ultime cuvinte, pe fondul unei liniști mormântale, părintele Corpuș iese îndreptându-se spre sacristie, cu pași imponderabili, precum ai lui Armstrong pe Lună.

Creaturile fantastice ale toamnei

Elis ALI-AGI

morbid

în fiecare dimineață e o altă lumină care se
strecoară sub masă
și care iese încet-încet odată ce fierbi cafeaua
și ungi pâinea cu unt
atunci se ridică și dă rămă sticlele de bere

în fiecare dimineață mama slăbește încă puțin
își pune genele într-o cutie și face baie fierbinte
ca să-și justifice ochii roșii
devine din ce în ce mai ușoară

în fiecare primăvară mama se îngrașă și nu
pot să o mai recunosc
nici ea nu mai poate
și în fiecare vară mama încearcă să meargă la
mare să intre în apă ca să nu îi mai fie frig

Literatura tinerilor

azi stă afară
și vântul i-a răcit mâncarea
își bea cafeaua rece și o lungește cu apă ca să
nu mai fie tare
știe că a greșit iar și nu o s-o mai bea

în acest moment
cu coatele pe genunchi îi ies oasele
ca niște crăpături într-o geacă de fâș

în această dimineață lumina îi bate în ochi
și de la spate pare că are aceeași față

azi de dimineață mama mi-a promis că va fi în
fiecare dimineață

în această dimineață este lumină și probabil va
fi o pisică acasă care răstoarnă sticlele de bere

dimineața asta mi-o petrec pe plajă în apă.

câteodată se face liniște

câteodată se face liniște
când deschid geamul și aerul rece îmi dă de
gândit

dacă e în regulă
poate nu e
să uit atât de greu

anul nou de revelion
o să mănânc sub masă 12 struguri și o să bat
palma cu dumnezeu

de aici preia el puterea
o să mă fac mică să încap în încuietoarea
geamului

aud picături șoapte
simt lumina
liniștea.

N-E

am auzit că nu o să-ți publici niciodată prima
poezie
sunt dați când poezia te caută și nu ai cui s-o
spui

când auzi cărbușii cum scârțâie sub capul tău
și îți dorești să poți să-ți aduci aminte cum
începea versul acela

încep să cred că Dumnezeu chiar ne iubește
ne caută și pleacă
unii l-au găsit dinainte
eu am găsit doar femei dezamăgite care ar
face orice pentru un ochi și o gură
care se mulțumesc cu răsăritul în fiecare
dimineață

un prieten mi-ar fi spus să mă opresc aici și
ne-am fi uitat la oamenii cu față de crocodil
care trec prin fața muzeului
eu aș fi râs, el ar fi comentat despre „poezia
de azi”
l-aș fi pus să mă țină în brațe până văd un
fluture forfecat
și l-aș fi adus în curte întinzându-ne la umbră

într-un capăt al țării este mai frig acum
și nu vei avea cum să înțelegi ce plăcut e să
zboare berzele deasupra casei tale.

maybe tomorrow

azi după-amiază au început să bată clopotele
și din câte țin minte nu e sărbătoare
– poate mâine e o zi specială –
încep să cântăresc cuvintele
așa cum cântăresc portocalele pentru un fresh
vreau ceva mai tare
care să țin:
vreau să fac o schimbare
ce ar fi să ne vedem azi
am făcut și o programare
e un restaurant fain
o să-ți placă
e și asta o variantă
îmi spun prietenii cu fețele scurse
cu spinii radioscopici care le ies din păr

în curând o să îmbătrânesc
poate mai stau doi-trei ani pe aici și încep să
croșetez
ca să o iau de la capăt
trebuie să mă asigur că există alt capăt

acum cred că am întinerit
pot să fug
pe stradă la ora zece seara
calc cu picioarele goale
și mi-am construit un oraș ca Veneția
când vine ploaia încep să mă scufund și eu

de abia m-am născut
am sinusurile firave
și corpul vinețiu
o femeie frumoasă mă tot pupă
cred că azi e mâine
cred că de mâine e frumos

„Mă numesc Elis Ali-Agi, am 18 ani și sunt elevă în clasa a XII-a la Colegiul Național *Ion Creangă* din București. Scriu proză, iar pasiunea pentru poezie mi-am descoperit-o în Tabăra de Creație *Tinere Condeie*, unde am participat de două ori, în 2023 și 2024. Mi-am continuat parcursul liric în Atelierul de creație *Poezie în Viață* susținut de Nina Vasile. Am participat la *Atelierul de povești* susținut de Florin Iaru și Dan Mircea Cipariu, unde am publicat o proză scurtă. Proză am mai publicat pe site-ul *laconic.ro*. Înainte de a scrie, pictez.” – autoprozentare

ca o floare care se închide noaptea

cerul s-a întors cu susul în jos
și acum stau cireșele deasupra mea
cărnoase cu viermi și pete negre precum cele
de pe fața ta
marcată de comentariile lor într-un drum cu
șanțuri la fiecare trei pași
în fundul grădinii se află un paznic care judecă
stă pe o scară de porumbei; judecata lui nu mă
afectează
cum în jurul atâtor persoane
nu pot să număr zilele, iar cuvintele mă
copleșesc și pierd șirul ca la cinematograf.
perfectiunea echilibrului fără sens lipsește
superfluu

când îmi strigi porecla
eu aștept săruturile dinainte să adorm
ca o floare care se închide noaptea
un copil râde, în timp ce altul de abia se naște.

flash (rafală 2000)

mi-a spus să am încredere în lămpioanele care
se înalță în întuneric
cum capul te doare când începi să-ți coși
pieptul
și căldura nu te mai atinge

i-am văzut în fiecare dimineață cum se întorc
de pe plajă și nu zâmbesc
asta m-a întristat

cei mici nu mai simt umezeala apei
numai urechile le rămân descoperite
cu un soi de amuzament arată ca niște plante
îmbibate în alcool
dacă ți-ai întinde mâinile ai vedea cum încep
să înflorească

păsările știu când răsare soarele
ca orice pui care caută iubire ne-am strecurat
sub castanul hotelului
am așteptat să împlinim șase ani ca să te chem
acasă.

Fetița care știa limba păsărilor

Ioana Raluca JURJU

exces de sălbăticie

Atunci am să fiu atât de sălbatic încât am să
fac să existe, ai spus.

Iar eu am să mă concentrez
să mă ridic în mâini de una singură până ajung
să privesc partea cealaltă
de la marginea mai bună a clădirii.
Cu capul am lovi împreună semnele de
circulație
și am reduce viteza autovehiculelor la zero.

Probabil așa
ne vom aminti de acest moment;
primul nostru schimb de organe vitale,
ai spus.

Nicio mână nu ajunge la luminiș dacă nu este
mai întâi înfășurată într-un staniol îndoit la
marginii.

Dar gândul de staniol îmi provoacă repulsie,
mai mult decât orice altceva.

Atunci gândește-te la altceva.
Gândește-te la ce te mângâie și spune-mi.

Mă gândesc la o lumină nouă, aflată între
timpuri.

La casa galbenă dinspre care vine lumina.
Mă gândesc că vreau
să te inund atât de adânc
încât atunci când nu mă poți zări, să nu te
îndoiști în vreun fel

că minutele astea au trecut mai repede pentru
că nu ne uitam la ceas

cuprins

ne putem reîncepe cursul normal al lucrurilor
materialul fin se desfășoară pe umerăș
în încercarea de a se așeza își coboară geaca
și își scoate un pachet plin

familia din stradă se plimbă din nou de mână
se plimbă cam de trei ori pe zi în zilele
când nu merg la muncă
și de pe scaun cu pachetul plin cineva
se uită la ei de parcă ar fi spioni
deși el e prea palid să se piardă în mulțime
și ea prea slabă să îl ajute

deci de ce îți dorești să o vezi deșartă
nu-mi spune nimic
stau întinsă pe spate să nu ratez nicio figură
„ia spune-mi arăt rece sau moartă?”

douăzeci, zero, șapte

Despre el,
nu am scris nicio poezie chiar dacă eu
am scris șapte despre altcineva
și încă una, pe care am uitat-o.
Nu am corectat nimic și nu am recitat nimic;
am scris, adică, zero rânduri

și douăzeci de zile și încă șapte, în fiecare lună,
am deschis ce puteam deschide din luna
anterioară.

Ieri, am hotărât să caut ceva de încălțat
și am fost la mall o zi din șapte.
În magazin erau opt mărimi pe raft,
doar șapte îmi erau mari;
restul, adică o pereche, costa două sute
douăzeci și șapte de lei.

Ioana-Raluca Jurju s-a născut în 16 ianuarie
2005 la Sibiu, unde locuiește și în prezent. A
absolvit, în 2024, Liceul Teoretic „Constantin
Noica” din Sibiu și actualmente studiază la
Facultatea de Socio-Umane, departamentul de
psihologie, în cadrul Universității „Lucian Blaga”
din Sibiu. A publicat de două ori în Antologiile
Tinare Condeie din cadrul Concursului Național de
creație literară „Tinare Condeie”, ca urmare a
premiilor obținute la fazele naționale ale
concursului menționat. Pe parcursul liceului, a
frecventat cursurile Centrului Județean de
Excelență din Sibiu, coordonate de Petrina Dobrotă,
profesor MERITO.

Despre el, în iulie, am vrut să scriu o poezie
dar am avut o singură propoziție în cap,
iar o poezie are mai mult de o propoziție.
Atunci, am scris-o ca să n-o uit
și am folosit-o ca titlu de poezie.

Sunt douăzeci de zile în luna februarie
și încă opt.
În primele douăzeci de zile m-am întors,
am scris un titlu de poezie,
am deschis ce se putea deschide
și șapte zile m-am bucurat ca o nebună.
În una din zile nu am făcut nimic
deci sunt douăzeci de zile în luna februarie
și încă șapte

fără spațiu

vineri înainte de serviciu
golesc conversația din nou
de data asta nu mai citesc numele contactului
gol
e gol pe strada Banatului
oamenii înghesuiți în tren se îndreaptă spre
partea cealaltă

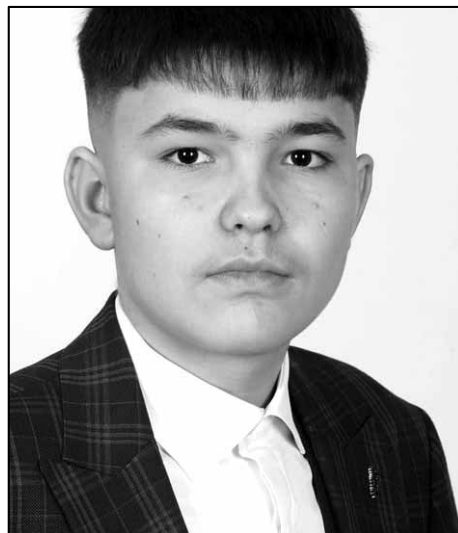
eu stau întinsă pe canapea
în față lumânarea s-a rupt de la jumate
în timp ce goleam conversația de mesaje a
plouat
toată noaptea bilețelul cu îmi pare rău s-a
înmuia
suficient cât să îl pot descifra numai eu

Autoportret 2

Cosmin-Darius

MISIR

poetul scrie
contemplarea sa
cămilă spumegândă
între două
pustiuri
eu călărind furios
și dezorientat
pierzându-i veșmântul

vreau
să dansez
pe inelele lui Saturn
adolescența mea le
zornăie
avertizându-mă parcă

limonada bunicii
nectarul copilăriei
și al zeilor

precum Iisus
Ucraina
este
crucificată

mă bucur
de grăbitele clipe
ale adolescenței
ele îmi fac semne
discrete
lăsându-mi în dar aripile
lor
îngrijorate

uneori prietenia
poate fi
spovedania șoptită
a
diavolului

Balduin al patrulea
leprosul
apropiatul lui
Dumnezeu
eu proaspăt
în haina poeziei
ca-ntr-o capcană
din ce în ce mai
îndepărtată

fiecare om
are o formă aparte
în care sufletul
îi se cuibărește
forma sufletului meu
este alungită
ca a
lacrimiei

Cosmin-Darius Misir, născut în 4 aprilie 2009, în comuna Cerna, județul Tulcea, este elev în clasa a IX-a la Liceul „Brad Segal”, Tulcea. A publicat *Veghea. Ipostaze ale istoriei văzute de un adolescent*. Carte îngrijită, cu un *Cuvânt înainte* de Dumitru Cerna, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2024, 64 p., *Expirări*. Carte îngrijită, cu un *Creion înainte* de Dumitru Cerna, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2024, 56 p., și *Metamorfozele adolescenței*, București, Editura Literagraf, 2024, 50 p.

în Cerna viscolește în luna
mai
au înflorit salcâmi
poetilor ei
parfumul lor alungă
ca pe o
jivină – ce? –

firul ebenin
al vieții

adolescența mea arsă
de soare

se lasă noaptea peste satul meu
ochii mei străpung
penumbra
înlăcrimați

introvertirea pâjolește
ca
arșița
dar vine un timp când
totul
va rodi

se-ntunecă lumina peste oameni
praful saharian dansează
cu
tăcerea mea

ca un abur galben și înecăcios
simțirea
plutește deasupra lumii
cu pecinginea
eu
în spatele ei
călcându-i nerăbdător
urmele

Alexandru-Ciprian

ILIE

Vrei să mă înfierbânt?

...Și chiar atunci, în clipa aceea, auziseră cheia învârtindu-se în ușa, încuindu-le în casă. Bineînțeles, pentru ele nu era atât un motiv de tristețe, cât de bucurie. Erau singure acasă, liniștite, fericite, căci aveau întreaga casă numai pentru ele. Și încă pentru cât timp! Trei ore întregi în care puteau să facă tot ceea ce le trecea prin cap, în care erau lăsate în voia lor...

De tăticu' nu le era frică, nu. El le răsfața, le ghiftuia chiar, în pofida mămicii, care parcă știa numai să le certe, cu orice ocazie. „*Tati e bun, mami e rea!*”. El era acum plecat, cu delegația de la partid, în Moscova. Ele nu înțelegeau de ce trebuia să plece tăticu' atât de des de acasă, părăsindu-le de fiecare dată cu același zâmbet pe buze, cu aerul de superioritate, de mândrie, atât de caracteristic lui. Nu păreau să înțeleagă, în schimb, nici lacrimile din ochii mămicii. Era ceva poate prea complicat pentru mintea lor, dar până la urmă, de ce să fi pierdut și ele timpul fiind triste și plângând, dacă tăticu' oricum se întorcea de fiecare dată acasă, și niciodată cu mâna goală, ci plină de bunătăți, aducând de altfel întotdeauna prețuitele seturi de veselă-bibelou? Doar nu erau prostuțe, nu! Ele erau cele mai inteligente și frumoase fetițe, cei mai iscusiți pionieri și știau că acesta era un motiv de bucurie: „*Tăticu' este pentru popor, iar noi îl iubim, căci regimul nu ne va lăsa la greu!*”. Dintre toate seturile, lui Vasi cel mai mult îi plăcea *Ghinda*. Crețuș, pe de altă parte, prețuia *Peștele*.

– Crețuș! spuse Vasi, știi bine că eu sunt mai mare și eu am de fiecare dată dreptate! Nu se poate compara *Peștele* tău cu *Ghinda* mea!

– Sigur, sigur, n-ai decât să te minți singură! Ești o invidioasă și așa ai fost dintotdeauna, pentru că eu sunt creată, iar tu ondulată! Te-ai întrebat vreodată de ce te trezești în fiecare dimineață cu roșeață în jurul gurii? Pentru că *Peștele* meu, spre deosebire de *Ghinda* ta, noaptea prinde viață, și este atât de amoretat de tine, încât te sărută până nu mai poate!

De obicei, când erau surprinse de către mămica vorbindu-și pe porecle, erau mustrate și strigate pe numele lor:

– Carmen, Geanina, v-am spus de atâtea ori să nu vă mai aud cu prostiile astea! Sunteți fete mari acum, sunteți la școală, în curând deveniți domnișoare și trebuie să vă găsiți un băiat, eu la 17 ani eram deja luată...

Mămica era mult mai duioasă și mai dulce decât o percepeau ele, poate chiar mai decât tăticu', dar, dintr-un motiv sau altul, nu voiau să accepte lucrul acesta. Priveau numai partea goală a paharului, aruncau binele din comportamentul ei și-i păstrau numai răul. Mămica lucra la *Alimentară* și aducea mereu carne proaspătă de porc. Nu toată lumea mânca asemenea delicatese. Cam toți se mulțumeau cu carnea aceea apoasă de la conservă. Ele însă, nu. Bineînțeles, să nu se înțeleagă greșit, erau și zile în care acestea nu aveau prea multă mâncare și se mulțumeau cu un colț de pâine împărțit în două. Sau când mesele zilei constau

numai din untură pe pâine (care le plăcea nespun, de se lingeau pe degetele) sau magiun pe pâine (pentru Vasi de vișină, pentru Crețuș de prună) sau zile cu răbdări prăjite. Dar mamaia era fiică de preot și erau binecuvântate astfel, și ele, până la al miilea neam. Mamaia, în vremea războiului, pe când nu se mai găsea nimic, avea cufere pline cu carne, mălai, cu făină, cu rahat turcesc (de unde o fi făcut rost de el!). Era acum *pocăită*. Ele nu știau ce înseamnă asta, dar știau că de fiecare dată când mergeau cu ea la biserică, ea plângea în timpul rugăciunii, plângea în timpul laudei. De ce plângea oare dacă *Domnul e bun*? De fericire?

Alexandru-Ciprian Ilie are 19 ani, a absolvit Școala Centrală din București iar în prezent este student la Facultatea de Litere a Universității din București. A fost laureat al ediției din 2023 a Concursului Național de creație literară „Tinere Condeie” și al altor câteva concursuri literare. Pasionat de lectură, scrie mici povestioare, pornind de cele mai multe ori de la lucruri pe care le aude de la oamenii din jur, amintiri ale lor, puse pe hârtie spre a nu se pierde. Scrisul este pentru el atât o formă de salvare a memoriei, cât și un joc al încercării de a reda, cât mai autentic, acel ușor insolit al întâmplărilor de zi cu zi.

Oricum, mamaia era mai bună și decât tăticu’, și decât mămica, puși la un loc. O iubeau, poate, cel mai mult. De mămica le plăcea mai ales atunci când mergeau cu ea la cumpărături, la *Miniș*, la *Sălăjan* sau, îndeosebi, la *Obor*. Le plăcea s-o audă mai ales negociind cu țăranii, vorbindu-le cu *bre*, sau mușcând în drumul spre casă dintr-unul dintre cârnații afumați pe care-i cumpăra. Era, cum s-ar spune, o femeie dintr-o bucată. Nu citea revista *Femeia*, că n-o interesa nici de reușitele tovarăsei Elena, nici de paginile cu modă, „*Ce să fac eu, făi, cu moda?*”. Era, chiar și așa, cum auzim astăzi, o femeie *bună, atrăgătoare*. Crescuse pe *Buhuși*, în vremea când oamenii încă mai aveau animale la curte. Îi plăcea să vorbească de copilăria, tinerețea ei, îi plăcea să-și aducă aminte, era deșteaptă, citea mult și făcea *rebus*, avea o minte brici și rezolva întotdeauna orice problemă. Când era mică și plimba capra la păscut - doar una, că-i era suficient - cu o mână o mână (ce joc de cuvinte!), iar cu cealaltă

răsfoia manualul de *literatură*. Îi plăcea Coșbuc cu *Noi vrem pământ!*, o recita expresiv și cu multă forță, de la ea a învățat și Vasi să spună poezii, mămica cu *Flămând și gol, fără-adăpost*, *Mi-ai pus pe umeri cât ai vrut*, *Și m-ai scuipat și m-ai bătut*, *Și câine eu ți-am fost!*, iar ea cu *În țara lui Mură-n Gură*, *Totu-mi este pe măsură*, *Când mă scol de dimineață*, *Nu la șapte, ci la zece*, *Vine-o tavă cu dulceață*, *Și-un pahar cu apă rece*. Vasi a și câștigat, la ea, la școala numărul 195, acum *Federico Garcia Llorca*, concursul de recitat poezii, cu locul I, mândra! Pe asta l-a primit, nu ca pe celălalt premiu, de sfârșit de an, de merit, de cea mai bună la învățătură; că pe ăla n-a vrut să i-l dea *tovarășa profesoară*, că era păstrat pentru Teodora, că era fată de avocat și avea mai mulți bani. Teodora avea un brad mare și frumos de Crăciun, nu ca ea, doi brazi zbârciți și fără crengi, puși spate-n spate ca să pară unul singur. Lui Vasi i-a plăcut învățătura, a și crescut având grijă de Crețuș și de ailaltă mică, de Aurelia, *Ry-Ry*, era mai responsabilă și mai serioasă, chiar dacă ele mai aveau și un frate, pe Mituș, mai mare puțin, cu vreo 4 sau 6 ani decât Vasi, nu prea știau ele sigur, știau numai că el e rău și le bate și nu le iubește. Și cum să aibă el grijă de *Ry-Ry*, bolnăvicioasa, dacă el era atunci la *zdup*, acolo, cu oamenii răi, că, zicea mămica, „*așa îi trebuie dacă s-a înhăitat cu toți golanii din Ozana*”? Lui Crețuș nu i-a plăcut să învețe, nu, era și ea ca *Alice*, cea din *Țara Minunilor*, nu înțelegea rostul unei cărți dacă nu avea dialoguri și desene. Dar Crețuș era *creață*, și frumoasă, cu ochii verzi și *dansa*! Era dansatoare, cea mai bună din grupa ei, cea mai talentată, câștiga premii, aducea cupe acasă, flori și *fondante*, și erau tablouri cu ea în ținutele ei deosebite împrăstiate peste tot, chiar și în albumul antic, de dinainte de război, numai ea era.

Dar acum erau singure acasă și le era poftă de vișine...

– Mmmm, Crețuș, ce-aș mânca o vișină...

– Ce mi-aș pune niște vișine cercei!...

– Numai la joacă ți-e gândul!

– Numai la mâncare ți-e gândul!

– Eu când vorbesc, să taci!

– Leapșa, tu ești!

Și așa începeau, și alergau, și luau la rând camerele, începeau de la ele, înaintau pe holul mare până la dormitorul mic și înapoi, *Crețuș, ușor, că-i spargi vaza lui mămica!*, *Vasi, taci și-aleargă!*, și stânga-mprejur înapoi, în dormitorul lui mămica și-al lui tăticu' nu intrau, că n-aveau voie acolo. Ce să caute ele la scrinul mare, să scoată pijămăluța neagră de danteluță? Și se-ntorceau, intrau puțin și-n bucătărie, dar nu stăteau prea mult acolo, că nici n-aveau loc, biscuiți oricum nu mai aveau, decât *Populari* și ăia sunt buni numai de foame, și ajungeau în final în sufragerie, acolo era locul de sfârșit orice joc, căci cădeau (de-a dreptul ostenite), pe *sofa* tare, ținându-l pe *Bidinel*, cățelușul de pluș, la mijloc. Era și Bidinel bătrân, dar n-avea treabă, era de-o vârstă cu mamaia', dar tot se juca cu ele și le asculta. Și râdeau, una de alta, amândouă de alții, de mămica cu ideile ei exagerate, de tăticu' cu partidul lui, de *Aladin* și de *Felicia*, pisicile lor. Ce se amuzau de Aladin, când îl prindea la colț Felicia și-l bătea, că pleca de acasă și pe ea o lăsa singură cu puii...

– După cum prea poate vezi, Felicia e de fapt bărbatul în relație, deci ea e cea mai inteligentă, spunea Crețuș și se mândrea în sine că Felicia era a ei. Și Vasi tăcea, ce era să zică, de parcă ea nu vedea; îi era, bineînțeles, ciudă că Aladin pica de fraier, dar știa și ea să le întoarcă, doar era mai mare și le știa pe toate:

– O fi Aladin al meu fraier, dar Felicia ta e prostănacă, ai mai văzut tu pisică să nu-și tragă coada când stă jos?

După o astfel de fugă, cursă, competiție, că până la urmă mereu se ajungea la asta, le crescuse și mai mult pofta de vișine. Era și sezonul lor, abia apăruseră și știau că tocmai cumpărase mămica cu câteva zile în urmă un kil jumate, de la omul cu duba, ăla de stă înspre *1 Decembrie*, care are și o nevastă, de stă la ele lângă bloc, tot cu o dubă (de unde și-or permite ei două mașini, că sunt săraci lipiți pământului și cu puhoi de copii după ei!?). De la ea nu cumpărau că, dintr-un motiv sau altul, marfa ei, aceeași cu cea a lui bărbatu'su, era mai scumpă aici printre blocuri, pe *Codrii*, poate erau mai bogați oamenii de pe aici decât cei de la bulevard. Dar mămica le-a zis să nu le mănânce, că doar tre' să vină *Sâmbăta morților*, și o fi să

facă și ea un pandișpan cu vișine să dea femeilor din bloc, alea mai bătrâne, că *la văduve și la orfani nu mergi niciodată cu mâna goală!* Că le-o da, așa de la ea, se roagă ea cum știe, că ultima oară când s-a bazat pe popa să i le binecuvânteze, popa a refuzat-o, că nu cumpărase lumânări de la el... Și cât se chinuise la coliva ceea, o făcea bună, nu ca restul gospodinilor, albă, scurtă și scârboasă. Nu, a ei era bună, că pune și cacao, iar asta o știau și Crețuș cu Vasi, că doar o ajutau mereu în bucătărie.

– Mmmm, ce m-aș răcori cu o vișină rece!... spuse Vasi și-n același timp, luând-o de mână pe Crețuș, porni spre frigiderul din bucătărie, ăla care în loc să țină frig, îngheață direct. Îl deschise și vișine... *nema, nada, niente!* Nici sus, nici jos, nici pe răftuleț, nici în cutiuță și nici în altă parte, în fructieră erau numai mere mălăiețe (astea nu le plăceau, ziceau că-s pentru boșorogii cu proteză, ele mâncau numai dintr-acelea mari, tari și roșii, că le aduceau aminte de *Albă-ca-Zăpada* sau de *Eva*, prima femeie, cea care a mușcat mărul, dar de ce s-o învinuim, că poate-i era și ei poftă când l-a văzut așa frumos?) și pe masă doar un borcan de dulceață de vișine, tot de ea deschis mai devreme.

– Vai, Crețuș! N-a avut încredere în noi mămica, a crezut că îi mâncăm vișinele, așa că a plecat cu tot cu ele! Cum să ne facă una ca asta?

– Chiar, credea că îi mâncăm vișinele pentru pandișpan. Cum se poate, doar nu eram inconștiente?...

Și s-ar putea părea că povestea s-ar încheia aici, fără vișine - fără poveste, dar Vasi și Crețuș sunt fete inteligente și găsesc și ele, ca și mămica, întotdeauna, rezolvare, împreună. Nu de puține ori, mai fuseseră puse în astfel de situații, în care să fie nevoite să gândească repede, critic, *să-și bage mintea-n priză* și nu puține fuseseră dățile în care și reușiseră să ducă la capăt ce-și propuseseră. Așa că mințile lor începură să caute soluții, să-și pună roțile-n mișcare, să schimbe beculuțelul ca să aibă ce să se aprindă și se gândiră, una-n fața celeilalte, întorceau soluțiile pe toate părțile, trebuiau să o găsească pe cea perfectă

și Vasi încruntată, Crețuș îmbufnată, și *taca-taca, taka-taca*, și ca *Arhimede, evrika, soluția!*

– Vișinele din vișinata lui tăticu’! Le scoatem și le mâncăm!, spuse Vasi.

– Cum? Că n-avem voie! Din vișinata lui tăticu’?

– Da, aia din care bea cu nea Mărin de vizavi și din care-ți dă câte-o dușcă, atunci când ești *indispusă*, și despre care zici tu mereu că te arde pe gât, ești neserioasă!

– Păi și cum, pe căldura asta, tu vrei să deschidem vișinata, în loc să mă răcoresc, *tu vrei să mă-nfierbânt?*..., îi răspunse Crețuș consternată.

Dar Vasi nici nu avea nevoie să se chinuie prea mult să o convingă pe Crețuș, oricum amândurora le plăcea vișinata, așa cum era ea, le ajuta să adoarmă mai ușor, nu se mai zvârcoleau în somn și visau... Așa că hop-țop, la *barul lui tăticu’*, unde era și vișinată, și țuică de la țară de la *Didina*, cealaltă mamaie, aia mai rea, care le certa că îi mâncau strugurii pentru vin (de ce o fi țipând mereu la ele, că doar erau niște copii și voiau și ele să mănânce fructușoare!?). Au ales și sticla, din două una, pe cea mai mare și cu mai multe vișine în ea. Dar cum s-o deschidă? Că doar ele n-aveau putere și erau și singure, doar nu era să-l aștepte pe tăticu’, că sigur nu le-ar fi lăsat, erau conștiente, și mămica le-ar mai fi și certat, pe deasupra. Așa că, *hai să spargem sticla într-un bol, Crețuș, că dacă nu observă că lipsește, aruncăm după, vișinata în veceu și dacă observă, le-o dăm așa, s-o pună ei în altă sticlă, că și-așa, mă, Crețuș, fix bolul în care face mămica pandișpan mi l-ai dat, deci o să știe, tu nu gândești?* Și bagă, și înfulecă, vișină după vișină, erau destul de multe, cam juma’ de sticlă, și Vasi câte trei o dată, Crețuș câte una, că ținea la siluetă, și s-au terminat toate, și, cumva-cumva, tot Crețuș a mâncat mai multe, că era mai rezistentă, Vasi a cedat repede, că o luase amețea...

– Vai, C-Crețuș, se-nvârte c-camera cu mine, și lustra, și t-tot!

– Vai, și cu mine, Vasi, dar tu vezi ce fluturi mari și frumoși zboară în jurul nostru?

– Dar nu sunt f-fluturi, Crețuș, sunt l-libelule toată ziua, lasă că știu eu mai b-bine, sunt mai m-mare și am dreptate, doar am toate șnururile p-pionierilor, roșu, g-galben și albastru, ca tricolorul, comand g-grupa, detașamentul și unitatea, t-te c-comand și pe tine, că așa e mai bine!

– Ce frumoasă e mămica în tabloul ăsta, în rochie de mireasă, nu crezi, Vasi?

– Foarte f-frumoasă este! Dar tu măcar mă ascuți, Crețuș?

Pe când ele vorbeau, visau și se alintau, se deschise ușa. Era Mituș, proaspăt ieșit din închisoare, unde stătuse nu mai puțin de trei săptămâni întregi. Văzându-le tolănite pe sofa, râzând, cu bolul cu vișinată alături, din care Aladin sorbea cu nonșalanță, le rezezi:

– Mă, voi v-ați amețit? Atât gândiți?

Dar ele nu se oboseau să-i răspundă, nici să-l bage în seamă, chiar nici nu păreau să-i fi observat prezența. Erau cu gândurile departe, vorbeau și se înțelegeau numai ele între ele. Vasi începuse să fredoneze melodii de petrecere, iar Crețuș începuse să danseze pe ele.

– Voi nu sunteți în toate mințile...! Și spunând asta, le apucă, pe una de o mână, iar pe cealaltă de o altă mână și începu să le învârtă, în mintea lui ca să le trezească, dar de unde, că mai rău le amețea, dar lor le și plăcea, era o joacă.

– Vasi, acum ne învârtim noi și stau toate pe loc! Și parcă-l văd pe Mituș că ne învârte, el să fie?

– N-are C-Crețuș cum, e la z-zdup!

Și ușa se deschise din nou, chiar când erau întinși toți trei pe jos, pe covorul din sufragerie: Vasi și Crețuș, pentru că nu puteau să mai stea în picioare, iar Mituș cu ele, cu bolul de vișinată, să-și înece amarul, că nu reușise să găsească nicio soluție.

– Carmen, Geanina, Ry-Ry! Am venit, v-am cumpărat vișine! spuse mămica zâmbitoare...

Ion MOISE

Jurnal și lectură

Câteva gânduri

Ion Moise – prozator, eseist și publicist – a fost colegul nostru timp de peste trei decenii la ziarul *Răsunetul*, unde am avut bucuria de a-l cunoaște. Dincolo de colegul devotat, de voia bună ce apărea în redacție când deschidea ușa biroului, am admirat seriozitatea cu care se ocupa de departamentul cultural, demersul lui critic, exersat de-a lungul multor ani cu un viu interes pentru literatura confrăților săi.

Ion Moise a fost și va rămâne un prozator marcant, dar și un redutabil publicist, comentator de literatură, animator cultural și îndrumător al multor scriitori care au trecut pe la Cenaclul „George Coșbuc”, pe care l-a coordonat mai mulți ani la rînd. Iată, în programul editorial al Bibliotecii Județene și al Societății Scriitorilor din Bistrița-Năsăud se află și editarea „Jurnalului” semnat de Ion Moise.

Jurnalul, cea mai intimă și sinceră formă de scriere autobiografică, a avut întotdeauna un loc aparte în inima cititorilor. Jurnalul de față este, până la urmă, o imagine aproape unu la unu a scriitorului, dar și o frescă a anilor 1966-2005, perioada dinaintea Revoluției, apoi cea care a dat jos dictatura ceaușistă. Despre Bistrița dragă, despre locul nașterii, Târgu Mureș, despre copilăria petrecută în Ardealul de Nord cedat Ungariei, despre refugiul la doi ani în Miraslău, cu tata încorporat și recrutat pe frontul de est, despre perioada cu fratele și cu mama la bunica din Alba, despre prima repartiție după absolvirea facultății la Liceul Bogdan Vodă din Vișeu de Sus, este vorba în jurnal. Jurnalul lui Ion Moise este o oglindă nu doar a vieții unui scriitor, ci și a unei generații, adunând în paginile sale o frescă a societății ce a trăit atât în comunism cât și în era aceasta postrevoluționară. Jurnalistul și scriitorul devin, în jurnal, personaje principale, fiind greu de stabilit granița dintre acestea.

Jurnalul prezintă cu consecvență timpul omului, al scriitorului și al ziaristului, zi de zi. Ion Moise (n. 14 mai 1938, Târgu Mureș – 4 noiembrie 2012, Bistrița) a urmat cursurile Facultății de Filologie din Cluj-Napoca (1963). Urmează un curs post-universitar de ziaristică la București (1973-1974). Profesor la Liceul „Bogdan Vodă” din Vișeu de Sus (1963-1971), redactor la ziarul „Ecol” din Bistrița (1971-1974; 1975-1982), directorul Școlii Generale din Vișoara (1974-1975), bibliotecar la Biblioteca Județeană din Bistrița (1982-1985) și, din acest ultim an, redactor la „Ecol”, apoi „Răsunetul”, până în anul 2000. A fost în 1990 membru fondator al revistei „Minerva” din Bistrița, serie nouă, de la nr. 1 până la nr. 41, decembrie 1997. A fost mentorul Cenaclului „George Coșbuc” din Bistrița, pe l-a coordonat peste trei decenii, și redactor-șef adjunct al revistei bistrițene „Mișcarea

**In memoriam
Inedit**

Literară”. A colaborat la revistele: *Tribuna*, *Vatra*, *Steaua*, *Transilvania*, *Cronica*, *Familia*, *Luceafărul*, *Viața Românească* ș.a. A debutat în 1968 în revista „Tribuna” din Cluj, cu schița *Soarele*. A debutat editorial cu romanul *Orologiul*, Ed. „Dacia”, Cluj-Napoca, 1982. Au urmat romanele: *Numai cu tine, omule*, 1990, *Ploaia nopții de iunie*, 1999, *Ochiul Dragonului*, 2005. A mai publicat un *Dicționar al viselor*, 2001, reeditat bilingv (română-engleză), 2003. A mai publicat un volum de eseuri – *Axiome posibile*, 2006, și volumul *Martiri sub Steaua lui David*, 2006, în colaborare cu Titus Zăgrean. A făcut parte din Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România și din „International Organization of Journalists”, Praga. A fost membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Menuț Maximilian

Jurnal și lectură

Revelion '72. Bistrița. Redacția „Ecoul”. Suntem „dispecerați” pe compartimente de activitate pentru un reportaj amplu în primul număr al ziarului din '72. Ajung la Stațiunea Pomicolă unde mi se rezervase o masă. Iar eram în premieră și nu reușisem să-mi fac un plan de „atac”. Îmi propun să valorific o pauză între mese și să-i invit pentru cinci minute pe câțiva comeseni în biroul șefului stațiunii, unde să-mi destăinuie câteva gânduri, la început de an. Așa stau de vorbă cu un inginer agronom,

Ion Moise în juriul concursului de proză al Saloanelor Liviu Rebreanu, 27 nov. 2007.

președinte de CAP, cu un alt inginer, cu un director de școală. Încerc să notez cu meticulozitate tot ce mi se spune, serviciu care îmi este răsplătit, cu două locuri gratuite, la masă. Consemnez destăinuirile. Rețin câteva: „În anul care vine, vreau să-mi văd fiul intrat la

facultate”, îmi răspunde o mămică, director de grădiniță din Bistrița. Un alt invitat își dorește o mașină pentru care depusese banii cu trei ani în urmă. Un viitor director de fabrică își dorește să treacă grelele încercări ale începutului. „Tot mă întrebam, de ce chemați oamenii aici? Ce se întâmplă? Ce vă interesează? Cum de vă permiteți să deranjați lumea chiar în noaptea de Revelion?...” I-am explicat despre ce e vorba și s-a dumirit sau s-a prefăcut că se dumirește. Îi solicit și lui câteva gânduri, la început de an. Mă fixează amuzat: „Hai, domnule, termină cu vrăjelile!” Și ieși din birou cu același zâmbet enigmatic, confecționat, profesional. Îl întreb, la urmă, pe dr. P., directorul Stațiunii, cine e „tipul”? „Ofițer de securitate”, îmi răspunde.

*

Bistrița, ianuarie '72. Redacția „Ecoul”. Reportajul Revelion e masacrat de V.R. și publicat fără semnătură. Rămân stupefiat. Mă plâng lui C. O. „Lasă-l în biata lui, îmi spune. Fierbe mațu-n el că tu ai fost invitat pe gratis, de Revelion, la o masă cu rezervare, iar el a stat acasă”. Și izbucnește în râs, ieșind din birou. De fapt, și eu am fost de vină. Că, la o cafea, împreună cu D.A. și V.R., m-am apucat să povestesc pe îndelete cum a fost la Revelion. Am mai tras o învățătură în legătură cu gura lăcătuțită, atât de necesară în această instituție. Ești mereu obligat să iei poziția mutului. Dar cum poate arăta o societate de surdo-muți? Că șiăștia vorbesc prin gesturi. Aici, mai mult ca în oricare altă parte, trebuie să înveți arta tăcerii. Ca niciunde în altă parte, aici se

potrivește ca o mânășă vorba: „Toată pasărea pre limba ei piere!”

*

Am fost ales în unanimitate lider sindical. De asemenea, am fost ridicat la rang de șef de secție culturală în locul lui D.A. Iar n-am mai avut vorbitor multă vreme cu el. Și uite așa, m-am trezit membru în Consiliul de conducere al ziarului. Dar redactorul șef, T. T., îmi avansează oferta de a prelua funcția de secretar de redacție, în paralel cu V.R. Îmi cere multă discreție.

– Dar de ce v-ați gândit la mine? îl întreb.

– Am văzut cum înroșești șpalturile. (Era vorba de trasurile într-o primă formă la tipar care ajungeau la corectură și eu, când eram de serviciu, le corectam cu meticulozitate de profesor).

– Păi, eu am plecat de la catedră, tocmai din acest motiv! îi spun.

– Care?

– Să scap de spațiile închise, pentru că am un început de claustrofobie.

– Ce-i aia?

– Nu mai suport să stau mult timp închis între patru pereți.

– Păi, stați o zi și a doua sunteți liber.

– Vă mulțumesc, și l-am refuzat politicos. Până la urmă s-a ajuns la soluția numirii pe post a lui M.M.

*

Bistrița, ianuarie '72. „Ecoul”. T.Z. mă invită pe teren. Ziarul era dotat cu două mașini, una de teren și alta pentru conducere. Șoferul ne fusese „oferit” de partid. Venise cu apucături. Vânător și cu nasul cam ridicat, de multe ori, pe teren, nu se mai știa care-i șoferul și care redactorul. Pe traseu, lua cu el, uneori, arma de vânătoare și, când se plictisea, trăgea în porumbei. Odată, la Șintereag, a oprit mașina și s-a repezit la o baltă cu rațe sălbatice. Cum începuse să cam aibă probleme cu vederea, a împușcat o rață domestică. Deși intrat în panică, a valorificat-o superior. La administrație, ne mai alduise Cel de Sus cu un ins care avea obiceiul să ne verifice valabilitatea билетelor de tren și de autobuz, în gară și în autogară. Oricum numai pe mâna lui să nu ajungi cu decontările. Așadar, ajung cu T. Z. în Năsăud, unde urma să se documenteze

în legătură cu un caz tipic de parazit social. Era un individ care trăia pe spatele nevastei, refuzând să se angajeze undeva pe motiv că el, ca tehnician, nu putea accepta munca de jos.

– Dar ca tehnician, în ce domeniu sunteți specialist?

– În niciun domeniu. Sunt tehnician general.

Ne-am distrat copios și l-am lăsat în pace. Eu am făcut o documentare la Liceul Silvic, unde l-am cunoscut pe prof. B., directorul școlii, care m-a primit cu multă amabilitate. În final, am tras concluziile în separeul Restaurantului Central administrat de Herța. De aici încolo, acest om va fi un personaj pe care-l vom vizita aproape în fiecare lună. Pentru că, ori scriam, ori nu scriam despre el, se simțea veșnic obligat să ne facă cinste, în special lui T.Z., de care se atașase ca de un membru al familiei sale. Îl și numea, adesea, copilul său. Periplul nostru nășăudean s-a concretizat în ziar cu ancheta „Parazitismul social – o infirmitate morală” și respectiv, „Jurnal de vacanță”.

*

Bistrița, ianuarie '72. Redacția „Ecoul”. D.A. comentează cartea lui N. Balotă – „Despre pasiuni”, care se deschide cu un citat din Descartes – „Orice pasiune e nobilă”. Deci, pasiunile nenobile sunt vicii. Cartea se adresează tinerilor și e plină de înțelepciuni. N. Balotă a mai ieșit cu acest tom la lumină după o grea și umilitoare detenție. D.A. știe să comenteze fără să epateze și să trezească interesul pentru lectură în rândurile unei eterogene mase de cititori.

*

Inspectorul I.I. dovedește veleități de jurnalist în „Jurnalele (sale) de vacanță”. Îl cunosc mai bine și îmi destăinuie câteva din datele sale biografice. A fost profesor la Reteag, unde l-a cunoscut pe Ion Apostol Popescu, profesor în Dej, care s-a ocupat și cu viața și activitatea lui Ion Pop Reteganul. Acesta are și un bust ridicat în Reteag, comuna sa natală, azi, Petru Rareș. Molipsit de prietenul său din Dej, I.I. s-a aplecat și el asupra vieții și operei distinsului folclorist I. P. Reteganul, căruia i-a închinat un studiu –

„Acasă la Ion Pop Reteganul” (din păcate apărut postum, în anul 1995).

*

Mă incită Petru V. Codoreanu, fost învățător de țară și ajuns în redacția ziarului „Ecoul”. Făcea naveta la Dej unde locuia. Scria puțin, dar bine. Cei din jur îl ironizau pentru că scria rar. Dar, din discuțiile cu el, mi-am dat seama că are o profundă cultură. Și un bun simț deosebit. N-ar fi spus o vorbă urâtă față de un coleg, nici să-l pici cu ceară. O pasăre rară printre cei de la ziar. De aceea nici n-a rezistat. La prima restructurare a fost înlăturat. Rețin totuși o întâmplare amuzantă cu el. Odată cu aniversarea încheierii colectivizării, Comitetul Județean de Partid a oferit mai multor activiști, inclusiv celor de la ziar, câte-o medalie jubiliară. P. V. Codoreanu n-a apucat să se bucure de ea, că a pierdut-o tocmai când și-o aninase în piept. A căutat-o prin toată sala de festivități, dar n-a găsit-o. De aici, vă imaginați de câte ironii a avut parte. L-am întâlnit mai târziu, după revoluție, la Dej, slujind o mănăstire și vânzând obiecte de cult...

Cu redacția revistei *Mișcarea literară*, la marcarea a cinci ani de apariție a publicației.

*

Bistrița, '72. Redacția „Ecoul”. Direcția Presei, adică cenzura, a fost asigurată pe o perioadă de timp de A.T., A.M., A.B. și d-na N. La un moment dat, A.T. a rămas singur, fiind obligat noapte de noapte să citească de la capo al fine întregul ziar, veghind la puritatea sa ideologică. Într-o zi, A.T. mi s-a plâns că e mort de oboseală, că simte cum „oboselile” i se

suprapun organic una peste alta în creier. Nu se putea odihni ziua și uite așa, câțva timp s-a văzut obligat să facă nopți în serie de nesomn. Într-adevăr se vedea pe ochii săi injectați că, la un moment dat, se afla la capătul puterilor. Colac peste pupăză, mai erau și tracasările periodice ale Secției de propagandă a Partidului care, cum găsea câte-o șopârlă strecurată volens-nolens în text, cum îl convoca pe unul din redactorii șefi la beșteleală. În momentul când redactorul șef încerca să explice că e vorba de o scăpare din partea Direcției de Presă, Filiala Bistrița, șefii propagandei, în totală necunoștință de cauză, îi cereau imediat să le comunice sancțiunile aplicate celui vinovat.

– Dar, tovarăși, aceasta este o intervenție a Direcției de Presă, nu ne aparține nouă, ziarului.

– Și cei cu asta?

– Păi această Direcție de Presă nu ne este subordonată nici nouă, nici dumneavoastră.

– Dar cui?

– Bucureștiului.

După ce au rămas o clipă cu gura căscată, cei de la Propagandă, ca să nu se lase cu una cu două, îi cereau să ia legătura cu Direcția de la București și să facă informarea respectivă în legătură cu omul lor de la Bistrița, pentru a se lua măsurile care se cuvin. Numai că cei de la Direcția de Presă din București fuseseră în bună parte colegi, la cursurile speciale cu băieții din Bistrița și nu se grăbeau deloc să ia în seamă informările și recomandările organelor locale.

*

Bistrița, ianuarie '72. A. M., deși absolvise un curs special, la București, pe linie de Direcție a Presei, eu l-am cunoscut în momentul când lucra la pagina externă a ziarului „Ecoul”, aici, materialele erau preluate prin „telex” de la București și selectate pentru pagina ultimă a ziarului destinată evenimentelor internaționale. A. M. lucra în tandem cu A. R., un activist de partid restructurat și trimis la ziar. Că așa era obiceiul pe vremea aceea. Cine nu mai avea loc la partid, era trimis la „Ecoul”, încât T. Z. nu se sfia s-o spună tranșant și dur că „ziarul e lada de gunoi a partidului”. Dar A. R., originar din

Dumitra, fost lider de UTC, promovat la Secția de Propagandă, apoi trimis în presă, era un om pașnic și cooperant, foarte receptiv și ascultător. N-ar fi spus, Doamne ferește, o vorbă rea la adresa cuiva. Dar dacă la pagina externă s-a descurcat, neavând a face decât să taie cu foarfecă articole gata scrise, venite prin telex de la București, lucrurile s-au cam încurcat când, prin intervenții oculte, a fost transferat în redacție. Bietul om nu prea le avea cu scrisul și, cel puțin la început, ca să-și îndeplinească norma, dădea de băut ba la unul, ba la altul, ca să-i facă o știre sau un articol pentru ziar. Treaba a mers cât a mers, până la primul „măturoid” din presă când, tot prin grija celor de sus, care nu-și uitau oamenii a ajuns „cadrist” la o întreprindere bistrițeană de unde s-a și pensionat. A murit relativ tânăr, în urma unui infarct. O ultimă față pe care i-am cunoscut-o, la un pahar, a fost aceea de poliglot. Am constatat că știa din copilărie trei limbi, nemțește, ungurește și țigănește. La acea masă, a vorbit pe rând cu o serie de cunoscuți, pe limba lor. Pur și simplu a fost pentru mine o revelație.

*

Bistrița, ianuarie '72. Redacția „Ecoul”. La Restaurantul lui Herța din Năsăud, T. Z. îmi relatează niște „legende” incredibile în legătură cu fostul Festival Internațional al Tineretului care a avut loc prin anii '50 la București. Din Bistrița a plecat o delegație de tineri condusă de un lider utecist care a avut sarcina sau ambiția de a ține un discurs de pe scara trenului celor rămași pe peron. O mulțime relativ alcătuită din rudele și cunoscuții celor din delegație, precum și din călători sau gură cască. Totul ar fi decurs, probabil, normal dacă discursul nu ar fi fost scris de mână și peste măsură de lung. Cu siguranță, cel sau cei care l-au conceput au fost niște ageamii, pentru că n-au calculat timpul expunerii și faptul că liderul utecist abia dacă putea descifra textul. De fapt, și „lectorul” și „scriitorii” păreau a fi cam semianalfabeți încât l-au exasperat până și pe mecanicul de locomotivă și pe impiegatul de mișcare care a dat drumul trenului înainte de terminarea discursului. Așa că liderul utecist, un vajnic și obedient soldat al partidului, a continuat să citească discursul și în timpul

mersului trenului chiar dacă, treptat și-a pierdut auditoriul și legenda spune că l-ar fi încheiat prin Viișoara. Dar marea surpriză s-a petrecut la București. Aici, delegația de tineret bistrițeană, ca și celelalte delegații, au avut sarcina să aducă un anume număr de porumbei albi, simboluri ale păcii, pe care, la un moment dat, urma să-i elibereze din cușcă. Dar pentru că bistrițenii n-au găsit porumbei albi, pe cei prinși prin tot soiul de capcane, i-au vopsit cu duco. Finalul, vă închipuiți, un dezastru. La deschiderea cuștilor, porumbeii abia dacă mai mișcau, necum să-și mai ia și zborul. Aripile li s-au blocat și, în mare parte, până la urmă, au pierit. Unde ești, tu, Ion Creangă, să mai completezi excepționala ta povestire „Prostia omenească”, cu cele petrecute, cu ani în urmă, pe pământuri bistrițene?

*

Bistrița, ianuarie '72. Redacția „Ecoul”. Îl cunosc pe Klaus Reschner de la Pionieri, dar nu vrea să scrie neapărat despre pionieri, ci despre... ciuperci. Un serial despre cultivarea ciupercilor în gospodăria proprie. (Mai târziu, destinele ni s-au intersectat. Eu fiind îndepărtat a doua oară de la ziar, am fost trimis la Biblioteca Județeană al cărui director a fost soția sa, Erika Reschner. El, bietul, suferea de osteoporoză. Oasele i s-au măcinat atât de rapid, încât a ajuns în cărucior. În această stare l-am văzut ultima dată, înainte de a se stabili împreună cu doamna Erika, în Germania).

*

Mă distrează o anchetă socială semnată de T. Z. intitulată „O dispariție ciudată”. Era vorba de o bătrânică de prin Milaș care a fost lămurită să cumpere în rate o mașină de cusut „Ileana” căreia, însă, îi lipsea o piesă. Gestionarul pretinse că e lipsă din fabricație și că-i va face o îndemână să comande la fabrică piesa respectivă. Dar timpul trecea și bătrânică începuse să se cam sature să-și vadă mașina de cusut doar pe post de mobilă. Până la urmă, după câteva luni de așteptare și investigații, piesa cu pricina a fost găsită la domiciliul gestionarului, montată la propria sa mașină de cusut, identificată după serie.

*

Au mai fost cooptați în redacție S. I. și G. M., ultimul făcându-și, la început, stagiul la corectură.

*

Bistrița, ianuarie '72. D. A. publică într-o competiție ciudată cu subsemnatul, recenzii și comentarii la spectacole dramatice și folclorice în „Ecoul literar și artistic”. Aici, în numărul pe ianuarie, publică poezie Vasile Dâncu, Luca Onul, I. M. Popa, iar subsemnatul, o proză, „Pedeapsa exemplară”. Pagina e bine făcută și concepută de D. A.

*

În pagina externă, rămân blocat când văd o poză cu soldați americani cu semnul păcii pe uniformă, refuzând să mai lupte în Vietnam. În armata noastră, asemenea gesturi ar fi fost de-a dreptul sinucigașe.

*

Și pe atunci se pune problema lipsei de căldură în apartamente și a situației rău platnicilor, în materialele semnate de M. P.

*

D. B. publică până la intoxicare articole cu privire la „Viața de partid”, rubrică strict necesară în coloanele ziarului. Era una dintre

La AS-TV Bistrița, noiembrie 2011.

cele mai grele rubrici, D. B. fiind mai în vârstă decât toți, cu experiență gazetărească. Nimeni, nici măcar V. R., nu avea curajul să-l cenzureze sau cel puțin să-i ceară înlocuirea unui cuvânt cu altul. Totuși, nici el n-a scăpat de unele observații din partea secției de propagandă.

(O dată îl lăudase pe un secretar O. B. care chiar a doua zi, după apariția articolului, a fost drastic sancționat, cu vot de blam cu avertisment și schimbat din funcție, pe motiv de imoralitate).

– Păi, măi deșteptilor!, făcu la telefon șeful de secție. Noi îl sancționăm cu vot de blam cu avertisment, gata să-l și excludem din partid, iar voi îl acoperiți de laude! Nu vă documentați deloc atunci când scrieți despre cineva?! Să fie discutat autorul în ședință de organizație și să ne comunicați sancțiunea!”

Totuși, când s-a auzit că e vorba de D. B., totul a fost lăsat baltă.

„De unde dracu’ să visez eu că ăla s-a dat la subalterne, pe care nu le angaja, dacă nu treceau prin patul său?! Ce sunt eu, ziarist sau angajat al Miliției de moravuri?!” Aceste argumente pretindea D. B. că le-a vehiculat în fața celor de la Partid.

De atunci, a apărut parodia după Coșbuc, în momentul când contemplam o fată sau o femeie cu nuri în exces: „Frumoasă ca un vot de blam cu avertisment!”

*

Bistrița, februarie '72. Fotoreporterul B. e obligat să apeleze la serviciile altor fotografi pentru efectuarea unor fotografii de interior, pentru că nu are blitz. Îl ajuta prof. L.R. din Năsăud și sasul F. din Bistrița. Conducerea ziarului a făcut câteva demersuri, dar soluția se lasă așteptată.

M-am întâlnit cu tizul meu, judecătorul I. M., care m-a invitat la un bitter și o cafea. E veșnic nemulțumit de câte ceva. Mi s-a plâns că cei de la partid nu se poartă cu tactul cuvenit în relațiile cu magistrații. „Nu poți face dreptate, că te trezești cu un telefon de la vreun mahăr care îți dă peste cap toate anchetele, toate cercetările. Nu te poți atinge de un membru de partid sau, Doamne feră, de un activist, până nu te consulți cu partidul”. „Prima dată îl judecăm noi, eventual, dacă a comis o infracțiune mai gravă, îl excludem din partid și pe urmă vi-l dăm pe mâna voastră”, așa ni se spune. Dar de când sunt eu judecător, așa ceva n-am mai văzut. La infracțiuni mai mărunte suntem aproape obligați să clasăm dosarul, iar la cele mai grave unde este implicat un membru de partid, suntem „rugați” să facem același lucru...” „Partidul e-n toate”, am glumit eu și am ieșit la aer. La un colț de stradă, maiorul de miliție Ch. se certa cu o femeie beată. Un peisaj dezgustător care mi-amintea de „Azilul de noapte” al lui Gorki. După ce scapă de femeie, maiorul Ch. ne invită la o bere la fostul restaurant „Ciocârlia”. Judecătorul I.M. a început și aici să mi se plângă de greutățile prin care trece în calitate de șef al comisiei locale de verificare a averilor ilicite. Mi-a explicat că definiția legii i se pare echivocă. Mulți termeni sunt improprii. Legea prezintă și multe goluri, neștiind practic când și cum să acționezi. Pe urmă, nu-i în concordanță cu legile generale ale societății socialiste.

Treizeci de mii e o sumă prea mică pentru a impune o anchetă. O familie modestă cu doi salariați, poate face suma asta în doi ani. Un salar pentru consum, unul pentru CEC. Consider că trebuie să se pornească de la o sumă mult mai mare de evaluare a averii și să vizeze persoane care într-adevăr, fac abuzuri și dăunează statului. În fine, după discutarea acestei legi pe care o consideră textual „o rușine națională”, a trecut și la alte aspecte. „De ce nu pot fi eu însumi?”, se întreba el. De ce trebuie să mă mint și să mint și pe cei din jur? De ce nu pot avea în gușă ceea ce am în căpușă? Vezi, Ioane, din cauză asta am avut mult de pățimit în viață...”

Și, într-adevăr, a pățimit în continuare, pentru că, nu după mult timp, a fost transferat la Zalău.

*

Bistrița, februarie '72. D.A. mi-a ras toate subiectele culturale din oraș. Au fost deschise două expoziții și a avut loc un spectacol folcloric. Fără să fie capabil să-și ascundă satisfacția, mi-a spus tranșant că a fost prezent la toate evenimentele culturale din oraș, așa că mie nu mi-a mai rămas nimic de consemnat. Am surâs cu multă condescendență și chiar am jucat rolul victimei. E atât de naiv, săracul, în răutatea lui, încât îmi face o plăcere perversă să-i dau satisfacție.

M-am întâlnit cu doi foști elevi din Vișeu de Sus, fericiți că au reușit la o școală postliceală. M-au întrebat, între altele, unde locuiesc. Mi-a fost jenă să le spun că stau într-o singură cameră cu totul, cu budă în curte și cu igiena corporală la baia comună a orașului. (O sintagmă curioasă). Am evitat răspunsul. E ceva îngrozitor cu locuința asta. Repartiția încă trenează. Cei de la partid cred că vreau să-i trișez, să mă transfer, după primirea locuinței, în învățământ. Absurd.

Ajung în București din motive personale. Mai precis, îmi transfer manuscrisul cu nuvele și povestiri, „Nopti cu stele negre” de la Editura „Dacia” din Cluj, la Editura „Cartea Românească”. Aici mă întâlnesc cu Mircea Ciobanu, fost coleg de facultate cu T. Îmi reține manuscrisul. Îi relatez istoria de la Cluj. Fusesse anunțat în planul editorial pe 70 dar, odată cu venirea lui Al. Căpraru la conducerea Editurii „Dacia”, vechile contracte s-au reziliat. Mă întâlnesc și cu Mihai Gafița, directorul Editurii „Cartea Românească”. Mă

întreabă ce mai e pe la Bistrița, ce mai face scriitorul V. R. Aflu ulterior că fiul lui Gafița e ginerele lui V. R. Am ieșit fericit. Găsisem oameni de treabă aici și, iată, chiar interesați de Bistrița. Nu bănuiam atunci cu cât rafinament voi fi prelucrat în culise.

*

Bistrița, februarie '72. Concep o eventuală schiță. „O bătrână”. În fiecare dimineață întâlnesc o bătrânică mișcându-se încet, sprijinindu-se în cârjă. Boc, boc, boc... O cârjă milenară. Stă și te privește. Apoi același sunet sec pe caldarâm. Un caldarâm proaspăt măturat, proaspăt spălat de mașina Primăriei. O văd un timp, o întâlnesc în dimineți solare. Lumină, multă lumină. Numai ea în negru, ca o sfântă. Pare o umbră care se mișcă țestos, în contact cu marea lumină a zilei. Așteaptă să treci. Te privește drept în ochi. Ea lăcrimează. O conjunctivită accentuată. Acea roșeață care iese mai mult în evidență după lăcrimare. Te privește de sub gârboveala ei care încearcă o linie paralelă cu macadamul. Sfârșit de februarie, dar lumină intensă de primăvară. Un sfârșit uscat de iarnă. Poate de aceea mașina Primăriei s-a hărnicit cu udatul străzii. Umbra se uită mult în urma ta. Apoi sunetul. Sunetul sec pe caldarâm. O femeie trece în fugă pe lângă ea, gata s-o dărâme. Ea tace. Muțenia pământului. Doar ochii. Ochii ei vorbesc. Sunt grei, ascuțiți, incisivi. Ochii... Aruncă săgeți. Nu știi ce reprezintă. Le simți doar. Reproș. Indignare. Ură. Dragoste. Sau e deasupra tuturor. Din nou sunetul. Unde merge? Mai are scop? Mai are unde? Un simbol care separă pe om de existență. Partea opusă revelației. Prea slabă, prea în vârstă chiar pentru împărăția cerurilor.

Poate mersul e unicul ei scop. Să meargă pur și simplu pentru a merge. O deplasare de melc. Se oprește iar. Așteaptă ceva. Poate un sprijin, poate un ajutor, dar toți trec indiferenți, foarte indiferenți pe lângă ea. Unii o ocolesc. Alții nici n-o văd. N-o învrednicesc nici măcar cu o privire. Ea rămâne locului și te fixează tulbure, cu neantul ascuns dincolo de lăcrimare.

*

Bistrița, februarie '72. Redacția „Ecoul”. Ziarul începe să fie tot mai diversificat. I. Chintăuan de la Muzeu publică un interesant articol „Păpuși de piatră” legat de o serie de formațiuni geologice care aduc mult a lucrări

de artă monumentală. Mâna naturii s-a luat la întrecere cu cea a artiștilor. V.T. are probleme cu ancheta sa, altfel excelentă, „Când neglijențele curg, laptele abia mai picură”. Responsabilii industriei laptelui au fost luați la refec de partid. Aceștia l-au acuzat pe autor de „patimă” și „lipsă de documentare suficientă”.

Ion Moise în mijlocul cititorilor de la Palatul Copiilor din Bistrița, prezintă ediția a doua din romanul *Ochiul dragonului*, primăvara lui 2012.

Chemat la partid să dea socoteală, așa cum are obiceiul, V.T. însoțit de C.O., a făcut o demonstrație de forță pe baza competenței sale profesionale, încât lăptarii au căzut din nou pe locul doi. De fapt, situația noastră, a celor de la ziar, era foarte critică. Mereu cădeau între ciocan și nicovală. Județul era împărțit pe sectoare. De fiecare sector răspundea câte un secretar. În momentul când critikai un aspect dintr-un sector sau altul, primul secretar, după ce, la prima oră, lectura foaia, îi chema la raport pe secretarii în sectorul căroră era depistată neregula. Ca să se apere, ei aruncau vina pe ziarist, pe lipsa lui de documentare suficientă, pe lipsa lui de profesionalism. Și atunci gazetarul se găsea între două focuri, pe de o parte, vătămații se apărau cu înverșunare, iar pe de altă parte, secretarul își apăra cu aceeași intensitate, sectorul. Așa că, de cele mai multe ori, oalele se spargeau în capul ziaristului. Așa se face că, în scurt timp, în afară de șefii ziarului, aproape toți ne-am trezit cu sancțiuni, unele destul de aspre, atât pe linie administrativă, cât și pe linie de partid. Deci, îndrăzneala, pe acele timpuri, din partea unui gazetar, se plătea scump. Erai obligat să te uiți bine, cu multă atenție, la câinele în care te

hotărai să lovești. Adică să înțelegi cu multă responsabilitate al cui era câinele!

*

Bistrița, martie '72. Încerc o povestire pe baza unei relatări despre o întâmplare tragică petrecută în marea localitate Certeze din Oaș. Am auzit-o în perioada în care am fost numit profesor examinator la un Bacalaureat, în Negrești-Oaș. Erau elevi pregătiți la română de un coleg mai mare de la Filologia din Cluj poreclit de ai săi, din an, „Țară”. Porecla venea de la obiceiul său de a se adresa cunoscuților cu apelativul: „Măi țară! Ce mai faci, măi țară?” Acesta mi-a povestit, între altele, o întâmplare cu un fel de haiduc din Certeze împușcat de jandarmi în '36. Gliga îi spunea haiducului și fusese un personaj real pentru că figura în scriptele Primăriei pe atunci și, probabil, că figurează și azi. Gliga dezertase din armată și se refugiase în munți trăind din ce-i dădea Domnul și cei care-l adăposteau de poteră. Fugise cu tot cu armă și se făcuse cunoscut prin zonă prin faptul că dezarmase niște jandarmi, între care și pe un colonel civil, care se aventurase în pădure cu amanta. După ce l-a somat și i-a săltat revolverul, la care colonelul dusese instinctiv mâna, l-a ușurat de ceas și de portofel. Văzând din acte că-i colonel de poliție din București, a izbucnit în râs și l-a asigurat că-și va găsi obiectele la Postul de Jandarmi din Certeze. Într-adevăr, acestea au ajuns chiar a doua zi la postul amintit tot prin intermediul unui jandarm pe care l-a dezarmat, i-a confiscat cartușele și i-a înapoiat pușca, cu condiția să predea obiectele colonelului, la Postul de Jandarmi din Certeze.

„Văz că ești băiat tânăr, l-a avertizat Gliga. Dacă ții la viață, să nu te pună dracu' să mă urmărești!

*

Continui povestirea cu Gliga, hoțul din Certeze, cel împușcat de jandarmi în vara anului 1936. După cum bine se știe, Certeze e satul oșenesc, azi, de proporții urbane, intrat demult timp în istorie. Există aici o bogată zestre folclorică și se mai țin și azi legende. Pentru că și azi tronează aici legea cuțitului și a talionului. Povestea lui Grigore Gliga, hoțul, n-am auzit-o de la vreun bătrân încărcat de ani, ci de la prietenul și fostul meu coleg de facultate, profesor de română la Liceul din Negrești, care mi-a rămas în memorie doar cu porecla de „Țară”. Așadar, Gliga, după ce a

mai făcut niște năzdrăvănii prin satele din jurul Certezelui, pe la răspântii de drumuri, ca-n vechime, luând de la bogați și dând la săraci, și-a găsit sfârșitul, prin trădare. L-a trădat un văr de-al său, păcurar la oi, care l-a prins nădăit la nevastă-sa. „Așa ți-i vorba, vărule, și-a zis omul în sine, no las' că ți-o pun eu, n-avea nici -o grijă!” Și când Gliga a mai dat pe la stână, văru-său l-a adăpostit în câmp, într-o colibă de vară, ferindu-se să-l mai găzduiască acasă, în sat, cum îi era obiceiul. „La mine, acasă, nu te mai pot primi, că am intrat la bănuieli, vere. Noapte de noapte jândarii îmi păzesc casa”, minți văru-său hotărât să-l dea pe mâna oamenilor legii. Când Gliga, într-un zori de ziuă se adăposti în șura aceea din câmp și, trudit, adormi în fân, vărul său, lăsându-și oile-n strungă, o luă ață la postul de jandarmi din Certeze. Jandarmii înconjuraseră casa și-l somară să se predea.

– Să vină locotenentul Barbălată din Sighet. Numai lui mă predau.

– Predă-te Gliga, că ești încercuit!

– „Nu mă predau decât locotenentului Barbălată! Șeful postului rămase o clipă în cumpănă. „Asta-i nebun! Mai are și pretenții după câte a făcut!” Și îl somară iar, lăsându-i zece minute de gândire.

*

Bistrița, martie, '72. Înconjurat de jandarmi, prin trădarea vărului său, hoțul Gliga din Certeze era adăpostit într-o casă din lemn, colibă pentru unelte agricole. Gloanțele începură duelul acela lung și absurd mușcând crud din lemnul de brad al bordelului. Detunături scurte, mici și pline, sunau strident în liniștea peisajului silvic din jur. Cerul rupt de nori albi, sidefii, se complăcea într-o poziție statică. Jandarmii își concentrău focurile în unicul ochi de geam fără sticlă, cu două bare metalice în cruce. Mai trăgeau și în ușă. Dacă n-ar fi fost antrenați într-o reală misiune primejdioasă de luptă, puteai crede că fac manevre. Erau șase, în frunte cu șeful. Din colibă, Gliga ripostă scurt cu două gloanțe din care unul îl răni în umăr chiar pe șeful de post. „Soarele și panaghia cui l-o făcut! Asta chiar c-o luat-o razna!” suduii șeful, în timp ce un militar îi desfăcu vestonul, îi rupse cămașa și confecționă la repezeală un bandaj, pe care mai târziu îl îmbibă cu jinars de poame de la stână. Un jandarm aruncă o grenadă defensivă și făcu ușa țândări. Altul se apropie de fereastra fără

geamuri și aruncă o a doua grenadă înăuntru, urmă explozia, după care se făcu brusc liniște. Să fi fost ora prânzului când un militar sosi gâfâind cu o sticlă de gaz procurată tot de la stână. Făcură șomoioage de cârpe pe care le îmbibară cu gaz, aruncându-le înăuntru, dar fără efect. Cel asediat reuși să le stingă rând pe rând. Atunci le aruncară în pod și în scurt timp acoperișul din șindrilă veche, mâncată, luă foc cu repeziciune, arzând în vâlvătăi. În clipa următoare cel dinăuntru țâșni pe ușă trăgând foc după foc și obligându-i pe jandarmi să se arunce la pământ. Se piti în dosul colibei cuprinse de flăcări după care, șchiopătând, alergă spre pădurea de fagi, sperând să scape. Dar, în scurt timp, căzu ciuruit de gloanțe cu fața în sus, stropită de sânge. Când jandarmii se apropiaseră, șeful, la rândul său, cu umărul bandajat, supt, galben din cauza pierderii de sânge, îi cercetă pulsul privindu-l drept în ochi.

– De ce dracu' nu te-ai predat, mă, nenorocitul?! Acu' ești mulțumit că te duci sulii de suflet?...

– ... Barbălată, șopti Gliga, unde-i Barbălată? Ala da bărbat, nu tu, mă puță! șopti el lăsând capul într-o parte.

*

Bistrița, martie '72. Recoltez câteva bancuri scurte care mi se par foarte reușite. Iată unul. Într-un compartiment de tren călătoreau Ursul, Lupul, Vulpoiul și... Iepurașul. Lângă fereastră, Iepurașul cânta din drâmbă punând la grea încercare răbdarea celor din compartiment. Primul care-și ieși din pepeni a fost Vulpoiul, care tocmai lectura „Tratatul de tehnică modernă a răpirii găinilor în perioada de vară”. „Ascultă, mă, Iepurilă, dacă nu încetezi din drâmba aia nenorocită, îți rup urechile, măgarule!” „Numa să poți!” râse Iepurașul continuând să cânte. Vulpoiul se ridică de pe scaun gata să-l înhațe. Iepurașul îi ceru să iasă pe hol, pentru a nu conturba pe cei din compartiment. După câteva zgomote scurte, Iepurașul apără în compartiment cu blana vulpoiului în spate pe care o aruncă sus, la bagaje. Bucuros începu iarăși să cânte din drâmbă. Lupul care tocmai se cufundase în lectura revistei „Ciolanul”, își desprinsă ochelarii de pe nas și i se adresă sentențios: „Urechiatule! Vezi că nu-ți merge cu mine! Termină cu drâmba aia, dacă nu vrei să faci cunoștință cu laba și colții mei!” „Încearcă numai, domnule Lup, dacă-ți dă laba! Și-om

vedea noi care pe care!” „Ce-ai spus?!”, se minună Lupul. „Ce-ai auzit”, replică Iepurilă. „Hai afară!”, îl somă Lupul. „Hai afară!”, replica Iepurilă. Nu trecură nici cinci minute și Iepurașul se întoarse cu blana Lupului în spate, spre stupefacția lui Moș Martin care se întinse cât era de lung și de lat pe locurile rămase goale, gata de odihnă, cu o labă sub cap și trăgând taticos din pipă. Deodată se trezi în acordurile puternice ale drâmbei Iepurașului care-și continuă netulburat repertoriul. Moș Martin se ridică, îl fixă enervat și-l somă aspru: „Ascultă, mă, sulimbricule! N-ai de gând să te astâmperi cu drâmba aia?! Vezi că de-ți scap o labă peste scăfărlie, puți a mort două săptămâni! Termină!” „Încearcă numai, Moș Martine dacă vrei s-o pățești și tu ca ăilalți! Încearcă!” „Ei, d-apoi tu întreci orice șagă, se ofuscă Ursul și-l pofti afară. Se auziră câteva zgomote și alte câteva bușituri zdravene după care, Iepurașul intră în compartiment abia reușind să târască după el blana Ursului. În urma lui, ușa se deschise și apărură Leul. „Ei, nepoțelule, te mai supără cineva?” „Nu, unchiule, mulțumesc mult pentru servicii și rămân dator, după care continuă fericit să cânte din drâmbă.

*

Bistrița, martie, '72. Lucrez la un text dramatic – *Excelența Sa*. Dialogul curge normal. Iată un fragment:

- Iartă-l Excelență!
- Nu pot. E bogat, e prea bogat, e foarte bogat.
- Nu înțeleg?
- Ești printre puținii sfetnici din lume care au nenorocul de a sfătui un prinț mai isteț decât el.
- Excelență, și simularea prostiei e un act de înțelepciune.
- Atunci ce-ai înțeles din pedeapsa pe care doresc să i-o dau supusului meu? Repet: supusului meu atât de bogat?
- Aș dori să nu fiți prea crud. Un exil i-ar fi suficient.
- Am hotărât eu moartea cuiva?

– O! nu, sire. Pentru asta aveți un tribunal.

- Exact.
- Pe care-l veți folosi drept țap ispășitor.
- Așa e.
- Acum înțeleg de ce renunțați cu atâta ușurință la cei bogați.
- Pot să aflu și eu. Poate aflu mai multe decât știu.
- Din mai multe motive. Unul, înlăturați un pretendent la putere. Doi, vă însușiți o parte din avere. Trei, câștigați, în locul său, o mie de credincioși. Patru...

– Stai! Ce vrei să spui prin aceste ultime cuvinte.

- Cu averea lui hrăniți o mie de guri.
- De aceea trebuie să moară.
- De ce, sire?
- Vezi că nu gândești până la capăt.
- Credeți că există așa ceva?
- Există un capăt al gândului omenesc. Înțelepții au capătul ceva mai îndepărtat. Tu nu gândești până la capătul înțelepciunii. Și într-o bună zi o să-ți pierzi capul.
- Eu sunt sărac, sire.
- Asta nu-i o scuză.
- Înțelepții nu sunt cruzi.
- Depinde. Uneori cruzimea e o necesitate.
- Nu mi-ați răspuns la întrebare, sire.
- Am ocolit ca să-ți pot da un răspuns limpede. Dacă moare el, cei o mie de flămânzi și urmașii lor, și urmașii urmașilor lor vor avea, după moartea mea, liniște.
- Și, totuși, sire, exilul l-ar ucide.
- Crezi?
- E bătrân și n-are urmași.
- N-are urmași?!?
- Nu, sire.
- De ce nu mi-ai spus-o până acum?
- N-am crezut că nu știți atâta lucru.
- Nenorocitul! A fost executat ieri în zori.
- Sentința tribunalului, desigur.
- Exact.

(Din Ion Moise, *Jurnal și lectură* – 1966-2005, ediție îngrijită de Ioan Pinteș și Menuț Maximilian, în curs de apariție.)

Casele lui Liviu Rebreanu

Iacob NAROȘ

În mod paradoxal, marele Rebreanu „a preferat” să fie chiriaș asemenea unui om obișnuit, iar locuințele nu puteau fi decât modeste și, nu totdeauna, în inima orașului. În anul 1937, când deja împlinise cincizeci de ani, scriitorul nu avea o casă proprie, cu toate că visul lui din totdeauna a fost să ajungă proprietar oricât de modest, dar să fie în București. Astfel că după aproape trei decenii, din 15 octombrie 1909, când a debarcat în capitală la Hotel „English” și până în 1943, de-abia spre sfârșitul vieții, Rebreanu a devenit proprietarul unui apartament simandicos din Strada Vasile Conta, nr. 7-9 (etaj II, ap. 151), cumpărat în perioada când a fost pentru a doua oară, director al Teatrului Național din București. Locuință de care n-a avut timp să se bucure decât din cer, doar vizitator la o cafea, i-a rămas lui Fanny care, prevestind naționalizarea averilor, s-a grăbit să vândă din proprietăți, asta incluzând și casa de la Valea Mare de lângă Pitești, care a fost cumpărată cu 220.000 lei luați din bancă, jumătate de preț, plus banii de la filmul *Ciuleandra*, Rebreanu fiind la acea vreme director la Educația Poporului, Puia Florica Liviu Rebreanu a donat apartamentul din Strada Gheorghe Marinescu, nr. 19, sector 5, București, cel cumpărat de Liviu Rebreanu, în 1934, pentru fiica sa. Și ea, la rândul ei, l-a donat Muzeului Literaturii Române. Astăzi este „Casa Memorială Liviu și Fanny Rebreanu”, colecția existentă aici cuprinde piese de mobilier, documente literare, scrisori, manuscrise, fotografii, tablouri valoroase de Camil Ressu, Jean Steriadi, Nicolae Dărăscu, Francisc Șirato precum și sculpturi de Milița Petrașcu, Ion Jalea, Oscar Han. Se mai pot vedea colecții interesante de icoane pe sticlă vechi din Transilvania, mai precis Nicula, ceramică someșană, toate aflate

în proprietatea lui Liviu Rebreanu. Se mai află mobilier de la Viena, din trandafir, stil Biedermaier, cadou de nuntă al lui Fanny, pene de gâscă, mașina de scris a lui Rebreanu, renumita lampă Aladin, biroul lui Liviu de la Valea Mare, desene, lemn din spânzurătoarea lui Emil Rebreanu, portrete ale Puiei, schița casei lui Ion al Glanetașului (Liviu avea o atracție aparte pentru desen și pictură, spunând că „ar fi putut fi artist plastic, așa cum a scris literatură”), precum și ibrice pentru cafea, se știe apetitul scriitorului – 2-3 litri de cafea pe noapte...

Muzeul Memorial Liviu Rebreanu, Prislop.

Iată cum Rebreanu a fost atâta vreme un chiriaș deloc grăbit, ba chiar statornic, deși și-a dorit atât de mult să fie proprietar, în bunul spirit tradiționalist

**Caietele
Liviu Rebreanu**

transilvănean, care-l caracteriza în viață. Și-ar fi dorit o casă la Maieru, mai ales după ce a primit loc de casă în centrul satului, ar fi vrut să cumpere moșia grofoaiei Ileana cu case cu tot, dar nu erau aproape de București. Despre casele cu chirie prin care a trecut, Rebreanu a precizat că n-au fost deloc „poetice”, ele au

dispărut, doar una singură din strada Buzești, închiriată imediat după sosirea lui în capitală, mai exista prin 1937. Cel mai mult a locuit pe strada Primăverii, nr. 19, între anii 1914-1923, având cel mai de omenie proprietar. De acest apartament l-au legat pe scriitor cele mai multe amintiri bucureștene: aici a scris și a transcris romanul *Ion* și *Pădurea spânzuraților*, de adăugat că locul n-are nicio legătură cu cartierul de azi *Primăverii*, fiind pe lângă Piața Amzei, pe locul ei, s-a ridicat Institutul de Înalte Studii Franceze. La poarta acestui imobil, seară de seară, Rebreanu stătea de vorbă cu: Ion Minulescu, Camil Petrescu, Tudor Vianu, Mihail Sorbul, Perpessicius, Struțeanu, Stamatiad, Caton Theodorian, Nanu, Stratulat... Alte domiciliu au fost în: Strada Popa Tatu, nr. 85, 1924; Strada Tache Ionescu, nr. 12, aproape de Gara de Nord, o casă drăguță și scumpă în care se va muta Puia după căsătorie. Cu proprietarul a avut mari probleme, fiind chiria exagerată, pentru că a întârziat cu plata, Rebreanu a fost târât în proces (1932), după ce a plătit 20.000 de lei, și mobila sechestrată, noroc cu Fanny care era cea mai nimerită pentru asemenea tergiversări.

Muzeul „Cuibul visurilor” din Maieru.

O nouă adresă e în Strada Pietății, nr. 28, până în 1934, când era strâmtorat de greutate materiale. La această adresă, era și redacția și administrația publicației *România literară*. Și, în final, o ultimă locuință cu chirie a fost în blocul de pe Bulevardul Elisabeta, nr. 97, etaj IV, vizavi de Facultatea de Drept. În 1931, Rebreanu l-a vizitat pe George Coșbuc aflat la Tismana, și el pe atunci în aceeași situație, stătea într-o vilă închiriată sezonier. Și când te

gândești că astăzi, atâția fără nicio valoare, chiar înainte de-a se naște, au mai știu eu câte case...

La Valea Mare, Ștefănești, în iunie 1930, prin banca lui Grigore Coandă, Rebreanu achiziționează prima lui proprietate și loc de retragere, o vie de cinci pogoane și un conac destul de păraginit, o culă cum se numea prin partea locului. A fost trecută în fondul de stat, în anul 1948, fiind dispensar veterinar sau depozit. În 1964, s-a restaurat și a devenit casă memorială. Asta ar fi pe scurt povestea, dar Rebreanu a înnobilat acest loc prin arhitectul George Trifu care a consolidat și renovat totul în trei etape: 1930-1932, 1941 și 1942. Putem spune că, abia în 1934, casa e gata și cea veche și cea nouă, ca să-și merite numele de conac. Asta presupune dotarea cu mobilier, bibliotecă, modernizare cu apă, electricitate, telefon... Dar să mergem mai departe cu povestea, în 2006, a început procesul de retrocedare, să ne amintim că a cumpărat-o un medic Erbașu care, în ignoranța lui, i-a somat să elibereze imediat spațiul ocupat cu documente, colecții de ziare și publicații, neștiind cât de valoroase erau. Au fost donate Muzeului Literaturii Române să le ordoneze, nu se știe exact de soarta lor, mai ales că se amintește și de o vandalizare, imediat după moartea lui... În 2009, casa a fost retrocedată lui Robert Erbașu, nepotul primului cumpărător, a fost închisă pentru vizitatori, până în 2013. De-abia în 2022, casa a fost reabilitată de proprietar și cunoscută sub numele de vila albă de la Valea Mare (vezi *Adevărul*).

Acest loc a fost ales ca fiind confortabil, departe de larma orașului care-l sâcăia cu sterilitatea scrisului, aici a găsit scriitorul liniștea mult râvnită. În data de marți, 29 iulie 1930, Rebreanu nota în *Jurnal*, plin de entuziasm, bucuria instalării: „Să-mi ajute Dumnezeu să trăiesc, să mă pot bucura puțin de ea. Evident că facem mereu planuri de viitor, cum s-o mărim, cum să schimbăm casa și s-o înfrumusețăm... Cât este, e foarte bine. Am un adăpost pentru orice împrejurare.” Este de fapt, prima proprietate și loc de retragere, noroc și cu premiul obținut prin romanul *Ion*. Rebreanu obișnuia să lucreze noaptea, în liniște și singurătate, preferând mașina de scris, la

început, în odăile mici din casa de la Valea Mare. Aici, în miezul nopții, ieșea adesea pe cerdac să scruteze bolta cerească printr-o lunetă „Kosmos”, fixată pe un trepied. În anul 1932, a avut loc revelionul cu copiii și familia Sorbul, angajează o bucătăreasă, Ana; ca „fermier”, purta pălăria cu boruri largi ca un american, se preocupă de lemne, are porci, vaci, trei câini, găini, găște, curci, cultivă porumb, dovleci, face rachiu, are șofer la mașina proprietate personală, fiind printre primii scriitori cu așa ceva. La pomul de Crăciun din 1934-1935, are colindători, copiii din sat care primesc daruri din partea lui Fanny. Scriitorul se diversifică din mers: are fântână, cultivă căpșuni, are cloșcă, iarbă de cosit, stupi, face vin, are șapte butoaie, chiar și servitoare, pe Tinca. Legătura cu capitala se făcea cu trenul până la Pitești și de aici cu mașina, când era de venit cu familia, direct cu mașina din București. Continuă cu alte dotări necesare: instalează lumina cu Shell, pompă și apă la robinet, cumpără căruță, pavează curtea, clădește un grajd. Ajunge la douăzeci de stupi, cumpără iapă, cultivă fasole, legume, sfeclă, varză, dar și flori, bujor, violete, lalele, trandafiri și liliac, arbuști, taie porci, pune murături... „Mâna care sanctifica realitatea în plâsmuirile sale („patima hârtiei albe”) se ocupă ritualic, de muncile anotimpurilor: cosește fânul, culege la vie, numără ouăle cloștilor, urmărește fermentația vinului, îngrijește rondurile de flori și livada. Sevele și culorile naturii îi revitalizau forțele secătuite în nopțile chinuitoare ale creației”. (Stancu Ilin, *Liviu Rebreanu în atelierul de creație*, Edit. Minerva, București, 1985, p. 249).

Din cauză că ziua dormea, sătenii nu-l cunoșteau bine, Rebreanu, totuși, era sociabil și prietenos, i se cerea să le fie naș de cununie și apoi să le boteze copiii, ba chiar îi ajuta pe tineri, a numit suplinitor pe băiatul lui Duminică din sat, unora le făcea jalbe și plângeri ca și Vasile Rebreanu, prin ministere și tribunale ori la administrația financiară. Au fost câțiva ani de viață veselă, leneșă uneori, cu mulți invitați și mese copioase, dar și cu lucru intens la *Răscoala*, *Amândoi*, *Jar*, *Gorila* sau *Jurnale*, în special *Jurnal de călătorie*. A contribuit la biserica din sat care era păraginită,

cu 80.000 de lei obținuți prin șezători culturale, ca atare, va fi îngropat cu cinste în grădina bisericii, la 3 sept. 1944.

Casa Memorială Liviu Rebreanu. Valea Mare, Argeș.
Restaurare 2024.

Scriitorul s-a retras aici cu speranța că grijile gospodăriei se vor diminua și ceea ce va obține îl va scoate din nevoi, astfel că trece de la literatură la agricultură, de fapt o întoarcere simbolică printre țărani. Să mai amintim că a cultivat cași și pruni, răsaduri, avea birjă, participa la sărbătorile satului, Învierea și Crăciunul. Se preocupa de stropitul viței de vie, de cosit, de răsaduri de flori, iubea animalele, adora cățelușa Deîța, luneta astronomică l-a costat 2500 lei, e pasionat de fotografie, are mere și pere de vânzare, sute de kilograme, pritocește vinul, aduce mobilier nou, are vin de vânzare din belșug (alb, roșu, negru și must), face tescovină, are sobă la baie, scoate purcei de vânzare. Plătește troița din fața casei, crucea lui Fanny, se îmbăiază la râu, face rachiu din fructe, primește popa cu crucea, se gospodărește singur; în 1937, fiind doar el de revelion, desigur, trimitea toate cel necesare la capitală. Comandă o măsuță orientală pentru cafea, are telefon în casă, reduce țigările la 7-8 pe zi, din 1937; schimbă porțile, instalează biblioteca. Trimite provizii lui Fanny, ca să ne dăm seama de varietatea lor, amintim la întâmplare: ouă, vin, găină, pui, ceapă, pere, mere, țuică, unt, smântână, brânză, marmeladă, bulion, flori, făină, nuci, purcei, pâine, fasole, ceapă, morcovi, cârnați, cartofi, usturoi, miel, miere, struguri, cireșe, oțet, mușchi de vacă, iaurt, lapte untdelemn, slănină, curcan, găscă, șuncă și alte de-ale porcului... În 1939, renunță la fumat, s-a retras aici și pentru a se înstrăina

Casa Memorială „Liviu și Fanny Rebreanu” – Muzeul Național al Literaturii Române.

deliberat de viața social-politică. A crezut că veniturile din gospodărie au să-l ferească de datorii și procese cu debitorii și grija scadențelor, a dobânzilor, dar zbatere zadarnică, tot scrisul îi era baza. În 8 iulie 1940, Rebreanu nota că „aici, la țară, parcă e mai multă siguranță și încredere”, în ceea ce-l privește – „e stăpânul gândurilor lui.”

Note bibliografice:

- Liviu Rebreanu, *Eu și strada mea*, în *Opere*, vol. 19, p. 315.
- Raicu, Al., *Liviu Rebreanu, meteorolog și agronom în Luminile oglinzilor*, 1974.
- Constantinescu, G., *Casa memorială Liviu Rebreanu din Valea Mare – Argeș*, în *Revista muzeelor*, 1991, nr. 3, pp. 15-17.
- Sbârcea, G., *Liviu Rebreanu la Valea Mare*, în *România literară*, 15 aprilie 1994, p. 10.
- Liviu Rebreanu, *Jurnal I și II*, Editura Minerva, București, 1984.
- Liviu Rebreanu, *La lumina lămpii*, Editura Minerva, București, 1981.
- Adevărul*, din 24.07.2020; din 22.08.2022 și din 24.08.2023.
- Niculae Gheran și Andrei Moldovan, *Liviu Rebreanu prin el însuși*, Editura Academiei, 2008, capitolul *Vreme trece, vreme vine*, p. 335.
- Horia Oprescu, *Liviu Rebreanu cel necunoscut...*, în *Tribuna*, nr. 17, pp. 6-7.
- Stancu Ilin, în *Liviu Rebreanu în atelierul de creație*, Editura Minerva, București, 1985, p. 29:
- „În jurul proprietății de la Valea Mare se crease un adevărat mit. Liviu Rebreanu era discutat în cafenelele bucureștene cu uimire și invidie, ca un îmbogățit. Cei care îl vizitaseră pe scriitor la podgoria sa rămăseseră impresionați de frumusețea locurilor. Casa albă cu cerdac, profilată pe dealurile înverzite ce se învâluiau până departe în zare, mustul dulce stors din strugurii ruginii, adeseori sub supravegherea scriitorului, impresionau pe vizitatorii care povesteau și înfloreau canavaua minunilor de la Valea Mare. Grijile și încurcăturile financiare ale lui Rebreanu erau lăsate de-o parte...”
- Stancu Ilin, în *Liviu Rebreanu în agoră*, Editura Minerva, București, 1988, p. 150:
- „După primirea în Academia Română, Rebreanu se întoarce, în 5 iunie 1939, satisfăcut la Valea Mare, ocupându-se, în continuare, cu prima coasă la lucernă, cu aratul și semănatul porumbului și a ovăzului furajer, cu stropirea viei, constatând că cireșele sunt puține, căpșunii s-au copt, îngrijind vaca bolnavă, numărând puii de găină și bobocii de rață, bucurându-se de ploaia multă și bună, recoltând mierea. Erau bucurii simple, dar reconfortante. Steaua lui urcase pe cel mai înalt for științific al țării. Dar revenea la pământul gâlgâitor de viață, care îi oferise materia stelară a personajelor sale. Pământul a fost întotdeauna pentru Rebreanu o adevărată cale lactee a formelor infinite ale naturii”.

În privința situației la zi a casei, se menține soarta bizară, putea fi muzeu în continuare, dar va ajunge casă de vacanță, nu degeaba, acum, se numește „Vila Albă”, proprietarul actual a suportat de unul singur toate cheltuielile de restaurare.

Concluzia îi aparține lui Mircea Tomuș (*Pridvorul familiei Rebreanu*, din *Luceafărul*, 1985, nr. 4-5, pe care o redau: „Rebreanu încearcă să-și construiască, la Valea Mare, un univers care să refacă nu numai universul fundamental al copilăriei lui, dar mai ales modelul de existență care stă în centrul operei sale epice și care este casa lui Herdelea, (casa de acasă), cu atmosfera și ambianța ei, el încearcă să reia o existență care se desfășura pe reperiile conviețuirii dintre domni și țărani.” Rebreanu era tentat de un contact direct cu realul. Ne întrebăm dacă produsele pe care le ducea la București, nu le putea găsi și acolo? Înclin să cred că nu numai din motive și calcule economice, ci ca să se raporteze față de realitatea existenței prin apropiere, intimitate și chiar confundare.

Glorjana WEBER

(Slovenia)

Născută în 1981, Glorjana Veber (Slovenia) este poet, editor de publicații și performer. A absolvit științe politice la Facultatea de Științe Sociale a Universității din Ljubljana.

Pentru poezia sa, tradusă în 35 de limbi de circulație internațională, a primit numeroase premii naționale și internaționale. În cadrul Institutului său IRIA (Inspirație, Cercetare, Inovație, Artă), a dezvoltat și argumentat științific peste 1.000 de proiecte experimentale cu poezie, numite *Literatură de situație*, care au fost prezentate în țară și în străinătate.

Este autoarea a numeroase volume de poezii publicate în Slovenia și în străinătate: *Prosti pad*, *Razkošje*, *Nekdo prej*, *Šepet od nikoder*, precum și a cărții bilingve *Near Silence*, prima carte slovenă publicată în Bangladesh. În cele din urmă, după ce a fost selectată de Ministerul Culturii din Macedonia de Nord, două dintre volumele sale de poezie (*Prosti pad* și *Razkošje*) au fost traduse în macedoneană. Printre altele, ea este autoarea cărții care conține 500 de gânduri spirituale despre viața Modróko, numite Akashic: *Akašejke*. În calitate de poetă, a fost inclusă în numeroase antologii internaționale și este invitată cu regularitate la festivaluri și târguri internaționale de carte. Este membră a Centrului PEN din Slovenia. Lucrează ca manager de birou financiar și juridic în sectorul ingineriei. (M.S.)

Echivalențe lirice

Cerul aşază pasărea pe pieptul meu.
Îi simt înaintarea, ar putea fi „eu”-ul meu,
o văd pe malul opus,
ca și cum ar aștepta, „Vino și găsește-mă”,
și din pasăre se naște o altă pasăre,
zburând departe.

Pe tavan văd stelele
iar în colțuri vântul se potolește,
lumina ajunge până la el,
mă imbarc în cântecul păsărilor.
În curând totul se va întuneca.

Sunt pasăre, om sau pasagerul lor?

Urc prin hornul lumii.
Pentru cei morți și pentru cei vii.
Ca niște imagini sacadate de oameni.
Fără chip se pierd în pete.
Jumătate în soare, jumătate în tristețe
ca și cum ar fi în aur.
Este negru.

Acesta este pragul sufletelor.
Acum mă pot întoarce în pieptul meu,
chiar dacă nu e nimic acolo.

Am dormit îmbrăcată
iar dimineața am plecat să o iau de la capăt.

Ici și colo mă întorceam cu privirea,
purtând-o cu sentimentul
că Dumnezeu nu este nici aici, nici acolo.

Am vrut să mă trezesc înaintea soarelui,
înainte ca viața cuvintelor să se scufunde în
imaginație,
ceea ce se poate întâmpla sau nu,
ca și cum în vis m-aș fi întors
să intru în real.

Între timp, ziua se micșorează.
Schimburi subtile de lumină.
Pare un privilegiu.
La extremități, lumina se îngroașă și se
oprește.
Mă întind în ceremonia contactului
și în aer este gândul
dacă în cenușă dorm scânteii.

Îmi place ceea ce se declară așa cum este.
Prin plasa de țânțari am hrănit corbul,
altfel viața s-ar fi putut dovedi a fi un ecran.

De multe ori învăț să merg, uneori orbită de
ploaie,
de lumina filtrată și de dealuri. Sub ele,
pământul
și noi printre mașinile afabile.

Avem o datorie reciprocă de a rămâne
împreună ca o turmă,
o bătaie de aripi în semn de recunoaștere a
cerului
și sub el tu cu un act fragil al privirii.

Animalele și natura mă atrag în singurătate,
împreună am resimțit realitatea oribilă a
lucrurilor,
destul pentru un zbor,
pentru descoperirea zilnică a vântului.

Univers

Ascult muzică și nu simt nevoia de nimic
altceva,

într-un colț văd o fată, care cu degetele mele
cântă la pianul bunicului meu.
Ne vom întâlni din nou cu toții
și tăcerea ne va face să înțelegem sensul
universului.

Acestea sunt căi revoluționare pe care mulți le
ignoră,
ca niște fugari în toate direcțiile noilor noastre
orașe,
vreau să rămân pe pământul care se extinde,
vreau un zâmbet capabil de a spune lucruri.

Ca pe chipul unei alte țări
esența mea plânge acolo unde alții se trezesc
în foamete și mizerie, fără nici o șansă,
într-un alt loc, deasupra noastră

ne îngrijorăm de irelevanța noastră,
în mulțime, în confortul timpului,
trebuie să ascult strigătele,
uneori asta e tot
ceea ce am nevoie.

În piatră este întotdeauna întoarcerea mea,
mă ridic și cad spre piatra cu toate pietrele
pe care le posed și uit de piatră
și ridic mereu doar o singură piatră,

pietrele încă mă cheamă, nu mai știu care,
am încercat să le aparțin, să găsesc forma
corectă a pietrei
în piatra corectă, în multele feluri ale pietrei,
un vid sculptural, oprire și praful ridicat

în piatra mută din oameni, un pas în tăcere,
nisipul răsturnat și amprenta uzată,
în ea doarme apa ca rațiune a mării,
ea va înșela orizontul, nu va cădea,
abisul s-a oprit, elita s-a pietrificat
și muntele învelit molcom în prăpastie.

Uneori e nevoie de multă tăcere
pentru a mă putea trezi între umbră și suflet.

Chiar și în acest secol lumina arde
și în cele din urmă repaosul, luna și râul
ne însoțesc mersul,
totul este lăsat în voia lui.

Și acest secol merge,
și din nou ne întorcem acolo
unde suntem sau nu suntem,
apropierea îmi este suficientă,
ca și spațiul dintre două suflete.

Nu departe este marea, care nu este zid
iar noaptea face să vezi orizontul mai departe
de privire,
acolo pescărușii își flutură aripile și mă
abandonez acestui sunet.

Orizontul furios și imensitatea,
o lumină de neînțeles și nelocuită,
o iubire înfricoșătoare și munții
păstrează înălțimea, totul aici
este întors pe dos.

În fiecare zi, oamenii își părăsesc casele
și se reîntorc la ele, acest secol
este tăcerea din noi.

Asta povestește pagina albă.
Prizonier al suprafeței. Mormântul copacilor.
Rădăcini mari și conuri de pin în lumina lunii.
Câmpuri albastre pe ele. Un pescăruș uriaș.
Spirit alb și mare rece. Asta ne spun.

Când deasupra deșertului de apă luminează un
far
de la o stâncă la alta. Cu trăsătura unei mari
incizii.

Din raza norilor și a pietrelor care aud
constelațiile întunecate și libelulele.
Chiar și coca corabiei și marea izolată
care uneori este reflux. Asta ne spun.

Pentru ca o răscruce de drumuri să se formeze
la suprafața apei

în stânga și în dreapta corabiei, pe fețele celor
care se imbarcă spre stele pe un canal orb
și pentru ca lumea să adoarmă pe masa
continentelor.

Lumina rămâne aprinsă.
Ea face un gest de adio.
Iată ce ne spun știrile de astăzi.

Aproape de poezie

Tu îmi spui să scriu
dar eu nu am o foaie de hârtie
iar pe ea nu am nici o poezie.
În seara asta am căutat-o
în cei douăzeci de metri pătrați,
am deschis toate sertarele.

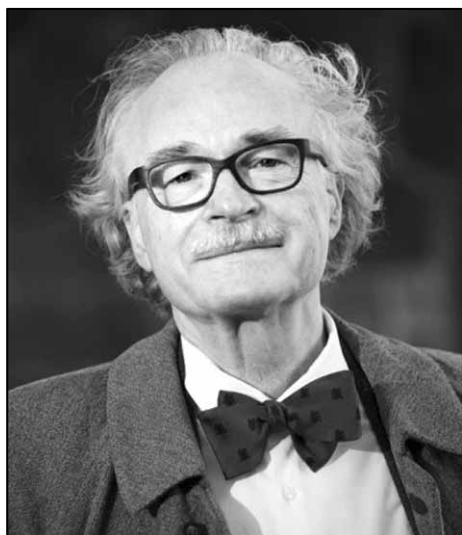
Așa cum ar spune pictorii despre pânză,
marinarii despre distanță, zidarii despre nivel,
bucătarii despre gust, alchimiștii despre piatră,
așa cum spunea tatăl meu despre viață,
că între suprafață și înălțime nu există o mare
diferență.

Îmi spui să vorbesc
în timp ce ore și ore fără grabă
fără urmă îmi port mâna,
pereții nu se unesc,
ei nu vor să captureze spațiul.

Tu îmi vorbești, iar eu îmi amintesc
că pe vremea când eram fată
am pus toate poeziile în sobă,
cum la micul dejun îl ascultam pe tatăl meu
deschizând ușa pivniței,
cum a împrăștiat cenușa sub copac
iar 15 ani mai târziu, fratele meu l-a tăiat
pentru ca într-o zi să nu cadă peste casă.
A plouat în acea zi, așa cum plouă și astăzi.

Îmi vorbești, iar eu îți răspund
că nu contează atât de mult
dacă astăzi copacul ar mai fi sau nu acolo
pentru că ceea ce aștept și ceea ce vine
îmi acaparează respirația.

Prezentare și traducere de **Mariana STANCU**

Knut ØDEGÅRD

(Norvegia)

Knut Ødegård (Norvegia) s-a născut la Molde, în 1945. A studiat teologie și filologie la Oslo și Cambridge. Debut literar în 1967, urmat de 16 cărți de poezii, cea mai recentă fiind *Jurnalul de călătorie al lui Samuel Pedersen* (2023). Este cel mai tradus poet din literatura norvegiană modernă, fiind publicat în 42 de limbi. Ødegård este fondatorul Festivalului Internațional Norwegian de Literatură, Bjørnsonfestivalen. A fost secretar general al Academiei Europene a Poeților timp de mai mulți ani. În 2015 a devenit membru al Academiei Norvegiene. În perioada 2003-2014, Knut Ødegård a fost președinte al Bjørnson – Academiei de literatură și libertate de exprimare. A fost făcut cavaler de regele Norvegiei în 1997. A primit mai multe distincții și premii din mai multe țări. Printre acestea, Mare Ofițer cu stea al Ordinului Islandez al Șoimului, Mare Ofițer cu stea al Ordinului ecvestru papal al Sfântului Mormânt din Ierusalim (Vatican) și Cavaler al Ordinului Suveran Militar de Malta. A fost distins cu multe premii în țară și cel mai mare premiu cultural al Norvegiei, premiul slovac Jan Smrek, Medalia de Aur și Premiul I pentru poezie din Taiwan, Premiul Dobloug al Academiei Suedeze, „Cheia de Aur de la Smederevo” din Serbia, Premiul Internațional de Poezie din România și Premiul Internațional de Poezie din Kosovo, „Strugurele de Aur”. În 2017, a primit premiul internațional de poezie din Ulan Bator. Este numit Poet al Festivalului 2024 pentru The New Norwegian Festival. În perioada 1997-2024 a fost consul general onorific pentru Republica Macedonia de Nord în toată Norvegia. (M.S.)

Ceea ce este secret merge încet

Bicicletele vechi din subsoluri, în fundul unui
întuneric umed
și în poduri: acoperite cu un strat fin
de praf alb și uscat. Biciclete cu roțile înțepenite
în ultima lor rotație înainte de a fi abandonate,
înainte de a fi aruncate prin vreo remiză pradă
fragilizării și deteriorării în rugina umedă:
lenta disoluție secretă.

Spîțele invizibile, desfășurate din centru, se
rotesc cu mare viteză, a cincea. Noaptea:
dinamul cuplat la cauciucul dur, lumina
instabilă pâlpâie de-a lungul drumului.
O pânză subțire de păianjen acoperă spîțele,

cauciucul umflat în cruste întunecate sub
firele fine și lipicioase: aripi mici, uscate,
vâscoase.
E greu să distingi insecta neagră.

Stau cu o fotografie a tatălui meu, coborât de
pe bicicleta pe care o ține strâns lângă corp:
degetele lui se agață de ghidon.

Case abandonate pe malul mării (Bjærnsund)

Ferestre cu ochii spărți.
Holbați. Un vânt

cu fața albă, care traversează în grabă camera
după cameră în casa abandonată, scârțâie
pe scări, atingând cu mâna înghețată oglinda
goală.

Case mari încremenite pe malul mării.
Ele luminează în întuneric,
așa cum morții strălucesc prin fețele noastre
în somn. Cineva bâjbâie prin visele încețoșate,
rătăcind
prin camerele întunecate ale caselor
abandonate pe malul mării.

Primăvară

Primăvară! Minunat cuvânt vechi
de vânturi blânde din sud, când toate
jgheburile
așezării și-au curățat gâturile de ploaie și când
noroiul
sare spre cer (și spre mine!) din acele autobuze
galbene care trec prin oraș:
chiloți și cearșafuri, ca niște steaguri fluturând
în vânt, pe frânghiile de rufe ale mamei mele,
un timp al cizmelor de cauciuc,
timp al barajelor care se rup, un potop care se
dezlănțuie de-a lungul râului Molde, se varsă
în fiord
așa cum balenele imense își suflă jetul de apă
spre cer și alunecă apoi cu inima mare
în adâncurile apei înghețate.

Oh, primăvară a copilăriei! Vii
cu vânturile blânde spre hainele curate ale
mamei mele,
de pe frânghii vânturi care desfac rufe
ca niște timbre uriașe: timbre spaniole mari,
roșii sau verzi, tăiate oblic, unde s-a dus
colecția de timbre a copilăriei mele?

În podul casei galbene a mamei mele,
primăvara, urcând scările care se mișcă, iar
acolo sus: depozitate cu alte vise vechi în
îngheșuiala neagră: acuarelele mele,
fierăstrăul de traforaj și placajul
și ierbarul meu cu crinul alb
pe care l-am găsit în adâncul pădurii pubertății
mele (umed, pământ și ferigile înalte, degetele
subțiri sub
iarba șerpilor).

Acum se apropie cu pași repezi primăvara cu
marile ei sentimente!

Inima timbrelor aleargă pe
scări (timbrul cel mare, cel al scrisorilor care
vin de departe) urcă scările, face viraje și sare
urcând spre podul casei copilăriei mele:
deschide luminatorul și vântul blând și
strălucitor al sudului îmi mângâie visele
copilăriei.

Între un tril al păsărilor și eu, cel care în
curând voi fi ca bătrânul mestecăn din
grădină, înfloresc într-o vertiginoasă bucurie
verde.

Noiembrie, furtună

Noiembrie. Furtuna tocmai smulsese un
acoperiș care se răsucea pieziș în noapte,
luându-și zborul și iată 15 vaci care urlau în
zăpadă. O curte de animale fusese ridicată la cer
și ne trimitea un sporovăit gălăgios.

Clopoțele băteau în torente: clopotarul se
agăța de frânghii, iar dinspre mare cineva sufla
în întunecate sirene de ceață.

Vacile au fost sacrificate în grabă, găinile
decapitate făcură salturi: sânge și gheață, în
1960. Eu aveam 15 ani,
când această bucurie întunecată mi-a ieșit în
cale: furtuna
ca o voință fără margini prin noapte, urlete
răgușite din fundul mării și țipetele aripilor în
aer. 15 ani
când o copilărie a fost dată peste cap,
înecată în Viziuni ale voinței Apocalipsă viață
moarte.

Înecată în acești ochi, dragostea mea, care te
privesc când te dezbraci noaptea. Afară se
ridică un vânt
ca odinioară: crește o dată cu noaptea,
îmbrățișează
casa noastră. Pielea ta lucește spre mine,
iubita mea, dragostea noastră
face să apară o copilărie, ba mai mult:
trupurile noastre sclipitoare sunt pline de
aceeași bucurie a Apocalipsei,

de aceeași voință de a trăi, de metamorfoză, ca
în orice creație, ca atunci când furtuni
puternice tună peste Univers, stelele se
fărâmițează și altele noi se nasc strălucitoare!

Noiembrie. Iubirea mea, dragostea noastră în
câteva case firave
când această furtună a voinței se dezlănțuie
prin noi!

Suntem jubilația întunecată a nașterii și a
morții! Ca sângele și vântul
mângâierile noastre, care se ridică din
clopotele mari
ale orașelor dispărute în ocean, eliberând
taurul-soare
din gravurile sale rupestre uitate și lăsând să
tune la intrare lumi noi... Acoperișuri care se
răsucesc în noapte,
sumbre sirene de ceață care suflă: vine furtuna!

Seara de ianuarie. Claritate de chiciură

(Molde, 1955)

Seară de ianuarie. Claritate de chiciură. Vuiet
de gheață subțire precum vocile noastre de
copii

în întuneric: gașca de sanie a urcat panta
până la Kringsjå, ferma străbunicului meu,
acolo sus, sub stele,

și a pornit-o! Scânteieri în spațiu
când patinele trec peste grăunțele de nisip, sania
părăsește pista, se răstoarnă și eu alunec pe
spate înainte

în poleiul negru, cu capul între aurore boreale
și stele

în abisul amețitor al stelelor și al nopții:
Imensitatea a tunat prin mine, ferma
străbunicului meu s-a ridicat,
a alunecat oblic spre înalt, a dispărut dincolo
de coline

dar a aterizat din nou, înstelată.

Înstelați, îmi reveniți și voi în goana mare
în întunericul îndepărtat de deasupra orașului
Molde: Mathias, Ole Bjern, Rune, gașca de
prietenii cu sâni din copilăria mea...

care îl auzea pe Dumnezeu respirând între
aurore boreale și stele,
care vedeau ferma străbunicului meu zburând
în imensitatea spațiului,
care ne vedeau corpurile strălucind
cu o lumină secretă în întuneric
într-o seară de iarnă din anul '55, la Molde.

Pământ, stele

Moartea. Trandafiri în ploaie. Pământ
... atât de mult timp după: găsesc
o ușă smulsă din casa abandonată care
putrezește

în curte, se afundă tot mai adânc
în pământ. Se deschide,
noaptea, cineva
intră sau iese
între pământ și stele,
gândesc atât de mult timp după aceea. Dar tu
ești mort, în trandafiri și în ploaie. Aluneci
mai adânc în pământ, până la rădăcinile
pădurilor

foșnitoare ale copilăriei mele, unde chipul tău
își va pierde toate măștile, craniul tău alb
lucește în oceanul întunecat al pământului,
rătăcește până la înflorirea întregii tale vieți
în trandafiri, ciulini, arbori șoptind în vânt

Foarfecele

Foarfecele taie. Taie
taie, iar părul băiețelului
zboară blond-roșcat spre seară.
Bunica uriașă lasă foarfecele jos, caută mătura
și un fâraș pentru praf: adună părul și pleacă
în câmp, sub luna grea,
îngroapă fiecare păr.

Taie, taie, spune foarfecele. Tăiați
toate foarfecele sub luna noastră galbenă,
tăiați. Dar nu uitați câmpurile, pământul
întunecat și cald.

Urișa bunică a murit.

Bunica moartă!

Și voi ați uitat pământul, tăiați
fără încetare tăiați nebunește inimioare de
păsări, branhii, creiere umane, împrăștiați

peste orașele noastre decupate cătunele
noastre tăiate
ciumă ciumă: amintiri îngălbenite, vise
mumificate
(ca niște limacși în praf).
gânduri depravate (ca niște ochi putrezi
smulși). Taie, taie, taie cotcodăcește
foarfecele nebun:
– Repede, repede, acum, mai repede, pentru
că mereu sunt multe de tăiat, vise,
amintiri, mici boabe care se scufundă în pământ
cu visul copacilor imenși care murmură
pentru copii mici cu părul blond-roșcat
cântând în vânt. Taie,
taie

Într-un subsol

Oglindă spartă. Praf. Melcul
în întunericul său umed cu tentaculele
oscilând și limba răzuitoare. E într-un subsol,
îmi amintesc cum amintirea unui nou-născut

scapă printr-o ușă abia întredeschisă.
Melcul pe oglinda prăfuită
și degetele moi ale nou-născutului: absența lui
Dumnezeu
se strecura prin subsol ca un frig dureros, de o
infinită lentoare, până în momentul în care
marea Mamă a venit
să-mi pună buzele pe sânii ei albi, grei de lapte

Ceață, frânghii

Fără degete
cămășile atârnă
pe frânghii. Corbii mari mușcă
gulerele, albe atârnă cămășile fără pete de
sânge. Afară, în pădure,
nu există război.
Marile civilizații se răspândesc ca mlaștinile
și ciuma
o ceață albastră vine din pădure
spre frânghii. Nu sunt grumaji
în cămăși.

Prezentare și traducere de **Mariana STANCU**

Zboruri în buzunare

Tuğrul KESKİN

(Turcia)

Tuğrul Keskin (Turcia) s-a născut pe 15 mai 1961 în Iğdır (districtul Aralık). Numele său adevărat este Ertuğrul Keskin. A absolvit Liceul Comercial Atatürk din Izmir în 1979. A fost arestat în 1978 din cauza opiniilor sale politice, a fost închis o perioadă de timp. A părăsit studiile superioare și a lucrat ca manager în diverse locuri de muncă.

În ianuarie 1988, împreună cu patru prieteni publică un manifest în Broy Magazine. Acest manifest a oferit noi posibilități poeziei turcești după 1980, fiind semnat împreună cu Veysel Çolak, Seyit Nezir, Metin Cengiz, Hüseyin Haydar.

A participat la festivalul de poezie „Voix Vives” care se desfășoară anual în Sète, Franța (în 2014), iar poeziile sale au fost traduse în franceză și publicate în volum.

În 2022, a devenit directorul Festivalului Internațional de Literatură și Artă Homerică Bayraklı.

Volume publicate: *Bir Suyun Kıyısında* (1985); *Kırılan Kar Sesi* (1988); *Babek* (1990); *Tacir ve Cinayet* (1994); *İpekler Çoğaltmaya* (1999); *Zifir* (2004); **Solgun* (2004); *Eski'ten* (2005); *Babek Bir İsyan* (2005); *Kanda'har* (2009); *Soğuk Yara* (Poèmes choisis/2013); *Anthologie des poèmes de l'après-midi* (2013); *Livre de souvenirs* (2013); *Zito i Epanastasis (Yaşasın İsyan)* (2014); *Kavil* (2018); *Si je me tais, le coeur n'est pas consentant* (eseu, 2019); *Ne reste pas dans le noir* (eseu, 2021); *Ürperti* (2022).

Premii: Premiul de poezie Dokuz Eylül (1990); Premiul de poezie Yunus Nadi (pentru *Zifir*, 2004); Premiul de poezie Dionysos (2004); Premiul de poezie Behçet Aysan (pentru *Kanda'har*, 2008); Prix d'honneur des journées littéraires Datça (pentru *Zito i Epanastasis*/2014); Grand Prix de Poésie Attila İlhan (pentru *Kavil*/2019); Prix de poésie Niobe (honneur) (2022). (M.S.)

Început

s-a întâmplat la sosirea ta, să spunem că e ora
dragostei
în timp ce cântecele piraților îți spală fața cu
vin
răsărea soarele unde era Mediterana
apa în care viețile noastre vor fi prăjite în sare
să fie asta o iubire tremurătoare și sângerândă
că rătăceam în detaliile minții mele

care se risipește pe măsură ce povestesc,
să fie asta iubirea, să fie văzută, călătoria pe
care nu am făcut-o niciodată
ca unul din ochii mei să rămână fixat pe tine,
Hena
ca nimeni în afară de tine să nu vadă pământul
(tradus din turcă în franceză de Metin Cengiz)

Calea

dacă plec, călător al orașelor antice
în seara fragilă, dacă alerg către tine Hena

răul se amestecă oricum cu chemarea la
rugăciune
în mine, dacă fac să alerge caii munților
îndepărtați

dacă spun că a sosit ora, plecăm la drum
deci nu este exilul, această rană străveche din
sânul meu

(tradus din turcă în franceză de Metin Cengiz)

Întuneric

de la furtună,
de la furtuna înfricoșătoare am înțeles
din vuietul iubirii
vuiet fără oprire

de la întuneric,
de la lumina care urmează întunericului am
înțeles
din mirosul neîndurător al primăverii
de la albina acestui miros

de la bătaia de aripi a berzei
de la întoarcerea ei în cuib am înțeles
mai ales de la întoarcerea ei îndurerată în cuib

am știut, Hena
că orice loc este bun pentru plimbare
dar pentru a muri ai nevoie de patrie
(tradus din turcă în franceză de Metin Cengiz)

Pe malurile lacului Bafa

inima celor a căror mânie nu este de la noi, nu
este a noastră
atunci mă simțeam singur pe malurile lacului
Bafa,
m-am făcut mai mic și am văzut-o mergând

mi-am asociat numele sinuciderilor, dar mi-a
fost mereu frică

oh!, mi-a fost frică pe malurile lacului Bafa
de aceea am dezvoltat două temeri în singura
mea viață

îmi dispăcea umbra mea, am fugit de ea eu
însumi

alergând, mi-am petrecut foarte lungă mea
tinerețe
m-am făcut asemenea hienelor și mi-am
mâncat hoitul

la căderea nopții ca o trădare troliei s-au culcat
cu fiecare zbatere a peștelui, cu fiecare
aruncare a năvodului
am trăit a doua dintre aceste temeri
vaporii acumulați în cer se revarsă când se
plictisesc

oh!, pâraiele locului nostru natal nu au curs
niciodată pe aici
de aceea din ochii mei am crescut un fluviu
imens

(tradus din turcă în franceză de Metin Cengiz)

Când luminile se sting, eu plâng

în porturile îndepărtate, când luminile se sting,
mâinile mele se scufundă în golul sângelui
oamenii sunt exilați oamenii mor
când ținuturile îndepărtate sunt înghițite de
sânge
mă așez și plâng în tăcere

în porturile îndepărtate, când luminile se sting
plâng prostituatele
gol pe un cal
ies din vise intru în vise
de mii de ori mă sinucid
plâng la fiecare scrisoare pe care o primesc

în porturi îndepărtate, când luminile se sting
îmi amintesc de steagurile interzise
îmi amintesc îndrăgostiții și valorile învinse
cenușile resturilor cărților
mii de chipuri fragmentate din albume
apoi iar plâng plâng plâng

în porturile îndepărtate, când oamenii mor
pentru iubita mea plâng pentru prietenii mei
fața mi se pătează de sânge în ochi îmi
pătrund pumnalele întunericului
în porturi îndepărtate, când luminile se sting
o durere căreia nu-i știu motivul este încă
prezentă.

(tradus din turcă în franceză de Metin Cengiz)

Moartea pentru mine

Am fost lovit de o durere sâcâitoare
care mă cuprinde mereu seara, nu te regăsesc
Hena

scriu lungi scrisori, fotografiile se decolorează
am învățat, Hena, că dragostea nu are adresă

acolo unde merg, acolo unde privesc, ești tu
chiar ieri, în Cordoba, ți-am atins gropițele

ah! toate podurile, toate apele au îmbătrânit
mîntea mea nu a știut niciodată ce s-a
întâmpnat în Granada

(am suferit tirania ta neagră, așa cum a
sângerat
pasiunea iubitului, am îndurat renegarea ta,
Hena)

tot ceea ce am crezut e o minciună acum
sunt nedreptățit, asuprit, nu mai am loc la masă

zilele pline de regrete, ah!, zilele trec
în mâinile mele poposește un pescăruș albastru

Hena!
această moarte este pentru mine această
moarte este pentru mine această moarte este
pentru mine

Miho

a venit planând cu aripile sale lungi, Miho
în ciocul său purta un țițar sau visele noastre,
Hena

astăzi, când ești trează, când dormi în port
ochii tăi respirau în partea mea dreaptă
ziua respira gâfâind, buzele mele s-au
transformat în gheață

– durere în partea mea dreaptă
durerea golului pe care l-ai lăsat când ai plecat

pe spinarea pescărușului rănit, fără să rănești
norul
aș vrea să știu, aș vrea să mă înalț până acolo
unde zbori tu
durerea din pieptul meu e din ce în ce mai
mare
să nu te găsesc, ah!, ce cuvânt lung!

a venit planând cu aripile sale lungi, Miho
este tinerețea mea sau moartea în ciocul lui,
Hena?

O, visele mele de drumuri lungi, o,
salamandră...

pe spinarea acelei păsări singuratice, acel
gând rănit acum
ca și cum aș pluti departe, spre patria morții
câte morți mi-ai dat, Hena!

ai plecat, am murit și am murit, am murit atât
de mult...

Deschide ușa ta

sunt un copil care cade și se ridică din nou
deschide-ți ușa, am venit la tine
sunt cu limba încleștată
mîntea mea e confuză
deschide-ți ușa, am venit flămând și distrus

între pământ și cer
pentru o vreme
am rătăcit mult
n-am putut să mă stabilesc nicăieri
am venit acasă la tine

am înțeles, am simțit.
m-am săturat de ambele lumi
sunt o pasăre rănită
nu mă lăsa în prag
fluturând din aripi am venit

am tovarăși de drum
din țările latine până în Asia
am lumi
din această inimă până în acea inimă
și totuși am venit

cu toți ai mei
am venit pas cu pas
deschide-ți ușa, am venit la tine
înainte ca viața mea să se termine
să zboare din curtea asta murdară, flămândă,
deschide,

deschide-ți ușa,
am venit să mor cu tine

Vara

cu gemetele unei singurătăți tot mai adânci
înghesuite pe plajă,
să fugă țipând în marea toamnei
când inima ta a atins apa, el a spus: stai drept,
cu vocea vaporeasă a iubirii pasionale.
bate la ușile lor, bate la ușile întregului oraș.
vara s-a terminat. adunat e nisipul.
boabele caselor sunt scuturate una câte una.
vara e uscată, florile culese în această ultimă

și rece noapte
vara s-a terminat, apusurile de soare au fost
împăturite

cu grijă, păstrate pentru anul viitor
o iubire de rezervă căutată în toamnă
pescărușul a prins ultimul pește și viața,
în spatele motocicletei, s-a scurs în toamnă
cu gemetele sale adânci, vara s-a terminat.
cu o tristețe infinită iubirile s-au îngrămadit.
acum vociferează toate lucrurile, copacii
proaspăt scoasă din cuptor, o pâine rotundă
poate
ar putea încălzi întreaga lume, dar s-a terminat.
vara s-a terminat, casele dărăpănate sunt
aranjate și închise.

Prezentare și traducere de **Mariana STANCU**

Fanteziologie

Veronica PETRUȚ

M-am născut pe 28 aprilie 1986, în comuna Telciu, județul Bistrița-Năsăud, într-o zi de luni, a doua zi de Paște – un început care mi s-a părut mereu încărcat de simboluri. Am copilărit la bunici, pe dealurile și prin pădurile de pe Valea Morii, unde am cele mai poetice și profunde amintiri.

Am absolvit Colegiul Național „Andrei Mureșanu” din Bistrița, iar pasiunea pentru scris și desen m-a însoțit încă din copilărie. În anii de școală, am participat la diverse concursuri literare, am scris poezii și am ilustrat revista școlii, atât în gimnaziu, cât și în liceu, iar în timpul liceului și a studenției am publicat două plachete de poezii ilustrate de mine.

Am urmat Facultatea de Jurnalism din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, specializarea Analiză, iar din 2006 lucrez ca jurnalist. Am fost jurnalist la ziarul *Adevărul*,

unde am scris știri, reportaje și interviuri, iar din 2009 și până în prezent sunt fondator și redactor la *Observator BN*, unde îmi desfășor

activitatea principală ca jurnalist și creator de conținut.

Din 2016, sunt organizator de evenimente culturale, în special, pe linia muzicii rock, iar din 2017 sunt managerul festivalului Way Too Far Rock Festival, primul eveniment care a adus nume internaționale de pe scena muzicii rock, la Bistrița.

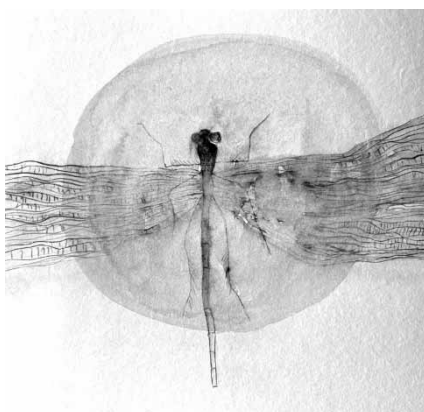
Desenul și pictura rămân pentru mine o formă personală de evadare și expresie – mă inspir din natură, din vis și din zonele neclare ale realității. Aș putea spune că lucrările mele se reunesc cel mai bine sub titlul *Fanteziologie*, o lume în care imaginația prinde forme, culori și aripi. În plus, creez ilustrații pentru copii, menite să le dezvolte imaginația și dragostea pentru natură, cultivând o legătură profundă cu lumea înconjurătoare.

Pentru mine, arta este o punte între real și imaginar, o cale de a comunica mai adânc decât cuvintele. Prin fiecare linie trasată sau fiecare cuvânt scris, încerc să dau formă unui colț din mine care nu poate fi spus altfel.

Bistrița, 2025

Plastică

Vis si abur

O poveste din afara timpului

Iulia POP

De la copilăria petrecută printre dealurile din Telciu, până la explorările ei artistice de mai târziu, totul pare să curgă firesc – ghidat, nu de reguli, ci de un fel de curaj blând de a se exprima așa cum simte. Stilul plastic al Veronicăi Petruț trădează acel instinct interior pe care îl au doar oamenii care au învățat să asculte cu adevărat ce le spune inima. Arta ei nu se conformează, nu cere voie, ci se naște dintr-o nevoie profundă de a pune în formă și culoare tot ce nu poate fi rostit. În asta se simte puternic filonul instinctualist – acel impuls liber, poetic și uneori chiar visător, care dă naștere unei lumi interioare fără granițe clare.

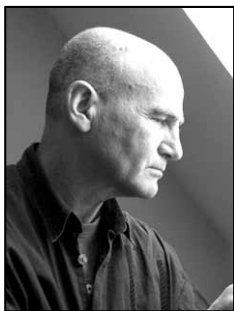
Și totuși, în același timp, arta Veronicăi are o delicatețe și o candoare care o apropie de arta naivă. Se simte în felul în care își construiește universul – cu sinceritate, fără să complice inutil lucrurile, cu drag de natură, de copilărie, de povești spuse fără grabă. Ilustrațiile pentru copii, dar și picturile care amintesc de visuri și lumi fantastice, aduc aminte de acel tip de sinceritate dezarmantă pe care o întâlnești în desenele din copilărie: fără teamă, fără tehnică rigidă, dar pline de sens și de lumină. Veronica nu are nevoie să demonstreze nimic prin artă – ea doar creează, cu inima deschisă, lăsând culorile și formele să spună poveștile pe care cuvintele nu le-ar putea cuprinde pe deplin.

Întâlnirea dintre instinctualism și arta naivă în creația ei e ca un dans între forță și

blândețe, între vis și claritate. E un fel de echilibru fragil, dar magic, care naște o artă ce nu poate fi încadrată cu ușurință, dar care te face să simți. Iar asta, până la urmă, e tot ce contează. Lucrările Veronicăi sunt ferestre deschise către un colț de suflet – un loc unde fantezia are rădăcini adânci, iar realitatea înflorește în cele mai neașteptate forme. Picturile privite împreună par pagini desprinse dintr-un jurnal scris nu cu cerneală, ci cu simțire. Ele creează o punte între lumea de afară și cea dinlăuntru. E o artă care nu strigă, ci susură. În maniera de exprimare a Veronicăi spațiul alb al hârtiei nu e gol, ci respiră – devine aerul nevăzut dintre forme, tăcerea care dă volum gândurilor. E o liniște caldă, plină de semnificații, unde fragilitatea nu e slăbiciune, ci o formă de curaj.

Temele recurente – natura, copilăria, instinctul, visul – se țin subtile, fără să se impună. Și poate tocmai de aceea reușesc să atingă privitorul: pentru că nu explică, ci evocă. Arta Veronicăi Petruț e o poezie vizuală care nu caută să convingă, ci doar să însoțească.

Privindu-le împreună, simți că ai intrat într-un spațiu interior, unde totul e permis: și joaca, și tristețea, și mirarea. E o lume în care sufletul are forme simple și culori delicate, dar o profunzime care nu se epuizează la prima privire.

Kundera și Kaufman

Alexandru JURCAN

Milan Kundera s-a născut în Cehoslovacia. În 1975 se instalează în Franța. Cărțile sale au fost traduse la noi, iar succesul a cunoscut cote înalte. Să nu uităm *Gluma*, *Ridicole iubiri*, *Viața e în altă parte*, *Valsul de adio*, *Cartea râsului și a uitării*, *Imortalitate* și, mai ales, *Insuportabila ușurătate a ființei*.

Înainte de a fi uitați, scrie Kundera, vom fi preschimbați în kitsch. Ce este, deci, kitschul? „E stația de corespondență între ființă

și uitare”. Iată că regizorul Philip Kaufman realizează o ecranizare perfectă a romanului *Insuportabila ușurătate a ființei* (The Unbearable Lightness of Being, SUA, 1988). Putem afirma că ne aflăm în preajma unei capodopere. Regizorul a intuit fără greș stilul și spiritul cărții. Reamintim alte filme ale

lui Kaufman: *Goldstein* (1963), *Legenda lui Jesse James* (1972), *Invazia profanatorilor* (1979), *Henry & June* (1990), *Quills/ Sade* (2001).

Pentru citatele literare am folosit o traducere de François Kerel din cehă în franceză (Ed. Gallimard, 1989).

Literatură și film

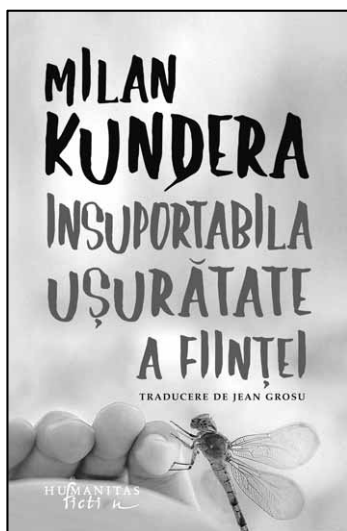
Distribuția filmului îi cuprinde pe Daniel Day-Lewis, Juliette Binoche, Lena Olin, Derek De Lint, Daniel Olbrychski, Pavel Landovsky. Suntem în Praga anului 1968, puțin înainte de invazia rușilor. Tomas este un tânăr chirurg

remarcabil, înnebunit după femei. O cunoaște pe Tereza și o ia de soție. Cu toate acestea, el nu încetează să caute cu ardoare unicitatea femeilor. La Sabina admiră pălăria ei neagră și, mai ales, nefixarea ei de oameni și de obiecte.

Filmul propune o gradație magnetică, tutelată de actul scriptic. Coșmarul se infiltrează insidios în viața personajelor. De la „glumă”, de la derulare ca în filmele mute, cu muzică antrenantă de pian, se ajunge la momentul primăverii pragheze, unde invadează secvențe în alb-negru, spre credibilitate de documentar. După o fugă speriată în Elveția, Tomas și Tereza se vor întoarce în țara lor supravegheată, unde lașitatea a devenit regulă de viață.

Kaufman e supra-atent la detalii. Obiectele esențiale capătă aură de fetiș (pălăria, oglinda, aparatul foto). Regizorul posedă o intuiție pulsională a muzicii, care empatizează coerent cu ceea ce se vede pe ecran. După sosirea tancurilor, o melodie dramatică conchide tranșant instaurarea *socialismului cu față umană*. Confruntarea fotografiilor se petrece în amestec de șoapte, strigăte și vioară stridentă. Într-o lume a eternei reîntoarceri, fiecare gest poartă greutatea unei imense responsabilități. Tomas e conștient că viața e o „schiță de nimic”, iar „a nu putea trăi decât o viață, e ca și cum n-ai trăi deloc” (p. 20).

Asistăm la o tenebroasă atmosferă de suspiciune: pândă, delațiune, spații labirintice, figuri în prim-plan. Juliette Binoche trece de la candoare juvenilă la întunecare traumatică. În scena cu pozatul, actrița oscarizată pentru *Pacientul englez* face credibil un joc erotic ambiguu în disperare. Tomas nu mai profesează medicina: spală geamuri și refuză să semneze adeziunea la un sistem putred. Pentru el, a face sex cu alte femei înseamnă o

simplă distracție, iar dragostea presupune dorința de a dormi lângă femeia respectivă (p. 29).

Ce se poate întâmpla personajelor lui Kundera? Să-și piardă de pe umeri proverbiala greutate existențială și să ajungă la o „insuportabilă ușurătate a ființei”, dincolo de care începe vidul, dorința de trădare. Într-o lume în care „rahatul” e negat și fiecare se comportă ca și cum acesta n-ar exista, idealul estetic ce se conturează e un kitsch lamentabil.

Numai că speranța cea mare vine de la Tomas și de la Tereza. Ei mângâie un câine muribund, pentru că testul de umanitate se

verifică în relațiile cu animalele. Nietzsche însuși, ieșind dintr-un hotel, a văzut un cal bătut de un vizitiu. S-a apropiat, a îmbrățișat calul și a izbucnit în plîns. Dragostea dintre un câine și un om este idilică, fără conflicte. Câinele are o viață bazată pe repetiție. Atunci de aceea omul nu e fericit, deoarece „fericirea înseamnă dorință de repetiție”. În dorința de desolidarizare, insul solitar e un adept al idilei, care deschide acelui dezertor o ușă spre o altă viață. Kaufman se identifică viguros cu spiritul lui Kundera, de aceea filmul poartă o amprentă simpatetică, ca un garant al seriozității adaptării unei cărți de excepție.

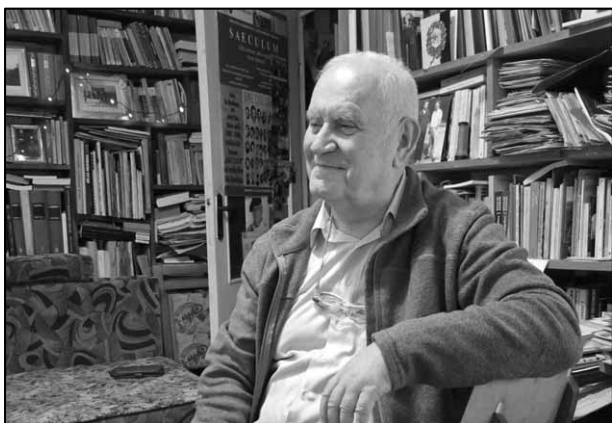

De 15 ianuarie (2025), scriitori și cititori bistrițeni, la bustul poetului Mihai Eminescu, Piața Eminescu din Bistrița.

Ce mai știm despre Eminescu – dezbateri între scriitori, profesori și elevi la Casa Colecțiilor și a Documentelor de Patrimoniu, Bistrița.

Cornel Cotușiu la ceas aniversar – 80.

Martin Kumamoto, autorul romanului *Camera de studiu*, la o ședință demonstrativă de caligrafie japoneză, la Casa Colecțiilor din Bistrița (19 martie 2025).

Foto-album cu scriitori

Întâlnire cu Radu-Sergiu Ruba, prezentarea romanului *Ireversibil*. Alături de autor: Olimpiu Nușfelean, Elena Câmpan, Gelu Vlașin și Ioan Pinteș – moderator (16 ian. 2025).

Imagine din Clubul CoșBook al B. J. B. N.

Întâlnire literară cu Olimpiu Nușfelean.
Îi sînt alături Ioan Pinteă, Menuț Meximinian, Gelu Vlașin,
Ioan Cioba, Silviu Hodiș – director de editură.

Autorul și un grup de tinere cititoare.

Imagine din sală.

Imagine din sală.

Întâlnire literară cu Olimpiu Nușfelean

Moment muzical realizat de Karina Muntean.

Acordarea de autografe.

Ana Blandiana – Premiul revistei *Caiete Silvane* – citește din creația proprie. Îi e alături Daniel Săuca, inițiatorul evenimentului. (La Filiala Cluj a U.S.R., 27 martie 2025)

Vernisarea expoziției „Căsuțele” semnată de Flavius Lucăcel, la Filiala Cluj a U.S.R., amfitrioană – Irina Petraș.

Acordare de autografe.

Carmen Ardelean rostește Laudatio la opera Anei Blandiana.

Caiete Silvane – 20 Cluj

Participanți la eveniment.

Daniel Săuca deschide Zilele Revistei *Caiete Silvane* 20 la Zalău, în Sala „Porolissum” de la Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj, 28 martie 2025.

Caiete Silvane la 20 de ani. Membri ai redacției și colaboratori.

Menuț Maximinian, Olimpiu Nușfelean, Viorel Mureșan, întâlnire cu elevii – la Colegiul Tehnic Alesandru Papiu Ilarian.

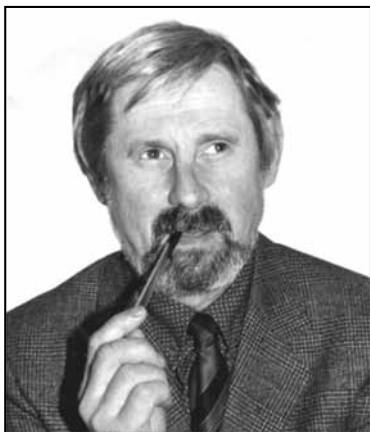
Gheorghe Glodeanu, Valentin Talpalaru, Ion Pițoiu-Dragomir, la Colegiul Național Silvania din Zalău.

Olimpiu Nușfelean, Menuț Maximinian despre cărți și reviste.

Apariția editorială a momentului, revista *Caiete Silvane* – 20.

Lucian PERȚA

Ștefan DAMIAN

6.

Scriu fiindcă știu bine
că literatura, poezia, creează realitatea și
ca într-o **privire reciprocă***, și realitatea
susține

și creează poezie noapte și zi –
poetul nu face altceva
decât să o transcrie
pe papirus ori piei,
ori hârtie
cu speranța că odată și odată se vor găsi și acei
care riscându-și viața o să poată
să o citească în voie –
numai că **așteptările** le sunt **îngrădite**
de acei ce susțin că de poezie
nu e nevoie

Parodii pur și simplu

Leo BUTNARU

Matusalem sau avantajul și calvarul longevității

λ

s-a mai spus și mai putem spune
că dacă Dimitrie Cantemir și Dosoftei
(cei mai vechi prieteni ai poeziei române)
ar fi trăit cât Matusalem,
ar fi împrumutat multe idei
generațiilor ulterioare și mă tem
că nu doar **strictul necesar**
și nu doar **formule de politețe**,

„elegii” și psalmi, ceea ce ar
fi schimbat întru totul fața poeziei române,
sau, mă rog, fața ei din tinerețe

eu zic că așa cum o avem e bine

însă mai sunt și cârcotași, în fine . . .

Miruna MUREȘANU

mi-ar fi plăcut să trec măcar cu gândul

nu m-am gândit niciodată că prin scrisul meu
cu rădăcini în poezie, aş putea ajunge
undeva **aproape de Dumnezeu**

izvorâtă din fântâni hieratice de cuvânt,
poezia curge
spre țesătura unui alt timp binecuvântat

eu doar o aștept la cotitură

și o rescriu cu cerneală neagră pe curat,
secundă cu secundă, măsură cu măsură

există, desigur, și **secunde desfrunzite**

de pe ramura cuvântului, pe ele nu le cuprinde
cartea,
le așez mai la margini, dar nu sunt irosite

pe acelea le păstrez pentru **adormit moartea**

Gabriel COJOCARU

Despre poezie

(după poemul *Despre împietrire*)

precum o floare ce înflorește
pe o șosea în asfalt,
așa și poezia sălășluiește
unde nu ai fi
pariat
că izbutește

nu-i nimic de

mirare,
ea pătrunde
pentru fiecare
prin orice,
nu contează,
deoarece
se adaptează

ca un **cameleon**,
să poată supraviețui
pe toate,
și pe piatră și pe beton,
cât de mult poate.

(*Cuvintele scrise cu bold reprezintă sau fac referire la titluri de volume ale autorilor.
Lucian Perța)

Paznicii timpului uitat

CITITOR DE REVISTE

ACOLADA

Acolada nr. 1/ 2025.

Apare la Satu Mare,
așadar în arealul

Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor din România – redactor șef: Radu Ulmeanu. Fiind început de an nou, apariția publicației urmând unei perioade de răscolitoare și derapante frământări politice, editorialistul nu putea ocoli „anatema” aruncată peste români în urma alegerilor din noiembrie, anul trecut. Umăr la umăr am intrat în noul an cu grave și încălcite probleme politice, dizolvante. Ce a urmat după 1 ianuarie a.c. am văzut, ce va urma întrevădem îngrijorați, împreună cu nesiguranța politică alarmantă din întreaga Europă. Radu Ulmeanu își exprima scepticismul civic cu privire la alianța PNL-PSD, a Elenei Lasconi și a lui Crin Antonescu în cursa pentru următoarele prezidențiale. „Astea, dacă nu cumva își va întinde Curtea Constituțională aripa protectoare pentru a scoate din joc definitiv «primejdia» C. Georgescu. Situație în care G. Simion va deveni la fel de competitiv și de nociv ca acesta” (după cum s-a și întâmplat – n.m.). Ion Radu Zăgreanu analizează un nou volum publicat de Cornel Cotuțiu, autor harnic și inspirat. În anul trecut, 2024, Cornel Cotuțiu a lansat trei cărți de publicistică și eseu: «Felurite feluri» (Ed. Grinta, Cluj), «Felurite feluri II», «Și totuși...» (ambele, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca); I.R.Z. menționează că este posibil ca autorul să mai publice în scurt timp încă un volum. I.R.Z. are acum în vedere volumul «Felurite feluri II» ce poartă ca motto o spusă a academicianului Ioan-Aurel Pop, parcă ieșită din gura unor *suveraniști*, foarte la modă astăzi: „...Depinde și cum tratezi când este vorba de condiții, stând în picioare ori în genunchi”. Cronică literară semnează și Mircea Popa la volumul de memorii de Aurel Andercou [de profesie medic chirurg], intitulat «Sătmarul de altădată» (Ed. Școala Ardeleană, Cluj, 2024), o adevărată lucrare monumentală despre orașul și lumea sătmăreană pe care a cunoscut-o de aproape și căreia s-a simțit dator să-i fixeze în memorie ceva din farmecul oamenilor și al locurilor, ca un fiu devotat al acestui oraș. „Prețuirea deosebită pe care autorul o acordă oamenilor Sătmarului poate fi detectată în frumosul medalion închinat lui Ștefan Ruha sau preocupărilor de cinstire a patrioților și cărturarilor sătmăreni, printre care se numără Petre Bran, Otilia Marchiș și Miko Ervin. Nu uită strădaniile unor

oameni de cultură, precum Radu Ulmeanu cu *Acolada*, George Vulturescu cu *Poesis* sau doamna Lucia Muntean cu cartea *Precursori și făuritori ai Marii Uniri*. Memoriile lui Aurel Andercou sunt un elogiu de suflet adus Sătmarului.” O adevărată filipică semnează Mircea Popa la adresa acelor „scriitori” care după ajungerea comuniștilor la putere în România s-au ploconit în fața noii ideologii implantată în România cu tancurile sovietice, opinie intitulată „Literatura colectivizării”, care au adus în țara noastră dezastrul constrângerilor tuturor libertăților civice și criminalitatea îndreptată împotriva intelectualilor și păturii țaranului român, supunându-i la munci și cazne nemaîncchipuite. Colectivizarea pământurilor, pădurilor și animalelor din curțile țăranilor a însemnat sfârșitul spiritualității și tradițiilor satului românesc, și nu numai al țăranimii ci și al celorlalte pături sociale românești. Mircea Popa este neiertător. Așază în pagină, la rece, nume de scriitori, prozatori, poeți, critici literari, cu titlurile cărților și lucrărilor lor, „opere” obediente și scârboase. Sunt scrieri lozincarde, de un tezism înfiorător care elogiază iresponsabil „realizările” regimului de atunci, mai ales colectivizarea agriculturii, „scrieri” care astăzi nu mai spun nimic. Criticul Gheorghe Glodeanu analizează piesele dramatice ale lui W. Shakespeare, luând în vizor tema „vrăjitoarelor” din dramaturgia lui. G.G. are în vedere în principal piesele *Macbeth* și *Hamlet*. Adrian Țion, critic și prozator, semnează povestirea „Gene false”; Ștefan Aurel Drăgan, poeme. Eseuri și opinii critice care merită să fie citite semnează: Magda Ursache (despre noua carte, *Dublu autoportret*, de Varujan Vosganian în care autorul descrie secundă de secundă doar ziua de 21 decembrie 1989, trăită aievea), Adrian Dinu Rachieru, Gheorghe Grigurcu, Isabela Vasiliu-Scraba, Dumitru Augustin Doman, Ștefan Ion Ghilimescu etc.

Apostrof nr. 2/ 2025.

Dintre punctele de
reper redacționale,

este ales textul lui Ioan Cristescu, o analiză a lucrării *Limbă și cultură germană în România (1918-1933)*, Ed. Polirom, 2024, o lucrare masivă, care ar merita Premiul „Titu Maiorescu” pentru proiecte culturale majore, pe măsura importanței și a muncii de cercetare înglobate în proiect. Opul de

APOSTROF
revistă a uniunii scriitorilor

peste două mii de pagini care a atras contribuția a 39 de cercetători și 13 colaboratori, este coordonat de două nume cunoscute în mediul germanisticii academice românești: Andrei Corbea-Hoișie și Rudolf Gräf. În cele două volume (format mare) este cuprinsă istoria relațiilor româno-germane, în decupări cronologice, de-a lungul a 15 ani, în care efectul implicării germane în societatea românească și pregătirea elitelor culturale/politice române din secolul XIX au condus, odată cu Primul Război Mondial, la fenomenul de „consolidare democratică și deschidere spre Alteritate [existența, ființa privită din punct de vedere diferit de ea însăși – dex] a societății românești”... „Metodologia aplicată și suportul teoretic amplu, clar și modern contribuie la realizarea unei lucrări de anvergură, necesară, utilă și neîndoielnic generatoare de profit cultural, de neocolit pentru cercetări viitoare.” Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj a anunțat în 21 ianuarie 2025 lansarea festivă a volumului *Episoade și reverberații ale Evului Mediu*, Ed. Școala Ardeleană, 2025, dedicat profesorului Ioan-Aurel Pop cu ocazia împlinirii a 70 de ani de viață. Constantin Cubleşan creionează un portret în tușe amicale și analitice poetului Aurel Gurghianu, grupat din anii 1950 și următorii în redacția revistei „Steaua”, autor a vreo douăzeci de volume de versuri, de la *Drumuri* (1954) la *Mistuitoarele ruguri* (2000), fixând în conștiința epocii o traiectorie reprezentativă a poetului. *Străzile mele* este o nouă antologie lirică din creația lui Aurel Gurghianu, apărută în Colecția „O sută și una de poezii” la Ed. Academiei Române, 2024, antologie îngrijită de Cornelia Gurghianu, prefațată de criticul Ion Pop. Călin-Andrei Mihăilescu analizează în termeni criticishow metaforizați ironici cel mai recent roman al Ruxandrei Cesereanu, *Regii gunoaielor* (Ed. Polirom, 2024). Scrierea este o satiră crudă realizată ca un puzzle oarecum cronologic la adresa episoadelor socio-politice petrecute în ultimul deceniu din sec. XX și în ale primelor două de început al sec. XXI. Iulian Boldea se ocupă de volumul *Scriitor în comunism (niște amintiri)* de Ștefan Agopian, apărut la Ed. Polirom, 2024, în ediția a doua revăzută (360 de pagini). Mircea Moț dezleagă și leagă firele epice încordate ale noului roman semnat de Hanna Bota, *Să spui sau să nu spui*, apărut la Ed. Polirom, 2024. Poetica romanului Hannei Bota evidențiază chiar din titlu legătura dintre ceea ce spune autoarea și ceea ce nu spune, mizând pe implicarea unui cititor inteligent, capabil să înțeleagă jocurile textuale circulare ale volumului. Mirela Nagâț analizează noul roman al lui Bogdan-Alexandru Stănescu, *Soarele negru*, apărut la Ed. Trei, Buc., 2024.

„Peste toate răzbate – spune cronicara –, din toți porii romanului, plăcerea neprefăcută a autorului în imaginarea și nararea multitudinii de existențe expuse.” Autorul pune la bătaie artificii de scriitură care să subjuge, să „asmută” cititorul. După lansarea antologiei aniversare de versuri, *Poeme* (Ed. Școala Ardeleană, 2025), analizele și aprecierile asupra volumului și al scrierilor poetului Ion Mureșan nu lipsesc din nicio publicație importantă din țară. Ștefan Melancu „operează” o nouă incursiune în surprinzătoarea, onirică și totodată sfârtecătoarea lirică a lui Ion Mureșan. *Dosarul Apostrof* cuprinde corespondența susținută de Traian T. Coșovei cu Alexandru Mușina, ambii scriitori postmoderniști fiind demult plecați dintre noi. Scrisorile lui Traian, datate din anii 1980, stârnesc pagini de mică istorie literară și aleasă prietenie împărtășită cu Alexandru.

Caiete Silvane nr. 12

(239)/ 2024. O foarte documentată cronică literară acordă Viorel

Mureșan volumului *Gi la Murăș în Petrari* și autorului ei, Ioan Vodicean (Ed. Cartea Bănățeană, colecția Grai bănățean, 2023 – ediția a V-a), nu numai pentru motivul că autorul pentru realizarea textelor uzează „forma cultă” a graiului bănățean, adică forma dialectală a acestui grai, când, lucru rar întâlnit azi, tradițiile și obiceiurile zonale dispar văzând cu ochii, ci pentru exercițiul dialectal bănățean expus de către autor, formă de vorbire comentată pe larg și de criticul și istoricul G. Călinescu în *Istoria literaturii române...* Cartea lui Ioan Vodicean – precizează cronicarul V.M. – se deschide cu o prefață semnată de prof. Ștefan Pătruț, coleg de cenaclu și colaborator apropiat al poetului, el însuși poet dialectal. La capătul descrierii mai este adăugată precizarea că la subsolul paginilor acoperite de text poetic își găsesc loc explicațiile autorului la 187 de termeni zonali, un glosar ce înlesnește într-o mare măsură lectura unui cititor nebănățean. Nu aceeași acribie, decât parțială, întâlnim în cronică dedicată de Menuț Maximilian (filolog, specializarea etnologie, membru al UR) unei cărți, foarte vechi, fapt uimitor, scriere despre care nu știam nimic, „Amintiri din copilărie” de Vasile Grigore Borgovan, amintiri din perioada 1859-1873, trăite în satul natal, Corvinești [jud. Bistrița-Năsăud – n.m., V.R.], scrise între 1881 și 1888 și tipărite în 1920. Cartea lui V. G. Borgovan – nu cunosc la inițiativa cui – a fost retipărită, cu același titlu, „Amintiri din copilărie”, la Editura Mega, Cluj-Napoca, 2019. Cronicarul face o trecere peste

amintirile hibernale ale autorului: „Colindatul organizat pe grupe de vârstă, primiriile prietenoase în aburul cald al cozonacilor și al pâinii de casă, al colăcelor oferiți copiilor, constituie momente păstrate cu sfințenie în amintirea anilor ce s-au scurs”. La rândul său, Menuț Maximinian își amintește de serile de Crăciun petrecute în satul natal, de colindele pe care le cântau la casele sătenilor. La fel ca Borgovan, în monografia satului în care s-a născut, Menuț Maximinian a publicat o carte despre satul natal și obiceiurile locului, intitulată „Cartea Diuganilor”, Ed. Karuna, 2006, [e vorba de localitatea Diug, jud. Bistrița-Năsăud – n.m.], sat din care a cules frumoase colinde. O parte dintre ele, M.M. le dăruiește cititorilor revistei *Caiete Silvane*, și nu numai lor. Iată cu ce „colinde”, câteva fragmente, ne-a umplut M.M. Sărbătorile Crăciunului, 2024: „Colo-n josu mai în jos/ Este-un rât mândru frumos/ În mijlocul râtului/ Este-un pat al Domnului// Da în pat cine-i culcat/ Sfântu Crăciun mort de beat/ Mort de beat și de beteag/ Și cu moartea lângă cap/ Și cu cucu la picioare// Zice cucu către moarte/ Du-te tu moarte la foc/ Că tu pe unde te duci/ Iei mamele de la prunci/ Și tații de la copii/ Rămân casele pustii// Da eu pe unde mă duc/ Rămâne tot glas de cuc/ Oamenii ieșind la plug...” etc. „La turnu mănăstirii/ La icoana Preceștii/ Este-o piatră răsturnată/ Maica Sfântă-i răzimată// Tot plângea și suspina/ Îngerii o întreba/ De ce plângi Maică atâta?/ Da eu cum nu voi cânta// Când oamenii când se scoală/ Nici pe obraz nu se spală/ Și se duc la făgădău/ Suduie pe Dumnezeu// Mă suduie și pă mine/ Batăr nu fac rău la nime/ Nu să tem că i-oi trăzni/ Da mi-i milă de copii...” etc. Sunt convins că aceste „colinde” din care am citat provin din vremea când în România credința în Dumnezeu și în Biserică era aspru prigonită, iar „autorii” unor astfel de „versuri” nu pot fi decât niște bieți amatori care confundă crunt colindele creștine, cu petrecerile de nuntă sau cu horele. Semnează cronici literare, recenzii, eseuri, proză: Imelda Chința, Carmen Ardelean, Gheorghe Moga, Viorel Gh. Tăutan, Marcel Lucaciu, Alice Valeria Micu, Radu Țuculescu, Alexandru Jurcan, Daniel Săuca ș.a.

România literară nr. 8/ 2025. În eseu intitulat *Brainrot*,

Laura Poantă pornește chiar de la acest termen, *brainrot*, apărut în Marea Britanie, într-un articol de revistă din 2024, definit deja în Dicționarul Oxford ca „deteriorare a creierului, deteriorarea statusului mental și intelectual al unei persoane, în

special ca urmare a consumului exagerat (supraconsumul) de material *online*”. În traducere brută, *brainrot* înseamnă „putrezirea creierului”. Se dezbate de prea multă vreme tema impactului internetului asupra evoluției creierului uman. „Acum vreo 20 de ani, lumea era uimită de o ciudățenie nouă – *e-mail*-ul. Faptul că poți comunica mult mai ușor, că informația ajunge rapid oriunde vrei în lumea largă, este un lucru bun. Dar *e-mail*-ul a venit la pachet cu abundența de informație, cu un flux de noutăți, comunicări, reclame, prezentări fără baraj, fără limite” – acestea cumulate, însemnând, în general, pentru om, *supraconsum de material online*. Toate bune și frumoase ar fi dacă miile de clipuri video, clipuri publicitare, jocuri, desene ale căror înțelesuri scapă din pricina vitezei cu care rulează, fake-news-uri, nimicuri filmate drept selfy-uri, nu ar aluneca în mod „țintit”, căutat, la nivelul divertismentului care nu transmite nimic, la nivelul violențelor de tot felul, de la limbaj, la mardeală și crime. Copiii de azi par „geniali” pentru că sunt foarte tehnici, „sunt obișnuiți de mici cu toate *device*-urile [dispozitive electronice și anexe similare – n.m.] care li se pun în brațe și în care se uită ore în șir... Creierul absoarbe imagini și sunete repetitive, melodii pe care nimeni nu-și mai bate capul să le recunoască..., ceea ce determină reducerea drastică a atenției, a concentrării, a capacității de memorare și de învățare”. Se găsesc *online* mari platforme de socializare, Facebook, Youtube, LinkedIn, Instagram, Tik-tok, care ținesc cele mai „ascunse” zone ale creierului uman, *social media* parșive și dezumanizante, însă foarte eficiente pentru inducerea în eroare ori într-o direcție anume dorită de producători. Acestea „ținesc sistemele de recompense și automulțumire, teama și indignarea. Tehnologia manipulează în moduri scăpate de mult de sub control, modelează mintea omului în cele mai intime zone”. Cronicarul literar al revistei, Răzvan Voncu, abordează volumul *Femeia din fotografie. Jurnal 1987-1989* de Tia Șerbănescu – Ed. Sapiens, Buc., 2024, ediția a II-a, prefată de Gabriela Adameșteanu. *Jurnalul*, cu calități prozastice de netăgăduit descrie viața de intelectual în vremea ultimilor doi ani ai regimului Ceaușescu. Tia Șerbănescu lucra în presa oficială a regimului totalitar, înfruntându-se cu măsurile anti-culturale ale regimului, pe un palier documentar apăsător, dominant atunci, dezvăluit în pagini diaristice. „Un fragment antologic, care trădează prozatoarea de vocație, e prezentat de paginile în care descrie mediul și raporturile din secția de corectură la întreprinderea Poligrafică «13 Decembrie 1918». Dată afară de la cotidianul *România liberă* și

exclusă din presă după ancheta din ianuarie 1989, care a urmat arestării lui Petre Mihai Băcanu, Mihai Creangă, Anton Uncu, Șerban Rădulescu Maier și Alexandru Chivoiu [pentru editarea clandestină a unei foi anticomuniste – n.m.], Tia Șerbănescu a fost trimisă corectoare într-una din tipografiile bucureștene.” Sunt consemnate întâlniri cu alte persoane, de un alt nivel cultural și atitudinal față de regimul dictatorial din România, frigul din case și penuria alimentară, degradarea transportului în comun și a comerțului și a comportamentului civic... Angelo Mitchievici analizează antologia de autor din poemele lui Ion Mureșan, antologie intitulată simplu, *Poeme* – Ed. Școala Ardeleană, Cluj, 2025, cu triplă postfață, de Irina Petraș, Ion Pop și Al. Cistelean. Iată cum definește Ion Mureșan *Poezia*, asemuind-o cu liniile create de magnet asupra piliturii de fier: „Așternută pe o foaie de hârtie, poezia face vizibile liniile ascunse ale structurii Logosului, liniile care structurează Spiritul, scheletul Universului (...) Astfel de forțe nu le poate face vizibile decât Poezia. «Poezia doar poate face vizibil invizibilul din Invizibil și invizibilul din Vizibil». De aceea afirm aici o altă definiție a Poeziei: «Poezia este dovada incontestabilă a existenței lui Dumnezeu»”... Gheorghe Glodeanu abordează tripticul clujean, din colecția „Scriitori aleși” a Ed. Casa Cărții de Știință, 2024: «Și Dante poate fi cenzurat?» de Adrian Popescu, «Lucian Blaga în timp și etern» de Aurel Rău, «Lecturi din mers» de Ion Pop. Ovidiu Pecican analizează cartea *Am inventat Pălănișul! Scriitori, amintiri, evocări* de Constantin Noica, Gabriel Liiceanu și Andrei Pleșu – Ed. Humanitas, 2024. Ștefan Damian oferă șiruri de poeme, Adrian Popescu răspunde celor care au trimis redacției *R.I.* scrisori și texte.

Steaua nr. 2/2025.

Trăind în văzul unui război al tuturor, deși doar Rusia este

inițiatorul și agresorul, care continuă să expandeze amenințări fățișe îndreptate către Vestul european, Ovidiu Pecican re trăiește viziunea prelucrării homerice a lui Dares Frigianul, *De excidio Troiae (Despre distrugerea Troiei)* care descrie prin *ochii* lui Homer „confruntarea dintre o forță invazivă și una sedentară, aceasta repliată în apărare, deși, la drept vorbind [...] puteai foarte bine înțelege – Homer te îmbie [în vreme ce citești *Iliada*, n.m.] s-o faci – că oamenii care luptau și mureau ori în fața ori pe zidurile Troiei, mai apoi și în interiorul cetății, erau doar uneltele unor zei puși pe gâlceavă, că, de fapt, exprimau un conflict care nu era al lor,

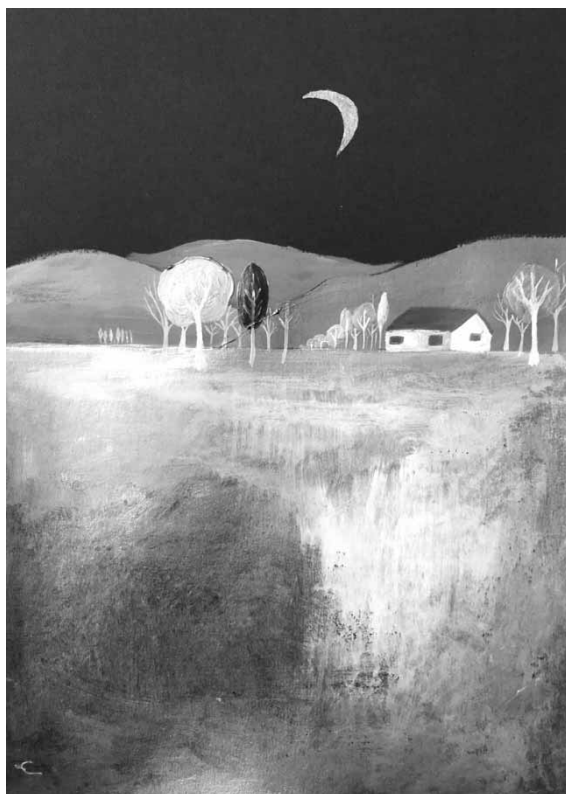
fiind suprauman, divin”. Poveștile mitice vorbesc despre „multe alte dezastre – Potopul, amestecarea limbilor (episodul Babel), batjocorirea satanică cu îngăduință divină a lui Iov, Armaghedonul, Apocalipsa –, iar spulberarea Ilionului”, a Cetății troiene, este încă o narațiune care „dezvăluie” într-altfel *destinul strivitor al omului pe pământ*, în ciuda mainimicului și scurtei lui existențe, puf purtat de vânt în toate direcțiile cardinale. Dan Gulea eseizează despre o mână de scriitori din a doua parte a sec. XX, preponderent prozatori, cunoscuți ulterior sub numele de Școala de la Târgoviște: Mircea Horia Simionescu, Radu Petrescu, Costache Olăreanu, considerându-i clasicizați. Dan Gulea îl aureolează aici în special pe Costache Olăreanu – un debutant „întârziat”, cum îl cataloghează M.H.S. – analizându-i scrierile, de la debut la senectute, prin prisma operelor: *Vedere din balcon* (1971), *Ucenic la clasici* (1979) și altele. Ioan-Aurel Pop scrie despre Ștefan cel Mare văzut de Mihail Sadoveanu: „Romanul istoric al lui Mihail Sadoveanu nu este simplu trecut [trecut istoric – n.m.], ci este frescă de viață, în care se regăsesc toate mizeriile vieții, de la sărăcie până la trădare și de la ademenirea spre rău până la minciună, dar nu lipsesc din ea nici virtuțile, valorile și încrederea”. Rămânem pe pagini de istorie cu comentariul critic „O nouă viziune asupra transformării statului” de Ionuț Costea. Criticul analizează volumul *State Formation in Wallachia, 1740-1800. Regulations, Paperwork and Metrologi*, [editat Palgrave MacMillan, 2024] de Vasile Mihai Olaru, dedicat începuturilor procesului de formare a Țării Românești ca stat modern, dintre anii 1740 și 1800. Cartea însumează o experiență academică ce o consacră drept o perspectivă inovatoare cu privire la cercetarea modului de „funcționare a statului Țării Românești de-a lungul secolului XVIII”. Tânărul istoric subscie la înțelegerea plasării Țării Românești ca provincie periferică a Imperiului Otoman, beneficiind de autonomie internă, administrația realizându-se pe baza relațiilor clientelare (relație patron-client), specifice Evului Mediu. Redacția a inițiat în interiorul ei dezbaterea cu titlul „Din prezent, despre viitor”. Temei asumate de opinenți din diverse unghiuri de vedere, Ovidiu Pecican îi așază, concluzionând, următoarele: „...Din discuția noastră rezultă că socialismul n-a fost o soluție, fascismul în niciun caz nu e, capitalismul nu ajunge la rezultatele dorite, dezirabile sau visate, globalizarea a provocat reacții localiste și regionaliste, tehnologizarea ultrasofisticată de tip AI... – acestea toate amenință existența umană și s-ar putea ca în

mica noastră zonă, la această margine geografică a Europei, să plătim o primă notă de plată, aflați în tranzit spre altceva încă nesigur...” Contribuie la dezbateri: Lukács József, Vlad Moldovan, Ovidiu Pecican, Adrian Tătăran, Radu Toderici. *Cărți*: Viorel Mureșan analizează antologia de poezie *Străzile mele* de Aurel Gurghianu, apărută la Ed. Academiei Române, Colecția „O sută și una poezii”, 2024, antologie întocmită de Cornelia Gurghianu și prefăcută de Ion Pop. Constantin Cubleşan continuă cu partea a doua a eseului dedicat criticului literar Dan C. Mihăilescu, „Formatorul de opinii literare [II]”. Răzvan Voncu și Angelo Mitchievici înnoadă două eseuri despre cărțile Adrianei Babeți – purtătoarea spiritului mitteleuropean convivial, ironic, multicultural, educat și rafinat prin vocație. Alți semnatari de materiale: Victor Cubleşan, Ion Pop, Radu Țuculescu, Ion Mureșan, Gheorghe Glodeanu, Claudiu Gaiu, Aurel Codoban etc.

Cafeneaua literară

În *Cafeneaua literară* nr. 2/2025, Ion Simuț comentează *Istoria României. Stat și cultură, 1866-2018*, de Ovidiu Pecican, „personalitate marcantă a actualității noastre culturale”, care încearcă să configureze în lucrarea sa rolul culturii în mișcarea istoriei și mai puțin cel politic, evenimențial, instituțional, social, economic sau de

altă natură. Pentru Ion Simuț, scriitorul-istoric, ilustrat în toate genurile în cele peste 50 de cărți publicate, „e un fel de Alex. Ștefănescu al istoricilor, trăgând cu coada ochiului la public și la galerie, să vadă dacă i-a impresionat pe cititorii sau pe ascultătorii săi, dacă a produs mirare sau măcar puțină rumoare prin ceea ce spune. Adică îi pasă dacă povestea lui își atinge ținta dublă: să spună adevărul istoriei (plăcut sau neplăcut) și să fie receptat adecvat (emoțional și intelectual) de către public.” Jean Dumitrescu își continuă serialul despre „generația socialismului”, scriind despre creația poetică angajantă și militantă a lui Platon Pardău, prezent „pe redutele marilor lupte de clasă”. Adrian Dinu Rachieru recitește literatura Alexandrei Indrieș. Marian Barbu elaborează câteva considerații despre cartea de poezie *Facă-se Voia Ta. 57 de formule ale acceptării* de Denisa Popescu, iar Iulian Chivu despre *Gib I. Mihăiescu, un scriitor în cinci lunete* de Mihai Petre. Cleopatra Lorințiu face noi dezvăluiri din Arhiva Gheorghe Tomozei, scriind acum despre Zaharia Stancu, „tipul scriitorului total, animat de magice ambiții”. Virgil Diaconu este prezent cu trei grupaje de poeme, cu interogații tulburătoare rostite într-o lumină crepusculară, precum: „Oase albe pe drum./ Cum să nu citești în ele calea pierzaniei?”. Revista conține și alte pagini interesante de comentarii critice, poezii, traduceri. (V.R.)

Lună nouă

Uniunea Scriitorilor din România (comunicate)

Ședința Consiliului Uniunii Scriitorilor din România din 24 martie 2025

Ședința Consiliului Uniunii Scriitorilor din România a avut loc în ziua de 24 martie 2025, fiind prezidată de Președintele USR, dl Varujan Vosganian.

Membrii Consiliului au ascultat informarea Președintelui privind activitatea Uniunii Scriitorilor din România de la precedentul Consiliu până în prezent.

S-a prezentat și votat execuția bugetară la data de 31 decembrie 2024.

A fost prezentat și aprobat raportul Comisiei de Cenzori privind anul financiar 2024, precum și situația încasării cotizațiilor pe anul 2024, cu stabilirea listei de membri suspendați pentru neplata acesteia.

A fost aprobată repartizarea sumelor primite de la Ministerul Culturii (conform Legii nr. 136/2015) pentru revistele USR.

S-a prezentat o informare privind Proiectele Uniunii Scriitorilor din România în anul 2025, semestrul I.

Consiliul a votat aprobarea noilor membri propuși de Comisia de Validare (întrunită în data de 18 martie 2025).

Dintre propunerile Comitetului Director pentru acordarea unei indemnizații de merit, Consiliul a desemnat, prin vot secret, o propunere pentru locul vacant, propunere ce va fi înaintată Academiei Române.

Ședința Comitetului Director al Uniunii Scriitorilor din România din 24 martie 2025

În ziua de 24 martie 2025 a avut loc ședința Comitetului Director al Uniunii Scriitorilor din România.

Ședința a fost prezidată de dl Varujan Vosganian, Președintele USR.

Comitetul Director a luat în discuție Proiectele Uniunii Scriitorilor din România în anul 2025, semestrul I.

S-au votat laureații Premiului OPERA OMNIA la Festivalul Internațional de Literatură „Tudor Arghezi” pentru critică literară și poezie, precum și laureații Premiului „Garabet Ibrăileanu”.

Comitetul a discutat funcționarea revistelor Uniunii Scriitorilor din România. S-a hotărât ca reflectarea evenimentelor USR în revistele Uniunii să fie mai atent monitorizată și să se efectueze de către toate revistele.

S-au discutat cererile pentru acordarea indemnizației de merit, care sunt acordate prin votul Consiliului.

A avut loc și o expunere privind problema moștenirii Gramatopol de la Brașov.

Comitetul Director a decis acordarea egidei USR pentru revistele *Zenit* 22 și *Ateneu* și modificarea componenței juriului pentru Premiul Național de Poezie „Lucian Blaga”.

Premiul „Ion Creangă” – Opera Omnia Ediția a VIII-a (04 Mar 2025)

Premiul Național de Proză „Ion Creangă” – Opera Omnia i-a fost decernat, pe data de 1 martie 2025, la Târgu-Neamț, scriitorului **Mircea Cărtărescu**.

Uniunea Scriitorilor din România, în colaborare cu cei care au fost organizatorii evenimentului, Consiliul Județean Neamț și Primăria Târgu Neamț, prin intermediul Centrului pentru Cultură și Arte *Carmen Saeculare*, a relansat acest proiect important care vizează proza literară românească și pe cei care au excelat printr-o operă semnificativă.

Juriul a fost format din scriitorii: Mihai Zamfir (președinte), Angelo Mitchievici, Nicolae Oprea, Vasile Spiridon, Adrian Alui Gheorghe, Ioan Holban, Adrian Lesenciuc (membri).

Prozatorii nominalizați au fost: Ștefan Agopian, Mircea Cărtărescu, Gabriel Chifu, Bedros Horasangian, Florina Ilis, Ioana Pârvulescu, Varujan Vosganian.

În calitate sa de președinte al Uniunii Scriitorilor din România, Varujan Vosganian a deschis manifestările organizate la Târgu-Neamț cu ocazia decernării acestui premiu, iar *laudatio* din partea Uniunii Scriitorilor a fost susținută de către vicepreședintele acesteia, Angelo Mitchievici.

Mircea Cărtărescu a rostit la final un emoționant cuvânt de mulțumire.

Ceremonia decernării a avut loc la Casa Memorială „Ion Creangă” din Humulești.

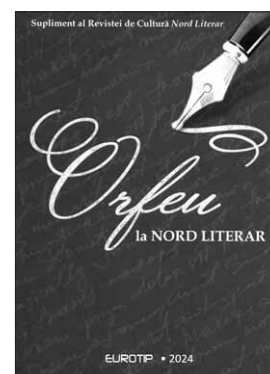
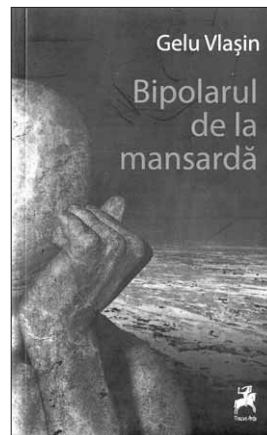
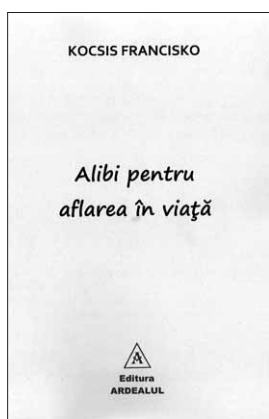
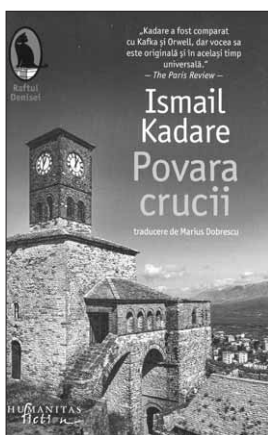
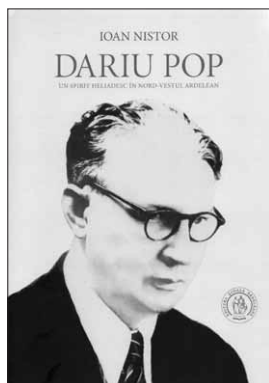
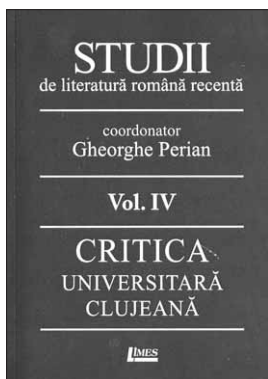
Comunitatea nemțeană a fost reprezentată de: domnul Ioan Asaftei (vicepreședintele Consiliului Județean Neamț), doamna Carmen Năstase (director al Centrului *Carmen Saeculare*), domnul Vasile Apopei (primarul orașului Târgu-Neamț).

În afară de scriitorii nominalizați, au mai participat, ca invitați, scriitorii: Nicolae Prelipceanu, Dan Stanca, Petru Cimpoeșu.

Laureații edițiilor precedente au fost: Dumitru Radu Popescu (2017), Nicolae Breban (2018), Eugen Uricaru (2019), Dan Stanca (2020), Gabriela Adameșteanu (2021), Gheorghe Schwartz (2022) și Petru Cimpoeșu (2023).

Ion Creangă, unul dintre marii clasici, valorifică întreg potențialul creator al limbii române (a cărei expresivitate a evidențiat-o în opera sa literară) și totodată reprezintă gestul fondator al înscrierii literaturii române într-o tradiție, explorând în profunzime o lume căreia i-a aparținut. Este ceea ce, la rândul său, Mircea Cărtărescu a realizat prin proza sa, punând în valoare virtuțile expresive ale limbii române, reconectându-se la bogăția întregii literaturi române, evocând un univers uman cu luminile și umbrele lui. În plus, Mircea Cărtărescu subliniază în opera sa legătura dintre literatura națională și literatura europeană, pe baza unor valori împărtășite, a unui dialog, dincolo de etnic și național, care traversează granițe și la care literatura română a contribuit din plin. Prin opera sa de romancier, Mircea Cărtărescu consolidează astfel edificiul unei literaturi deopotrivă clasice și moderne, deopotrivă naționale și universale.

ÎN VITRINA CU CĂRȚI A REVISTEI

„Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicațiilor și nici pentru conținutul materialelor publicate.”

Veronica PETRUȚ, *Zborul care m-a ales*